

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

AKP İKTİDARINDA EĞİTİM

EĞİTİMİN PİYASALAŞMASI ve GERİCİLEŞMESİ

RIFAT OKÇABOL

Ütopya Yayınları: 231
Eğitim Dizisi

© 2013 Ütopya Yayınevi

1. Baskı
Ütopya Yayınevi, Eylül 2013

Sayfa Düzeni
Ütopya

Kapak Resmi
Kazmir Maleviç

Kapak Tasarım
İlknur Açıkıdilli

Baskı ve Cilt
Sözkesen Matbaası
İvedik Org. San. Matbaacılar Sitesi
558. Sok. B Blok No: 41 Yenimahalle - Ankara
Tel: (0 312) 395 21 10

ISBN 978-605-5580-42-1

Ütopya Yayınevi
Ataç I Sokak 33/15 Kızılay / Ankara
Tel-Fax: (0 312) 433 88 28
İnternet: www.utopyayayinevi.com.tr
E-Posta: utopya@utopyayayinevi.com.tr

AKP İKTİDARINDA EĞİTİM
EĞİTİMİN PİYASLAŞMASI ve GERİCİLEŞMESİ
Kasım 2002-Mart 2013

Rıfat Okçabol

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	9
I) CUMHURİYET EĞİTİMİNDE	
AKP ÖNCESİNDEKİ GELİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER	11
Osmanlı Eğitiminden Cumhuriyet Eğitimine Geçiş (1920-46)	12
İlk ve Ortaöğretim.....	12
Öğretmen Yetiştirme	13
Yükseköğretim	14
Yaygın Eğitim.....	15
Dönemin Özeti	15
Cumhuriyet Eğitiminden Sapmalar (1947-1980)	16
İlk ve Ortaöğretim.....	17
Öğretmen Yetiştirme	18
Yükseköğretim	19
Yaygın Eğitim.....	20
Dönemin Özeti	20
Eğitimde Türk-İslam Sentezci Dönüşüm (Eylül 1980-Kasım 2002)	22
İlk ve Ortaöğretim.....	23
Yükseköğretim	24
Yaygın Eğitim.....	30
Dönemin Değerlendirilmesi	30
Eğitim Sisteminin Yapısı ve Sorunları	33

Eğitim Sisteminin Yasal Yapısı	33
Eğitim Sisteminin Örgütsel Yapısı	39
Sistemin Temel Sorunları	43

II) AKP’NİN ACEMİLİK DÖNEMİNDEKİ DÖNÜŞÜMLER... 55

AKP’nin Acil Eylem Planı	56
Acil Eylem Planının İçeriği ve İhlali	56
Kamu Yönetimi Reformu Girişimi	72
Kamu Yönetimi Temel Yasa Tasarısı	72
Türkiye’nin Genel Durumu ve Sonuç	78
Sonuç	81
MEB’in Yeniden Yapılandırılması	84
Bakanlığın Hantal Yapısı	85
Toplumda Var Olan Beklentiler	85
Yabancı Projelerle Değişim	95
Liselerde Değişim	96
Yaygın Eğitimde Değişim	99
İlköğretim İzlencesinde Değişim	103
Gerçek Dışı Söylemler	104
Bugünden Yarına Reform Olmaz	106
Diğer Yanlıklar	108
Eğitimi Piyasalaştırma Girişimleri	114
Özel Okulları Destekleyerek	115
10 Bin Öğrenciyi Özel Okula!	121
Özele Kitap Bastırarak	122
8’lere Devamsızlık Hakkı Vererek	123
Seçme Sınavlarıyla	123
Öğretmen Üzerinden	125
Yasa Değişiklikleriyle	127

Eğitimi Gericileştirme Girişimleri	128
Eğitim-Öğretim Süreçleriyle	128
Değerler Eğitimiyle.....	131
Milli Eğitim Şuralarıyla	132
Diyanet İşler Başkanlığı İle	136
Kuran Kurslarıyla	136
Diğer Söylem ve Uygulamalarla.....	137
Gericileşmenin Belgesi: Anayasa Mahkemesi Kararı.....	137
Bakanlığın Diğer Uygulamaları	138
AKP'nin 5. Yılı (2007)	138
Çağdaş Derneklere Husumet.....	143
Olmayacak İşler.....	145
Çelik'ten Çubukçuya Kalan Miras	146
Çubukçu Dönemi.....	149
Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması	150
AKP-YÖK Çekişmesi	151
İlk Çekişme: Yasa Taslakları	152
Çekişecek Çok Şey Var.....	161
Piyasalaşmada Çekişme Yok.....	165
Ödül ve Cezada Bile Çekişme	169
Özcan'ın YÖK Başkanlığı ve AKP'leşen YÖK.....	171
Özcan'ın YÖK Başkanlığı.....	172
Bologna Sürecine Uyum	185
Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması!	190
Uluslararası Yükseköğretim Kongresi	191
Öğrencilere Baskı ve Gözdağı.....	197
Vakıf Üniversitelerine Kaynak Aktarma.....	197
Fahri Doktora.....	198
YÖK Dışı Gelişmelerden Örnekler	198

III) AKP'NİN USTALIK DÖNEMİNDEKİ DÖNÜŞÜMLER . 205

Kanun Hükmünde Kararnamelerle Dönüşüm	205
Bilim Alanında Dönüşüm	206
Eğitim Alanında Dönüşüm.....	208
KHK'lerin Genel Niteliği.....	215
4+ 4+ 4 Yasasıyla Dönüşüm	220
4+ 4+ 4 Yasa Taslağı ve Yasası.....	221
4+ 4+ 4 Yasası Sonrasındaki Dönüşümler	243
Sonuç	257
Diğer Piyasacı-Gerici Dönüşümler	260
Piyasacı Dönüşümler	260
Gerici Dönüşümler	263
Yükseköğretimi Dönüştürme Çabaları	269
Çetinsaya'nın YÖK Başkanlığı.....	270
Yeni Bir Yükseköğretim Yasasına Doğru	271
Yükseköğretimde Diğer Gelişmeler.....	275
AKP'nin 10 Yılı Sonunda Eğitimin Durumu ve Gelecek....	281
Eğitimde Sayısal Durum	283
Eğitimin Niteliksel Durumu	285
Eğitimin ve Ülkenin Geleceği	290
KAYNAKLAR.....	301
EKLER	311
EK A) 666 Sayılı KHK'nin 12. Maddesi.....	311
EK B) 4+ 4+ 4 Yasa Taslağı	317
EK C) 4+ 4+ 4 Yasası	322

ÖNSÖZ

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) lideri Recep Tayyip Erdoğan, daha 2002 milletvekili seçimleri öncesinde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile pek çok Avrupa ülkesine giderek, Türkiye'nin üye olduğu kuruluşlarla ve üye olmak istediği Avrupa Birliği (AB)'yle ilişkilerinin aynen devam ettirileceği mesajını vermiştir. Bu mesaj AKP'nin ABD yanında Dünya Bankası (DB) ve Uluslararası Para Fonu (International Money Found – IMF) gibi uluslar üstü kuruluşların belirlediği yeni dünya düzenini (YDD) benimsediği anlamına da gelmektedir.

Bilindiği gibi AKP, kendisini muhafazakâr bir parti olarak tanımlamaktadır. Milli Selamet Partisi, Refah Partisi ile Fazilet Partisi'nden gelenlerin öncülüğünde kurulmuş bir partidir. AKP söylemleriyle ve uygulamalarıyla, bu mirasın Türk-İslam Sentezi'ne sahip çıkarken “milli görüş”ten sapıp YDD'nin parasalcı düzenini benimsediğini göstermeye başlamıştır. Giderek de bu söylemlerine uygun karar ve uygulamalara imza atmıştır. AKP'nin eğitim alanındaki karar ve uygulamaları da, bu anlayış doğrultusunda, eğitimin piyasalaşıp gericileşmesi yönünde olmuştur.

AKP, miras aldığı ve içinden geldiği Türk-İslam sentezini, eğitim alanındaki dönüşümlerle parasalcı-İslam anlayışına yükseltmiştir. Parasalcı-İslam anlayışının hedefi, girişimci-rekabetçi-molla yetiştirmektir. AKP, bu yönde gerçekleştirdiği dönüşümleriyle Cumhuriyet eğitiminin kazanımlarını bir bir geri almaktadır.

Elinizdeki kitap bir bakıma, Ütopya Yayınevi tarafından 2005 yılında yayımlanan ve eğitim sistemimizin 2002 Kasım seçimleri öncesini anlatan Türkiye Eğiti Sistemi kitabının devamı gibidir. Elinizdeki kitabın ilk bölümü, eğitim sisteminin geçmişi, bugünü ve geleceği açısından bir bütünlük sağlayabilmek için, 2002 Kasım öncesinin, yani AKP iktidarı öncesindeki eğitim sisteminin durumunu özetleyen bölümdür. Haziran 2011 genel seçimleri öncesinde AKP, sık sık iktidarda oldukları 8 yıllık dönemi, kendilerinin “Acemilik” dönemi ve seçim sonrasında da “Uсталık” dönemi olarak nitelemiştir. Bu söylemden hareketle AKP iktidarında eğitim alanındaki değişim ve gelişimler, ikinci bölümde AKP’nin acemilik dönemi ve üçüncü bölümde de AKP’nin ustalık dönemi başlıkları altında özetlenip irdelenmektedir.

AKP’nin girişim ve uygulamaları açıklanırken yapılan yorumlar ve irdelemelerin, girişim ve uygulamaların gündeme geldiği günlerin anlayışı çerçevesinde yapılmasına dikkat edilmiştir. Kitapta yer alan yorum ve uygulamaların, olayların bugünkü anlayışla değerlendirilmesi değil, o günün anlayış ve koşullarına göre değerlendirilmiş olduğu akıldan çıkarılmamalıdır.

Sevgisiyle, anlayışıyla, eğitimci birikimiyle bu kitabın ortaya çıkmasında büyük destek ve katkılarda bulunan sevgili eşim Nesrin Okçabol’a şükranlarımı sunarım. Her zaman yardımlarını esirgemeyen araştırma görevlilerimiz Onur Seçkin, Soner Şimşek ve de özellikle Gökçe Güversin Seçkin ile bu kitabın yazımı sürecinde, herhangi bir biçimde katkıda bulunup emeği geçenlere, örneğin kız kardeşim Fahamet Gümrükçü’ye ve bu kitabı yayımlamayı kabul eden Ütopya Yayınevi sahibi Sayın Mustafa Çoban’a da ayrı ayrı şükranlarımı sunarım.

Rıfat Okçabol,

23 Mart 2013

I

CUMHURİYET EĞİTİMİNDE AKP ÖNCESİNDEKİ GELİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı eğitim sistemini devralmıştır. Bu sistemde, Müslüman çocuklar için ilkokul düzeyinde sübyan mektepleri ile bu mektepleri bitiren erkek çocukların gittiği orta ve yükseköğretim niteliğinde olan medreseler vardır. Müslüman olmayan halkların kendi azınlık okulları ile 16. yüzyılın sonlarında açılmaya başlanan yabancı özel okullar bulunmaktadır. 1800-lerde öğretmen yetiştirmek üzere açılan öğretmen okulları (mualim mektepleri), bilimsel derslere ağırlık vermek üzere açılan ilkokullar (iptidailer), ortaokullar (rüştüyeler) ve liseler (idadiler); çeşitli alanlarda meslek adamı yetiştirmek üzere açılan harbiye, mülkiye ve tıbbiye gibi bazı meslek yüksekokulları ile bir üniversite (darülfünun) mevcuttur. Müslüman okullarıyla Evkaf ve Şeria Vekâleti, bilimsel derslerin okutulduğu yeni okullarla Maarif Vekâleti ve azınlık okullarıyla yabancı okullarla da kendi vakıfları ilgilenmektedir. Azınlıkların çoğu ve Müslümanlarınsa ancak %10 kadarı okuryazardır (Okçabol, 2005; 2005a; 2006; 2007).

23 Nisan 1920’de TBMM’nin açılmasından 12 gün sonra, Program Heyeti, İlköğretim Dairesi, Ortaöğretim Dairesi, Eski Eserler Müdürlüğü ve Sicil İstatistik Müdürlüğü birimlerinden oluşan Maarif Vekâleti, 1946 sonrasındaki adıyla Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), kurulmuştur. Bu bakanlığın kurulmasıyla başlayan ve 29 Ekim 1923’te Cumhuriyet’in ilanıyla hızlanan dönüşümler ve yeni yapılanma 1946’ya kadar devam etmiştir. Bu tarihten sonra, kuruluş yıllarındaki dönüşümlerden geriye dönüşler başlamıştır. Bu geri dönüşler, silahlı kuvvetlerin 12 Eylül 1980 darbesiyle iyice belirgin bir hal almıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan AKP iktidarına kadar geçen zaman diliminde eğitim alanında gerçekleşen dönüşümler ve sistemin 2002 durumu bu bölümde özetlenmektedir.

OSMANLI EĞİTİMİNDEN CUMHURİYET EĞİTİMİNE GEÇİŞ (1920-1946)

Cumhuriyet’in ilanından 4 ay kadar sonra, 3 Mart 1924’te çıkarılan 430 sayılı Öğretim Birliği (Tevhid-i Tedrisat) Yasası, Cumhuriyet eğitimine geçilmesindeki dönüşümlerin temel kaynağı ve dayanağı olmuştur. 430 sayılı yasa ile yerli/yabancı vakıflar tarafından yürütülen tüm okullar eğitim bakanlığına bağlanmış, kapatılan medreselerden 29’u imam hatip ve bir tanesi de ilahiyat okuluna dönüştürülmüştür. Öğrenci sayılarının gidecek azalması üzerine 1930’da imam hatip okulları ve 1934’te de, ilahiyat okulu kapatılmıştır (Başgöz, 1995: 19).

İlk ve Ortaöğretim

1924’te ilkokullarda, 1928’de ortaokullarda, 1934’te liselerde ve 1937’de da köy ilkokullarında karma eğitime geçilmiştir. Milletler Cemiyeti’nin 1924’te kabul ettiği “Çocuk Hakları Bildirgesi” aynı yıl Türkiye tarafından da onaylanmıştır. Lozan Antlaşması gereği yabancı özel okullar varlıklarını sürdürüşlerdir; ancak

Öğretim Birliği Yasası'na uygun davranmayanlar kapatılmıştır. İlkokul ve ortaokul izlenceleri değiştirilmiş, 1926'da ortaokul ve liselerde gündüzlü öğrenciler için parasız öğretim başlatılmıştır.

ABD'den getirilen eğitimci-filozof John Dewey'nin önerileri doğrultusunda, 1926'da Maarif Teşkilatına Ait Kanun çıkarılarak bakanlık bilimsel ve yasal bir temele dayandırılmıştır. Bu yasayla İlköğretim Genel Müdürlüğü, Halk Eğitimi Terbiyesi Şubesi ve Dil Heyeti ile Talim ve Terbiye Dairesi ve (birkaç yıl sonra iptal edilen) Maarif Emirlikleri oluşturulmuştur. 1927'de, kız sanat okullarına kız enstitüsü adı verilmiş, akşam sanat okulları açılmış ve meslek okulları izlencelerinde değişiklikler yapılmıştır. 1927-28'de özel idareler ile belediyelerin yönetiminde bulunan meslek okulları, eğitim bakanlığına bağlanmıştır. Arapça ve Farsça dersleri 1929'da, din dersi ise 1930'da kent ve 1939'da da köy ilkokulu izlencelerinden çıkarılmıştır.

1933'te çıkarılan bir yasayla, Ortaöğretim ve Mesleki Teknik Öğretim genel müdürlükleri ile Milli Eğitim Şurası oluşturulmuştur. Milli Eğitim Şurası, ilk kez, eğitim yöntemleri ve ders izlenceleri konularını tartışmak üzere, 17-29 Temmuz 1939'da toplanmıştır (MEB, 1939). 1940'larda, Bakanlıkta dünya klasiklerini Türkçeye çevirip yayımlayan Tercüme Bürosu kurulmuştur. Talim ve Terbiye Kurulu ile Teftiş Kurulu yeniden düzenlenmiştir. Okul yapımları ve donanımları ile ilgilenecek bir büro kurulmuş, köy ve kent okullarında ortak izlencelerin uygulanmasına başlanmış ve BM Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)'ne üye olunmuştur (Okçabol, 1996-1999).

Öğretmen Yetiştirme

Cumhuriyet rejimi öğretmen yetiştirilmesine de önem vermeye çalışarak 1926-28 yılları arasında Konya'da orta öğretmen okulu, Kayseri ve Denizli'de köy ilkokullarına öğretmen yetiştire-

cek okullarla Ankara’da Müzik Öğretmen Okulu açmıştır. Orta Öğretmen Okulu, 1927’de Konya’dan Ankara’ya taşındıktan sonra Türkçe-edebiyat ve eğitim (pedagoji) bölümleri açılarak Gazi Eğitim Enstitüsü adını almıştır (Altunya, 2006). Pedagoji bölümü sınavlarına en az üç yıllık öğretmenlik deneyimi olan ilk öğretmen okulu mezunları alınmıştır. Bu bölüm mezunları genellikle öğretmen yetiştiren okullarda istihdam edilmiştir. 1934’te kız enstitüleriyle akşam kız sanat okullarına öğretmen yetiştirmek üzere kız meslek öğretmen okulu, 1936’da da erkek meslek öğretmen okulu açılmıştır. 1936’da, ayrıca askerliklerini onbaşı ya da çavuş olarak tamamlayan köy gençlerinden köy ilkokullarının ilk üç sınıfını okutacak ‘eğitmen’ yetiştirme yoluna gidilmiştir. Bu deneyimin arkasından, 1940’ta köy ilkokulları için, köylü çocukların alınıp cumhuriyetin anlam ve ilkelerini benimsemiş halkçı öğretmen yetiştirecek köy enstitüleri uygulaması başlatılmış ve kısa sürede binlerce öğretmen yetiştirilmiştir. Köy enstitülü öğretmenler, köylüyle işbirliği içinde binlerce köy okulu inşa etmişlerdir (İlgaz, 1995). 1943’te Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü, 1944’te Balıkesir Necati Bey Enstitüsü açılmıştır.

Yükseköğretim

Darülfünunu incelemesi için 1932 yılında İsviçre’den getirilen Albert Malche, darülfünunda ders verme yönteminin ortaçağ düzeyinde olduğunu, bilimsel inceleme ve araştırma yapılmadığını, Türkçe yazılmış kitapların bulunmadığını ve bu ortamda, geleceğin öğretim üyelerini yetiştirecek üniversite geleneğinin ortaya çıkamayacağını belirten bir rapor hazırlamıştır (Ozankaya, 1995: 409-411). Bu rapor sonrasında, 1933 yılında çıkarılan bir yasayla darülfünun kapatılıp İstanbul Üniversitesi’ne dönüştürülmüş; 240 öğretim elemanından 157’sinin görevine son verilmiştir (Widmann, 1981: 39). 1933’ten sonra Nazi zulmünden kaçan

Alman bilim insanlarına kapı açılması, üniversitede laik ve bilimsel anlayış ve uygulamaların gelişmesine yardımcı olmuştur.

İstanbul Yüksek Mühendis Okulu, 1944'te İstanbul Teknik Üniversitesi'ne dönüştürülmüştür. 18 Haziran 1946 tarihinde çıkarılan Üniversiteler Kanunu ile üniversitelere özerklik ve tüzel kişilik tanınmış, Ankara Üniversitesi (AÜ) açılmıştır. AÜ öğretim üyelerinden Pertev Naili Boratav, Behice Boran ve Ni-yazi Berkes, 1944'ten itibaren solcu olmakla suçlanıp üniversiteden uzaklaştırılmaya çalışılmıştır. Özerk üniversitede bu hocaların meslekten çıkarılmasını başaramayan tutucular, mecliste ilgili kişilerin kadrolarını iptal edecek bir yasa çıkararak bu amaçlarına ulaşabilmişlerdir (Hatipoğlu, 2000).

Yaygın Eğitim

Kasım 1928'de, Arap rakamları yerine Latin rakamları kabul edilmiş ve arkasından da harf devrimi yapılmıştır. Harf devriminden sonra, okuma-yazma öğretmek amacıyla daha önce açılmış olan Halk Mektepleri, Halk Dershaneleri ve Gece Kursları, Millet Mektepleri'ne dönüştürülerek yeni harfleri öğretmek üzere bir kampanya başlatılmıştır. 1930'ların ilk yarısında birer yaygın eğitim kurumu gibi işlev gören ve sivil toplum niteliğinde olan Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Halkevleri açılmıştır. 1932'de Türkçe ezan okunmasına, 1939'da da kadın ve erkekler için gezici köy kursları uygulaması başlamıştır (Okçabol, 2006).

Dönemin Özeti

Eğitimin bilimselleşip demokratikleşmesinin önünü açan Öğretim Birliği Yasası'nda Bakan Asfı Çınar'ın; harf devriminin yapılmasında Mustafa Necati'nin, 1933 üniversite reformunda Reşit Galip'in, köy eğitimini uygulamasında Bakan Saffet

Arıkan ile İlköğretim Genel Müdürü İsmail Tonguç'un ve köy enstitülerinde de Bakan Hasan Ali Yücel ile Tonguç'un unutulmaz hizmetleri vardır. Bu yıllarda, yeni bir ulus yaratma çabaları içinde milliyetçilik konusunda olduğu gibi bazı aşırı uygulamalar görülsede, genel niteliğiyle laik, bilimsel ve halkçı eğitime yönelik bir dönüşüm gerçekleştirilmiştir. Bu yıllar içinde okulöncesi eğitim dışında, tüm eğitim kademelerinde artışlar olmuştur (Çizelge I.1).¹ En büyük sayısal artışlar, özellikle 1940'lu yıllarda mesleki eğitimle öğretmen yetiştirme alanlarında gerçekleşmiştir.

Çizelge I.1) Okul Öğrenci ve Öğretmen Sayılarındaki Gelişim (1923-80)

Eğitim Kurumları	1923-1924			1949-1950		
	Okul	Öğrenci	Öğretmen	Okul	Öğrenci	Öğretmen
Okulöncesi	80	5880	136	47	1.583	55
İlkokul	4.894	34.1941	10.238	1.7106	159.1039	34.822
Ortaokul	116	9894	1.054	381	65.168	4.364
Genel Lise	23	1.241	513	88	22.100	1.931
Mes. T. L.	64	6.547	583	317	55.522	4.584
Yaygın Eğ.	-	-	-	599	261.015	?
Yükseköğr	9	2914	307	34	25091	1.852

Kaynak: Okçabol, 2005: 46 ve 54. sayfalardan derlenmiştir.

CUMHURİYET EĞİTİMİNDEN SAPMALAR (1947-1980)

İnönü'nün ve Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nin çok partili düzeni benimsemesi ile birlikte adım adım Cumhuriyet'in kuruluş yıllarındaki eğitim anlayışından uzaklaşmıştır. Bu dönüşümün temel nedeni, CHP'nin dış siyasette tarafsızlığı bırakıp

¹ Çizelgedeki yükseköğretimle ilgili okul sayısı, üniversite sayısı ile birlikte fakülte ve yüksekokul sayılarını göstermektedir.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile yakın ilişkiler kurmaya başlaması ve CHP sonrasında iktidara gelenlerin de, ABD ilişkilerini daha da yoğunlaştırıcı bir siyaset izlemeleridir. 1947-80 yılları arasındaki gelişmeler aşağıda özetlenmektedir.

İlk ve Ortaöğretim

CHP, 1948'de Kuran kurslarını ve 1949'da da AÜ'de İlahiyat Fakültesi'ni açmış, din dersini seçmeli bir ders olarak ilköğretim izlencelerine eklemiştir. Demokrat Parti (DP), Halkevleri ve Köy Enstitülerini kapatırken imam hatip okulları ve yabancı dille öğretim yapacak maarif kolejlerini (günümüzün Anadolu liselerini) açmaya başlamıştır. Seçmeli din dersini ortaokul izlencesine eklemiştir. 27 Mayıs 1960 devriminden/darbesinden sonra, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu çıkarılmış, MEB'de Öğretmen Okulları, Halk Eğitimi ve 19 imam hatip okulu için de Din Öğretimi genel müdürlükleri kurulmuştur.

Adalet Partisi (AP) iktidarında, 1965'te, özel kurs, okul ve dersane çalışmalarını düzenlemek üzere 625 sayılı Özel Öğretim Kanunu çıkarılmıştır. Kuran kursu açma yetkisi, MEB'in denetiminde, müftülüklere bırakılmıştır. 1967'de seçmeli din dersi liselere girmiş; imam hatip okullarına kız öğrencilerin alınmasına başlanmıştır. Özel okulların sayısı DP döneminde ve özellikle 625 sayılı yasadın sonra artmaya başlamıştır.

Silahlı kuvvetlerin Cumhurbaşkanı'na verdiği muhtıra üzerine kurulan 12 Mart 1971 hükümeti, meslek liselerinin orta kısımlarını kapatıp genel ortaokullara dönüştürmüş; 14 Haziran 1973'te, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nu çıkarmıştır. Bu kanun sekiz yıllık temel eğitimin zorunlu olduğunu kabul etmiş ve bir geçici maddeyle uygulanmasını ileri bir tarihe ertelemiştir. Haziran 1974'te toplanan 9. Milli Eğitim Şurası da, 5 yıllık ilköğ-

kullara I. kademe, 3 yıllık ortaokullara da II. kademe denmesini benimsemiş ve 8 yıllık zorunlu eğitimi neredeyse oybirliğiyle kabul etmiştir. CHP-Milli Selamet Partisi (Ecevit-Erbakan) koalisyon hükümeti zamanında (Eylül 1974), ilk ve ortaöğretim izlenelerine ahlak dersi eklenmiş; imam hatip liselerine giden öğrenci sayısının %70 dolayında azalması (Öcal, 1996) üzerine, imam hatip ortaokulları yeniden açılmıştır. Demirel'in 1975-80 arasında kurduğu (milli cephe denen) koalisyon hükümetleri zamanında 200'den fazla imam hatip ortaokulu daha sisteme eklenmiştir.

Öğretmen Yetiştirme

Köy enstitülerine yalnız köy çocuklarının alınması uygulamasından vazgeçilmiş, köy enstitülerine öğretmen yetiştirmek üzere kurulan Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü 1947'de kapatılmıştır. DP de, kapattığı köy enstitülerini ilk öğretmen okullarına dönüştürmüştür. 1957'de Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu, 1959'da Ankara Yüksek Öğretmen Okulu, İstanbul Erkek Teknik Öğretmen Okulu ile imam hatip ve Kuran kursu öğretmeni yetiştirmek amacıyla da İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü açılmıştır (Duman, 1991; Eşme, 2001). 1739 sayılı yasaya göre öğretmenin yükseköğretimde yetiştirilmesi gerektiğinden, ilk öğretmen okulları 1974'te iki yıllık eğitim enstitülerine dönüştürülmüştür. Mektupla Öğretmen yetiştirme uygulamasına geçilmiş; 1975'te Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu ile İstanbul Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu açılmış, yüksek öğretmen okulları 1978'de kapatılıp eğitim enstitülerine dönüştürülmüştür. Bu dönüşümler sırasında öğretmen okullarına lise mezunlarının alınmasıyla bu okullara gelebilen köylü çocuklarının sayısı azalmış ve bu okullar halkçı tabanından uzaklaşmaya başlamıştır.

Yükseköğretim

Menderes'in "Kara cüppeliler" dediği öğretim üyeleriyle ilgili olarak, 28 Temmuz 1953 tarihli bir yasayla, "siyasal yayınlar da ve beyanda bulunmak" meslekten çıkarılma nedeni sayılmıştır. 5 Temmuz 1954 tarihli bir başka yasayla da, eğitim bakanına, senatonun görüşünü alarak akademisyenleri üniversiteden uzaklaştırma yetkisi verilmiştir. 1950 sonlarında, İngilizce öğretim yapacak Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile ABD'deki eyalet üniversitelerinden esinlenerek ve bulundukları yöreye özgü çalışmalarla ağırlık vermek üzere Ege, Karadeniz Teknik ve Atatürk üniversiteleri açılmıştır (Korkut, 2001).

27 Mayıs 1960'ta kurulan Milli Birlik Komitesi, 147 öğretim üyesini üniversitelerden uzaklaştırmış ve ordinaryüs profesör unvanını kaldırmıştır. 1961 seçimlerinden sonra çıkarılan bir yasayla bu öğretim üyeleri görevlerine geri dönmüştür. 1961'de Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu ve 1965'te de AÜ'de Eğitim Bilimleri Fakültesi açılmıştır. 625 sayılı yasanın hemen arkasından da, özel yüksekokulların açılmasına başlanmıştır. Özel yüksekokullar, Anayasa Mahkemesi tarafından 12 Ocak 1971'de kapatılmıştır. Bu karardan sonra, ABD'li bir vakfa ait olan Robert College'ın yüksek kısmı, vakıf tarafından devlete devredilerek Boğaziçi Üniversitesi adını almıştır. Heybeliada Ruhban Okulu ise ilgili vakıf tarafından kapatılmıştır.

20 Eylül 1971'de 1961 (27 Mayıs) Anayasası'nda değişiklik yapılmış, TRT'nin özerkliğiyle üniversitenin idari özerkliği kaldırılmış ve Bakanlar Kurulu'na gerektiği hallerde üniversite yönetimine el koyma yetkisi verilmiştir. 20 Haziran'da 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu çıkarılıp üniversitelerin özerkliği sınırlandırılmış, yükseköğretime yön vermek ve eşgüdüm sağlamak amacı ile bir Yükseköğretim Kurulu (YÖK) oluşturulmuştur. Bu YÖK

ile ilgili madde, Anayasa Mahkemesi tarafından 1975'te iptal edilmiştir. 1973'te Dicle, Çukurova, Anadolu ve İnönü; 1974'te Cumhuriyet; 1975'te Uludağ, Fırat, Selçuk ve Ondokuz Mayıs, 1978'de de Erciyes üniversiteleri kurulmuştur (Korkut, 2001).

Yaygın Eğitim

ABD'li Watson Dickerman'ın danışman olarak getirilmesinden sonra, 1952'de Halk Eğitimi Bürosu, 1953'te köy ve kasabalarda Halk Okuma Odaları ve 1956'da da Halk Eğitimi Merkezleri'nin açılmasına başlanmıştır. 1739 sayılı yasa, eğitim sisteminin örgün ve yaygın eğitim sistemlerinden oluştuğunu vurgulamıştır. Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün adı 1970'lerde Yaygın Eğitime dönüştürülmüş, 1977'de Çıraklık Eğitimi Merkezleri ile Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü açılmıştır.

Dönemin Özeti

Bu dönemde eğitimde gerici, milliyetçi, seçkinci ve erkek egemen anlayışlar öne çıkmıştır. 27 Mayıs 1960 sonrasında yeniden aydınlanma sürecine girilmişse de, 1971 müdahalesiyle bu aydınlanmanın önü kesilmiştir. 1947-80 arasında olumlu gelişmeler² olsa da, özellikle özel öğretim, dini öğretim ve özerk üniversite bağlamında eğitimde gerici adımların atıldığı yıllardır. Yine de, Cumhuriyetin kuruluş yıllarındaki eğitim uygulamalarıyla 27 Mayıs Anayasası'nın getirdiği özgürlükçü ortamın bir sonucu

² Örneğin 1961'de beş yıllık kalkınma planlarını hazırlamak üzere Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ile 1963 yılında da bilimsel araştırmalara destek vermek üzere Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) oluşturulmuş, 1960'larda fen liseleri açılmış ve 1961'de 27 Mayıs Anayasası ile 1973'te 1739 sayılı yasa kabul edilmiştir.

olarak 1960/1970'lerin toplumu, günümüz toplumundan çok farklı bir toplumdur. Öğrenim görebilenlerin çağdaş ve bilimsel anlayışı benimsedikleri görülmektedir. 1950/1960 gençliği, Batı gençliği gibi evrensel ve çağdaş görüşlere sahiptir (Hyman, Payashioğlu ve Frey, 1958; Kazamias, 1967). Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun üye olduğu 1960-ların TÖS'ü ile 1970'lerin TÖB-DER'i de, çağdaş ve demokratik değerlere sahiptir. TÖS üyeleri, 1968 yılında toplanan Demokratik Eğitim Kurultayı'nın son günü, "...Yasam iç ve dış gavuru dışarı atmak,/ Yurdumu tez elden kalkındırmaktır.../ Ülküm, işçiye iş,/ Köylüye toprak,... Yavruya ekmek ve kitap,/ Gence gelecek sağlamaktır..." ve benzeri ifadeleri içeren bir andı kabul etmişlerdir (TÖS, 1968: 505). 1968 üniversite gençliği de, emperyalizme karşıdır, bağımsızlıktan ve emekçiden yanadır (Onat, 1968: 39). 1970 gençliği de 1968 geçliği gibidir ve gençlerin öncelikli değerlerinin başında "sevgi"den sonra eşitlik ve özgürlük gelmektedir (Ateş, 2004).

1950-80 yılları arasında da okulöncesi eğitim hariç her eğitim kademesinde önemli gelişmeler gözlenmektedir (Çizelge 2). İmam hatip okulları özellikle 1970'lerde hızla çoğalmıştır. Diğer sayısal artışlar, ortaokul ile lise öğrenci ve öğretmen sayıları ile yaygın eğitim alanında olmuştur. Yükseköğretimdeki sayısal gelişmeler liselerdeki gelişime paralel olmadığından 1950'lerden itibaren üniversiteye giriş sınavları önem kazanmaya başlamıştır. Çizelgede yaygın eğitimle ilgili olan okullar, Halk Eğitim Merkezleri, Pratik Kız Sanat Okulları ve Olgunluk Enstitüleri gibi yaygın eğitim kurumlarının toplam sayısıdır. Her üniversite kendi sınavını yaparken, 1962'de Ankara Üniversitesi'nde kurulan bir komisyon, merkezi sınav sistemini önermiştir. Üniversitelerarası Kurul, 1964'te üniversitelerarası kayıt ve giriş imtihanı yönetmelikliğini kabul etmiştir. 1974'te tüm üniversiteleri kapsayan sınavlar başlamıştır ve 'Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yer-

leştirme Merkezi' (ÜSYM) kurulmuştur (Tezbaşaran, 2004). 1980 sonrasında bu merkezin adı ÖSYM olmuştur.

Çizelge 2) Okul Öğrenci ve Öğretmen Sayılarındaki Gelişim (1923-80)

Eğitim Kurumları	1949-1950			1979-1980		
	Okul	Öğrenci	Öğr.	Okul	Örenci	Öğr.
Okulöncesi	47	1.583	55	122	4.909	277
İlkokul	17.106	1.591.039	34.822	44.296	5.622.407	199.245
Ortaokul (İ.H.Orta)	381 -	65.168 -	4.364 -	4.103 (339)	1.180.233 (130.072)	30.930 (685)
GenelLise	88	22.100	1.931	1.108	531.760	36.198
Mes.T.L. (İ.H.Lise)	317 -	55.512 -	4.584 -	1.719 (249)	514.923 (47.941)	28.599 (5.397)
YaygınEğ.	-	-	-	599	26.1015	?
Yükseköğr.	34	25.091	1.852	347	27.0278	20.699

Kaynak: Okçabol, 2005: 54. ve 80. sayfalardan derlenmiştir.

EĞİTİMDE TÜRK-İSLAM SENTEZCİ DÖNÜŞÜM (EYLÜL 1980-KASIM 2002)

24 Ocak 1980'de, iktisadi sistemi parasalcı (kapitalist) sistemle bütünleştirecek kararlar alınmıştır. 12 Eylül 1980 darbesi, bu kararların rahatlıkla uygulanabilmesi için yapılmış bir darbe niteliğindedir. 24 Ocak kararlarının mimarlarında Turgut Özal, darbe hükümetinde başbakan yardımcılığı yapmıştır. Darbe hükümeti, Türk Dil Kurumu ile Türk Tarih Kurumu'nu kapatarak temel işlevlerinden ve dinamik yapısından uzaklaştırıp Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurulu adı verilen resmi bir kuruluşa dönüştürmüştür. DPT de, "insanların Allah'a kul olma şuur ve mesuliyetiyle dolu bir ferdi hayat için yetiştirilmelerini" savunan Aydınlar Ocağı'nın Türk-İslam sentezi doğrultusundaki görüşlerini benimseyen bir "Milli Kültür" raporu hazırlamıştır. Bu rapora göre, "din, kültürün özü, kültür de dinin formu olmakta-

dır” (DPT, 1983: 514) ve “böyle bir kültürle, iyimser, itaatli, ümitli ve akılcı bir nesil yetiştirmek mümkün” (s. 515) olabilmektedir! T. Özal’ın Anavatan Partisi (ANAP) döneminde³ 1986’da, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurulu, DPT’nin bu raporunu benimsemiştir (akt. Güvenç, Şaylan, Tekeli ve Turan, 1991). 13 Ağustos 1993’te, bilimsel konularda öncelikler saptamak, bilim adamlığını ve araştırmayı özendirmek gibi işlevleri olan Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) kurulmuştur. 12 Eylül darbe sonrasındaki dönüşümler aşağıda özetlenmektedir.

İlk ve Ortaöğretim

Darbe hükümetinin ürünü olan 1982 Anayasası, din kültürü ve ahlak bilgisi dersini ilk ve ortaöğretimde zorunlu ders yapmıştır. 1983’te 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda yapılan değişikliklerle, temel eğitim kavramı yerine ilköğretim kavramı getirilmiş ve imam hatip lisesi mezunlarına, harp okulları dışında üniversiteye girme hakkı verilmiştir. ANAP iktidarında, felsefe ve sosyoloji derslerinin haftalık ders saatleri azaltılmış; Türk-İslam sentezi ağırlık kazanmaya, Darwin’in evrim kuramı yerine yaratılış düşüncesinin öne çıkarılmasına, imam hatip okullarına da, diğer okul türlerinden çok daha fazla kaynak aktarılmasına başlanmıştır. Talim ve Terbiye Kurulu (TTK), giderek okullara gerici ve dinci yayınları⁴ önermiştir.

1985-86 öğretim yılında, yabancı dille eğitim yapacak Anadolu imam hatip liselerinin açılmasına başlanmıştır. 1980 sonla-

³ ANAP 1983-1991 yılları arasında iktidar olmuştur. 1991-2002 yılları arasında da çeşitli koalisyon hükümetleri görev yapmıştır.

⁴ Önerilen kitapların bazıları şöyle: Kırk Hadis, Saadetname, İlahiname, Nur Hikayeleri, Ariflerin Menkıbeleri, Kısas-ı Embiya, Maturidiya Akaidi, Zahire.

rında, yabancı dil öğretiminde basamaklı kur sistemi denenmiş, Anadolu güzel sanatlar liseleri açılmış, yabancı dil ağırlıklı “süper lise” uygulaması başlatılmıştır. DPT’nin hazırladığı kalkınma planlarından beşincisi ve sonraki planlarda da özel okulların açılması teşvik edilmiştir. Bu arada, 1970 sonlarında 78 adet olan özel dersane sayısı da 1990 sonlarında 2000’e çıkmıştır. 12 Mayıs 1992 tarihinde, 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun kabul edilmiştir.

13-17 Mayıs 1996’da toplanan 15. Milli Eğitim Şurası 8 yıllık temel eğitim ve halk eğitimi konularını, ilköğretim ve yönlendirme, ortaöğretimde yeniden yapılanma, yükseköğretime geçişin yeniden düzenlenmesi, toplumun eğitim gereksinimlerinin sürekli karşılanması ile eğitim sisteminin finansmanı gibi başlıklar altında tartışmış ve öneriler geliştirilmiştir (MEB, 1996). Bu Şurada, sınırlı bir kesim karşı çıksa da, ilköğretimin (temel eğitim) kesintisiz 8 yıl ve zorunlu olması büyük oy desteğiyle kabul edilmiştir. Bu yasa gereği, meslek ortaokulları kapatılıp genel ortaokullara dönüştürülmüştür.

Yükseköğretim

82 Anayasası, yükseköğretimden sorumlu olacak bir Yükseköğretim Kurulu (YÖK) oluşturmuş ve vakıflara, kâr amacı gütmemek koşuluyla yüksekokul açma izni verilmiştir. 6 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu çıkarılmıştır. Bu yasa gereği, Türkçe, inkılâp tarihi ve beden eğitimi dersleri üniversitede zorunlu dersler olmuştur. Yasa gereği YÖK, her fakülte için dekan seçip atamış ve her üniversite için de dört rektör adayını belirlemiştir. Cumhurbaşkanı bu adaylardan birini rektör olarak atamıştır. 20 Temmuz 1982’de, Güzel Sanatlar Akademisi, İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri, yüksekokullar ve Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademileri yerine bazı

üniversiteden alınan birimlerle Akdeniz, Dokuz Eylül, Trakya, Gazi, Yüzüncü Yıl, Marmara, Mimar Sinan ve Yıldız Teknik üniversiteleri kurulmuştur (YÖK, 1991). Yükseköğretimdeki değişiklikler, bu konularda belirleyici olan YÖK başkanlarının dönemlerine göre aşağıda özetlenmektedir (Okçabol, 2007).

Doğramacı Dönemi (Aralık 1981-Temmuz 1992). Doğramacı zamanında 1402 sayılı sıkıyönetim yasası uygulanarak herhangi bir yargılama yapmadan büyük çoğunluğu öğretmen ve öğretim elemanını işlerinden uzaklaştırılmıştır (Aybay, 1990). Doğramacı, “türban” konusunu, bir yasaklayıp bir serbest bırakarak üniversitenin temel sorunu haline getirmiştir. ANAP zamanında üniversite öğrencilerinden katkı payı alınmasına başlanmış, uygulama bağış adı altında tüm okullara yayılmıştır. Doğramacı, 1984’te kendi vakfına özel Bilkent Üniversitesi’ni kurdurmuştur. Doğramacı, Nurcuların devlet kuruluşlarında kadrolaşmayı amaçladığını, Süleymanlıların Kuran kursları adı altında hurafelerden söz ettikleri, Atatürk ve rejim aleyhinde faaliyette bulunduklarını ve Nakşibendilerin şariat düzenini getirmeye çalıştıklarını belirten bir kitabı tüm öğretim elemanlarına göndermişse de (YÖK, 1985), muhafazakar tutumunu sürdürmeye devam etmiştir. 9 Nisan 1991’de, kamu üniversitelerini paralı hale getirecek ve onları “özel statülü devlet üniversitelerine” dönüştürecek yasa kabul edilmiş ve vakıf üniversitelerine, genel bütçeden emsali kamu üniversitesi bütçesinin %45’i kadar yardım yapılması benimsenmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu özel statüyle ilgili maddeyi, Haziran 1992’de iptal etmiştir. 3 Temmuz 1992’de, bir anda 21 yeni üniversite ve iki yüksek teknoloji enstitüsü açılmıştır.⁵

⁵ Yeni açılan üniversiteler şunlardır: Adnan Menderes (Aydın), Abant İzzet Baysal (Bolu), Balıkesir, Celal Bayar (Manisa), Onsekiz Mart (Çanak-

Yeni okullara da genellikle tutucu rektörler atanmış; eğitim yüksekokullarının pek çoğu, yeni açılan üniversitelerin eğitim fakültelerine dönüştürülmüştür. 7 Temmuz 1992 tarihinde yapılan yasa değişikliğiyle, üniversitelerin seçimle 6 aday belirlemesi, YÖK'ün üçe indireceği adaylardan birinin Cumhurbaşkanı tarafından rektör olarak atanması yoluna gidilmiştir. Bu değişikliği protesto eden Doğramacı, YÖK başkanlığından ve üyeliğinden istifa etmiştir. Güzel (1991), Doğramacı (İD) için, "YÖK'ün ilk üyelerinin tümüne yakını için 'İD'in adamları' demek haksızlık olmayacaktır" (s.7) ve "Başkan ve üyeleri ABD'ci mason ve belli sağ partilere yakınlığıyla tanınan kişilerdir. YÖK üyeleri ve YÖK'ün atadığı rektör ve dekanların çoğu Aydınlar Ocağı üyesi ve yakını kişilerdir" (s. 15) demektedir.

Sağlam Dönemi (Temmuz 1992-1995). Doğramacı'dan sonra YÖK Başkanı olan Prof. Dr. Mehmet Sağlam zamanında "İkinci Öğretim" adıyla kamu üniversitelerinde paralı gece eğitimi başlatılmıştır. 1993'te Osmangazi ve 1994'te de Galatasaray Üniversitesi ile vakıf üniversitesi olarak da 1993'te Koç ve 1994'te Başkent Üniversitesi açılmıştır. 1994 yılında, "Dünya Bankası/YÖK Hizmet Öncesi Öğretmen Yetiştirme" (DB-YÖK) projesi başlatılmıştır. Bu yıllarda, Türk-İslam felsefesi ile ilgili derslerin adı ve içerikleri değiştirilmiştir (Kafadar, 2000: 434).

Gürüz Dönemi (Aralık 1995-2003). Sağlam'ın 1995 yılında yapılan seçimlerde milletvekili olması üzerine YÖK başkanlığına getirilen Prof. Dr. Kemal Gürüz zamanında da, "Din

kale), Dumlupınar (Kütahya), Gaziosmanpaşa (Tokat), Kocatepe (Afyon), Harran (Şanlıurfa), Kafkas (Kars), Sütçü İmam (Kahramanmaraş), Karaelmas (Zonguldak), Kırıkkale, Kocaeli, Mersin, Muğla, Mustafa Kemal (Hatay), Niğde, Pamukkale (Denizli), Sakarya, Süleyman Demirel (Isparta) ile İzmir ve Gebze Yüksek Teknoloji enstitüleri.

eğitiminin, İslam'ı istemenin bilime aykırı bir yönü yoktur: Çünkü bilim kanunlarını Cenab-ı Hak Teala koymuştur" (MEB: 1996: 135) ve benzeri düşünce sahiplerinin dekan ve rektör olarak atanmasına devam edilmiştir (Okçabol, 2007). Gürüz, 28 Şubat 1997 günkü Milli Güvenlik Kurulu kararlarından sonra türbana karşı çıkıp laik eğitimi savunmaya başlamıştır. Yüksek lisans programına girecek öğrencilere Lisansüstü Eğitim Sınavı (LES) ve doktora programlarına başvuracak öğrencilere de Kamu Personeli Dil Sınavı (KPDS) getirmiştir. Belirli düzeyde yabancı dil bilmeyenlerin, genellikle klasik liselerde okuyanların doktora yapması iyice güçleşmiştir. Sayısal ve sözel ağırlıklı sorulardan oluşan LES nedeniyle sosyal ya da sanat eğitimi alanında lisans öğrenimi görmüş olanların da lisansüstü programlara girme şansı azalmıştır. 1999'da, yükseköğretimde ilgili alana geçmek isteyen meslek liselerine üniversite sınavında ek katsayı uygulaması getirilmiş ve iki aşamalı olan sınav tek sınavla indirgenmiştir. Haziran 2001 tarihinde yapılan yasa değişikliğiyle, özel vakıf üniversitelerine "devlet yardımı yapılabilir" ifadesi yerine, "devlet yardımı yapılır" ifadesi getirilmiştir.

10-11 Aralık 1999'da AB'ye aday ülke olarak kabul edilen Türkiye'den 1992 Maastricht Anlaşması gibi AB sürecinde kabul edilen anlaşmalarla tüzük, öneri ve görüşlerden oluşan AB Müktesebatına uygun düzenlemeler yapması istenmiştir. 1 Nisan 2000'de Türkiye-AB Ortaklık Konseyi kararı doğrultusunda, AB müktesebatını inceleyecek 8 alt-komite oluşturulmuştur. Türkiye 2001 Mart'ında hazırladığı Ulusal Proje ile eğitim alanında da AB'ye uyum çalışmalarını başlatıp Bologna Süreci'ne⁶

⁶ Bologna Süreci (BS), AB üyesi ve üyeliğe aday 29 Avrupa ülkesinin yükseköğretimle ilgili bakanlarının, 19 Haziran 1999 günü Bologna'da yaptık-

katılmıştır. 2002’de de, AB eğitim ve gençlik programlarıyla ilgili olarak Ulusal Ajans⁷ oluşturulmuş, AB’nin istediği Kopenhag siyasi kriterlerine⁸ uyum amacıyla “uyum paketleri” hazırlanmaya başlanmış ve BS hedeflerinin ülke içindeki paydaşlara tanıtılması ve yaygınlaştırılması için 12 değişik süreci içeren Bologna Rehberi belirlenmiştir. 1999’da kurulan Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK), Ekim 2002’de başvurduğu Avrupa Akreditasyon Birliğine Kasım ayında kabul edilmiştir.

Öğretmen Yetiştirme. 20 Temmuz 1982 tarihli ve 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile öğretmen yetiştirme görevi, MEB’den alınıp YÖK’e/üniversiteye verilmiştir (Okçabol, 2005a; 2004). 4 yıllık öğretmen okulları eğitim fakültelerine, mesleki teknik eğitime öğretmen yetiştiren yüksek öğretmen okulları mesleki teknik eğitim fakültelerine, sınıf öğretmeni yetiştiren 2 yıllık öğretmen okulları eğitim yüksek okullarına ve imam hatiplere meslek dersi öğretmeni yetiştiren yüksek İslam enstitüleri de ilahiyat fakültelerine dönüştürülmüştür. Bazı üniversitelerde (Boğaziçi gibi) yeni eğitim fakülteleri açılmıştır. 1989’da, 3580 sayılı yasa ile eğitim fakültelerini ilk 10 sırada tercih eden

ları toplantıda, Bologna Bildirgesi’ni yayımlaması (Bologna Deklarasyonu, 2000) sonrasında başlayan bir süreçtir. Bu sürecin amacı, AB yurttaşlarının hareketliliğini, istihdam edilebilirliğini ve tüm kıtanın gelişimini sağlamak ve AB ekonomisini dünyanın en güçlü ekonomisi yapmak için Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA)’nın oluşturulmasıdır (Okçabol, 2011).

⁷ Ulusal Ajanslar, “katılımcı ülkelerin AB eğitim ve gençlik programlarından yararlanmayı sağlamak üzere ülke içinde kurdukları ve ilgili taraflar ile işbirliği içinde programlardan yararlanma faaliyetlerini organize ve koordine eden uygulama birimleridir” (Atak, 2003: 12).

⁸ Bu kriterlerin başında, demokrasi, insan hakları, ekonomik gelişme ve topluluk müktesebatını benimseme gibi kriterler vardır.

öğrencilere burs verilmesine başlanmış; iki yıllık eğitim yüksekokulları 4 yıla çıkarılmıştır.

DB-YÖK projesi 1997’de sonuçlanmış ve Carnegie Forum’un 1986’da ABD için ürettiği önerilere dayalı bir model ortaya çıkmıştır (Carnegie Forum, 1986. 55; Okçabol, 2005a). Bu model, öğretmen adaylarında eğitimcilik ve öğretmenlik bilgisini, becerisini, sevgisini, ülküsünü, bilincini ve kültürünü 7-8 sertifika dersiyle sınırlayan, alan derslerinin fen-edebiyat fakültesinden alınmasını öngören bir modeldir. Bu modelle, okulöncesi, ilköğretim, yabancı dil, müzik, resim, beden eğitimi, özel eğitim, bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenleri dört yıllık lisans programlarında yetiştirilecektir. Sınıf öğretmeni yetiştiren ve 1989’da dört yıla çıkarılan eğitim yüksekokulları, ilköğretim bölümlerinde sınıf öğretmeliği anabilim dalına dönüştürülmüşlerdir. Ortaöğretimdeki fen, matematik ve sosyal alanlarıyla ilgili öğretmenlerse birleştirilmiş lisans artı yüksek lisans ($3,5 + 1,5 = 5$ yıl) ya da lisans sonrasında 1,5 yıllık tezsiz yüksek lisans programlarında yetiştirilecektir. Bu modelle birlikte, rehberlik dışında kalan eğitim bilimleri ile ilgili tüm lisans programları kapatılmış; din kültürü ve ahlak bilgisi (DKAB) öğretmenlerinin ilahiyat fakültelerinde yetiştirilmesine başlanmıştır. Bu alanda okuyanlara, alacakları ilahiyat dersleri ile ilköğretimde Türkçe ya da sosyal bilgiler derslerinde öğretmen olma hakkı da verilmiştir.

Geçmişte öğretmen okulu mezunları, mezun oldukları gün bir okula atanırken ANAP, öğretmen atamalarının yapılabilmesi için 1985 yılında ‘Öğretmen Yetiştirme Yerleştirme Sınavı’nı getirmiştir. 1991’de kaldırılan bu sınavın yerine, 2002’de Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) konmuştur. Bazı fakülteler öğrencilerini bu sınavlara hazırlama çabasına girmiş ve dershaneler de bu sınava hazırlayıcı programlar açmışlardır. Son yıllarda ise bu sınavlarda toplu kopya olayları yaşanmaya başlamıştır.

Yaygın Eğitim

Yükseköğretim 1982 yılında yeniden yapılandırılırken, uzak-tan eğitim birimleri, Anadolu Üniversitesi'nin Açıköğretim Fakültesi'ne dönüştürülmüştür. 1983 sonunda Çıraklık Eğitimi ile Yaygın Eğitim Genel müdürlükleri birleştirilerek Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü adını almıştır. 1988'de Açıköğretim Fakültesi'nde başlatılan bir programla sınıf öğretmenlerine lisans tamamlama olanağı verilmiş, böylece yüz bin kadar öğretmenin hem birinci dereceye kadar yükselebilmelerinin yolu açılmıştır. Daha sonra açık-ilköğretim ve açık-lise programları başlatılmıştır. 15-19 Ocak 1990 tarihlerinde de halk eğitimi konusuyla ilgili olarak 13. Milli Eğitim Şurası toplanmıştır (MEB, 1990).

Dönemin Değerlendirilmesi

12 Eylül sonrasında, öğretmen yetiştirme görevinin üniversitelere verilmesi gibi bir-iki olumlu uygulamanın dışındaki uygulamalar, Türk-İslam sentezi anlayışını benimseyen ve parasalcı küresel sömürüye karşı çıkmayan insan yetiştirilmesi doğrultusunda olmuştur. Bu sentez, "Tanrı Dağı kadar Türk ve Hira Dağı kadar Müslüman" yetiştirmeyi hedefleyerek, bu ırk ve inanç vurgusuyla etnik köken ve inanç farklılıklarını öne çıkararak toplumsal dokuyu da bozmuştur; hem de AKP iktidarna ve onun uygulamalarına uygun bir zemin hazırlamıştır. Bu arada Atatürkçülük, her yana büst ve heykel dikilip bir gösteriye dönüştürülmüş, halkçı, devrimci ve laik içeriğinden uzaklaştırılmıştır. Abadoğlu ve Ersoy (1996: 341)'un belirttiği gibi, zorunlu olan inkılâp tarihi derslerini verecek kadroları yetiştirmek amacıyla kurulan İnkılâp Tarihi Enstitüleri, genelde sağcı kadrolaşma için ideal mekânlar olmuş, buralarda çoğu zaman Atatürkçülük kılıfı altında Türk-İslam Sentezi doktrini yaygınlık kazanmıştır.

Öğretmen yetiştirmede genel kültüre önem vermeyen DB-YÖK modeliyle, öğretmenlik mesleği, tarihsel, bilimsel, eğitsel, felsefi ve toplumsal temelleri zayıflatılıp, teknisyenliğe indirgenmiştir. Bu modelle yetişen öğretmenin, Osmanlı hayranı, bilimsel bulgular yerine inançlara önem veren ve evrim kuramı karşıtı öğretmen adaylarını, okuyan, sorgulayan, eleştiren ve öğrencilerini, “fikri hür, vicdanı hür ve irfanı hür” olacak şekilde yetiştirecek öğretmene dönüştürme olasılığı neredeyse yok edilmiştir.

Bu dönemde kamu arsaları, genellikle varıl aile çocuklarının okuyabileceği özel okullarla vakıf okullarına tahsis edilmiştir. Vakıf üniversiteleri, üniversite sınavlarında yeterince yüksek puan alamamış varlıklı öğrencilere yükseköğrenim olanağı sağlarken varıl çocuktan çok daha yüksek puan almış olan yoksul çocuklar üniversite dışında kalmıştır.

Seçme sınavları ve sınavların içerikleri, özel okullara, özel dershanelere ve de özel hocalara yarayan, öğrenimlerine daha çok yatırım yapılanları seçen bir işlev görmeye başlamıştır. Dershane ve sınavların yoksulları eleme aracına dönüşmesi, cemaatlerin işine yaramış, başarılı yoksul çocuklar cemaat dershanelerinde, yurtlarında ve okullarında ağabeyler ve ablalar aracılığıyla cemaate kazandırılmıştır.

Ülke insanımızın bilimsellikten uzaklaştığını gösteren örnekler artmaya başlamıştır. 1999’da yaşanan yer sarsıntısında zarar gören aileler arasında yapılan görüşmelere göre, %70 kadarı, bu olayı “Allah’ın cezası, kıyamet alameti, kader” olarak görmektedir (Milliyet Gazetesi, 15 Ağustos 2000). İstanbul ve Ankara’nın sayılı üniversitelerinde okuyan yükseköğretim gençliğinin %80 kadarı, meleklerle, cinlere, perilere ve kadere inanmakta; Havva ve Adem’den türediğimize inananlar tıp öğrencilerinde %65’i, fizik

öğrencilerinde %83'ü bulmaktadır (Cumhuriyet, 8 Ekim 2001: 4). Bir başka araştırma da, gençlerin öncelik verdikleri toplumsal değerlerindeki yozlaşmayı göstermektedir: Gençlik, 1979'da, özgürlüğe %18,20 ve paraya %2,64 oranlarında değer verirken; 1997'de özgürlüğe %4,63 ve paraya ise %20,67 oranında değer vermeye başlamıştır (Ateş, 2004). Bu olumsuz gelişmelerde 12 Eylül ve sonrasında gelen hükümetlerin etkisi vardır.

Eğitim sisteminin 1980-2000 yılları arasındaki sayısal gelişimi okul, öğrenci ve öğretmen sayılarına göre Çizelge I.3'te verilmektedir. Zorunlu eğitim süresinin 1997 yılında sekiz yıla çıkarılmasıyla ilk ve ortaokullar birleştirilip ilköğretime dönüştürülmüştür. Bu dönüşümün sayısal duruma etkisini görebilmek için bu çizelgeye bir de 1996-97 yılına ait sayısal verileri eklenmiştir. Çizelge I.3'te görüldüğü gibi 1997 yılına kadar tüm okul türlerinde sayısal gelişim vardır. Zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkması üzerine, meslek liseleriyle imam hatip liselerine gidenlerin sayılarındaki azalmanın bir nedeni, sekiz yıllık eğitim sonunda öğrencilerin bu tür okulları pek seçmemeleridir.

Çizelge I.3) Okul Öğrenci ve Öğretmen Sayılarındaki Gelişim (1980-2002)

Eğr. Kurumları	1979-1980			1996-1997			2001-2002		
	Okul (Bin)	Öğren (Bin)	Oğr. (Bin)	Okul (Bin)	Öğren (Bin)	Oğr. (Bin)	Okul (Bin)	Öğren (Bin)	Oğr. (Bin)
Okulöncesi	0,1	4,91	0,277	7,20	228,9	10,06	10,5	256	14,5
İlköğretim							35	10.310	37,5
İlkokul	44,3	562	1992 45	46,29	6.853	216	-		
Ortaokul İ.H. Orta	4,1 - 0,34	118 0,13	3093 0 (685)	9,89 0,594	261 (319)	71 85	- -		
Gençl. lis.	1,11	53,17	36,20	2,52	125	690	2,6	149	72609
Mes. T.L.	1,72	515	28,69	3,2	973	72	3,4	822	66
İ.H. Lise	0,25	480	539,7	0,52	192	188	0,6	95	118
Yükseköğr.	0,35	270	206,9	1,43	121	53	1483	1.212	43

Kaynak: Okçabol, 2005: 80. ve 103. sayfalardan derlenmiştir.

Yaygın eğitimde görülen sayısal değişim ise Çizelge I.4'te verilmektedir. 1950'lerin ortalarında açılmaya başlayan Halk Eğitimi Merkezleri'nin sayısı 1970 sonlarında 587'ye ulaşmıştır. 1977 yılında açılan 7 çıraklık eğitim merkezinin adı sonradan mesleki eğitim merkezleri olarak değişmiş ve sayıları 345'e ulaşmıştır. Özel kurslardaki artışların nedeni, ağırlıklı olarak yabancı dil ve bilgisayar kursları açan özel kurs yerlerinin çoğalması ile ANAP zamanında ehliyet almak için gerekli görülen sürücü kurslarının açılmış olmasıdır.

Çizelge I.4) Yaygın Eğitim Kurumlarında Sayısal Değişim (1980-2000)

Kurum Türü	1979-1980		2000-2001	
	Kurum	Kursiyer	Kurum	Kursiyer
Halk Eğitimi Merkezi	587	149.663	922	1.057.635
Mesleki Eğitim Merkezi	7	47	345	248.495
Pratik Kız Sanat Okulu	417	71.219	422	158.976
Olgunlaşma Enstitüsü	6	709	12	1.351
Yetişkinler Teknik	-	-	12	168
Özel Kurslar	91	12.855	3.325	978.210

Okçabol, 2006: 168, 173 ve 175. sayfalardan derlenmiştir.

EĞİTİM SİSTEMİNİN YAPISI VE SORUNLARI

Eğitim sistemi, Cumhuriyet rejiminin kurulmasıyla birlikte yasal, sayısal, niteliksel ve örgütsel olarak gelişme sürecine girmiştir. Bu arada, sistemle ilgili sorunlar da artmaya başlamıştır.

Eğitim Sisteminin Yasal Yapısı

Türkiye eğitim sistemi yasalara dayalı olarak merkezden (Ankara'dan) yönetilen bir sistemdir. Aşağıda Anayasa'da eğitimle ilgili maddelerle sistemin önemli yasaları özetlenmektedir.

Anayasada Eğitim. 1982 Anayasası'na göre, Devletin dili Türkçedir (madde-m. 3). Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz (m. 14). Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 14. madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir (m. 24). Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir (m. 27). Kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz. ... Eğitim ve öğrenim Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. ... Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır. ... Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. ... Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez (m. 42). Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir (m. 47). Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür (m. 66).

Anayasa'ya göre, üniversiteler Devlet tarafından kanunla kurulur. Kanunda gösterilen usul ve esaslara göre, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından, Devletin gözetim ve denetimine tâbi yükseköğretim kurumları kurulabilir... Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre, rektörler Cumhurbaşkanınca, dekanlar ise Yükseköğretim Kurulu tarafından seçilir ve atanır.

Üniversite yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu ya da üniversitelerin yetkili organlarının dışında kalan makamlarca her ne suretle olursa olsun görevlerinden uzaklaştırılmazlar (m. 130). Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini... sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile Yükseköğretim Kurulu kurulur (m. 131).

İlköğretim ve Eğitim Kanunu. 12 Şubat 1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'na göre, zorunlu ilköğretim çağı 6-14 yaş gurubundaki çocukları kapsar (m. 3). İlköğretim kurumlarının açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanları MEB'in çıkaracağı yönetmeliklerle belirlenir (m. 42). Öğretmenler, yaz tatili içinde aralıksız iki ay izinlidirler (m. 43). Birleştirilmiş sınıflar da dâhil olmak üzere bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 40'tan fazla olamaz (m. 50). Eylül ayının üçüncü haftası "İlköğretim Haftası"dır (m. 51). Zorunlu eğitime katılıma durumu 222 sayılı yasanın 52-59'uncu maddelerinde açıklanmaktadır.

Milli Eğitim Temel Kanunu. 14 Haziran 1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre, Türk milli eğitim sistemi örgün ve yaygın eğitim gibi iki ana bölümden oluşur. Örgün eğitim, okulöncesi eğitim, temel eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar. Eğitim sisteminin genel amacı, bireyleri, "ilgi istidat ve kabiliyetlerine göre... bir meslek sahibi olacak biçimde... TC ye karşı görev ve sorumluluğunu bilen... hür ve bilimsel düşünce gücüne ve geniş dünya görüşüne sahip insan haklarına saygılı..." (m. 2) insanlar olarak yetiştirmektir. Bu yasaya göre, Yaygın eğitim, örgün eğitim yanında ya da dışında düzenlenen eğitim etkinliklerinin tümünü

içerir (m. 18). Ortaöğretim, temel eğitime dayalı en az üç yıllık eğitim veren liselerden oluşur (m. 26). Yükseköğretim kurumlarına giriş koşulları MEB ile Yükseköğretim Kurulu'nun işbirliğiyle belirlenir (m. 31). Yükseköğretim paralıdır (m. 38).⁹ Genel yaygın eğitim programlarının düzenlenmesi yönetmelikle belirlenir (m. 42). *Öğretmenlik*, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler. Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır (m. 43). Öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon bakımından aranacak nitelikleri MEB saptar (m. 45). Öğretmenlerin hizmet içinde yetiştirilmeleri amacıyla kurslar ve seminerler düzenlenir (m. 48). MEB, gerekli görülen, özellikle mahrumiyet bölgelerinde görevli öğretmenlere konut sağlar (m. 50). MEB, eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak üretmek ve satın almakla yükümlüdür (m. 54). İlk ve ortaöğretim kurumlarında okutulacak kitapları MEB belirler (m. 55). Eğitim ve öğretim hizmetinin, bu kanun hükümlerine göre devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetimden MEB sorumludur (m. 56). Okul açma MEB'in izinleriyle gerçekleşebilir (m. 58).

Özel Öğretim Kurumları Kanunu. 8 Haziran 1965 tarih ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, özel kurslar, ders-haneler ve etüt merkezlerinin açılma ve çalışma koşullarını belirlemektedir. Her derece ve nitelikteki özel eğitim kurumları eğitim, öğretim ve yönetim bakımından Milli Eğitim Bakanlığı'nca denetlenmektedir. Bu yasaya göre, Askeri okullar, emniyet teşkila-

⁹ Bu 38. maddeye 80'lerin ikinci yarısında işlerlik kazandırılmaya başlanmıştır.

tına bağı okullar ve din eğitimi-öğretimi yapan kurumların aynı ya da benzeri özel öğretim kurumları kurulamaz (m. 3). Özel okullar, %3'ten az olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutmak zorundadır ve ayrıca öğrenim bursu verebilirler (m. 13).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. 30 Nisan 1992 tarih ve 3797 sayılı bu yasanın amacı, Anayasa, 430 sayılı Öğretim Birliği Yasası ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile kalkınma plan ve programları doğrultusunda milli eğitim hizmetlerini yürütmek üzere kurulan MEB'in örgüt ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemektir. Bu yasa, sistemin örgütsel yapısı ile örgütsel yapıdaki her birimin görevlerini belirlemektedir.¹⁰

Mesleki Eğitim Kanunu. Çıraklık eğitimiyle ilgili ilk düzenlemeler 1930'larda yapılmıştır. Çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarla işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin kuralları düzenleyen bir yasa 20 Haziran 1977 tarih ve 2089 sayılı Çıraklık Eğitimi Kanunu'dur. Bu yasayla birlikte çıraklık eğitimi merkezlerinin açılmasına başlanmıştır. Bu yasa 5 Haziran 1986'da 3308 sayılı ve 29 Haziran 2001'de de 4702 sayılı yasayla güncelleştirilmiştir. Son değişiklikle yasanın adı Mesleki Eğitim Kanunu ve Çıraklık Eğitimi Merkezi adı da Mesleki Eğitim Merkezi olmuştur. En az ilköğretim mezunu gençlerin alındığı bu mesleki eğitim, kişinin öğrenim düzeyine bağı olarak, 8-10 saat genel bilgi eğitimini içermekte ve 2-4 yıl sürmektedir.

Yükseköğretim Kanunu. 6 Kasım 1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, başta YÖK olmak üzere yükseköğretimle ilgili birimler, bu birimlerin görevleri ve yükseköğretim

¹⁰ Bu yasayla ilgili daha geniş bilgi, ilerideki sayfalarda eğitim sistemimizin merkezi örgüt yapısı başlığı altında verilmektedir.

Çalışanları hakkında her türlü ayrıntıya yer vermektedir. Bu yasanın amacı da, ğrencileri, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren; Hr ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı; ... ve genel kültürüne sahip, vatandaşlar yetiştirmektedir (m.4).

2547 sayılı yasaya göre YK, Cumhurbaşkanı'nca tercihen rektörlük yapmış kişiler arasından seçilen yedi, Bakanlar Kurulu'nca seçilen yedi, niversitelerarası Kurul tarafından kurul yesi olmayan profesörlerden seçilen yedi ye olmak üzere toplam 21 üyeden oluşmaktadır. Cumhurbaşkanı, kurul yeleri arasından bir kişiyi, dört yıl için, başkan olarak seçer ve atar. Ykğretim Kurulu (YK) yeleri, YK Genel Kurul'unu oluşturur ve bu kurul, her yarıyıl da en az üç kez toplanır. Ykğretim kurumlarını YK adına denetleyecek ve sonuçları YK Başkanı'na iletecek olan Ykğretim Denetleme Kurulu (YDK) ile ykğretim kurumlarına girecek öğrencilerle ilgili işleri YK'ün belirlediği doğrultuda yürütecek olan ğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) YK'e bağlı kuruluşlardır. Bu yasanın pek çok maddesi YK'n ve başkanının yapacağı işleri açıklamaktadır.

2547 sayılı yasaya göre ÖSYM, YK'n saptadığı ilkeler çerçevesinde ykğretim kurumlarına ğrenci alınması amacıyla sınavları hazırlayan, yapan ve değerlendiren, ğrenci adaylarının ykğretim kurumlarına yerleştirilmesini sağlayan ve bu faaliyetlerle ilgili araştırmaları ve diğer hizmetleri yürüten YK'e bağlı bir kuruluştur.

2547 sayılı yasaya göre niversitelerarası Kurul (AK), rektörlerle niversite senatolarının da kendi üniversitelerinden 4 yıl için seçecekleri birer profesörden oluşmaktadır. Bu kurul,

akademik bir organ olup üniversitelere ve YÖK'e ilgili konularda önerilerde bulunur, ilgili yönetmelikleri hazırlar ya da görüş belirtir, doçentliğe yükseltme esaslarını belirler ve doçentlik sınavlarını açar.

2547 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle başlayan eleştiriler yıllar içinde giderek artmıştır. Bu nedenle, 1980'lerin sonlarından itibaren, hemen her parti, "YÖK'ü değiştireceğiz" söylemiyle seçimlere katılmıştır. 1993'te ilk kez, yükseköğretimi biraz demokratikleştirecek bir yasa taslağı, TBMM Başkanlığı'na kadar gidebilmiştir. Ancak orada, yasayı değiştireceğiz diyenler tarafından kadük edilmiştir. Doğramacı ve Gürüz zamanında 2547 sayılı yasada pek çok değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler, 2547 karşıtlarının beklediği yönde değil de, genellikle YÖK'ün etkisini pekiştirici ve üniversiteyi piyasalaştırıcı yönde olmuştur.

Eğitim Sisteminin Örgütsel Yapısı

3797 sayılı yasaya göre bakanlık, merkez, taşra ve yurtdışı örgütüyle bağlı kuruluşlardan oluşmaktadır. Bakanlık merkez örgütünde Bakan, Müsteşar ve Müsteşar Yardımcılarından (şu anda 7) oluşan Bakanlık Makamı; Talim ve Terbiye Kurulu; ana hizmet birimleri; danışma, denetim ve yardımcı birimler vardır. Ayrıca Makam Onayı ile kurulmuş olan Mesleki ve Teknik Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı (Metarge) ve Projeler Koordinasyon Kurulu Merkezi Başkanlığı bulunmaktadır. Yine 3797 sayılı yasaya göre Milli Eğitim Şurası, Müdürler Kurulu, Çıracılık ve Mesleki Eğitim Kurulu, Öğrenci Disiplin Kurulları ile Özel İhtisas Komisyonları gibi 5 süreklili kurulu vardır. İl ve ilçelerde bulunan milli eğitim müdürlükleri bakanlığın taşra örgütleridir. Milli Eğitim Akademisi ve Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü de bakanlığa bağlı kuruluşlardır.

Bakanlıktaki kurullar içinde en önemli kurullardan biri Milli Eğitim Şurası'dır. Şura, belirli görevleri yürütenlerle, davetli üyelere oluşan, birkaç yılda bir toplanıp bakanlığın belirlediği konuları tartışarak bakanlığa öneriler sunan bir kuruldur. Şura toplantıları, bakanlık mensupları çoğunlukta olmak üzere toplumun her kesiminden katılan 700-800 kişi ile yürütülmekte ve genelde bir hafta sürmektedir.

3797 sayılı yasaya göre, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, Bakanlık Müşavirleri, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği merkez örgütündeki danışma ve denetim birimleridir. Merkez örgütünde ayrıca eğitim-öğretim işleriyle doğrudan ilgilenen ana hizmet birimleriyle¹¹ yardımcı birimler¹² bulunmaktadır. İlgili yasalarda ve de özellikle 3797 sayılı yasada bakanlığın ve

¹¹ Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, İlköğretim Genel Müdürlüğü, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, Yükseköğretim Genel Müdürlüğü, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü, Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Okul İçi Beden Eğitimi, Spor ve İzicilik Dairesi Başkanlığı.

¹² Personel Genel Müdürlüğü, Yayımlar Dairesi Başkanlığı, Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı, İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı, Öğretmene Hizmet ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı, Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı, İşletmeler Dairesi Başkanlığı, Yatırımlar ve Tesisler Dairesi Başkanlığı, Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı, Ortaöğrenim Burs ve Yurt Dairesi Başkanlığı, Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu Dairesi Başkanlığı, Savunma Sekreterliği, Özel Kalem Müdürlüğü.

bağlı olduğu birimlerin görev ve sorumlulukları belirtilmiştir. Önemli görülen bazı birimlerle ilgili görevlere, o birimlerin işlevini yakından tanımak amacıyla aşağıda yer verilmektedir.

MEB'in Görevi. 3797 sayılı yasaya göre bakanlığın görevlerinin bir bölümü şöyledir: “a) Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin milli, ahlaki ve manevi, tarihi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasa’nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaş olarak yetiştirmek üzere, Bakanlığa bağlı her kademedeki öğretim hizmetlerini planlamak, programlamak, yürütmek, takip ve denetim altında bulundurmak; b) Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve her çeşit örgün ve yaygın eğitim kurumlarını açmak ve yükseköğretim dışında kalan öğretim kurumlarının diğer bakanlık kurum ve kuruluşlarınca açılmasına izin vermek; c) Türk vatandaşlarının yurt dışında yapılacak eğitim ve öğretim ile ilgili hizmetlerini düzenlemek ve yürütmek; ... f) Okullardaki beden eğitimi, spor ve izcilik eğitimi ile ilgili hizmetleri yürütmek, g) Yükseköğrenim gençliğinin barınma, beslenme ihtiyaçlarını ve maddi yönden desteklenmelerini sağlamak” (m.2).

Talim ve Terbiye Kurulu (TTK). Bakanlığın en önemli birimlerinden olan TTK’nın görevlerinin bir bölümü şunlardır: “a) Eğitim sistemini, eğitim plan ve programlarını, bütün ders araç ve gereçlerini araştırmak, geliştirmek ve uygulama kararlarını onaylatmak üzere Bakanlık Makamına sunmak; b) Bakanlık birimlerinde hazırlanan öğretim programları ile ders kitapları, yardımcı kitaplar, öğretmen kılavuz kitapları, bilgi ve işlem yapıtlarını incelemek, geliştirmek ve uygun görülenleri karara bağla-

mak; c) Eğitimi ve öğretimi geliştirme ve değerlendirme ile ilgili görev ve hizmetleri yürütmek; ... j) Milli Eğitim Şurasının sekretterlik görevini yürütmek, k) Bakanın onayından sonra kurul kararlarının yürürlüğe konulması ile ilgili işlemleri yapmak” (m. 8).

Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, “a) Eğitim ve öğretimde uygulanan yeni teknolojilerle ilgili gelişmeleri yurt içinde ve yurt dışında takip etmek ve değerlendirmek; b) Eğitim ve öğretim programlarını araştırmak, incelemek, geliştirmek ve Talim ve Terbiye Kurulu’na sunmak” (m. 43) ile görevlidir.

Teftiş Kurulu Başkanlığı. Teftiş Kurulu Başkanlığı’nın görevleri şunlardır: “a) Bakanlık teşkilatı ile Bakanlık kuruluşlarının her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek; b) Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını temin etmek amacıyla gerekli teklifleri hazırlamak ve Bakana sunmak; c) Özel kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak” (m. 27).

Hukuk Müşavirliği. Hukuk Müşavirliği’nin görevleri de şöyledir: “a) Bakanlığın diğer birimlerinden sorulan hukuki konular ile hukuki, mali, cezai sonuçlar doğuracak işlemler hakkında görüş bildirmek; b) Bakanlığın menfaatlerini koruyucu, anlaşmazlıkları önleyici hukuki tedbirleri zamanında almak, anlaşma ve sözleşmelerin bu esaslara uygun olarak yapılmasına yardımcı olmak; ... e) Bakanlık kuruluşları tarafından hazırlanan veya diğer bakanlıklardan ya da Başbakanlıktan gönderilen kanun, tüzük ve yönetmelik tasarılarını hukuki açıdan inceleyerek görüşlerini bildirmek” (m.29).

a) Eğitim Sisteminin Okul Yapısı

Eğitim sistemi, okulöncesi eğitim kurumları ile ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarından oluşuyor. Yüksek-

köğretim eğitim bakanlığının dışında Yükseköğretim Kurumu (YÖK)'na bağlı olarak işlev görüyor. Eğitim kurumları devlet ve özel okullar ile genel ve mesleki eğitim olarak ikiye ayrılıyor.

Genel liseler, Anadolu liseleri, fen liseleri, sosyal liseler, güzel sanatlar liseleri Ortaöğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde işlev görüyor. Anadolu öğretmen liseleri Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü'ne, imam hatip ve Anadolu imam hatip liseleri de Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışıyor. Endüstri meslek liseleri, çok programlı liseler, teknik liseler, Anadolu meslek liseleri ve Anadolu teknik liseleri Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün; kız meslek liseleri, çok programlı liseler, kız teknik liseleri, Anadolu kız meslek liseleri ve Anadolu kız teknik liseleri ise Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğunda oluyor. Ticaret meslek liseleri, çok programlı liseler, Anadolu mahalli idareler meslek liseleri, Anadolu ticaret meslek liseleri, Anadolu dış ticaret meslek liseleri, Anadolu sekreterlik meslek liseleri, Anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri, Anadolu iletişim meslek liseleri, Anadolu aşçılık meslek liseleri de Ticaret ve Turizm Öğretim Genel Müdürlüğü'nün bünyesindeki liseleri oluşturuyor. Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, işitme, görme, zihinsel ve ortopedik engelliler için özel eğitim okulları açıyor. Yerli, yabancı, azınlık ve uluslararası özel öğretim okulları ile de Özel Öğretim Genel Müdürlüğü ilgileniyor.

Sistemin Temel Sorunları

1960'ların ikinci yarısından itibaren eğitim sisteminde siyasal kaygılar, eğitsel kaygıların önüne geçmeye başlamıştır. Sistemi yönetenlerin yaklaşımları, eğitim sistemimizin yasalarla belirlenen genel ve özel amaçlarıyla örtüşmemektedir. Sistem, eğitim hizmetlerinin amaçlarına ulaşp ulaşmadığıyla ilgilenmemektedir.

Sistemin bürokratik yapısı çok çetrefilleşmiş ve hantallaşmıştır. Bürokratların bir bölümü, uzmanlıkları ve deneyimleri nedeniyle değil de siyasetçilere yakınlıkları nedeniyle bürokraside iş bulmaktadır. Sistem, sorunları gerçekçi olarak saptayıp çözüm üretecek yapıda değildir. Sistemde kararlar, dar bir çerçevede, günlük siyasal kaygılarla alınıp uygulanmaya çalışılmaktadır. Ezberci ve öğretmen odaklı eğitim-öğretim artmış, sistem halkçı eğitimden uzaklaşmıştır. Paralı, seçkin ve gerici eğitim yaygınlaşmaya başlamıştır. Sistem bilimsel eğitimden de uzaklaşmıştır. Sistem, düşünen ve araştıran değil “inançlı!” ve “itaatkâr” öğrenci yetiştirmeye başlamıştır. Yabancı dille öğretim, seçkin eğitim ve dolayısıyla dershanelerle sınavlar, ezberci eğitimin kemikleşmesine, öğrencinin anlamadan ve de istedik davranışları kazanmadan okuldan mezun olmasına yol açmaktadır. Kısaca, sistemin, Cumhuriyetin temel ilkelerine, laik, demokratik ve sosyal hukuk devletine özgü bir eğitim anlayışında olduğunu söylemek zordur.

a) Eğitimin Piyasalaşması

Eğitim sistemi, özel okullar, yabancı dilde eğitim, seçme sınavları, özel dershaneler, parasız olan okullarda çocuklardan katkı payı alınması ve okul hizmetlerinin taşeronlara yaptırılması gibi uygulamalar nedeniyle giderek piyasalaşmaktadır.

Osmanlı’da, 1800’lerin sonlarına doğru yabancı okul sayısı üç yüzü geçerken özel Türk okullarının açılmasına başlanmıştır. Cumhuriyet rejimine geçildiğinde bazı özel okullar ya kapanmış ya da laik eğitime uyum sağlamadıkları için kapatılmışlardır. 1930’lu yıllarda, çoğu azınlık okulu olan ve Osmanlıdan miras kalan 32 bin öğrencili 300 kadar özel okul vardır. 1950’lere doğru özel okul sayısı 181’e ve öğrenci sayısı da 25 bine düşmüştür. DP döneminde, özel Türk okulu sayısı artmaya başlamıştır. 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nun çık-

rılması özel okul açılmasını hızlandırmış, 1970'li yıllardaki anarşik olaylar ise bu hızı yavaşlatmıştır (Çizelge 6).

27 Mayıs Anayasası özel yüksekokulların açılmasına izin vermezken (Anayasa Mahkemesi 1970'te özel yüksekokulları anayasaya aykırı olduğu için kapatmışken), 12 Eylül Anayasası vakıfların yüksekokul açmasına izin vermiştir. ANAP zamanında, kalkınma planlarında özel okulların teşvik edilmesi, kamu arsalarının kimi vakıf okullarına karşılıksız verilmesi ve vergi ayrıcalıklarının sağlanmasıyla özel okul sayıları hızla artmaya başlamıştır (Çizelge 6). 1980-2000 yılları arasında, ilk ve ortaöğretimde, özel okullar 8 kat ve bu okullara giden öğrenci sayısı da 4 kat artmıştır. Özel yükseköğretimde ise, çoğu son beş yıl içinde açılan 20 özel okulda 44 bin öğrenci okumaktadır. Özel okula giden öğrenciler, 2000'lerin başlarında toplam öğrenci içinde, ancak, ilk ve orta öğretimde %2,5 ve yükseköğretimde ise %5 kadardır.

Çizelge I.6) Özel Okul, Dershane ve Vakıf Üniversitelerinde Sayısal Gelişim

Yıllar	Özel Okullar		Dershane		Vakıf Üniversitesi	
	Okul	Öğrenci	Kurum	Öğrenci	Kurum	Öğrenci
1932-33	301	32.357	-	-	-	-
1939-49	217	27.656	-	-	-	-
1949-50	181	25.146	-	-	-	-
1959-60	278	41.989	-	-	-	-
1969-70	377	55.384	-	-	-	-
1979-80	241	63.465	78	36.569	-	36.569
1989-90	681	141.873	706	219.812	1	?
1996-97	1.468	205.761	1.664	432.714	8	4.374
2000-01	1.899	260.557	1.864	523.244	20	44.237

Okçabol, 2002, 2007 ve 2010'dan derlenmiştir.

b) Eğitimin Gericileşmesi

Sistemdeki gericileşmenin bir nedeni, seçmeli olsa da, zorunlu ders gibi işlev gören din dersleridir. İkinci neden de, dini öğ-

retim yapılan imam hatip okulları, ilahiyat fakülteleri ile Kuran kurslarında laiklik ve bilimsellik konularına yeterince özen gösterilmeyip, öğrenciye bilimsel anlayış ve tutum kazandırmadan dini bilgilerin aktarılmasıdır. Üçüncü neden de dini öğretim yapan kurumlardaki sayısal gelişimin (Çizelge 5) ülke gereksiminin çok üzerinde olması ve bu öğretimin giderek laik ve bilimsel eğitime alternatif bir hale getirilmesidir. 12 Eylül darbesi sonrasında ve 1990'larda kurulan koalisyon hükümetleri zamanında, dini öğretim yapan kurum sayıları ile dini öğretim görenlerin sayıları hız artmıştır (Çizelge 5). İmam hatiplerde 1996-97 yılından sonraki sayısal düşüşün nedeni, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçilmesiyle, öğrencinin aile isteğiyle değil daha çok kendi isteğiyle okul seçimi yapabilmesidir.

Çizelge 1.5) Din Öğretiminde Sayısal Gelişmeler

Yıllar	İmam Hatip		Kuran Kursu		İlahiyat Fakültesi	
	Okul	Öğrenci	Kurs	Katılan	Fakülte	Öğrenci
1949-50	-	-	122	?	1	?
1959-60	19	4.066	527	?	1	?
1969-70	39	41.880	1.298	56.169	1	507
1979-80	339	178.013	1.562	65.465	1	516
1989-90	382	282.313	4.165	162.230	9	7.396
1996-97	601	511.502	4.776	176.617	22	12.690
2002-03	450	64.534	3.984	118.335	20	9.181

Kaynak: MEB, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM), Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ilgili yayınlarından derlenmiştir.

Gericileşmenin bir uzantısı olarak, din kültürü ve ahlak bilgisi dersi dışında okullarda din eğitimi dersi açılması gündeme gelmiştir. Anayasa Mahkemesi, 16 Eylül 1998 tarihinde, "Laik devletin, doğası gereği resmi bir dininin bulunmaması belli bir dine üstünlük tanınmamasını, onun gereklerini yasalar ve diğer

idari işlemlerle gerekli kılmaya çalışmamasını gerektirir. Bu bağlamda, laik devlette belli bir dinin eğitimi ve öğretimi zorunlu hale getirilemez” diyerek (bkz. Gazalcı, 2008: 81) bu tür değişimlere engel olmuştur.

c) Sistemdeki Diğer Sorunlar

Öğretim düzeyine bağlı olmayan, her düzeyde var olabilen sorunlar da vardır. Bu sorunlardan birkaç tanesine aşağıda değinilmektedir.

- Yabancı dilde öğretim yapan okullar vardır. Ancak anadilleri farklı olan ve resmi olarak azınlık olarak kabul edilmeyen halkların çocukları kendi dillerinde öğretim görememektedir.
- Özel azınlık okulları, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olan kişilerce açılmaktadır. Ancak bu okullarda, yurttaşlık kavramıyla bağdaşmayan ve çok yanlış olan şu uygulama sürdürülmektedir: Bu okulların müdür yardımcılarında birinin “Türk” olması gerekmektedir!
- Sistemin eğitim-öğretim süreçleri, din dersleriyle, yabancı dille öğretimle, çoktan seçmeli ve eleyici (seçkinci) sınavlarla, öğrenmeyi değil ezberlemeyi öne çıkaran bir içeriktedir.
- Ders kitaplarında cinsiyet ayrımcılığı ve aşırı milliyetçi öğeler vardır.
- Eğitim sürecine katılanlara bilimsel dünya görüşü kazandırılmamaktadır.
- Çalışmadan ve çaba harcamadan not almak isteyen öğrenci sayısı giderek artmaktadır. Öğrenci, öğrenme konusunda da işin kolayına kaçmakta ve ders konularını ezberlemeyi yeğlemektedir.
- Öğrenciler, toplumdaki çarpık gelişmelere karşı korunamamaktadır. Ailede baskı altında ya da şımartılarak büyütülen çocuk, okulda çevresiyle olumlu iletişim kuramayınca bunalıma girebilmekte, rehberlik hizmetinden yararlanma olanağı bula-

mazsa öğrenimden uzaklaşmakta ve hatta istenmeyen kötü alışkanlıklar kazanmaktadır. Öğrenciler arasında sigara içme alışkanlığı, içki ve uyuşturucu kullananların sayısı giderek artmaktadır.

- Yönetmelik değişiklikleriyle sınıfta kalma neredeyse ortadan kalkmıştır. Not ortalaması düz liselerde 5 üzerinden 2-2,49; Anadolu liselerinde 2,50-2,99; fen liselerindeyse 3-3,49 arasında olanlar iki zayıfları bulunsada bir üst sınıfa devam edebilmektedir.

- Okul başarısı, bir üst öğretime sınavla giren öğrenci sayısı ile ölçülmekte, bu sayıyı artırmak için ezbere/dershane niteliğindeki öğretime kayılmaktadır. Yine de lise mezunlarının üniversite giriş sınavında başarılı olmadıkları görülmektedir.

- Öğretmenin ders işleme ve değerlendirme yöntemi de, lise ya da üniversite seçme sınavları da, soru sorulmasına izin vermeyen öğretim yöntemleri de ezberleyerek öğrenmeyi destekler nitelikte olmaktadır. Öğretmenlerin %68'i okullarda öğrenmenin ezbere dayandığını, %58'i öğrencinin derslere yeterli ilgiyi göstermediğini, %59'u da ders işlerken öğrencinin yeterince soru sormadığını belirtmektedir (Okçabol ve Gök, 1998: 24).

- Sağlık ve Eğitim Vakfı tarafından 24.250 (6. ve 10. sınıf) öğrenci üzerinden yapılan bir araştırmaya göre, esrar kullanımının ilköğretimde başladığı, her gün sigara içenlerin ilköğretimde %4,3 ve ortaöğretimde %23'ü bulunduğu görülmektedir (Cumhuriyet, 23 Mart, 2002: 6).

- Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) ve Pansiyonlu İlköğretim Okulları (PİO) başta olmak üzere hemen tüm devlet okullarının rehber öğretmene gereksinimi vardır. Özel okullarda her 250-300 öğrenci için bir rehber bulunmasını isteyen MEB, kendi okullarında bunu gerekli görmemektedir.

- Okullarda resim, beden ve müzik öğretmenleri de eksiktir. Öğrenciler yeterince spor yapamamaktadır. Bir değerlendirmeye göre, ülkemizdeki ilköğretim öğrencilerinin yaklaşık olarak ancak %8,3'ü spor yapma olanağı bulabilmektedir (Babaoğlu, 2001: 2).

- Eğitim-öğretim süreçlerinde yabancı dil öğretimine sağlıklı bir biçimde yaklaşılmadığından, çocukların yabancı dili öğrenmesi güçleşmekte ve toplum, yabancı dilin yalnızca yabancı dilde eğitim yapan okullarda öğrenilebileceği yanılgısına düşmektedir.

- Çocuklara okuma, yazma ve Türkçeyi doğru dürist kullanma alışkanlığı; demokratik tutum ve davranışlar; geniş dünya görüşü ve benzeri nitelikler kazandırılmamaktadır. Okul mezunları yasalarda belirtilen amaçlar doğrultusunda yetiştirilmemektedir.

- Seçme sınavları, yıllardır okulların röntgenini çekmekte ve nerelerde hastalık olduğunu göstermektedir. Ancak sistem sağlıklı bir yaklaşım gösterememekte, çözüm olarak getirilen yenilikler, var olan hastalıklı durumu daha da kötüleştirmektedir.

- Merkez örgütü çok karmaşık bir yapıya bürünmüştür. Bakanlık okulları yeterince denetleyememektedir ve sorunları saptayıp çözüm üretme niteliğinden uzaklaşmıştır. Kararlar dar çerçevede ve de siyasal beklentilere göre alınmaktadır. Çözüm seçeneklerinin üretiminde katılımcı demokratik bir yaklaşım yoktur. MEB ile eğitim fakülteleri ve YÖK arasında etkili bir iletişim kurulamamıştır.

- Eğitim sisteminin yasal temellere bağlanması, bir açıdan sistemin gücünü göstermektedir. Bu durum, verilen eğitim hizmetlerinin yasalarla uyuşup uyuşmadığının belirlenmesini de kolaylaştırmaktadır. Ancak yasal yapıyla ilgili olarak yapılan eleştiriler de vardır. 12 Eylül Anayasası, 27 Mayıs Anayasası'nın çok gerisindedir. Yasalar genelde demokratik süreçlere açık değildir. Anadilde eğitimin yasaklanması gibi demokratik olmayan, insan haklarıyla ve eğitim hakkıyla bağdaşmayan maddeler vardır.

- Öğretmenler toplumun gereksinimlerini giderecek nitelikte yetiştirilememektedir. Öğretmenlik yapanlar içinde, öğretmen olarak yetişmemiş kimseler bulunmaktadır. Gelir düzeyi düşük öğretmen, kolaylıkla mesleğine yabancılaşmakta ve yeterince verimli olamamaktadır. Öğretmen yetiştirme programları MEB'in hazırladığı ve her öğretmende bulunmasını istediği "öğretmen yeterliliklerini" kazandıracak nitelikte değildir.

İlköğretimde. 2002 yılı itibariyle sekiz yıllık zorunlu eğitim uygulamasına geçilmesinin üzerinden 5 yıl kadar bir zaman geçmiş olmasına karşın, ilgili yasada yer alan hedeflere hâlâ ulaşamamıştır. Belli başlı sorunlar şöyle sıralanabilir:

- Okulöncesi eğitim çağındaki çocukların %90 kadarı okul dışındadır.

- 4.583 ilköğretim okulunda, 5 milyon öğrenci ikili öğrenim görmektedir. Birleştirilmiş sınıflarda öğretim yapılan okul sayısı 19.559'a ve bu okullarda öğrenim gören öğrenci sayısı da 900 bine çıkmıştır (Adem, 2001: 2-4). Bulunduğu yörede yeterince öğrenci olmadığından merkezi bir okula taşınan öğrenci sayısı birkaç yüz bini geçmektedir. %100 okullaşma hâlâ gerçekleşmemiştir.

- Sınıf mevcutlarının azaltılması bir yana, resmi ilköğretim okullarında ortalama 50-60 kişilik sınıflarda ders yapılmakta ve bir öğretmene ortalama 33 öğrenci düşmektedir (özel okullarda 13). Sınıf mevcudu kimi illerde daha da artmıştır (Şanlıurfa'da sınıf ortalaması, 59'dan 81'e, Bursa'da 62'den 69'a çıkmıştır).

- YİBO ve PİO sayıları artmış olsa da küçük yaştaki çocukların ailelerinden ve doğup büyüdükları köylerinden uzakta okudukları bu okullara gereken önem verilmemekte, özen gösterilmemektedir. Rehberlik hizmetlerine en çok gereksinim duyulan bu okulların çoğunda bir rehber öğretmen bulunmamaktadır. Bu okullarda, genellikle müzik, resim ve beden eğitimi öğretmeni de yoktur. Bu okulların önemli bir bölümü, oralarda bir yıl kadar kalan, yöreyi ve öğrenciyi tanımadan terhis olup ayrılacak olan "asker öğretmenlerle" doldurulmakta ve vekil müdürlerle yönetilmektedir.

- Hükümet, sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçerken yönetmeliklerle oynayarak, çocukların ilköğretimin 5. sınıfından sonra Kuran kursuna gidebilmesinin yolunu açmıştır (Gazalcı, 2001: 7-9).

- Öğrencilerin cinsiyet dağılımı, neredeyse tüm okul türlerinde kızların aleyhinedir. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden öğrencilerin %52 kadarı erkektir; tüm ilk öğretim okulla-

rında ise %53 kadardır; özel ilköğretim okullarında %55'e, özel eğitimde %62'ye ve YİBO'larda da %72'ye çıkmaktadır.

- İlköğretimin 6-8. sınıflarında, hâlâ doğru dürüst Türkçe okuyup yazamayan çocuklar, ilköğretim diploması almaktadır. Bu öğrenciler, ortaöğretime devam ettiklerinde, öğrenme güçlüğü çekmektedir.

- MEB'in ülke genelinde 8. sınıflara uyguladığı deneme sınavında 100 puan üzerinden Türkiye ortalamaları Türkçede 55,49; fen bilimlerinde 42,74; sosyal bilimlerde 40,07 ve matematikte 37,42 olmuştur (Milliyet, 11 Eylül 2001). Bu sonuçlar ilköğretimin, öğretim açısından yetersiz kaldığını ve bilgi aktarma amaçlarına bile ulaşamadığını göstermektedir.

- İlköğretim çağındaki engelli çocukların çok küçük bir bölümü öğrenim olanağına sahiptir. Bunların sayısı 2000 yılında bile ancak 190 bini bulmaktadır.

- İlkokulların 4. sınıfında yabancı dil öğretimine başlanması, yeni eşitsizlikler yaratmıştır. Yabancı dil olarak yalnız İngilizce öğretilmektedir. Yeterli sayıda öğretmen olmadığından olmadık yollardan öğretmen üretilmesine çalışılmaktadır. Öğretmenlerin bir bölümü açıköğretim fakültesinde yetişmektedir. Fransızca ve Almanca öğretmenleri 1,5 aylık İngilizce kurs sonunda İngilizce öğretmeni olarak atanmaktadır. KPDS'de 50 ya da daha yukarı puan alan her öğretmen, ilköğretimde İngilizce öğretmeni olabilmektedir. Lisans, sertifika ve de tezsiz yüksek lisans programlarıyla İngilizce öğretmeni yetiştirilmektedir (Okçabol, 2005a).

- Sistemde, sınıf öğretmeni olarak yetişmemiş 10 binlerce sözde öğretmen görev yapmaktadır.

- Ortaöğretime devam edemeyenler, yurttaşlık bilinci ve sorumluluğu, demokratik değerler ve tutumlar, okuma/öğrenme alışkanlıkları, başkalarıyla birlikte çalışabilme becerileri gibi edinimleri kazanamadıklarından, okul dışı yaşama kolaylıkla uyum sağlayamamaktadırlar.

Ortaöğretimde. Ortaöğretimde her önüne gelen, yeni bir lise türü icat etmiş gibidir. Neredeyse her lise türü için de bir genel müdürlük oluşturulmuştur. Ortaöğretime özgü sorunları da şöyle özetlemek olasıdır:

- İlköğretimden sonra ortaöğretime devam edenlerin önemli bölümü, yeterli bilgi donanımına sahip olmadıklarından, eğitim-öğretim sürecinde güçlüklerle karşılaşmaktadır. İstanbul'da 500'e yakın lise müdürünün katıldığı iki günlük hizmetiçi eğitim seminerinde, müdürler liselerdeki eğitim niteliğinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir (www.ntvmsnc.com, 7 Kasım 2001). ÖSS sonuçları da bu durumu desteklemektedir. 1998 ÖSS sonuçlarına göre, liselerden o yıl mezun olanların %80'i ve 1.093 lise birincisi hiçbir yeri kazanamamıştır. Bu sınavda, ortalama doğru yanıt sayısı, fen bilimlerinde 63 soruda 12,08; matematikte 53 soruda 11,46; yabancı dilde 75 soruda 14,81; Türkçede 63 soruda 37,98 ve sosyal bilimlerde 72 soruda 36'dır. 2002 ÖSS sonuçları, önceki yıllardaki durumun devam ettiğini göstermektedir. 500 bin dolayında lise mezunu 105 puanı tutturamamıştır. Doğru yanıt ortalaması sayısal alanda biraz artmış ve sözel alanda da biraz azalmıştır. Ortalama doğru yanıt sayısı, sayısalda 13,78; matematikte 9,06; fen bölümlerinde 4,72; sözelde 32,58; Türkçede 19,81 ve sosyalde 12,78 olmuştur (Cumhuriyet, 23 Temmuz 2002: 9).

- Öğretmen liselilerine, bir meslek lisesi olmadıkları halde, birkaç seçmeli eğitim dersi aldıkları gerekçesiyle (öğretmen bulunmaması nedeniyle bu dersler hiç açılmamış olsa da), üniversiteye geçişte ek puan verilmektedir.

- Genel lise ve meslek lisesi mezunları, iş bulmakta güçlük çekmektedir.

- Üniversiteye giriş sınavında 1997'de en yüksek puanı alan öğrencinin, bu başarısını "Fethullah Gülen'in dualarına" bağlaması; 1998 birincisinin de, "Kitap okumanın gereksiz olduğunu" söylemesi ve benzeri göstergeler, bir bakıma eğitim sisteminin niteliğini yansıtmaktadır.

Yükseköğretimde. 2547 sayılı yükseköğretim yasası, YÖK'ü ve başkanını aşırı yetkilerle donatmıştır. YÖK başkanları da, yükseköğretili neredeyse keyiflerince yönetmişlerdir. Bu keyfiliik için ve Doğramacı'nın dönemiyle ilgili olarak Vardar (1990), "Yükselmelerde, bilgi, ehliyet ile liyakat değil başka kriterler geçerli hale gelmiştir" derken, Güçlü (2003), "Bir gecede profesör sayısını ikiye katladı. Doktorası olmayan binlerce öğretim elemanı onun sayesinde profesör oldu" demektedir. Sezer (1997)'e göre, "YÖK, bir taraftan antidemokratik kimselerin, dekan ve rektör olmalarını sağlamakta diğler taraftan da üniversitelerin kısıtlı olan özerkliğini kısıtmaktadır." Hatipoğlu (1996) ise Gürüz'ü, "15 yıl sonra bazı yanılgıları anlayabilen Bay Doğramacı gibi Amerikan hayranı" olmakla eleştirmektedir. Yükseköğretimle ilgili diğler sorunları şöyle özetlemek olasıdır:

- Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayıları üniversiteden üniversiteye ve bir programdan diğlerine çok fark etmektedir. Bir profesöre, A programında 17 öğrenci düşerken B programında 300 kadar öğrenci düşmektedir.
- Üniversiteler, 12 Eylül darbecisi Kenan Evren'e "fahri hukuk profesörü" unvanı verilmesi gibi pek çok olumsuzlukları gerçekleştirebilmişlerdir.
- Yükseköğretim yasasında yapılan değişiklikler ve bu konuda hazırlanan tasarılar, sistemin bilimselliğini ve özerkliğini geliştirecek yönde olmamıştır.
- Yükseköğretim disiplini yönetmeliğı çok katı olup, düşünen, eleştiren ve hak arayan öğrenciye (ve hatta akademisyene) göz açtırmamak üzere hazırlanmıştır.
- Bazı üniversitelerde öğretim dilinin Türkçe yerine yabancı bir dil olması ve YÖK'ün akademik yükseltmeler için uluslararası atıf indeksli dergilerde yayımlanmış yazı araması, Türkçeye verilen önemi azaltmıştır.

- Yükseköğretim mezunları da beklenen nitelikleri kazanmamaktadır.

- ODTÜ, Gazi, Bilkent ve Başkent üniversitelerinde okuyan 385'i kız, 418'i erkek toplam 803 öğrenci ile yapılan bir araştırmaya göre, öğrencilerin yalnız %2'si boş zamanlarında kitap okumaktadır (Üniversite ve Toplum, Aralık 2003).

- İyi öğrenim görmüş gençlerin bir bölümü, Türkiye'de kalıp kendilerinin ve ülkelerinin geleceğini olumlu yönde etkileme çabası yerine, yurt dışına göçme arayışlarına girmektedir. Bilkent Üniversitesi'nde öğrencilerin çoğu bu isteği açıkça dile getirmektedir (Sabah, 11 Mayıs, 2001). Son 16 yılda 3 milyon gencin ABD ve İngiltere'ye gittiği belirtilmektedir (H. Köylü, Radikal İki, 21 Nisan 2002: 91).

Yaygın Eğitimde. Yaygın eğitim kurumlarına devam eden yetişkinlerin sayıları giderek çoğaldığı gibi sorunlar da çoğalmaktadır. Sorunların başında kavram karmaşası gelmekte, ilgili kurumlar yetersiz kaynaklarla çalışmakta ve bürokratik süreçlerle uğraşmaktadır. En önemli sorunlardan biri ise yetişkin eğitimci yetiştirilmesi sorunudur. YÖK'ün halk eğitimi/yetişkin eğitimi lisans programlarını 1997'de kapatmasından sonra, yılda ancak üç üniversitede 50-60 öğrenci yüksek lisans düzeyinde öğrenim görmektedir. Bir başka temel sorun, yetişkin eğitimi etkinliklerine en çok gereksinim duyanların bu hizmetlerden en az düzeyde yararlanmasıdır. Bir başka sorun da, yaygın eğitim etkinliklerinde, yetişkinin sosyal gelişimini sağlayacak demokrasi, insan hakları, çevre koruma gibi alanlarda kursların açılmamasıdır.

II

AKP’NİN ACEMİLİK DÖNEMİNDEKİ DÖNÜŞÜMLER

AKP’nin, YDD’yi benimsediği, 2002 genel seçimlerinden sonra ilk AKP hükümetini kuran Abdullah Gül¹³ ile 2003 Şubat ara seçiminde milletvekili olup ikinci AKP hükümetini kuran Recep Tayyip Erdoğan’ın¹⁴ söylemlerine yansıdığı gibi, iktidar-

¹³ 1991’de Uluslararası İktisat dalında doçent olan Gül, aynı yıl Refah Partisi’nden milletvekili olmuştur. Erbakan’ın başkanlığında kurulan RP-DYP koalisyon hükümetinde (54. Hükümet), Devlet Bakanlığı ve Hükümet Sözcülüğü görevini yürüten Gül, AKP’nin kurucuları arasında yer almış ve 3 Kasım 2002 genel seçimleri sonrasında 58. hükümetini kurmuştur. R.T. Erdoğan milletvekili seçilince başbakanlıktan istifa etmiş ve Erdoğan’ın kurduğu 59. Hükümette Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı’na getirilmiştir.

¹⁴ İktisat öğrenimi gören Erdoğan, 7 Mart 1994 seçimlerinde Refah Partisi adayı olarak İstanbul Büyükşehir Başkanı seçilmiştir. Fazilet Partisi’nin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasının ardından, 14 Ağustos 2001’de AKP’yi kurmuştur. 3 Kasım 2002 seçimlerinde adaylığı yasal nedenlerle kabul edilmeyince, birkaç ay sonra yenilenen Siirt seçimlerinde milletvekili olarak Meclis’e girmiş ve 59. hükümeti kurmuştur.

larının üçüncü ayında açıkladıkları acil eylem planına bile yansımıştır. MEB, AKP iktidarının ilk zamanlarında yükseköğretim ve kamu yönetimi alanlarında acil girişimler başlatmıştır. Gelecek sayfalarda önce acil eylem planına değinilmekte, arkasından kamu yönetimi reform yasası ve sonra da, MEB ve yükseköğretimin yeniden yapılandırılması girişimleri ele alınmaktadır.

AKP’NİN ACİL EYLEM PLANI

Abdullah Gül başkanlığında kurulan 58. Hükümet, 3 Ocak 2003’te, 105 sayfa tutan bir acil eylem planı (AEP) açıklamıştır (Çizelge II.1). AEP kapsamında 205 faaliyet bulunmaktadır. Bu faaliyetler, Kamu Yönetimi Reformu, Ekonomik Dönüşüm Programı, Demokratikleşme ve Hukuk Reformu ve Sosyal Politikalar başlığı altında toplanmıştır. Kamu Yönetimi Reformu kapsamındaki 45 faaliyet, Merkezi İdare, Yerel Yönetimler, Devlet Personel Rejimi Reformları ile Yolsuzluklarla Mücadele alt başlıkları altında yer almıştır. Ekonomik Dönüşüm Programında ise Genel, Vergi Politikaları, Harcama Politikaları, Mali Piyasalar, Özelleştirme ile Reel Sektör ve Doğrudan Yabancı Yatırımlar alt başlıkları altında 91 faaliyet belirlenmiştir. Demokratikleşme ve Hukuk Reformu çerçevesinde 24 faaliyet bulunurken Sosyal Politikalar başlığı altında ise 45 faaliyet vardır. AEP’deki 205 faaliyet AKP’nin hedeflerini açıklayan bir listedir. AEP kapsamındaki faaliyetlerin bir bölümüne Çizelge II.1’de yer verilmektedir.

Acil Eylem Planının İçeriği ve İhlali

AEP’de yer alan hedeflerin bir bölümü, en azından plandaki söylemler bazında, gerekli hedefler gibi görünmektedir. AKP, bu hedefler bağlamında girişimlerde bulunurken, hedeflerin tam da tersi olan karar ve uygulamalara da imza atmıştır.

Acil Eylem Planının İçeriği

AEP’de yer alan bürokrasinin azaltılması, kamu yöneticilerinin atanmasında liyakatin esas alınması, mali disiplin ve Şeffaflık sağlanması, yeni bir Anayasa tasarısının hazırlanması, yoksul aile çocuklarına temel eğitim ve sağlık yardımı yapılması, MEB’in ve YK’un yeniden yapılandırılması gibi pek çok hedef, toplumun yıllardır Őikyeti olduğu konularla ilgilidir ve gerekli hedeflerdir. Plandaki hedeflerin ayrıntılı içeriği ve bu hedeflere ulaşma yolları ortaya çıktıkça, ilk izlenimlerin tersine olumsuzluklar da ortaya çıkmaya başlamıştır.

Bu arada, AEP’de yer alan ve aşağıda örneklenen hedefler, yukarıda değinilen hedefler gibi toplumun yıllardır beklediği türden hedefler değildir. Bu hedefler, toplumsallığa önem veren Türkiye gibi ülkelerde kolay kolay benimsenecek hedefler de değildir. Üstelik bu konular toplumda tartışılan ve belirli oranlarda üzerinde uzlaşmaya varılmış konular da değildir. Bu hedefler ya aceleye getirilmiş hedeflerdir ya da toplumun çıkarlarını göz ardı eden hedeflerdir.

- İlköğretimde tek-forma giyilmesi uygulamasına son verilmesi;
- Meslek liseleri ile üniversitelerin sanayi kuruluşlarıyla işbirliği içinde olmalarının sağlanması;
- Yönetilebilir olmaktan çıkan büyük üniversitelerin bölünerek yeni üniversitelere dönüştürülmesi;
- İlköğretimde 6. sınıftan sonra öğrencinin ilgi ve kabiliyetlerine uygun tarzda eğitim almasının sağlanması;
- Öğretmenlerin ve ğretim elemanlarının sözleşmeli statüde istihdam edilmeleri ve özel sektörün eğitim alanında yatırım yapmasının desteklenmesi.

Acil Eylem Planının İhlali

AKP'nin belirlediği hedefler, bir bakıma bu partinin kamuoyuna verdiği sözlerdir. AKP'nin bu hedefleri, kendi anlayışına uygun bir biçimde gerçekleştirmesi, beğenilsin beğenilmesin, anlaşılabilir bir durumdur. Açıklanan hedefler konusunda AKP'nin bir girişimde bulunmaması da mümkündür. Ancak açıklanan hedeflerin tam da tersini yapmak olağan olmayan bir durumdur. AKP, açıkladığı hedeflerde, örneğini “kamu yöneticilerinin atanmasında liyakat esas alınacaktır, mali disiplin ve şeffaflık sağlanacaktır, yeni üniversitelerin kurulması objektif kritere bağlanacaktır” hedefleri gibi hedeflerde tam da tersi olan uygulamalara girişmiştir. Atamalarda liyakat yerine sadakate önem verirken kadrolaşma hedefinin öncelikli hedef olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, hiçbir ölçüte bakmaksızın her yere üniversite açmıştır. Dolayısıyla AKP, AEP'yi ihlal etmiştir.

a) Liyakat Yerine Sadakat: Kadrolaşma

Üst düzey kamu görevlilerinin-bürokratların, yapacağı iş konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip olması yanında görev bilincine ve sorumluluğuna da sahip olması beklenir. Kadrolaşma, kamu kuruluşlarında önemli görevlerde bulunan kişiler yerine, hükümetin kendi adamlarının, kamu görevine ‘layık’ olandansa hükümete ‘sadık’ olacakların getirilmesidir. AKP'nin ‘liyakat’ yerine ‘sadakat’i esas almasının ilk örneği, iktidarının başlarında, Milli Eğitim Bakan’ı Erkan Mumcu’nun¹⁵ eğitimle ilgili görevlere

¹⁵ Hukuk fakültesi mezunu olan Mumcu, 1995’te girdiği ANAP’ta 1997-98 yılları arasında Genel Sekreter ve 1998 sonunda da Genel Başkan Yardımcısı olmuştur. Haziran 1999’da kurulan 57. Hükümet’te Turizm Bakanı oldu. Daha sonra AKP’ye katılan Mumcu, 3 Kasım 2002 genel seçimlerinden sonra Milli Eğitim Bakanlığı’na ve 14 Mart 2003’te de görevini Hüseyin Çe-

“Asaleten atama yapmak için, görevi vekâleten yürütenleri değiştiriyoruz” diyerek, 1.040 il ve ilçe milli eğitim müdürünün büyük çoğunluğunu bir anda görevden alması ve yerlerine genellikle yine vekâleten kendi adamlarını getirmesidir. Görevden alınmayan birkaç kişiye ya ilahiyat mezunu ya da din öğretimi görmüş kişilerdir. Bakanlık genel müdürlerinden bazıları ile Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) başkanlığında çalışan onlarca öğretmen de bir çırpıda görevden alınmıştır. Tüm bakanlıklarda, deneyimli ve bakanlığın işlev ve sorumluluğunu bilen ‘layık’ kişilerin bakanlık müsteşarlığına getirilmesi beklenirken tam da tersi yapılmıştır.

Çizelge II.1) AKP’nin Acil Eylem Planında Yer Alan Faaliyetlerin (Hedeflerin) Bir Bölümü

Kamu Yönetimi Reformu Kamu yönetiminde bürokratik formalitelerin azaltılması çalışmaları başlatılacak Kamu kuruluşlarında alt kademelere yetki devri yapılacak Kamu yöneticilerinin atanmasında liyakat esas alınacak Vatandaşın memnuniyeti ve beklentileri sürekli ölçülecek Devlet personel reformu gerçekleştirilecek
Ekonomik Dönüşüm Programı Kamudaki ihtiyaç fazlası demirbaşlar ihtiyacı olan kamu kurumlarına dağıtılacak Vergi oranları düşürülecek Mali disiplin ve şeffaflık sağlanacak
Demokratikleşme ve Hukuk Reformu Yeni bir Anayasa tasarısı hazırlanacak Siyasal Partiler Kanunu ve Seçim kanunları değiştirilecek
Sosyal Politikalar Yoksul aile çocuklarına temel eğitim ve sağlık yardımı yapılacaktır

lik’e bırakıp Kültür ve Turizm Bakanlığı’na getirilmiştir. Mumcu 15 Şubat 2005’te bakanlık görevinden ve AKP’den istifa etmiştir.

İnsan gücü planlanması etkin bir şekilde yapılacak
İnsan gücünün niteliğinin artırılması için kısa süreli eğitim ve danışmanlık hizmetleri etkin bir şekilde sürdürülecek
Çocuk işçiliğinin önlenmesi için gerekli tedbirler alınacak
Üniversiteye yerleştirme sistemi fırsat eşitliğini sağlayacak şekilde yeniden düzenlenecek
ÖSYM yeni görevleriyle uyumlu olarak yeniden yapılandırılacak
MEB'in yeniden yapılandırılacak
İlköğretim düzeyinde rehberlik uygulaması etkin hale getirilecek
Müfredat programları yenilenecek
İlköğretimde çanta taşıma, kitap değişikliği ve tek- forma giyilmesi uygulamasına son verilecek
İlköğretimde 6. sınıftan sonra öğrencinin ilgi ve kabiliyetlerine uygun tarzda eğitim alması sağlanacak
Okul yönetimleri demokratik hale getirilecek
Eğitimin önündeki engeller kaldırılacak
Meslek liseleri ile üniversitelerin sanayi kuruluşlarıyla işbirliği içinde olmaları için özel destek programları hayata geçirilecek
Eğitim ve öğretimin her aşamasında e-eğitim uygulamasına geçilecek
Mesleki teknik eğitime ağırlık verilecek
YÖK yeniden yapılandırılacak
Yeni üniversitelerin kurulması objektif kritere bağlanacak
Yönetilebilir olmaktan çıkan büyük üniversiteler bölünerek yeni üniversiteler haline getirilecek, öğretim üyesi ve fiziki alt yapısı yeterli illerde de yeni üniversiteler kurulacak
Üniversiteler idari ve akademik özerkliğe kavuşturulacak ve kaynak kullanımında esnekliğe sahip olacaklar
Bölgenin yapısı ve öğretim elemanlarının özelliğine uygun tarzda bazı üniversitelerin belli konularda ihtisaslaşması sağlanacak
Meslek yüksekokulları yeniden yapılandırılacak
Açıköğretim çeşitlendirilerek yaygınlaştırılacak
Öğretmenlik ve öğretim elemanlığı cazip hale getirilecek ve sözleşmeli statüde istihdam edilmelerine imkân verecek düzenleme yapılacak
Eğitime daha fazla kaynak ayrılarak etkin kullanımı sağlanacak
Özel sektörün eğitim alanında yatırım yapması desteklenecek

İlk aylarda MEB merkez örgütünde 276 üst düzey yönetici değiştirilmiş 160 yeni atama yapılmıştır. Atananların 13'ü Gazi Üniversiteli olan akademisyen, 28'i bakanlık dışından ve 17'si de eğitimci olmayan kişilerden oluşmuştur. Bu görevlere getirilenlerin çoğu “görevlerin gerektirdiği koşulları taşımadıkları gibi ‘irticai faaliyetlerde bulunma, görevi kötüye kullanma, ...’ vb. nedenlerle idari ve adli makamlarca kovuşturmaya uğramış, çoğu ceza almış kişilerdir” (Özmen, 2007: 28). E. Mumcu yerine bakanlığa getirilen Hüseyin Çelik'in¹⁶ başlattığı bir soruşturma sonunda, TTK'da görevli 167 öğretmen ile 21 bürokrat kurum dışına gönderilmiştir. Bu kişilerin her biri yargıya başvurup görevlerine geri dönme kararı almış olsalar da, bakanlık bu yargı kararını uygulamamıştır. İlgili soruşturmayı yapan müfettişler ise bakanlıkta önemli görevlere getirilmişlerdir. H. Çelik'in 22 Haziran 2005'te mecliste verdiği bilgiye göre, haksız yere görevden alındıkları için Danıştay tarafından görevine geri döndürülen öğretmenlere, kayıp ettikler ek ders ücreti karşılığında ödenen tazminat, 311.117 liradır (Gazalci, 2011: 80). Kadrolaşma, Mayıs 2009'da bakan olan Nimet Çubukçu¹⁷ zamanında

¹⁶ Edebiyat Fakültesi mezunu olan Çelik, 1991'de doktor, 1997 yılında doçent olmuştur. İlk “Türk Dili ve Edebiyatı”nı okuyan Çelik, sonra da “Yeni Osmanlılık ve Jön Türklüğe” merak salmış ve DYP'ye girmeden önce ABD güdümlü Ferullah cemaatine üye olmuştur(<http://guncel-yorum-canadil.blogspot.com/2011/11/huseyin-celik-kimdir.html>, erişim 8 Ocak 2013). Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde öğretim üyesi ve bölüm başkanını iken 18 Nisan 1999 seçimlerinde DYP'den Van'dan milletvekili seçilmiştir. Sonra AKP kurucu üyesi olan Çelik ilk AKP hükümetinde (58. Hükümet'te) Kültür Bakanı, 59. Hükümet'te de Millî Eğitim Bakanı olmuştur. 3 Mayıs 2009'da görevini Nimet Çubukçu'ya devretmiştir.

¹⁷ Hukuk mezunu olan ve İstanbul Barosu Çocuk Hakları Komisyonu'nda ve Çocuk Mahkemeleri'nde görev yapan Nimet Çubukçu, Kasım 2002 genel seçimlerinden AKP milletvekili olmuştur. 2 Haziran 2005'te Kadın

da devam etmiştir. Örneğin Çubukçunun ilk 1,5 yılında, 7 merkez örgütü bürokrati, 174 taşra örgütü bürokrati, 8.410 okul müdürü ile 7.513 müdür yardımcısı görevden alınıp yerlerine de yandaşlar getirilmiştir (Gazalci, 2011: 17).

Bakanlık mensuplarının yurt dışında görevlendirilmesiyle ilişkili yönetmelikte 24 Şubat 2004'te yapılan değişiklikle, görevlendirilecek kişilerin son 3 yılda merkez ya da taşra örgütünde çalışmış olma koşulu kaldırılmıştır. Bu yolla yandaşların yurt dışı görevlendirilmelerine kolaylık getirilmiştir. Danıştay bu değişikliği iptal etmiştir. Laiklik karşıtı ifadelerin yer aldığı kitapları inceleyen ve olur veren komisyon başkanı soruşturma başlatılması sonrasında daha da önemli bir göreve atanmıştır. Bu tür uygulamalar burada özetlenemeyecek kadar çoktur.

AKP'nin ilk zamanlarında milli eğitime 20 bin kadro zor verilirken, Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB)'na 35 bin kadro tahsisi yapılarak DİB'de de ivedilikle kadrolaşmaya gidilmiştir. H. Çelik'in bakanlığı döneminde, din kökenli il ve ilçe milli eğitim müdürü sayısı 86'dan 266'ya çıkmıştır. AKP'nin ilk beş yılında 993 biyoloji, 230 fizik ve 231 kimya öğretmenine karşın 7.758 din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni atanmıştır (Şafak, 2007). Müzik dersi ilköğretim birinci sınıftan din kültürü ve ahlak bilgisi (DKAB) dersi de dördüncü sınıftan başlamaktadır. Ancak AKP iktidarında atanan müzik öğretmeni DKAB öğretmeninden çok daha azdır. Örneğin yalnız 2007'de 832 müzik öğretmenin atanmasına karşın DKAB öğretmeni olarak 1.668 atanmış, ayrıca 800 kişi de DİB'den transfer edilmiştir (Özmen, 2011: 28).

ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı görevine ve 3 Mayıs 2009 tarihinde de bu bakanlıktan Millî Eğitim Bakanlığı'na atanmıştır. 14 Haziran 2011'de de, görevini Ömer Dinçer'e devretmiştir.

Bakanlık Müsteşarları. Devlet geleneğinde, bakanlar siyasal kişiler olduğundan, bakanın getirildiği göreve layık olup olmadığı tartışma konusu bile olmamaktadır. Ancak bakanlık müsteşarlığı, genelde bakanlığı en iyi bilen, en kıdemli ve yetkin bürokratlara verilen bir görevdir. 12 Eylül darbe hükümetinde ve sonra gelen ANAP hükümetlerinde olduğu gibi AKP de, eğitim bakanlığı müsteşarlığına bakanlık dışından ve bakanlık mevzuatını bilmeyen kişileri getirmiştir. AKP'nin "liyakat" yerine "sadakât"e öncelik vermesi iktidar olduğu günden bu yana devam etmektedir.

Bakan Çelik, AKP öncesi koalisyon hükümeti zamanında 8 Nisan 2002'de bakanlık müsteşarı olan eğitimci akademisyen Prof. D. İsmail Bircan'ı görevden alıp 23 Mayıs 2003'de Prof. Dr. Necati Birinci'yi Müsteşar yapmıştır. "*Menemenlizâde Mehmed Tahir*" konulu çalışması ile "*Doktor*" unvanını alan, "Bir peygamberin ümmetinden" olduğunu söyleyen ve kurulduğu tarihten itibaren *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Bilim ve Yürütme Kurulu* üyesi olan Birinci, öğretmenlikten sonra akademisyenliğe geçmiş bir kişidir. Eğitim sistemini tanımamasından ve ilgili mevzuatı bilmesinden mi yoksa AKP yandaşlığından mı nedir, Dr. Birinci, pek çok bakanlık mensubunu görevden alması yanında, Erzurum Milli Eğitim Müdürü Fevzi Budak'ı dokuz kez görevden almakla da ün salmıştır. Danıştay'ın verdiği "yürütmeyi durdurma ya da iptal" kararlarına uymadığı için Yargıtay tarafından "görevde keyfi davranmaktan" beş kez cezalandırılmıştır (gazeteler 26 Ocak 2007). Bu müsteşar, 2007 seçimlerinde AKP'den milletvekili yapılmıştır.

Çelik, Birinci yerine, iktisat mezunu olup kaymakamlık ve valilik yapmış Muammer Yaşar Özgül'ü, Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'ndan 5 Şubat 2008 tarihinde

Müsteşarlığa getirmiştir. Çelik'ten sonra Bakan olan N. Çubukçu ise, 1980 yılında Maliye Bakanlığı'nda devlet görevine başlayıp üst düzey görevlerde bulunmuş Esengül Civelek'i 24 Mayıs 2010 tarihinde Bakanlık Müsteşarı yapmıştır.

Ömer Dinçer¹⁸ eğitim bakanı olunca, 6 Ağustos 2011 tarihinde M. Emin Zararsız'ı bakanlık müsteşarlığına getirmiştir. Hukuk alanında öğrenim gören Zararsız, DPT'de çalışmış, Ömer Dinçer'in Başbakanlık Müsteşarlığı zamanında Başbakanlık Müsteşar Yardımcılığı (25 Ağustos 2003-8 Mayıs 2007) ve Başbakanlık Müsteşar vekilliği (8 Mayıs 2007-6 Eylül 2007) yapmıştır. 27 Eylül 2007-20 Temmuz 2009 tarihleri arasında gümrük müsteşarı görevini yürüten Zararsız, Ö. Dinçer'in Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı olduğu dönemde de, 21 Temmuz 2009 tarihinden sonra *Sosyal Güvenlik Kurumu* Başkanlığı görevini yürütmüştür. Zararsız, aynı zamanda, 19 Ekim 2009 tarihinden bu yana Bakanlar Kurulu kontenjanından *YÖK* üyesidir. Görüldüğü gibi, milli eğitim bakanlığı müsteşarları, bakan gibi, eğitim bakanlığını tanımayan AKP'lilikleri öne çıkmış kişilerdir.

Talim ve Terbiye Kurulu (TTK) Başkanlığı. Benzer durum, bakanlığın beyni durumunda olan TTK Başkanı ve üyeleri konusunda da yaşanmıştır. Bu kişilerin bir bölümü, örneğin

¹⁸ R.T. Erdoğan'ın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığında danışmanlığa getirilen işletme profesörü Ömer Dinçer, AKP hükümetlerinde Başbakanlık Başmüşavirliği ve Müsteşarlığı görevine getirilmiştir. YÖK, intihâl suçu işlediği gerekçesiyle 2005 yılında Dinçer'i öğretim üyeliğinden çıkarmıştır. Dinçer'in yaptığı itiraz sonrasında Ankara İdare Mahkemesi de bu ihraç kararını haklı bulmuştur. Bu süreçte istifâ etmeyen Dinçer 2007 genel seçimlerinde milletvekili yapılmış, 1 Mayıs 2009'da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ve 14 Haziran 2011'de de milli eğitim bakanı olmuş ve 24 Ocak 2013'te bakanlıktan alınmıştır.

TTK başkanlarından Prof. Dr. Ziya Selçuk,¹⁹ Prof. Dr. İrfan Erdoğan²⁰ ve Prof. Dr. Emin Karip²¹, bakanlık dışından getiri-

¹⁹ 1989'da Hacettepe Üniversitesi'nde Psikolojik Danışma ve Rehberlik konusunda doktorasını tamamlamıştır. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü öğretim üyeliğinden bu göreve gelmiştir. Selçuk ile İlköğretim Genel Müdürü Servet Özdemir 6 Mayıs 2006'da, "bürokratik ve siyasi yapı" ile yaşadıkları uyum sorununu gerekçe göstererek görevlerinden istifa etmişlerdir. "Kulislerde ise bu iki akademik, saygın şahsiyetin planlama ve diğer teorik konularda kullanıldığı ancak yapılan planlamaların uygulamasında kendilerine söz hakkı tanınmadığı, atama ve görevlendirilmelerde liyakate değil kişisel/siyasi tercihlere öncelik verildiği bu yüzden yapılan reformların kadük kaldığı, bu durumda MEB'i yeniden yapılandırma için görevi kabul eden iki şahsiyetin 'kullanılma' durumuna düştüğü, isimlerinin kullanılarak yıpratıldığı, yanlış atama ve uygulamalar yüzünden MEB eğitim kalitesinde ise bir gelişme olmadığı sebepleriyle istifa etmeyi daha onurlu bir davranış olarak görmüş olabilecekleri konuşulmaktadır" (<http://forum.memurlar.net/topic.aspx?id=93884> erişim 20 Eylül 2012).

²⁰ ABD'de Colombia Üniversitesi'nde 1992 yılında Uluslararası Eğitim ve Kalkınma alanında doktora yapmıştır. İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyesidir. Yıllarca Türkiye Özel Okullar Birliği'nin eğitim üzerine düzenlediği sempozyumların sekreterliğini yürütmüştür. 12 Mayıs 2006'da göreve getirilmiş ve 18 Şubat 2008'de istifa etmiştir. Erdoğan'ın yardımcısı olan bir başka eğitimci Prof. Dr. Ali İlker Gümüş, "Kadrolaşmanın dayanılmaz noktalara geldiği" gerekçesiyle Eylül 2007'de istifa etmiştir. Erdoğan, istifasıyla ilgili olarak, "Başkanlığım süresince 1926 yılında Atatürk'ün kurduğu bir Cumhuriyet kurumunu yönetmenin bilinciyle hareket ettim. Hedeflemiş olduğum bazı çalışmaların hayata geçirilmesinin bir eğitimci olarak takipçisi olacağım" (Kotan, 2008) dese de, 30 Mart 2012 günü kabul edilen 4+4+4 yasasına tam anlamıyla destek vermiştir. 17 Şubat 2008 günlü gazetelerde TTK Başkanı Erdoğan, "İstifa ettim" derken; 18 Şubat gazetelerinde ise Bakan Çelik, "Ben onu görevden aldım" demiştir.

²¹ ABD'de Pittsburgh Üniversitesi'nde Eğitimde Yönetim ve Politika Çalışmaları alanında 1994 yılında doktora eğitimini tamamlamıştır. Gazi Üni-

len akademik kimlik sahibi kişilerdir. Ancak onlar da, kendi akademik alanlarında bilgili olsalar da, eğitim sistemini ve bakanlığı hiç tanımayan ve mevzuat konularında yeterli bilgileri olmayan genç akademisyenlerdir. Bu görevlere getirilişlerinde ağır basan nokta herhalde AKP ile olan ideolojik yakınlıklarıdır. Ayrıca, bu TTK başkanları da dahil AKP'nin atadığı pek çok görevli, bakanlıkta çalışırken akademik kimliklerini değil de, AKP yandaşlığını ön plana çıkarmışlardır. Bu görevliler, genelde partiye sadakatleri yetmediği anda ya da AKP'nin onlardan yararlanacak bir şeyi kalmadığı anda da, görevlerinden istifa etmek zorunda bırakılmışlardır.

Bakanlık, yönetici atama sürecinde mülakat yapılmasına kalkışmıştır. Öğretmenin ek ders ücretlerini azaltacak kararlar almıştır. Öğretim üyesi yetiştirmek için yurt dışına öğrenci gönderme sürecinde değişiklikler yapmıştır. Öğretmenlik sertifikası konusu yasal mevzuat gereği YÖK-üniversite-eğitim fakültelerinin sorumluluğunda olduğu halde, Bakanlık, fen-edebiyat fakültesi mezunlarına öğretmenlik sertifikası vermeye kalkışmıştır. Bu ve benzeri kararlar genellikle Danıştay'da dava konusu olmuş ve Danıştay tarafından iptal edilmiştir. Yukarıda örneklenen kararların çoğu, TTK'da görüşülüp kabul görüş olması gereken kararlardır. Danıştay tarafından iptal edilen kararların çokluğu, TTK'nın, görevinde yeterince titiz olmamasından, alınan kararların eğitim anlayışına ve yasal mevzuata uymamasından kaynaklanmıştır. Bu durum TTK 'nın, akademik kaygılarla değil de siyasal kaygılarla

versitesi Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü doçenti iken TTK Başkanı Ziya Selçuk'un Başkan Yardımcılığını yapmış ve onunla birlikte istifa etmiştir. Gazi Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak görevini sürdürürken, YÖK Genel Kurulunun 23 Haziran 2011'de YÖK tarafından Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığına getirilmiştir.

oluşturulduğunu ve TTK üyelerinin de eğitsel kaygılarla değil siyasal kaygılarla hareket ettiklerini göstermektedir.

Bütün bu uygulamalar ve umursamazlıklar, bakanın, müstearın ve TTK başkanının akademisyenlikten geldiği; bu kurulun üyeleri içinde ve genel müdürler arasında akademisyenlerin bulunduğu, belki de, bakanlık tarihinde akademisyen oranının en yüksek olduğu bir dönemde yaşanmıştır. Sistemi laik, bilimsel ve eğitsel çizgiden çıkaracak girişimlere karşı, öncelikle bakanlık bürokratlarının, özellikle de “akademisyen” olan bürokratların karşı çıkması gerekmektedir. Siyasal nedenlerle hak edilmemiş bir göreve getirilenlerin düşündüğünü söylemesi, eğitselliğe ve hukuksallığa özen göstermesi kolay değildir. Bazı bürokratlar, iktidarların hışmından korktukları için görevlerinin gereğini yerine getiremese de, özellikle akademisyen bürokratların, önce akademisyen olduklarını unutmamaları, akademisyenlik ve eğitim bilimci niteliklerine gölge düşürmemeleri, siyasetin/siyasetçinin emrine girmek yerine, laiklikten ve bilimsellikten şaşmamaları, sosyal ve hukuksal kalabilmeleri beklenmektedir.

TÜBİTAK’ta Kadrolaşma. TÜBİTAK, kuruluş yasası doğrultusunda başkanını seçmiş olsa da, Başbakan Erdoğan, yasa gereği onaylaması gereken bu seçime uymamıştır. TÜBİTAK’ın yönetim kuruluna (bir defaya mahsus olmak üzere!) kendi adamlarını yerleştirecek yasa değişikliği yapılmış, Cumhurbaşkanı A. N. Sezer, bu yasayı veto etmiştir. Yasanın mecliste aynen kabul edilince, Anayasa Mahkemesi, yapılan başvuru üzerine bu yasayı 29 Ocak 2004 tarihli kararı ile iptal etmiştir. Başbakan Erdoğan, yasal olarak ataması gereken kişiye değil de istediği bir kişiye (Nüket Yetiş’i) bu göreve vekâleten getirmiştir. Cumhurbaşkanı bu kişinin atanmasını onaylamamış ve Danıştay AKP’nin TÜBİTAK’a yaptığı atamayı iptal etmiş olsa da, bu kişi yasal olmayan bir şekilde yıllarca görevini sürdürebilmiştir!

Abdullah Gül Cumhurbaşkanı olduktan sonra AKP, yasa değişikliğini gerçekleştirmiş ve bu kurumda, liyakat yerine sadakati öne çıkaracak şekilde kadrolaşmanın önü açılmıştır. 31 Temmuz 2008’de ilgili yasada yapılan değişiklikle Başbakan, TÜBİTAK Bilim Kurulu’nun belirleyeceği iki adaydan birini TÜBİTAK Başkanı olarak atayacaktır. 12 üyeyle başkandan oluşan TÜBİTAK’ın Bilim Kurulu’nun üyeleri, Başbakan’ın seçimiyle belirlenecektir. Başbakan, TÜBİTAK Bilim Kurulu’nun gösterdiği 18 adayından 9’unu, TOBB’un 4 adayından 2’sini ve YÖK’ün 2 adayından 1’ni üye olarak seçip atayacaktır. Böylelikle bu kurumun bilimselliği ve özerkliği yok edilmiştir. Bu kadrolaşma sırasında TÜBİTAK, 15-16 Haziran 2006’da Ankara’da yapılan “1. İslami İlimlerde Terminoloji Sorunu” başlıklı sempozyuma 10 bin lira destek sağlamıştır (Gazalcı, 2011: 105). Bu kurumun Bilim ve Teknik dergisinin kapağına, 2009’un ilk aylarında, 200. ölüm yılı nedeniyle evrim kuramının yaratıcısı Darwin’in resminin konmaya kalkışılması üzerine, bunu yapan kişiyi görevden almış, derginin kapağını değiştirmiş, ilgili yazıları da dergiden çıkarmıştır (Gazalcı 2010: 9). TÜBİTAK, Ocak 2013’te de, evrim kuramı ile ilgili kitapların basım ve satışını durdurmuştur.

Sendikal Kadrolaşma. Türklüğü radikal ve İslamlığı ılımlı olarak tanımlanabilecek Türk Eğitim Sen, AKP iktidara geldiğinde üye sayısı itibarıyla ikinci sırada olan bir sendikadır. Türklüğü ılımlı ve İslamlığı radikal olarak nitelenebilecek Eğitim Bir Sen ise, AKP’nin politikalarına sahip çıkan 2002 yılında hepi topu 18.028 üyesi olan küçük bir sendikadır. Türk-İslam sentezi anlayışına uzak duran Eğitim Sen ise, en çok üyeye sahip olan sendikadır. AKP, tüzüğündeki anadilde eğitim maddesi nedeniyle, muhalif kimliğiyle bilinen Eğitim Sen’in kapatılması istemiyle dava açmıştır. Bu mahkeme süreci sendikanın gelişimini engellemiş ve üye sayısı itibarıyla Türk Eğitim Sen birinci sıraya çık-

mıştır. 2012 itibariyle de, Eğitim Bir Sen 231.472 üyeye ulaşarak birinci sırayı yükselmiştir. Laik, demokratik ve sosyal hukuk devleti olan ülkemizde, “Fikri hür, vicdanı hür ve irfanı hür” nesiller yetiştirmesi beklenen öğretmenlerin yığınlar halinde Türk-İslam sentezine yakın sendikalarda birikmesinin bir nedeni, öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin niteliği olsa da, temel neden AKP’nin kadrolaşmaya verdiği önemdir.

Basın Yayın Alanında Tekelleşme. AKP’nin, haber vermeyi ve bilgi aktarmayı kolaylaştırıp yaygınlaştıran ve yaygın eğitim süreçlerinde etkin olarak kullanılabilen tüm basın yayın kuruluşlarını olabildiğince ele geçirmeye ya da sindirmeye başlamıştır. Pek çok gazete ve televizyon çeşitli yollarla yandaş yayın organı haline getirilmiştir. AKP’ye eleştirel yaklaşan pek çok gazete ve televizyon çalışanı, Ergenekon sanığı olarak tutuklanmıştır.

Bir devlet kurumu olan ve tarafsız olması gereken TRT de, AKP’nin bir yan kuruluşu haline getirilmiştir. TRT yeni düzenlemeleriyle bir din toplumu yaratılmasına çalışmakta ve evrim kuramına karşı yayın yapabilmektedir. Radyo ve televizyon yayınlarını denetlemek üzere kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) bile AKP’nin yan kuruluşu gibi çalışmaktadır. Muhalif organlara akla gelmedik cezalar verirken yandaş kuruluşlar aleyhine bir uygulama pek görülmemektedir. Almanya’daki Deniz Feneri davasında sanık olarak gösterilen RTÜK eski başkanının Başbakan’ın ve AKP’nin koruması altına alınması, bu kurumdaki kadrolaşmanın boyutunu göstermektedir.

Cumhurbaşkanlığı. AKP’nin en başarılı kadrolaşma hareketi cumhurbaşkanlığında gerçekleşmiştir. Cumhurbaşkanlığı, YÖK ve Anayasa Mahkemesi gibi pek çok üst kuruma üye seçen bir makam olduğundan, taraf tutmaması ve yetkin kişileri ataması gereken bir makamdır. Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt,

Nisan 2007’de yayımladığı e-muhtıra ile “Gerçekten laik olan bir kişinin cumhurbaşkanı olması gerekir” dese de 5 Mayıs 2007 günü Dolmabahçe Sarayı’nda yapılan Erdoğan-Büyükanıt görüşmesi sonunda bu beklentisinden vazgeçmiştir. AKP cumhurbaşkanı adayını belirleme sürecinde diğer partilerle uzlaşma çabasına girmemiştir. Muhalefet partiler meclisteki oylamaya katılmasa cumhurbaşkanlığı seçimi uygun bir aday bulunana kadar ertelebilecekken MHP, olumlu oy vermese de, oylamaya katılarak AKP’nin Abdullah Gül’ü²² Cumhurbaşkanı seçmesini sağlamıştır. Gül, cumhurbaşkanlığının hiçbir anında tarafsız davranmamıştır. Hükümetin yaptığı hiçbir atama Gül’den geri dönmemiştir. Hükümetin çıkardığı hiçbir yasa (Fethullah Gülen’in de benimsemesi üzerine ve göstermelik olarak futbolda şike konusunda alalecele çıkarılan yasa dışında) veto edilmemiştir. Cumhurbaşkanı hükümetin noteri gibi işlev görmüş ve görmektedir.

Yargıda. 12 Eylül 2010 Anayasa değişikliği konusunda yapılan halk oylamasında, “Yetmez ama evet” diyen liberallerin büyük desteğiyle %56 “evet” oyu çıkmıştır. Anayasa değişikliği

²² İlk AKP hükümetinde Başbakan olan A. Gül, Dışişleri Bakanlığını yürütürken cumhurbaşkanlığına seçilmiştir. Gül, Refah Partisi’nin kapatılma sürecinde ortaya çıkan “Kayıp Trilyon Davası” sanıklarından biridir. Gül dokunulmazlığı nedeniyle yargılanmazken parti genel başkanı Necmettin Erbakan dahil yargılanan diğer sanıklar, “özel belgede sahtecilik” suçundan 2 yıl 4 ay hapse mahkum olmuşlardır. Gül, 30’undayken 16 yaşındaki Hayrünisa hanımla evlenip R.T. Erdoğan ve Bülent Arınç gibi eşini tiirbana sokmuştur. Hayrünisa Hanım, Gül cumhurbaşkanı olmadan önce yaşadığı bir olayı şöyle anlatmıştır: “Bir sabah namaz için Eyüp Sultan’a gitmiştik. Namazı kıldık. Tam güneş doğuyorken, biz hızlı hızlı çıkıyoruz. Bir meczup adanı geldi yanımıza, Abdullah Bey’in cebine bir kalem koydu ve “Sen Reis-i Cumhur olacaksın” dedi ve gitti. Su gibi aktı adam. Ben çok şaşırdım ‘Allah Allah’ dedim. Sonra Eyüp Sultan’a her gittiğimizde o adanı aradım fakat bir daha hiç görmedim” (Samanyolu Haber, 21 Haziran 2012).

sonrasında AKP tüm üst yargı organlarında kadrolaşmıştır. AKP liderlerinden Bülent Arınç'ın, Danıştay Başkanlığı'na bir arkadaşının seçilmesi üzerine, "Hey büyük Allah'ım verdikçe veriyor; verdikçe veriyor" demesi, yargıdaki kadrolaşmanın düzeyini, anlamını ve önemini göstermektedir. Yargıdaki kadrolaşma sonrasında AKP'nin uygulamalarını durduran Danıştay kararlarıyla, AKP'nin çıkardığı yasaları/yasa maddelerini iptal eden Anayasa Mahkemesi kararlarında çok büyük bir düşüş olmuştur.

b) Her Yere Üniversite

AKP, alt yapısı çok yetersiz olan pek çok kente iki yılda 41 yeni üniversite açmıştır. Üniversite açılması, genelde yeni yerleşke ve fiziki mekanlar üreterek değil, başka üniversitelere ait birimlerin bir bölümünün yeni bir ad altında toplanması şeklinde olmuştur. Yeni üniversite açılırken Anadolu'da 15-25 ya da 40-50 yıl önce açılmış ve üniversite denmiş kurumların kaç tanesinin üniversiteye benzeyip benzemediği, üniversite açılacak kentin gelişmişlik düzeyi olarak bir üniversiteyi besleyecek altyapıya sahip olup olmadığı, oluşturulacak yeni yapıya üniversite denip denmeyeceği irdelenmemiş, siyasal yatırım olarak üniversite açılmıştır. Sözün kısası, AKP, açıkladığı acil eylem planındaki, 'yeni üniversitelerin kurulması objektif kritere bağlanacak' hedefe de uymamıştır.

Sonuç

Bu acil planın açıklanmasından sonra AKP, kendi önceliği çerçevesinde planda açıkladığı hedefler doğrultusunda peş peşe girişimlerde bulunmuştur. Kamu reformu ve eğitimle ilişkili girişimler ilerideki sayfalarda anlatılmakta ve bu girişimlerle ilgili yorumlara yer verilmektedir. Okuyucuyu sıkıntıya sokmamak için genelde yapılan girişimlerle, alınan kararlarla ve uygulamalarla ilişkili olarak tarih verilmesinden kaçınılmıştır.

KAMU YÖNETİMİ REFORMU GİRİŞİMİ

AKP, acil eylem planındaki kamu yönetimi reformu ile ilgili hedefine, 2003 sonlarında bakanlar kuruluna getirdiği Kamu Yönetimi Temel Yasa Tasarısı (KYTYT) ile ulaşmak istemiştir. Ancak bu tasarı, kamu reformu hedefinin çok ötesine geçmiş, ekonomik küreselleşmenin, piyasa ekonomisine dayalı YDD'nin, “ulusal sınırlar kalkıyor” masalını sanki Türkiye’de gerçekleştirecekmiş gibi ortaya çıkmıştır.

Kamu Yönetimi Temel Yasa Tasarısı

KYTYT'nin amacı, “katılımcı, saydam, hesap verebilir, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir kamu yönetiminin oluşturulması; kamu hizmetlerinin adil, süratli, kaliteli, etkili ve verimli bir şekilde yerine getirilmesi için merkezi idare ile mahalli idarelerin görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi; merkezi idare teşkilatının yeniden yapılandırılması ve kamu hizmetlerine ilişkin temel ilke ve esasları düzenlemektir” (m. 1).

Bu amaç göze ve kulağa hoş gelen bir amaç olsa da, tasarı bambaşka bir niteliktedir. Örneğin tasarının 111. maddesi şöyledir: “Kamu hizmetlerinin daha etkili ve verimli olarak yerine getirilebilmesi amacıyla, merkezi idare ile mahalli idareler, kendilerine ait hizmetlerden kanunlarda öngörülenleri, ilgileri itibariyle üniversitelere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, hizmet birliklerine, özel sektöre ve alanında uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerine gördürebilir.” Bu ifade kamusal görevlerin özel kesime havale edilerek kamusal olmaktan çıkıp ancak parası olanların bu hizmetlere ulaşması anlamına gelmektedir. Bu taslakla, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü kaldırılırken, Sağlık, Kültür ve Turizm, Çevre ve Orman, Tarım ve Köy İşleri, Sanayi

ve Ticaret ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığının tüm taşra varlıkları yanında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile Gençlik ve Spor genel müdürlüklerinin varlıkları il belediyelere ya da il özel idarelerine devredilmektedir. Sonra da, bunların denetimi, yerelde seçilecek bir halk denetçisine verilmektedir (m.42)!

KYTYT'nın temel niteliğini anlamak için biraz YDD'nin ne olduğuna bakmak gerekir. YDD, AB oluşturulurken Sovyetler Birliği'ni param parça etmiştir. Doğu ve Batı Almanya birleşirken Çekoslovakya'yı ikiye ve Yugoslavya'yı da yedi parçaya ayırdığı ve iki ezeli düşman Almanya ile Fransa birbirine yakınlaşırken Irak'ın parçalanması için yoğun çaba harcamıştır. YDD, kışkacına aldığı ülkelere isteğini kolayca yaptırabilmektedir. "Yurtta barış, dünyada barış" ilkesini benimseyen ve tüm Müslümanları "din kardeşi" olarak gören bir topluma sahip olan Türkiye, YDD'nin etkisiyle ABD'nin peşi sıra, düşük düzeyde de olsa, Irak'a müdahil olmuştur. KYTYT bu ortamda gündeme gelmiştir. KYTYT, YDD'nin tüm beklentilerini karşılayacak içerikte olup merkeziyetçi sistem yerine ademi merkeziyetçi bir sistem getirecek tasarıdır.

Merkeziyetçilik/Ademi Merkeziyetçilik

Fransa ve Türkiye gibi pek çok ülke tekçi (üniter) yapıda olan ülkelerdir. ABD, Almanya, Avusturya ve Kanada gibi birkaç ülke ise, uluslaşma süreçlerindeki özel koşulları nedeniyle, eyaletlerin belirli ölçülerde özerk olduğu birleşik (federal) devletlerdir. Eğitim sistemleri de, devletlerin ortaya çıkış sürecine bağlı olarak, merkezi sistemle yerinden yönetim arasında bir yerde yapılandırılmıştır. Merkezi sistem, bürokratik kurallara ve yönetmeliklere göre yönetimin geçerli olduğu, kararların, denetimin ve kaynakların merkez tarafından sağlandığı bir yapıdır. Bu yapı, siyasal kaygılardan bağımsız kalındığında, kaynakların

tek elden ve dengeli olarak dağıtılmasını ve verimli kullanılmasını sağlayan bir yapıdır. Merkezi sistem, iyi yönetildiğinde, eğitim hizmetlerinin katılanların cinsiyetine, inancına, budunsal (etnik) kökenine, varsılığına-yoksulluğuna ve yaşadığı yöreye bakmaksızın eşit bir biçimde sunulması olasılığı ile eğitimde fırsat ve olanak eşitliğini artıran bir sistemdir. Merkezi sistem, bölgeler arası eğitsel, kültürel, toplumsal ve ekonomik dengesizliklerin olduğu, derebeyi (feodal) düzeninin devam ettiği, insanların henüz kenttaş ve yurttaş olamadığı; bireylerin laik, demokratik ve hukuksal değerler edinip bu değerlere sahip çıkamadığı ülkelerde ise çok sakıncalı olabilecek bir düzendir.

Birleşik yapıdaki ülkelerde ise, yetkilerin bir bölümü eyaletlerde ve yerel yönetimlerde dir. Örneğin, ABD’de eğitim alanında da, merkezi yapıda olan Hawaii eyaleti dışında, yetkilerin çoğu, tüm eyaletlerde sayıları 15.000’i bulan bölgelere (district) verilmiştir (Chapman; Boyd; Lander ve Reynolds, 1996: 8). Yerinden yönetim, yerel kaynakların harekete geçirilmesi, yerel gereksinimlerin daha kolay karşılanması, yetkilerin bir bölümünün yerel yönetimlerde olması ve daha demokratik olma olasılığı nedeniyle, herkese çekici gelen bir sistemdir. Toplumlar demokratikleştikçe, ulusal kaynaklar hakça paylaşıldıkça yerinden yönetim isteği ve gereksinimi artmakta ve de bu uygulamanın başarı şansı yükselmektedir.

Son yıllarda, ABD, AB, IMF, DB ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi kuruluşların belirlediği YDD, küresel sömürüyü pekiştirmek için pek çok kavramın içini boşaltmakta ve onlara bambaşka anlamlar yükleyerek sunmaktadır. YDD, dünya halklarını sömüren, anamalcı küresel sömürgeci getirdiği ve savunduğu bir düzendir. YDD, sömürüye dayalı bu düzeni, sömürülen ülke insanlarına hoş gelen söylemlerle kurmaktadır. YDD, sömürmesini zorlaştıran merkezi ve ulusal olan her şeye

karşı olduğundan, ademi merkezizyetçilik kavramını da giderek moda haline getirmiştir. YDD yanlıları, ademi merkezci uygulamaların yaygınlaşmasıyla, okulların yeniliklere açılabilceğini; yurttaşların okul işlerine daha çok katılacağını; eğitsel hizmetlerin sunumunda çeşitlilik olacağını savunmaktadırlar. Bu düşüncenin savunucularına göre, “eğitimde yerelleşmenin sonucunda eğitim kurumları gereksinimlerine yönelik plan ve programları kendi düzenleyebilecekleri gibi, yürütmeye ilgili her türlü yönetsel kararı, geniş katılımlı kurulları eliyle, kendileri alabileceklerdir” (act. Uysal, 2003: 29). Hizmetler daha verimli olacağı gibi, halkın denetimine de açık olacaktır.

Ademi merkezizyetçi sözcüğü yerine, yerelleşme, yerinden yönetim, yetki genişliği, yetki devri ve yerel yönetim sözcükleri de kullanılmaktadır. Bu kavramlar eş anlamlı olarak ya da yerinden yönetime geçişin niteliğini ve derecesini belirtme amacıyla kullanılmaktadır. Usluel (1997: 25-26)’e göre yerelleşme, “merkez örgütünün elinde bulunan yetkinin, merkezin taşra örgütlerine ya da yerel yönetim örgütlerine aktarılması”dır. Yerinden yönetim genelde, “özeksel (merkezi) hükümetten bölge/alan düzeyinde yasal bir kimlikle işlevsel olarak uzmanlaşmış bir yönetime erk transferini ifade etmek için” kullanılmaktadır (Uluslararası Toplumsal Bilimler Sözlüğü, akt. Duman, 1998: 591). Usluel (1997: 25-26)’e göre de, yerinden yönetim, “yöneticilerinin seçimle görev başına geldiği, bağımsızlıkları yasal olarak tanınmış yerel örgütlerin söz konusu olduğu bir yönetim biçimidir”. Yetki genişliği, özeğin (merkezin), ülkenin farklı yerleşim birimlerinde bulunan kendine bağlı örgütlere atadığı personele verdiği yetkileri artırmasıdır. Yetki devri, merkezden atanmış görevlilerle yerelde seçimle gelmiş yerel temsilcilerinden oluşan birimlere, merkez yetkilerinin bir bölümünün aktarılmasıdır. Yerel yönetim ise, halkın yönetime katılmasına ola-

nak veren, kendi eliyle seçtiği yerel örgenlerce yönetilmesini içeren yönetim biçimi, mahalli idare anlamına gelmektedir. KYTYT bağlamında, MEB'in il ve ilçe milli eğitim müdürlerine verdiği yetkileri giderek artıracak olması, yetki genişliği niteliğindedir. MEB'in yetkilerinin bir bölümünü ya da tamamını il özel idarelerine aktarması ise yetki devri olmaktadır.

Ademi Merkezci Yönetim Deneyimleri!

Ademi merkezci yönetim konusunda iki yüz yıllık deneyimleri, gelenekleri ve süreçleri olan ABD'de bile, eğitim hakkı siyah ve beyaz Amerikalıya aynı anda verilmemiştir. 1960'lı yıllara kadar, siyahlarla beyazların okulları ve otobüsleri ayrıdır, otobüslerde ve lokantalarda “siyahlar ve köpekler giremez” levhaları asılıdır. Bu durum ancak 1964 yılında kabul edilen “Medeni Haklar” yasası sonrasında düzelmeye başlamıştır.

80'lerde, ABD'de başkan Reagan ve bir adı Birleşik Krallık olsa da tekçi yapıdaki İngiltere'de de (Demir Leydi) Margaret Thatcher ile yerinden yönetime daha çok ağırlık verilmesi gündeme gelmiş ve diğer ülkelere de yayılmıştır. Reagan'dan sonra gelen başkan (baba) Bush 1989'da, on yıl sonrası için altı ulusal eğitim hedefi belirlemiş ve “özel okulların devlet tarafından desteklenmesini” gündeme getirmiştir. Başkan Clinton, özel okulların desteklenmesi dışında, Bush'un yaklaşımını devam ettirmiştir. (Clinton zamanında) 1994'te çıkarılan “2000 Amaçları: Amerikan Eğitim Yasası” ile yerel yönetimlere daha çok yetki verilirken; sekiz ulusal eğitim hedefi belirlenmiş; eğitim alanında üç yeni (merkezi) ulusal komisyon oluşturulmuştur: 1) Ulusal hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını izlemek üzere, Ulusal Eğitim Amaçları Paneli (National Education Goals Panel); 2) ulusal eğitim izlencesini geliştirmek üzere, Ulusal Eğitim Standartlarını Geliştirme Konseyi (National Education Standards and

Improvement Council) ve 3) beceri standartlarının gelişmesine parasal destek sağlayacak Ulusal Beceri Standartları Kurulu (National Skill Standarts Board) (Chapman vd., 1996: 8-10).

1944 yılında çıkarılan Eğitim yasası ile “Yerel Eğitim Yetkilileri”ni oluşturan İngiltere’de Thatcher, bedava sağlık sigortasını kaldırıp sosyal devlet niteliğinden uzaklaşırken yerelleşme doğrultusunda yeni yasalar çıkarmıştır. Okullara demokratikleşme konusunda bazı haklar verilirken; ulusal eğitim izlencesi belirlenmiş, ulusal test ve değerlendirme düzeni getirilmiş; yerel eğitim yetkililerinin bazı yetkileri geri alınırken, parasal giderlerinin merkezden karşılanması kararlaştırılmıştır (Chapman ve diğerleri, 1996: 11-13). Bir başka deyişle, İngiltere de, ABD gibi ademi merkezileşirken merkezileşmiştir.

1970-83 yıllarında uyguladığı sosyal demokrat siyasalar sonucu, büyük oranda eğitimde fırsat eşitliği sağlayan ve özel okul oranının %1’den az olduğu İsveç bile küreselleşme rüzgarına kapılmıştır. Ancak, birkaç yıllık uygulamalar sonunda üst gelir düzeyindeki grupların yerel yönetimlere hakim olup eşitsizlikler artınca yeniden merkezi yapıya dönülmesi tartışılmaya başlanmıştır (Chapman vd., 1996: 5-8; Lundgren ve Mattsson, 1996: 139-48).

Ademi merkezileşme süreçleri ve sonuçları, ülkelerin tarihsel-toplum dokusuna, demokratik tutum ve alışkanlıklarına, siyasal kültürüne ve yapısına göre farklı olmaktadır (Boyd, 1996). Walker (2002) da 90’lardaki yerelleşme sonuçlarının ABD, Yeni Zelanda, Kanada, İngiltere ve İspanya’da da, özellikle okulların daha nitelikli olması konusunda, beklenen sonuçları vermediğini belirtir. Ademi merkezci uygulamalar sonunda ortaya çıkan genel resim şöyle özetlenebilir: Okulların bağımsızlığı bir ölçüde artmaktadır. Eğitimin özelleştirilmesi ve piyasalaşması hız kazanmak-

tadır. Okullarda umulan katılımın gerçekleşmediği, siyasal çatışmaların azalmadığı ve gelişmelerin yoksulların zararına işlediği görülmektedir. Ademi merkezci uygulamalar sonunda bu gerçeklerin yaşandığı ülkelerin, demokratik alışkanlıklar, hukukun işlenmesi, öğrenim düzeyi, GSMH, kişi başına düşen gelir, gelirin paylaşımı, gazete ve kitap okuma gibi pek çok konuda Türkiye’den daha ileri düzeyde olan ülkeler oldukları da unutulmamalıdır.

YDD’nin dayatmaları sonucunda dünyada eğitim alanında gerçekleşen dönüşümlerin sonucu özetle şöyledir. “Bu değişimler, parası olanların işine yaramaktadır. Varsılla yoksul arasındaki fark, devletlerin özelleştirme ve yerelleşme konusunda izledikleri politikalar sonucudur. Ayrıca, tüm Müslüman ülkelerde dini okulların ve dini öğretimin yaygınlaşmasına yol açmaktadır” (Daun, 1996).

Türkiye’nin Genel Durumu ve Sonuç

Merkezi sistemleri olan ülkelerde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi düşüncesi, II. Dünya Savaşı ile gelişmeye başlamıştır. Türkiye’de de, 13 Şubat 1962’de bakanlar kurulu kararı ile yayımlanan “Merkezi Hükümet Teşkilat Görevlerini Araştırma Projesi” (MEHTAP) raporu sonrasında, kamu reformu söylemi artmıştır. IMF ile 1979’da yapılan sözleşmeler, 24 Ocak 1980 (iktisadi) kararları, 1980 yılında verilen DB “Yapısal Uyum Kredisi” ile Türkiye Ortadoğu Amme İdare Enstitüsü’nün 1991’deki “Mahalli İdarelerin Kültürel Fonksiyonları” ve “Kamu Yönetimi Araştırması” ile 1990’larda imzalanan Hizmet Ticari Genel Anlaşması (GATS) bu yöndeki gelişmeleri hızlandırmıştır.

Yapılan bir araştırmaya göre, MEB merkez örgütü yöneticilerinin %70 kadarı, MEB yetkilerinin taşra örgütlerine aktarmasını “yararlı” bulmaktadır. Bu yöneticilerin %78’den fazlası ise,

yetki aktarımının, “*yerel nüfuz sahibi kişi, grup, kuruluş ve kurumların kendi çıkarlarını gerçekleştirmek doğrultusuna yerel yönetime etkilerini artıracığı, dolayısıyla, yerelleşmenin bu konuda sakınca doğurabileceği görüşündedirler*” (Usluel, 1997).

Ademi merkeziyetçi uygulamaya yönelen Türkiye’nin günümüzde genel yapısına bir göz atacak olursak, görülen manzara kısaca şöyle özetlenebilir. Milli gelirden alınan pay, yurttaşlar arasında eşit düzeyde paylaşılmamaktadır. Üretilen gelir açısından iller ve bölgeler arasında büyük farklar vardır. Dinci/ ırkçı, -ayrılıkçı/ Batıcı akımlar, gittikçe belirginleşip güç kazanmaktadır. Çocuklar, okuyan, eleştiren ve araştıran insanlar olarak değil, Türk-İslam sentezine uygun ve “itaatli” olacak biçimde yetiştirilmektedir. Bu yetiştirme biçimi hem siyasal yaşamda hem de demokratik sivil toplum kuruluşlarında “tek” adamlığı güçlendirici bir işlev görmektedir. Yetişkinlerin yaklaşık olarak dörtte biri, genel seçimlerde bile sandığa gitmemektedir. Tarikatlar giderek yaygınlaşıp güç kazanmaktadır. Toplumda, demokratik tutum ve anlayışların yer bulduğunu söyleyebilecek hemen hiçbir gelişme olmamaktadır. Üniversitelerde bile, genelde rektör ve dekanların her türlü istekleri, ilgili kurullar da kolaylıkla ve itiraz edilmeden karara dönüşmektedir. Bir yerinden yönetim uygulaması olan belediye yönetimleri, genelde toplumun (çoğunluğun) değil, yandaşların yararına çalışmaktadır ve toplumdan hiçbir zaman anlamlı tepkiler gelmemektedir. Demokrasi, “çoğunluğun istediğini yapma özgürlüğü” olarak algılanmaktadır.

Hukuksal Durum

Türkiye’de hukuk sistemi sağlıklı bir biçimde işlememektedir. Türkiye’deki durum gelişmiş ülkelerdeki durumla karşılaştırıldığında, çarpıklık iyice belirginleşmektedir. Örneğin ABD’nin 2002 başkanlık seçiminde, (oğul) G. W. Bush’un rakibi Gore,

oyların çoğunluğunu almıştır. Florida eyaletinde seçim yolsuzlukları ortaya çıkması üzerine yargı devreye girmiş, ABD hukuku son sözü söylemiş, kamu vicdanını tam anlamıyla tatmin etmemiş olsa da, Bush başkan olmuş ve konu kapanmıştır. Bizde ise, hukuk işletildiğinde, R.T. Erdoğan kahramanlaştırılmış; hukuk işletilmediğinden Erdoğan'ın başkanı olduğu parti seçimlere girebilmiş ve hukukun etrafından dolanarak Erdoğan'a hem meclise girme hem de parti başkanı olma yolu açılmıştır. Batı'da kişi başkan da olsa hukuk işlemektedir. Bizde ise, milletvekili seçilen kişilerin yargılanması milletvekilliğinin bitimine ertelenmektedir; “mağdur” olan “kahraman” olabilmektedir; hukuk işletilmediğinde de “kahraman”a, bakanlık, başbakanlık, meclis başkanlığı ve cumhurbaşkanlığı yolu açılmaktadır. Birey için hukuk yapılmakta; görsel ve işitsel basın, duruma göre, hukukun işlemesi/işlememesi için kamuoyu oluşturmakta ve ilgili/yetkili organlar da kimi zaman “havaya göre” davranmaktadır.

İktisadi Durum

DPT, illeri gelişmişlik düzeyine göre beş kümeye ayırmıştır. Gelişmişlik açısından en yoksul iller doğu ve güneydoğuda bulunmaktadır (Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Batman, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Kars, Kilis, Mardin, Muş, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van). Yoksulluk sırasında sondan ikinci olan iller ise Karadeniz, İç-Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindedir (Kastamonu, Çorum, Giresun, Artvin, Erzurum, Sivas, Aksaray, Kahramanmaraş, Bartın, Tokat, Çankırı, Sinop, Ordu, Erzurum, Diyarbakır, Yozgat ve Şanlıurfa). Birkaç il dışında, 2. ve 3. derecede kalkınmış illerin durumu da pek parlak değildir. “Bilgi Teknolojileri Yaygınlık ve Kullanım Araştırması 2000”in ilk bulgularına göre, “kentli nüfusun %41,9’u, yani 16,8 milyon kentliyi temsil eden ve alt gelir grubu denilen

hane halkının aylık kazancı 150 liranın altındadır... Kentli hane halkının %33,1'i yani yaklaşık 13,2 milyon nüfus da ayda, alt-orta gelir grubu olarak ancak 150-300 lira kazanabilmektedir. Bu iki alt gelir kesimi birlikte, kentli nüfusun %75'ini, yani kentlerde yaşayan toplam 40 milyonun 30 milyonunu" (Y. Kepenek, Cumhuriyet 29 Ocak 2001: 13) oluşturmaktadır.

Eğitimde Durum

Düşünülmesi gereken bir başka nokta, eğitimin işlevidir. Eğitimin birincil işlevi, çocuk ve gençleri, bireysel, toplumsal (ulusal) ve evrensel gereksinimler doğrultusunda; laik, bilimsel ve demokratik değerlere sahip; üretken, katılımcı ve sorumlu yurttaş olacak biçimde yetişkinlik yaşamına hazırlamaktır. Ancak Türkiye'deki eğitim sisteminin bu işlevi yerine getirdiğini söylemek kolay değildir.

Sonuç

KYTKT, eğitim bakanlığının yetkilerinin çoğunun yerel yönetimlere/ belediyelere devredilmesi dışında, ulusal eğitimi, laik eğitimi ve öğretim birliğini ortadan kaldırmaya ve eğitimi yerel eşrafın güdümüne bırakmaya yönelik bir taslak niteliğindedir. Bu taslakta, ulusal değerleri zayıflatıcı, bilimsellikten uzak ve sömürüyü çoğaltıcı, varlıklı ile yoksul arasındaki uçurumu derinleştirici bir yaklaşım benimsenmektedir. Bu tasarı, ülke koşullarını, illerin gelişmişlik düzeyini ve gelir dağılımındaki adaletsizlikleri göz ardı eden bir içerikte olup yalnız küreselleşmecileri, AB'cileri ve IMF'cileri memnun edecek bir tasarıdır.

AKP'nin bu tasarıyla getirmek istediği ademi merkeziyetçilik, özelleştirmeyi öne çıkaran, uluslararası sermayeyi güçlendiren; devleti sosyal devlet olmaktan uzaklaştıran, devleti küçül-

tüp etkisizleştiren ve uluslararası sermayeye, IMF ve DB'ye bağımlı kılan bir yerelleşmedir. Bu yerelleşme gerçekleştiği takdirde, halkın bugüne kadar bedavaya ya da anlaşılabilir ücretlerle edindiği tüm hizmetler, özel sektör tarafından ve büyük ücretler karşılığında verilecektir. Bu yaklaşım, Türkiye gibi, yoksul ile varıl arasında gelir uçurumu bulunan, öğretim düzeyi düşük, aydınlanamayıp birey olamamış ve cemaatlere sığınan, demokratik anlayış ve katılımcı demokratik davranışlar kazanamamış bir toplumda toplumsal birliği zayıflatıcı ve halkın sömürülmesini kolaylaştırıcı bir boyuta da sahiptir. Oysa beklenen ve istenen yerelleşme, demokratikleşmenin olağan gelişmesi sonucu ve demokratik süreçler içinde oluşacak yerelleşmedir.

Ademi merkezileşmede, *“işlevsel olarak uzmanlaşmış bir yönetime erk transferi”* söz konusu olduğundan (Duman, 1998: 84), uygulamanın başarısı için, yetkilerin devredileceği yörede, ilgili konularda, bilgili, deneyimli ve uzmanlaşmış kadroların bulunması gerekmektedir. Araştırmalar, okulların gelişimi için, nitelikli ve yeterli sayıda eleman girdisi ile araç-gereç girdilerinin yanında çalışanların yaptıkları işe (öğretmenliğe) adanmış olmalarının da önemli olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla ademi merkezîyetçilikten önce, nitelikli okul isteniyorsa, bu girdilerin sağlanması gerekmektedir.

Hukuksal, eğitsel ve iktisadi açıdan belirli düzeyi yakalayamamış ve halkın önemli bir bölümünün açlık ya da yoksulluk sınırında yaşadığı bir toplumda, gençlerin eğitilmesi sorumluluğunun ve yetkisinin yerel yönetimlere bırakılması sağlıklı bir yaklaşım değildir. Türkiye üniter bir devlettir, bakanlığın adında “millî” sıfatı vardır ve de Öğretim Birliği yasası hâlâ geçerlidir. Millî savunma illerin sorumluluğuna bırakılamayacağı gibi, millî eğitim de (tümüyle) illerin sorumluluğuna bırakılamaz. Bu koşullarda, nelerin illerin yetkisine bırakılacağı da önemlidir.

Öğretmen alımının illerin yetkisine bırakıldığında ortaya çıkacak durumu düşünmek bile, kimi yetkilerin illere devredilmesi için yeterli bir gerekçe olmaktadır: Gelişmiş iller her branşta en iyi öğretmenleri bulabilecekken yoksul iller ne yapacaktır? Cemaat okullarından, camilerin Aczimindiler, Nurcular, Nakşiler vb tarafından paylaşıldığından söz edildiği bir dönemde ve de cemaat hukukunu savunanların da varlığı göz önüne alındığında, yetkilerin çoğunun ilere bırakılması ne getirir? Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin belirttiği gibi, Avrupa'da cemaat hukuku geçerli değildir. Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullarda, dengeli olmayacak yetki devrinin yerel derebeyleri ve cemaatleri yaratıp güçlendirebilecektir. Laik ve demokratik düzenden yana olanlarla AB'ye üye olmak isteyenler için cemaat hukukunu öne çıkaracak girişimlerden kaçınılmalıdır.

Geray'ın (2003) dediği gibi, “bireylerin çağdaş, demokrat yurttaş, kenttaş olmaları yerel yönetim özerkliğinin en önemli güvencesidir (s. 2); ancak, “bugünkü eğitim dizgesi, bu türden bir yurttaşlık, kenttaşlık bilinci ve duyarlılığı vermekten uzaktır” (s. 2). Gerçekten de insanlar, öğrenim düzeyi yükseldikçe laikleşmekte, demokratikleşmekte, insan haklarına sahip çıkmakta, hoşgörülü olmakta, çok kültürlülüğü benimseyip içlerine sindirmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe insanlar, çevreyle, toplumla, demokrasiyle daha fazla ilgilenmekte ve sorumluluk almaktadırlar. Bu nedenle, Türkiye’de ancak 6-7 kişiden biri, bir demokratik kitle örgütüne üye olurken gelişmiş ülkelerde bir kişi, ortalama 7-8 kitle örgütüne üye olmaktadır. Dolayısıyla böyle bir yasa çıkarmadan önce eğitim sisteminin istenen düzeyde eğitim vermesi sağlanmalıdır. Ayrıca KYTYT, laik, demokratik ve sosyal hukuk devleti anlayışına karşı nitelikte bir tasardır. Yerinden yönetime geçiş, kısa sürede ve de “ben yaptım oldu” anlayışıyla yapılmamalıdır. Yerinden yönetime geçiş tasarısı, tüm alanlarda ve özellikle

eğitim alanında, dünyadaki uygulamalardan ders alınarak ve toplumsal uzlaşma sağlanarak şekillendirilmelidir.

Günümüz koşullarında yetki devri, laik, bilimsel ve kamusal eğitim çerçevesinde, yetişkin eğitimi etkinliklerinin sorumluluğunu illere aktaracak, örgün eğitimde de yerel gereksinimlerin karşılanmasıyla yerel kaynakların eğitim için harekete geçirilmesini sağlayacak boyutlarda olabilir. Bazı yetkiler, Ankara'ya sormadan kullanılabilir; öğretmenler kendi yöneticilerini seçebilir; demokratik yöntemlerle oluşturulacak yerel kurullar, eğitim süreçlerini denetleyebilir ve yerinden yönetim anlayışının gelişmesine olanak verilebilir.

Tüm eleştirilere karşın bu tasarı 29 Aralık 2003'te meclise sunulmuş ve AKP oylarıyla 15 Temmuz 2004'te mecliste kabul edilmiştir. Cumhurbaşkanı Sezer, Anayasa'da öngörülen tekil devlet yapısına, 'idarenin bütünlüğü', 'yetki genişliği' ve 'idari vesayet' ilkelerine ve kamu yararına uygun düşmediği gerekçesiyle bu yasanın pek çok maddesini, 4 Ağustos 2004'te mecliste yeniden görüşülmesi için veto etmiştir. AKP, toplumdaki tepkileri dikkate alarak konunun üzerine gitmemiştir. Ancak AKP, 1930'da kabul edilmiş olan Belediye Yasasını, 3 Mart 2005'te 5393 sayılı yasayla değiştirmiş, 12 Kasım 2012'de de 6360 sayılı yasayla da 2004'te çıkardığı Büyükşehir Belediye yasasını değiştirerek acil eylem planındaki hedeflerinden bir bölümünü gerçekleştirmiştir.

MEB'İN YENİDEN YAPILANDIRILMASI

AKP'nin acil eylem planındaki hedeflerden biri, MEB'in yeniden yapılandırılmasıdır. AKP, bakanlığın hantal yapısını değiştirme ve özel öğretime destek verme söylemleriyle işe başlamış, eğitimi piyasalaştırıp gericileştirecek uygulamalarla devam etmiştir. Aşağıda bu tür söylem ve değişimler özetlenmektedir.

Bakanlığın Hantal Yapısı

AKP'li yetkililer 2003 başlarında, MEB'in hantal yapıda olduğunu ve sistemin küçülmesi gerektiğine vurgu yapmaya başlamışlardır. Okçabol (2005)'un, MEB'in 2002'deki durumunu çözümleyen çalışması ve bu kitabın ilk bölümü, böylesi bir hedefin hem anlamlı hem de gerekli olduğunu göstermektedir.

Toplumda Var Olan Beklentiler

Ancak, hemen her konuda olduğu gibi, MEB'in yeniden yapılandırılması konusunda da, toplumda farklı düşünceler ve beklentiler vardır. Bu düşünce ve beklentileri dinci, parasalcı ve kamusalci yapılandırma olarak üç ana başlık altında irdelemek mümkündür.

a) Dinci Yapılandırma

Bilindiği gibi dindar ile dinci arasında çok büyük fark vardır. İnanç sahibi olan, belirli ölçülerde inandığı dinin pratiklerini yerine getirmeye çalışan, inancını gösteriş ya da kişisel çıkarları için kullanmayan, inancını başkalarının inancından üstün görmeyen ve başkalarına dayatmaya kalkışmayan insanlara genelde dindar denmektedir. Dinci ise, genelde kendisini aşırı dindar biri olarak göstermeye çalışan, inancını kişisel çıkarları için kullandığı gibi herkese dayatmaya kalkan, günlük yaşamın insan ürünü olan yasalarla değil de inançlara göre yürütülmesini isteyen insandır. Dindarların değil, dincilerin beklentisi, eğitimin inanç temelli olarak yapılandırılmasıdır; kızlarla erkeklerin ayrı okullarda okumasıdır (hatta kızların okumayıp ev kadını olmasıdır); bir bakıma medrese öğretimine ve sıbyan okullarına geri dönülmesidir. Bu düşünce ve beklentide olanların düşüncelerini Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) yayınlarından birinde (TDV, 1996) görmek mümkündür. Bu yayına göre, “dini olan motifleri milli kültürden çe-

kip çıkardığınız zaman geriye bir şey kalmaz. Bu da dinden bağımsız bir milli kültür olamayacağını gösterir (s. 127); “eğitiminizin dini marifeti ihmal etmesi, batıcı eğitimin ve bazı felsefe akımlarının tesiriyle olmuştur. Hatta 18. asır Fransız materyalistlerin ‘Libre penseur’ tipi, bizde eğitimimizin inanca düşman, milli kültüre yabancı ‘fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür’ bir ideali haline getirilmek istenmiştir” (s. 120). Bu yayını hazırlayan yazarlara göre, laik eğitim düşüncesi, “Vahyin bütünleştirici ve birleştirici imkânından kafaları, kalpleri ve eğitimimizi mahrum eden zihniyet”tir (s. 120); “İmam Hatipler din adamı yetiştiren bir kurum değil din eğitimi veren bir kurumdur... İmam Hatip Liseleri, din bilgisi de olan genel formasyonlu lise mezunları yetiştirmektedir” (s. 160). Bu düşüncede olanlar için, Cumhuriyet devrimini gerçekleştirenler “Osmanlının ayak takımı olarak nitelenebilecek bir avuç çapsız, fikirsiz ama gözü kara ve ne kadar olabilirse o kadar halk düşmanıdır” (Yüksel, 1996: 15). Cumhuriyet aydınları ise “kemalist ve antikemalistleriyle birlikte hepsi laik, hepsi Batıcı, hepsi İslam düşmanı olan tersinden devşirmelerdir” (Yüksel, 1996: 15); “kim tarikata girmemişse, tarikatın dışındaysa onun gideceği yer cehennemdir; zelzele Allah-ı Teala’nın bizi cezalandırmasıdır” (RTÜK’ün susma cezası verdiği radyo yayımından, Cumhuriyet 11 Eylül 2000: 6).

Tek tanrılı dinlerin ortaya çıkmasından bugüne değin, insanlar, “iyi insan” olmaları için gerekli dini bilgileri aile içinde öğrenmişlerdir ve aile içinde öğrenmeye devam etmektedirler. Aile içinde elde edilen dini bilgiler, hem insanların dindar olmaları hem de yaşamlarını barış içinde sürdürebilmeleri için yeterli olmaktadır. Sağlıklı bir yapıya sahip toplumlarda, aile içinde öğrenilenin ötesinde din bilgisi, din görevlisi olacaklar için gereklidir ve doğal olarak kimileri de özel bir merak sonucu daha fazla dini bilgi edinmek istemektedir. Aile içinde öğrenilenin

ötesinde, din bilgisi öğrenilmesini toplumsal gereksinimmişçesine sunanlar, genelde dinci denen kesim olmaktadır. Türkiye’de bu düşüncede olanların oranı %10’ların çok çok altındadır.

Bu arada, insan emeği ile düşüncelerinin ve ülke kaynaklarının kolayca sömürülmesi için ABD’nin 1945’lerden bu yana YDD’nin de özellikle 1980’lerden bu yana, dünyanın her yerinde toplumların dincileşmesi için planlı bir çaba içinde olduklarını unutmamak gerekir. ABD bu nedenle, 1960-70’li soğuk savaş yıllarında, komünizmin yayılmaması için Sovyet bloğunun güneyinde bir yeşil kuşak oluşturmaya çalışmıştır. Daha önceleri laik bir sisteme sahip olan Cezayir’in, Mısır’ın, Türkiye’nin, İran’ın, Afganistan’ın, Pakistan’ın, Malezya ve Endonezya’nın İslamlaşması için elinden geleni yapmıştır. ABD, İran petrollerini millileştiren Başbakan Musaddık’ı devirerek öldürtmüş ve ülkeyi mollaların cenneti haline getirtmiştir. 1960’larda, Mısır’da Arap milliyetçiliğini öne çıkaran Devlet Başkanı Nasır’ın önüne, Amerikan petrol şirketlerinin desteklediği “Müslüman Kardeşler” çıkarılmıştır. 1970’lerde, Pakistan’da laik Benazir Butto devrilip yerine şeriatçı hükümet oluşturulmuştur. Cezayir’de halkçı yönetim FİSK’lerle engellenmiştir. Afganistan’daki sol yönetim, ABD destekli İslamcı Bin Ladin ve Hikmetyarlarla devrilmiştir. 2003’te Irak’ta olanlar da benzer doğrultuda olan gelişmelerdir. ABD, laik Saddam rejimini önce İran’la savaştırmış ve 1990 başında Kuveyt’i işgal etmesi için yeşil ışık yakmıştır. Sonra da, Kuveyt’ten çekilmesi için Körfez Savaşı’nda Irak’a saldırmıştır. Mart 2003’te de nükleer silah var bahanesi ve de demokrasi getirme söylemiyle Irak’ı kan ve din pazarına dönüştürmüştür.

En çok imam hatip okulu açmakla tanınan Demirel’in bir bakanı, imam hatip okullarıyla ilgili olarak, (Türkiye’de) “trenin raydan çıkması 1980’de, 12 Eylül’ü gerçekleştirenler döneminde oldu. Rusya’nın komünist tehlikesi karşısında ABD’nin iste-

giyle bir ‘yeşil kuşak’ teşekkül ettirdiler” (akt. Kaplan, 2004: 26) demektedir. Cezayir’in milli eğitim bakanlarından Prof. Dr. A. Cabbar’ın “İrtica ile özelleştirme aynı dönemde gündeme geldi” (Aydınlık, 11 Ekim 1998: 16-17) sözleri ve Cumhuriyetin 75. yılında yapılan “Batı ve İrtica” Konferansı’nda, “irtica emperyalizmden güç alıyor” (Aydınlık, 18 Ekim 1998: 14) sonucuna varılması, YDD’nin etkilerine örneklerdir.

Cezayirli Prof. L. Abdi, “laiklik, bireyin egemenliğini, yani bireyin kendini yönetebileceğinin farkına varmasıdır” (akt. Ceyhun, 2000: 8) demektedir. YDD, bireyin ve toplumun egemenliğini istemediğinden inançları öne çıkarmaktadır ve bireyin kendisini yönetebileceğinin farkına varmasını istememektedir. Çünkü “din baş eğme, bilim başkaldırmadır. Dinin temelinde inanç, bilimin temelinde kuşku vardır” (Göksel, 2000: 16). İnançlarını öne çıkaran insanlar kaderci olmakta ve emeğin ve ülke kaynaklarının sömürüldüğünü görememekte ya da görmek istememektedirler. 60’ların laik ve bilimsel dünya görüşüne sahip gençliğinden, 90’ların sonlarında, belediye başkanları içinde bile “yağmur yağması ya da afet olmaması” için duaya çıkan bir topluma ulaşılmasının bir nedeni, ABD’nin bu yeşil kuşak projesidir. 1980’den sonra da Batı ülkelerinde bile, devleti dini kurallara göre yönetmeye kalkışılmasa da, her fırsatta inançların öne çıkarılmasına çalışılmaktadır.

Toplumu bir inanca göre öğretimden geçirmek, 20 ve 21. yüzyıllara uymayan ve günümüzün çağdaş dünyasında geçerli olmayan düşüncedir. Çağdaş dünyanın temel anlayışı, eğitimin inanç üzerinden değil, bilim temelli olarak yapılandırılıp sürdürülmesidir. Dinci yapılanma, Anayasal sistem olarak laik, demokratik ve sosyal hukuk düzenine sahip Türkiye’yi yüzyıllar öncesine geri götüreceği için geçerli olmayan ve ülkenin geleceğini karartacak bir yaklaşımdır. Laik devletin görevi, her türlü

inanç sahibinin olduğu yurttaşlarına, okullarda bir dini anlayışı öğretmek değil, tüm insanlara okul dışında, yetişkin/yaygın eğitim kurumlarında, istediği inancı istediği derinlikte öğrenme fırsatlarını sunmaktır.

b) Parasalcı (Kapitalist) Yapılandırma

İçinde bulunduğumuz parasalcı (anamacı-kapitalist) küreselleşme çağında, iktisadi küreselleşmenin insanın değil de “para”nın özgürlüğünü öne çıkaran “serbest pazar” anlayışı, gide-erek yaygınlık kazanmaktadır. Bu anlayışta öğrenci müşteri, eğitim de parası olanın parası kadar alabileceği bir meta olmaktadır. Kendilerini parasalcı küreselleşme aldanmasına kaptıranlar, gerçek-doğru-sağlıklı olup olmadığına bakmaksızın, “Parasız (bedava) eğitimde nitelik (kalite) olmaz” deyip eğitimin paralı olmasını savunmaktadırlar. Parasalcı yapılandırmada eğitim devlet tarafından parasız verilmesi gereken kamusal bir hizmet olmaktan çıkmaktadır. Eğitim kurumları piyasalaşp birer ticarethaneye dönüşmektedir. Eğitimde bireyin özgürleşip kendini gerçekleştirmesi amacı yerine, hem örgün eğitim hem de yetişkin eğitimi üzerinden “kazanç” amacı öne çıkmaktadır.

Milli gelir, yurttaşlar arasında dengeli olarak paylaşılmamaktadır. Yoksul ile varıl arasındaki gelir uçurumun büyüklüğü açısından Türkiye dünyada beşinci olumsuz ülkedir. Gelir dağılımının böylesine çarpık olduğu ülkelerde, parasalcı yapılandırma, var olan haksızlıkları ve ayrımcılıkları katlayacak bir işlev görmektedir. Bu nedenle parasalcı yapılandırma, ülke gerçeklerine uymayan bir yaklaşım olmaktadır.

c) Kamusal Yapılandırma

Bu arada, her toplumda, parasalcı küreselleşmecilere karşı halkın yararına düşünenler, toplumsal olanlar da vardır. Bu kesim-

ler, eğitim ve sağlık gibi hizmetlerin birer kamusal hizmet olup bu hizmetler karşılığında halkın herhangi bir ücret ödememesi gerektiğini düşünmektedirler; parasız eğitimi savunmaktadırlar. Bu kesim eğitimi, aynı zamanda bir zorunluluk ve sorumluluk gerektiren bir olay olarak görmektedirler. Bu sorumluluk ailede başlamakta, çocuk okulöncesi eğitim çağına geldiğinde devletin sorumluluğu devreye girmektedir. Aile, kendi değerleri içinde çocuğu yaşama hazırlarken; toplum da (devlet de), çocuğun bireyselleşmesine, toplumsallaşmasına ve evrenselleşmesine yardımcı olmaktadır. Aile ve devletin eğitim sorumluluklarını belirli ölçülerde yerine getirdikleri noktada bireyin de kendini insan ve yurttaş olarak geliştirme sorumluluğu başlamaktadır. Eğitim, birey için, yaşam hakkı gibi en temel insan haklarından biridir. Demokratik-sosyal-hukuk devletlerinde, yurttaşların bu haktan yararlanabilmesi için gerekli fırsat ve olanakları yaratmak, güvenlik ve sağlık hizmetleri gibi, devletin temel görevidir.

Bu düşüncede olanlar parası olanın yararlanabileceği özel okullara karşı çıkmaktadırlar. Biraz olsun eğitimde fırsat ve olanak eşitliği olması gerektiğini düşünenler, eğitimin özelleşmesinin dünyadaki sonuçlarını gördüklerinde, parasız eğitimin daha toplumsal bir uygulama olduğuna karar vermektedirler.

Kamusal yapılandırmada, bir inancı öne çıkarma durumu yoktur. Çünkü kamusal anlayışta, bütün inançlar eşdeğer düzeyde değerlidir; bir inancın başkalarına dayatılması söz konusu bile olmamaktadır. Kamusal anlayışta her inanç kutsal değerde olduğu gibi, emek de kutsaldır. Bu anlayışta inançlar eşdeğerde olduğu gibi, kadın erkek de, farklı etnik gruplar da, zengin ile fakir de, kırdaki, köyde ve kentte yaşayan da eşdeğer düzeydedir. Eğitimin temelini eşitlik, insan hakları ve bilimsellik oluşturmaktadır. Kamusal yapılandırmada eğitim, herkese parasız olarak sunulması gereken kamusal bir hizmettir.

Kamusalci anlayış hem laik, demokratik ve sosyal hukuk devleti anlayışına uygundur hem de evrensel insan haklarına uygundur. Bu anlayış, her bir çocuğa değer veren, onun özgürleşip kendini gerçekleştirmesine yardımcı olacak eğitim-öğretim süreçlerinden yana bir anlayıştır. Bu nedenle, eğitimin yeniden yapılandırılmasında en sağlıklı ve geçerli anlayış olarak öne çıkmaktadır.

Yeniden Yapılandırmada Dikkat Edilecek Noktalar MEB'in küçültülmesi söylemi herhalde, sistemin, bilimselliğini ve kamusallığını pekiştirip etkinleştirilmesi ve yetkinleştirilmesini sağlamaya yönelik bir söylemdir. Sistemin yeniden yapılandırılmasından beklenen, sistem küçültülürken varolan olumsuzlukları giderecek, sorunları zamanında saptayıp katılımcı yöntemlerle çözümler üretebilecek, kendi kendisini yenileyebilecek ve günlük siyasetten uzak duracak bir yapının oluşturulmasıdır. Bu yapılanma, öğretimi değil eğitimi öne çıkarmalıdır. Bu yapılanma, siyasal beklentiler için değil, insanımızı çağdaş dünyanın “fıki hür, irfanı hür ve vicdanı hür” bireyi yapacak doğrultuda olmalıdır. Bu yapılanma, farklı birimlerde benzer işlerin yapılmasını önleyecek, yetki ve sorumlulukları açık bir biçimde belirleyecek, sorun saptama ve sorun çözme süreçlerinde bilimselliği ve demokratik katılımı sağlayacak, koşullara uygun nitelikte yerel yönetimlerin sorumluluğunu artıracak nitelikte olmalıdır. Bu yapılanma, karar alma, yürütme ve denetleme süreçlerini olduğu kadar, eğitsel hizmetlerle öğrencileri de demokratikleştirecek nitelikte olmalıdır.

Üçüncü beş yıllık kalkınma planıyla birlikte hantal bir yapıya dönüşen MEB örgütünün yeniden yapılanması gündeme gelmiştir. MEB örgütü, 12 Eylül 1980 darbe yönetimi ve Anavatan Partisi (ANAP) döneminde, bakanlık genelgeleriyle ve kanun hükmünde kararname (KHK)'lerle, neredeyse her ay değişime uğramıştır. ANAP'tan sonra gelen DYP-SHP koalisyon hükümeti, 12 Mayıs 1992 tarihli ve 3797 sayılı “Milli Eğitim

Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile bakanlık örgütünü yeniden yapılandırmıştır. Ancak, bu yasa da işe yaramamıştır; yedinci ve sekizinci beş yıllık kalkınma planları (DPT, 1995; 2000) ile 3 Kasım 2002 öncesindeki hükümetin bakanları da, yine, yeniden yapılanma vurgusu yapmışlardır. Bu nedenle yeniden yapılandırmada dikkat edilmesi gereken bir nokta, çözüm üretirken yeni sorunlar yaratmamak, kısa bir süre sonra yapılanların sil baştan yeniden yapılandırılmasına yol açmamak, doğacak sorunları anında saptayıp çözme yetkinliğine ulaşacak bir yapılanmayı gerçekleştirmek olmalıdır. Şimdiye kadar yapılan değişikliklerin hemen sonrasında, yeniden yapılanma arayışlarının başlamasının iki temel nedeni vardır: 1) Değişiklikler, genelde eğitsel değil siyasal amaçlarla yapılmaktadır. 2) Bakanın isteği üzerine ya da dar bir kadro ile hazırlanıp alelacele yürürlüğe konulmaktadır.

Yeniden yapılandırmada dikkat edilecek bir başka nokta da, eğitim alanında yaşanan olumsuzluklarla son yıllarda ortaya çıkan yeni bilgilerin gerçekçi ve sağlıklı bir biçimde göz önüne alınıp değerlendirilmesidir. Örneğin 22-26 Şubat 1999 tarihlerinde toplanan 16. Milli Eğitim Şurası’nda şu gerçekler dile getirilmiştir: Yaklaşık 2-3 yılda meslekler eskimektedir. İşverenler, “Bize meslek eğitimi almış insan gerekmiyor, bize öğrenmeyi bilen insan gelsin, istediğimiz ve gereksinim duyduğumuz mesleği/beceriye öğretiriz” demektedir. Meslek liseleri yeterli değildir ve piyasanın beklentilerini karşılamaktan uzaktır. Bilindiği gibi, meslek yüksekokullarına genel liseden de öğrenci alınmaktadır. Bu durum, lise çağını geçmiş kişilerin bile bir mesleği öğrenebildiğini gösterdiği gibi, “meslek öğrenilmesi için çocukların erken yaşta o mesleğe girmesi gerekir” tezinin geçerli olmadığını da göstermektedir. Bir başka gerçek, zorunlu eğitim süresinin gelişmiş tüm ülkelerde bizdekinden daha uzun olduğudur

ve daha uzun süre genel eğitimden geçmiş olanların, yeni şeyleri çok daha kolay öğrenmesi ve yaşamboyu öğrenmeyi etkin bir biçimde sürdürmeleridir. İçinde bulunduğumuz bilgi çağı, genel kültürü yüksek, öğrenmeyi öğrenen ve birlikte çalışma becerisi kazanmış insanlar istemektedir. Çocukların 18 yaşına kadar genel eğitim görmeleri gerektiği giderek kabul görmektedir.

MEB'in yeniden yapılandırılması bağlamında, yukarıda değinilen ana çerçeve, yaşanan aksaklıklarla Türkiye ve dünyadaki durum göz önüne alındığında aşağıdaki öneriler akla gelmektedir.

- Zorunlu eğitim 11-12 yıla çıkarılmalıdır.

- Bakanlıkta, İlköğretim, Ortaöğretim ve Yaygın Eğitim genel müdürlüğü gibi üç ana hizmet birimi olmalıdır. Bakanlıkta var olan diğer hizmetler bu genel müdürlükler içinde yürütülmelidir. Sistemin bilimselliğini, eğitselliğini ve demokratikliğini artırmak için, Yönetim Bilişim Birimi oluşturulmalı ve Talim ve Terbiye Kurulu'nun adı Türkçeleştirilip Eğitim-Öğretim Kurulu'na dönüştürülmelidir. Bu kurul, ana hizmetleri yürüten genel müdürlerle, eğitim fakültelerinden, DPT'nin, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu'ndan, eğitim-işçi-işveren sendikalarından seçimle gelecek üyelerden oluşmalıdır. Yönetim Bilişim Birimi, gerekli istatistiksel verileri toplayıp değerlendirecek, sistemin araştırma ve geliştirme işleriyle ilgilenecek, bakanlık dışında ilgili araştırmaları destekleyecek bir birim olmalıdır. Teftiş Kurulu, bakandan ve il/ilçe milli eğitim müdürlerinden bağımsız bir yapıya kavuşturulmalıdır.

- Ders izlenceleri güncelleştirilip gerçek yaşamla bütünleştirilmelidir.

- Ders kitaplarının dilini, içeriğini ve bilimselliğini denetleyecek özerk bir Ders Kitapları Seçici Kurulu oluşturulmalıdır.

- Ortaöğretim düzeyindeki tüm genel ve mesleki liseler çok amaçlı liselere, mesleklerle ilgili derslerin bir bölümü de modü-

ler izlencelere (programlara) dönüştürülmelidir. İlgili mesleki modülde yeteri kadar puan toplayıp başarı gösteren öğrenci, o meslekle ilgili yüksekokul/üniversite programına sınavsız girebilmelidir. Akademik derslerden oluşan modülden gelen öğrenci ise, üniversitede ilgili alana başvurabilmelidir.

- Her yurttaş ilköğretimde anadilinde ve Türkçe öğretim görmeli daha üst öğretim kurumlarında öğretim dili Türkçe olmalıdır.

- Eğitim-öğretim süreçleri, öğrenciye, okuma, öğrenme, düşünme, araştırma, olaylara eleştirel bakabilme ve insan haklarına saygılı olma gibi alışkanlıklar kazandıracak etkinlikleri içermelidir.

- Eğitim teknolojisi, öğrenmeyi sevdirecek kolaylaştıracak ve pekiştirecek bir biçimde kullanılmalıdır.

- Eğitsel kollar, öğrencilere birlikte çalışma, toplumsal sorunlarla ilgilenme, öğrencinin genel kültürünü ve kişiliğini geliştirme, demokratik tutum ve davranışlar kazanma gibi konularda yardımcı olacak nitelikte düzenlenmelidir.

- Öğrenciye ve veliye sorumluluk veren onların etkin katılımını sağlayan, öğrencinin bireyselleşmesine katkıda bulunan ders geçme ve kredili sisteme yeniden işlerlik kazandırılmalıdır.

- Öğrenciyi elemek yerine, öğrencinin gelişimini sağlayacak ölçme-değerlendirme süreçleri öne çıkarılmalıdır.

- Yabancı dil, zorunlu değil, seçmeli ders olmalıdır. Her öğrencinin yerel dillerden biri ile bir yabancı dili öğrenmesi teşvik edilmelidir.

- Eğitsel olarak, öğretmenlerle ast subayların geçmişte ortaokul, sonra lise ve şimdilerde de yüksekokulda yetiştirildiği gibi, imam ve hatipler de, toplumun dini hizmetlerini yerine getirecek kişiler de, yüksekokulda yetiştirilmelidir. Türkiye, Batı dünyasının bir parçası olduğuna ve insan hakları bildirgelerini imzaladığına göre, din adamı yetiştirme konusunda da Batı ölçütleri-

ni benimseyip, ya diğer inançlardaki insanların dini hizmetlerini yerine getirecek din adamlarını da yetiştirmeli ya da her inanç grubuna kendi din adamını yetiştirme hakkı vermelidir.

- Din kültürü ahlak bilgisi dersi, zorunlu ders olduğunda, başka inançlarda olanlar için dayatıcı bir niteliğe dönüşmektedir. Ancak, zorunlu eğitimini tamamlamış her yurttaşa, istediği dini istediği kadar öğrenebilmesi için, yaygın eğitimde yeterli olanaklar sunulmalıdır.

- Yetişkinlerin öğrenme gereksinimleri, kişinin cinsiyetine, yaşına, öğrenim düzeyine, iş durumuna ve yaşadığı yerleşim yerine göre değişebilmektedir. Bu nedenle, zorunlu eğitimin uzatılması sürecinde yaygın eğitimde, ulusal bütünlük içinde yetki ve sorumlulukları yerel yönetimlere bırakacak özerk bir yapıya dönüştürülmelidir.

Yabancı Projelerle Değişim

Bakanlık, BM Uluslararası Çocukların Acil Yardım Fonu'nun (United Nations International Children's Emergency Fund –UNICEF), AB, Avrupa Konseyi, DB, UNESCO gibi değişik kuruluşlar yanında çeşitli ülkelerle de projeler yapmaktadır. Bu projelerin bir bölümü hibe olarak verilen kaynaklarla yürütülürken bir bölüm alınan kredilerle yürütülmektedir. Alınan krediler devlet borcu olarak genel bütçeden taksitle ve faiziyle geri ödenmektedir. Ayrıca, kredilerin önemli bir bölümü, projede çalışan yabancı uzmanlara maaş olarak geri verilmektedir. 2006 yılı itibariyle Bakanlıkta pek çok proje²³ yürütülmekte ve neredeyse her şubede yabancı bir danışman bulunmaktadır.

²³ Korsana Karşı Çocuklar Projesi; OECD Eğitimi Araştırma ve Yenilik Merkezi (CERI) ve 2006 Projeleri; Çocuk Dostu Okul Projesi; Temel Eğitime Destek Programı (TEDP); Temel Eğitim Projesi 2. Faz; Mesleki

Liselerde Değişim

Ortaöğretim Genel Müdürü (2005), bir sempozyumda, liseler dört yıla çıkarılırken, Anadolu liselerinde hazırlık sınıflarının kaldırıldığını ve yabancı dil öğretiminin dört yıla yayıldığını, İstanbul ve Kadıköy Anadolu liselerinde ise eski statünün devam edeceğini açıklamıştır. Ancak, hazırlık sınıfı kalkan ve genel liseye dönüşen liselere hâlâ neden Anadolu Lisesi dendiğine, daha da önemlisi, binlerce lise içinde, birinde Fransızca, diğerinde Almanca ve bir başkasında da İngilizce hazırlık sınıflarının neden korunduğuna, ulusal olması gereken bir sistemde bu ayrıcalığın neden yaratıldığına bir açıklama getirmemiştir.

2008 baharında, bakanlığın liselerde yeni düzenlemeye gideceği haberleri çıkmıştır. O günlerdeki uygulamada, lise öğrencileri en çok üç dersten başarısız olduklarında “ortalama yükseltme” sınavına girebilmektedir. Yeni düzenlemeyle, öğrenci, kaç dersten başarısız olursa olsun, o derslerden sınava girecek ve bu sınavlarda başarılı olamasa da bir üst sınıfa devam edebilecektir. Bu düzenleme de, yoksul çocuklarının aleyhine olacak bir düzenlemedir.

Varsıl ya da eğitilmiş aile çocuğunun “Nasıl kalma yok” diyerek tembelleşme olasılığı genelde çok düşüktür. Paralı ve bilinçli aile, çocuğunun peşinde olur, özel hocalar tutar, özel dershaneye gönderir, çocuğunun çalışkan öğrencilerle arkadaşlık

ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu (MTEM); Ortaöğretim Projesi; Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP); Eğitim Çerçeve Projesi (AYB); Raylı Sistemler Ve Teknolojileri İçin Eğitim Programları; Geliştirme Projesi; PISA 2003 Projesi Sonuçları; Türkiye Temel Afet Bilinci Eğitimi Projesi; MEB e-Devlet Uygulamaları; MEB İnternete Erişim Projesi (<http://www.meb.gov.tr/duyurular/index.asp?ID=8>, erişim 20 Şubat 2006).

kurmasını sağlar, tembelleşmeyi engeller. Yoksul ailenin ise tembelleşen çocuğuna karşı yapacağı bir şey yoktur; olsa olsa okulu bırakıp para kazanacağından sevinç duyabilir.

Liseye kadar gelmiş öğrencinin öğrenme güçlüğü içinde olacağı düşünölemeyeceğine göre, lisede başarısız duruma düşmek çocuğun yeteneğı ilgili bir durum değildir. Lisedeki başarısızlık nedenlerinin başında, okuduğı ilköğretim okuluyla lisenin yetersizliğı yanında çocuğun ailevi ya da kişisel sorunları gelmektedir. Başarısızlığın nedenini belirleme ve öğrenmeye yardımcı olma görevi de, öncelikle okulun ve rehberlik servisininindir. Ancak pek çok okulda, rehberlik servisi ya hiç yoktur ya da çok yetersizdir. 2006 ÖSS sonuçlarına göre 750 bin kadar lise mezununun [15-(8-3)=?] işlemini yapamadığı anlaşılmıştır. Böylesine bir eğitim sisteminde notlarla ve sınavlarla oynayarak okul başarısı yükseltilemez.

Okul Türlerinin Azaltılması. Bakanlıkta, kendilerine bağı okulları olup temel işlevi eğitim-öğretim hizmeti vermek olan genel birimlerle²⁴ ikincil işlev olarak öğretim yapan birimler²⁵ vardır. MEB dışında da bazı bakanlıklara ve kamu kuruluşlarına bağı olan sağlık, tarım, adalet, maliye, tapu kadastro, meteoroloji, demiryolu, konservatuar ve askeri liseler ile polis koleji gibi meslek liseleri niteliğinde pek çok lise bulunmaktadır.

²⁴ Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, İlköğretim Genel Müdürlüğü, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü ve Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı.

²⁵ Sağlık Dairesi Başkanlığı, Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Okul İçi Beden Eğitimi Spor ve İzcilik Daire Başkanlığı.

Bakanlık, 4 Aralık 2008 tarih ve 81 sayılı bir genelge ile MEB'in yeniden yapılandırılması kapsamında, "Ortaöğretim kademesinde kaynak israfını önlemek, işlevselliği ve eğitim kalitesini artırmak" için, var olan 79 okul çeşidini 15'e indirmiştir. Genel liselerle fen liseleri, sosyal bilimler liseleri ve Anadolu liseleri ile Anadolu öğretmen liselerine dokunulmamıştır. Anadolu güzel sanatlar liseleri ile spor liseleri birleştirilip "güzel sanatlar ve spor lisesi" adını almıştır. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan ve 35 değişik ad altında öğretim yapan mesleki ve teknik liselerine, "teknik ve endüstri meslek lisesi" denmiştir. Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan ve 22 ad altında öğretim yapan kız mesleki ve teknik liselerine ise, "kız teknik ve meslek lisesi" olmuştur. Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan Anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri, "otelcilik ve turizm meslek lisesi"; ticaret meslek lisesi, Anadolu ticaret meslek lisesi, adalet meslek lisesi ve Anadolu iletişim meslek liseleri ise, "ticaret meslek lisesi" adları altında birleştirilmiştir. Bakanlık nedense, genel liseleri "lise"; kız, erkek, ticaret ve din mesleğiyle ilgili liseleri de "meslek lisesi" adı altında toplayıp 79 lise türünü ikiye ve farklı mesleki ve teknik eğitim genel müdürlükleri de tek genel müdürlüğe indirgememiştir!

Bakanlık mevzuatı açısından, bu tür değişikliklerin önce TTK'da görüşülmesi gerekmektedir. Mevzuata göre bu kurulun aldığı karar, Bakan imzalayarak "olur" dedikten sonra genelge olarak ilgililere duyurulup yürürlüğe girmektedir. Ancak 4 Aralık 2008 tarihli genelge, Bakan'ın "oluru" ile ilgili bir genelge değil; doğrudan ve yalnız Bakan'ın imzasını içeren bir genelgedir! Bu genelgede, pek çok yasa ve yönetmeliğe referans verilirken, bu konuda kurulun herhangi bir kararına değinilmemektedir. Bu durum, Bakan'ın ya kurul kararına önem vermediğini ya da kurulun daha sonra bakanın eğilimi doğrultusunda kararlar

alacağını akla getirmektedir. Lise çeşidiyle ve adlarıyla oynanırken, güzel sanatlar liseleri ile spor liselerinin birleştirilmesinin kimin icadı olduğu da merak konusu olmuştur!

Yaygın Eğitimde Değişim

Küreselleşmenin etkilerinin görüldüğü bir alan da, okul dışı eğitim-öğretim etkinlikleriyle ilişkili olan yaygın eğitim alanıdır. Yaygın eğitimde “yaşamboyu öğrenme” sözcüğü giderek yaygınlaşmış ve yaygın eğitim alanında ağırlıklı olarak iş dünyası ile ilgili etkinlikler artmıştır.

a) Yaşamboyu Öğrenme

Bakanlık giderek “hayat boyu” sözcüğünü kullanmaya başlamıştır. Akademisyenlerin çoğu ve YÖK “yaşamboyu” sözcüğünü kullanırken, bakanlık nedense “hayat boyu” sözcüğünü tercih etmektedir. Oysa ‘yaşamboyu’ ve ‘hayat boyu’ sözcükleri, birleşik yazılan İngilizce “lifelong” sözcüğünün çevirileridir.

AB’nin 1990 başlarında oluşturulması, yaşamboyu öğrenme anlayışının parasalcı bir içeriğe dönüşmesini körüklemiştir. AB’nin özünü ve çekirdeğini oluşturan Avrupa Konseyi, eğitim politikaları ve yetişkin eğitimi politikaları üzerinde etkilidir. 1996, yaşamboyu öğrenme Avrupa yılı olarak ilan edilmiş; Kasım 2000’de Yaşamboyu Öğrenme Memorandumu yayımlanmıştır. AB’de, kişisel gelişime ve etkin katılımcı yurttaşlık eğitimine önem verileceği vurgulanmış olsa da; uygulamalar ve temel anlayış, yaşamboyu öğrenmenin işletmelerin daha verimli çalışmasına yönelik olarak gelişmesi ve kullanılması yönünde olmaktadır.

Bakanın, “Özellikle Türk Mesleki Eğitim Sistemine yeni açılımlar getirdi” (MEB, 2009, önsöz) dediği MEGEP’in yaşamboyu öğrenme konusuna yaklaşımı, daha çok AB ile ilişkilidir. Bu projede yetişkin bireyin kişisel ve sosyal gelişiminden kısaca

değinilmiş olsa da, temel amaç yetişkinin meslek eğitimiyle piyasanın beklentilerine göre yetiştirilmesidir.

Milli Eğitim Şurasında Yaşamboyu Öğrenme. MEB'in 3-17 Kasım 2006 tarihlerinde topladığı 17. Milli Eğitim Şurası'nın ana gündem maddelerinden biri, "Küreselleşme ve AB Sürecinde Türk Eğitim Sistemi"dir. Bu şura için oluşturulan ön komisyonlarla, il ve bölge komisyonları, bu gündem maddesini yaşamboyu öğrenme ile birlikte üç alt başlıkta incelemiştir (Okçabol, 2007a). Ancak, ilginçtir, yaşamboyu öğrenme konusunun incelendiği hiçbir komisyon çalışmasına yetişkin/ halk eğitimci çağrılmamıştır. Yine ilginçtir, yaşamboyu öğrenme konusunu ele alan şura komisyonu da, bu konuya AB'nin beklentileri doğrultusunda yaklaşmıştır. Demokratiklik, insan hakları, töre ve çocuk istismarı gibi pek çok toplumsal soruna yönelik olarak komisyon üyesi olan yazar tarafından yapılan öneriler, bu komisyonda ve şurada kabul görmemiştir. 1-5 Kasım 2010 günlerinde toplanan 18. Milli Eğitim Şurası ise nedense yaşamboyu öğrenme konusunu gündemine almamıştır.

2007 Sempozyumu. MEB, 11-12 Haziran 2007 tarihlerinde de, AB'nin finanse ettiği Türkiye'de Yaygın Eğitim Sisteminin Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyumu'nu düzenlemiştir. Yine ilginçtir, bu toplantının 12 kişilik bilim kurulunda eğitimci akademisyenler varsa da, bir tek yetişkin eğitimci akademisyen yoktur (MEB, 2007: iii). MEB, bırakın başka akademik birimleri, birkaç kilometre uzağında on yıllardır yetişkin eğitimiyle ilgilenenlerin bulunduğu Ankara Eğitim Bilimleri Fakültesini bile nedense yok saymıştır. Bu toplantıya katılanların büyük çoğunluğunun akademik olarak yetişkin eğitimi birikimi de yoktur. Bu sempozyumda konuşulan konular da 1-2 bildiri dışında mesleki eğitimle sınırlı kalmış, yetişkin eğitiminin toplumsal boyutu pek az irdelenmiştir.

b) Yaşamboyu Öğrenme Strateji Belgesi

AB Müktesebatına Uyum Programı (2007-2013) kapsamında ve Bakanlığın eşgüdümünde ve MEGEP kapsamında sosyal ortaklarla birlikte gerçekleştirildiği belirtilen “Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Strateji Eylem Planı” hazırlanmıştır. Bu belge, 5 Haziran 2009 tarihinde Yüksek Planlama Kurulu²⁶ tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiştir (MEB, 2009). Bu belgede, olumlu görülen pek çok kavram, bilgi ve irdeleme vardır; 16 hedefe öncelik verilmektedir. Ancak, bu belge, AB’nin düzenlediği Lizbon Zirvesi’nde alınan kararlar çerçevesinde oluşturulan “2010 Lizbon Ortak Eğitim-Öğretim Hedefleri” doğrultusunda ve AB’nin amaçları çerçevesinde hazırlanmış, bize ait olmayan bir belge niteliğindedir. Bu durum belgede, “Lizbon Stratejisi kapsamında bilgi toplumuna geçiş sürecini kolaylaştırmak için Avrupa Komisyonu, ülkelerin hayat boyu öğrenme stratejilerini oluşturmalarına önem vermekte” (MEB, 2009: 11) olmasına vurgu yapılmış olması bu değerlendirmeyi doğrular niteliktedir.

MEB’in benimsediği hayat boyu öğrenme anlayışı, yetişkinlerin mesleki eğitimiyle, onlara serbest piyasa ekonomisinin işine yarayacağı becerileri kazandırmayla sınırlıdır. Bu belgede, yetişkinleri bilinçlendirecek, onlara bilimsel ve çağdaş görüş ve tutumlar kazandıracak, onları katılımcı demokratik yurttaş yapacak etkinlikler yoktur. Bu tür amaçlar “Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi”nde yer almadığı gibi (MEB; 2009), MEB’in “2010-2014 Stratejik Planı”nda da pek yoktur (MEB, 2009a).

²⁶ Bu kurul Başbakan’ın başkanlığında iki Devlet Bakanı ile Maliye, Bayındırlık ve İskan, Ulaştırma, Sanayi ve Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanları ve DPT Müsteşarından oluşmaktadır.

Yetişkinlerin sosyal gelişimleri ise, Kuran kurslarıyla, AKP'li belediyelerin İslami kültüre dayalı etkinlikleriyle, DİB'in toplumu İslami bir topluma dönüştürme hedefiyle sınırlıdır. Oysa Türkiye'nin sağlıklı bir geleceğinin olması için, MEB'in bu tutumunu bir an önce değiştirmesi, bir strateji belgesinin hazırlanması gerekiyorsa, bu belgenin Türkiye'nin gereksinimleri doğrultusunda, bilimsel, laik ve katılımcı demokratik yurttaşlar yetiştirme amacıyla yeniden yazılması gerekmektedir.

İnsanın beşikten mezara kadar (yaşamboyu) öğrenmesi ile ilgili kavramlar, felsefi, eğitsel ve insancıl anlamlarından soyutlanarak, parasalcı bir içeriğe dönüştürülmektedir. Bu dönüşümde, küreselleşmenin, üretim süreçlerini olduğu kadar, eğitsel ve kültürel süreçleri de sermayenin güdümüne soktuğu görülmektedir. İnsancıl değerleri zenginleştirmek, katılımcı, demokratik ve sorumlu bir yurttaş olarak bireyin kişisel ve toplumsal yönünü öne çıkarmak yerine, iş yerinin verimini artırmak ve daha çok üretmek için, emekçinin yaşamboyu öğrenmesi gerektiği düşüncesi öne çıkarılmaktadır. Yaşamboyu öğrenme, daha çok sömürüp kazanç elde etmek için desteklenmektedir. Bu kavramda, insanın önceliği yerine, üretimin ve de kazancın önceliği önem kazanmaktadır. MEB, ulus üstü kuruluşlarla yaptığı "Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi" projesinin "Yaşamboyu Öğrenme" olarak adlandırılan bölümünde şu alt başlıklara yer verilmektedir. Kariyer planlama; iş çeşitleri; mesleki rehberlik kavramı; çekirdek yeterlilikler; etkileşim halinde işgücü piyasası (politika incelemesi); mesleki rehberlik ve danışmanlık (politika notu); yaşamboyu öğrenmeye Avrupa'dan bir bakış; Hollanda iş bulma kurumu tarihi; girişimcilik; girişimcilik ve eğitim; girişimcilik ve eğitim AB anahtar eylem önerileri ve uygulamaları; yaşamboyu öğrenme kavramı ve uygulaması; yaşamboyu öğrenme nitelik gösterge alanları; Türkiye açısından yaşamboyu

öğrenme; Türkiye için yaşamboyu öğrenme kavramı ve sistemi geliştirilmesi (<http://www.meb.gov.tr/duyurular/index.asp?ID=8>, erişim 20 Şubat 2006). Yaşamboyu öğrenme kavramı içinde bireyin kişisel ve sosyal gelişiminden kısaca söz edilse de, projede ağırlığın piyasayla ilgili konulara verildiği görülmektedir.

Bu projelerin olumlu yanları olsa da, toplum yararına olmayan projeler de gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle, yabancıların, Türkiye’de proje yapanların, bu işleri ne için yaptıklarını sağlıklı bir biçimde irdelemek gerekmektedir.

c) MEK’ler

AKP’li belediyeler açtıkları mesleki eğitim kurslarını, kursun bulunduğu şehrin ilk -iki üç harfini “mek”in önüne koyarak, örneğin İstanbul’daki İSMEK, İzmir’deki İZMEK olarak adlandırmaktadır. Okuryazar olmayanlar, bu merkezlerden pek yararlanamamaktadır. Yoksul olanlardan bir ücret alınmaması güzel bir uygulama olsa da, üst düzey devlet memurluğundan emekli olanlardan da para alınmaması, adil olmayan bir durum yaratmaktadır. Bu merkezlerde, neredeyse her sanat dalı İslam sanatı olarak sunulmakta Anadolu-Türk sanatları diye bir şey yokmuşçasına bir izlenim yaratılmaktadır. Ayrıca bu merkezler türban gösteri merkezleri haline getirilmektedir. Bir başka konu, bu merkezlerdeki eğitimlerin genelde büyük ücretler karşılığında özel sektöre yaptırılmasıdır.

İlköğretim İzlencesinde Değişim

İşe “acil eylem planı” ile başlayan AKP, bu aceleciliğini her konuda göstermiştir. AKP, aniden ilköğretim izlencesinin (programının) değiştirilmesinden söz etmeye başlamıştır. Bu değişikliği öylesine pazarlamıştır ki, bir kesim, eğitim sorunları-

nın çözümlmesinin an meselesi olduğuna inanmıştır. Gerçekten de, ders izlencelerinin güncelleştirilmesi, uzun zamandır dile getirilen eğitim sorunlarından biridir. Ancak, bu sorun, tek başına var olan bir sorun olmayıp eğitim sistemimizin başka temel sorunlarıyla iç içe olan bir sorundur. Ayrıca ders izlencelerini yenileme konusu, böylesine aceleye getirilecek ve üç-beş kişiyle kotarılabacak bir konu da değildir. Tüm toplumu ilgilendiren böylesine bir konunun toplumun farklı kesimlerini bir araya getiren çalışmalarla hazırlanması, denenmesi ve sonra uygulamaya geçilmesi gerekir. Hele, tüm toplum ilgilendiren böylesi bir konunun tek bir partinin anlayışı çerçevesinde belirlenmesi de sınıcalı ve kaçınılması gereken bir durumdur.

Gerçek Dışı Söylemler

İlköğretim izlencesi konusunda, bakan Çelik basın toplantısında, TTK başkanı (Prof. Dr. Ziya Selçuk) da televizyonda, gerçeklerle bağdaşmayan söylemlerde bulunmaya başlamışlardır: “40-50 yıldır eğitim sistemi hiç değişmedi, dünyadaki gelişmelerden geri kaldık” demişlerdir. Oysa bu söylem, eğitim tarihimizi yadsıyan ve gerçeklerle örtüşmeyen bir söylemdir. Çünkü 1950’lerden itibaren, başta ABD olmak üzere pek çok ülkeyle ve son yıllarda da bir kısmını AKP’nin başlattığı, işlevsel okuryazarlık konusundan tutun bakanlığın yeniden yapılanmasına kadar pek çok konuda projeler uygulanmıştır. 1960’larda, klasik fen eğitiminden modern fen eğitimine geçilmiş, fen liseleri açılmış, öğretmen yetiştirme sistemi 1974-97 yılları arasında beş kez değiştirilmiştir. 30-40 yıl önce lise dengi okullarda yetiştirilen ast subaylar ile ilkokul öğretmenleri, son yıllarda yüksekokullarda yetiştirilmektedir. Özellikle 12 Eylül 1980 askeri darbesi ve sonrasında, çok programlı liseler, süper liseler, yabancı dil öğretiminde basamaklı kur sistemi, ders geçme ve kre-

dili sistem gibi daha pek çok olumlu ve de olumsuz değişimler yaşanmıştır. Olumsuz değişimlerden biri 1982 Anayasası'na vakıfların yüksekokul açabilecekleri maddesi ile din kültürü ve ahlak bilgisi dersinin zorunlu ders olacağını belirten bir madenin eklenmesidir. Bir diğeri de, Türk-İslam sentezi anlayışının benimsenip eğitim ve kültür yaşamının bu anlayışa göre belirlenmesidir. AKP genelde, hem bu anlayışın bir ürünüdür hem de bu anlayışı devam ettirmek için canla başla çalışmaktadır.

Bu izlencenin gündeme getirildiği günlerde, “*Öğretmenlerin meslek olarak saygınlığı da yok. Öğretmenliği öyle çok önemsemeyiniz*” (Akşam, 19 Ağustos 2004) diyebilen Z. Selçuk, yeni izlenceyi tanıtırken Atatürk'ün “Öğretmenler, yeni nesil sizin eseriniz olacaktır” sözü için, “artık bu söz, güncelliğini yitirdi” (Star televizyonu, 20 Ağustos 2004) yorumunu yapabilmektedir.

Yeni ilköğretim izlencesiyle ilgili olarak yetkililerin konuşmaları, insanları umutlandırdığı anda karamsarlığa düşürmüştür. Bir yetkili, “Fikri hür, vicdanı hür ve irfanı hür” insan yetiştirmekten söz ederken Bakan, 1921 yılında yapılan ilk eğitim (maarif) kongresinin “İktidar mücadelesi sürdüğü dönemde” toplandığını söyleyebilmiştir. Bakan Çelik için, Mustafa Kemal'in işgal kuvvetlerine karşı yürüttüğü savaş, nedense Kurtuluş Savaşı değil, iktidar mücadelesidir!

“Ezberci eğitimi kaldırıyoruz, Newton'cu eğitim sistemi yerine kuantumcu sistem getireceğiz; ulusal ve evrensel değerleri bir arada geliştireceğiz” gibi söylemleri peş peşe sıralarken evrim kuramını yok sayıp yaratılış kuramına sarılmışlardır. Gerçeğin tam da tersini, bilimsel yaklaşımın ezberciliği öne çıkardığını söyleyebilmişlerdir.

Yetkililer, ilköğretim izlencesi konusunda, “Uzlaştık” demişlerdir! “Bu süreçte, 26 bin öğrenciden görüş aldık, 38 sivil top-

lum kuruluşuyla, sekiz fakülteyle ve 53 akademisyenle işbirliği” yaptıklarını açıklamışlardır. Ancak, bu nasıl uzlaşmaysa, görüş aldık dedikleri kuruluş ve akademisyenler genelde yandaş kesimler olmuştur. Oysa uzlaşma dediğiniz, kendi yandaşlarınıza danışmakla değil, karşıt görüşte olanların da benimseyeceği bir noktada birleşmeyi gerektirmektedir.

Yeni İzlençe Bize Özgü Değil. Bu izlençeyle ilgili sorumlulardan biri olan İlköğretim Genel Müdürü S. Özdemir, 30 Nisan 2005 günü Fevziye Mektepleri Vakfı salonunda yeni programla ilgili bilgi verip soruları yanıtlamıştır. TTK başkanı Z. Selçuk ve diğer yetkililer, en son 24-25 Eylül 2005’te İstanbul Prenses Otelde olan bir toplantıda açıklama yapmışlardır. Açıklamalarda, Selçuk (2005) da, Özdemir (2005) de, diğer yetkililer de, “Bu model, kendimize özgü bir modeldir” demişlerdir. Oysa bu izlençe bize özgü ve bizim yetkililerin hazırladığı bir izlençe değildir. AB’nin isteği-dayatması doğrultusunda Malta ve Yunanistan’a uygulanan bu izlençe, yabancı uzmanların önderliğinde Türkiye’de de aniden gündeme gelip hemen uygulanmıştır (Tezbaşaran, 2005). İzlençeyle ilgili ilk taslaklar gündeme geldiğinde gözlemlenen Türkçe ifade bozuklukları, bu izlençenin bir tercüme ürünü olduğunun göstergesidir.

Bugünden Yarına Reform Olmaz

Genelde, köklü değişikliklere yol açacak değişimlerin hazırlığı uzun zaman almaktadır. Örneğin MEB, 1999’da öğretmen yeterliliklerini belirlemeye karar verince, akademisyenlerden ve bürokratlardan oluşan bir komisyon kurmuştur. Bu komisyon aylarca çalışmış, çalışma sonuçlarını eğitim fakültelerine göndermiş, onlardan aldığı geribildirimlere göre sürdürülen çalışmaların tamamlanması birkaç yıl sürmüştür. Daha gerilere gidilecek olursa, örneğin ilköğretim kadar karmaşık olmayan öğretmen yetiştirme

sistemi bile, 1994'te başlatılan "hizmet öncesi öğretmen yetiştirme projesi" çalışmaları sonunda ancak 1997'de uygulamaya konmuştur. İlköğretim izlencesinde yapılmış olan bir önceki değişim de, yine öğrenci merkezli bir izlençe üretme amacıyla, 60-ların ilk yıllarında başlamış ve 1968'de sonuçlandırılmıştır.

Yeni izlenceyi hazırladıklarını iddia edenler, öğrenci merkezli olacak iddiasıyla hazırlanan 1968 izlencesini ve uygulamalarını irdeleme gereği duymamışlardır. Bu izlençe, seçme sınavlarına odaklı, ezbere dayalı ve seçkin eğitime dönüşmüş ve Türk-İslam senteziyle itaatkar/teslimiyetçi öğrenci yetiştirmeye başlamış eğitim sistemini de sağlıklı olarak ve yeterince irdelemekten alelacele devreye girmiştir. Öğretmenler yeni izlenceye göre eğitilmedikleri gibi, gerekli kaynaklar da, araç-gereçler de hazırlanmadan uygulamaya konmuştur. Yeni izlençe eğitim kongrelerinde, eğitim şuralarında da tartışılmamıştır.

Öğretim izlencesi, eğitim-öğretim süreçlerinde hangi bilgi, beceri ve tutumların, ne zaman, nerede ve nasıl kazandırılacağını ortaya koyan, öğrencilerin bunların ne kadarını edindiklerini ölçen, bu ölçümün ne zaman ve nasıl yapılacağını da belirten yazılı bir belgedir. Bakanlık, "İlköğretim izlencesi bir yıl denedikten sonra uygulanacaktır" demektedir. Bu anlayış eğitsel açıdan çok yanlış bir anlayıştır. Bu nedenle bakanlık bürokratlarının bu konuda bakanı uarması beklenmiş ve umulmuştur. Çünkü sekiz yıllık ilköğretim izlencesinin her yılı, öğrencinin bir yıl önceki izlenceden elde etmesi beklenen bilgilerin, becerilerin ve tutumların kazanılacağı varsayımı üzerine hazırlanmıştır. 8 yıllık izlencenin bir yıl uygulanması, o izlencenin denendiği anlamına gelmez. Çünkü 2.-8. sınıflardaki çocuklar, daha önceki sınıfları yeni izlenceye göre okumamışlardır. Esas değerlendirmeye, 8 yıllık bir izlencenin sağlıklı olarak denenip irdelenmesi, yeni izlencenin 8 yıl üst üste uygulanmasıyla mümkündür.

Ancak bakanlık ve TTK, hiçbir uyarıyı göz önüne almamış ve her konuda olduğu gibi “Nuh deyip peygamber demez” anlayışını sürdürmüştür. 2004-2005 öğretim yılında 9 şehirde 120 ilköğretim okulunda yapılan pilot çalışma sonunda, hiçbir sağlıklı veri elde etmeden, yeni izlencenin neyi alıp götürdüğünü irdelemeden bu izlencenin uygulanmasına başlanmıştır. Üstelik tüm girişimlerinde, hiçbir uzlaşma aramadan kendi siyasal anlayışlarına göre dönüşümlerden dem vururken, sanki kendi yaklaşımları siyasal değilmiş gibi, “Siyasi rekabete dayalı, ideolojik peşin hükümlere dayalı, şartlanmalara dayalı eleştiriler ciddiye alınmayacaktır” deyip kendilerini tüm eleştirilere kapatmışlardır. Yeni ilköğretim izlencesinin yanlışları, bir yıllık denemeden sonra uygulanmaya başlanmasıyla sınırlı değildir.

Diğer Yanlışlar

Yetkililer ilköğretim izlencesinde yapılacak değişiklikte, dördüncü ve sekizinci sınıfta öğrencilerin eğilimlerine ağırlık verilip mesleki öğretimle de ilişkilendireceklerini söylemişlerdir. Ancak, yeni izlenceyi uygulama sürecinde örnek aldıklarını belirttikleri AB’de, mesleki eğitime yönlendirmenin, kapsamlı bir genel eğitim verildikten sonra yapıldığını yadsımışlardır.

Bakan Çelik, o günlerde, ilköğretim izlencesiyle ilgili olarak, “İyi birey, iyi yurttaş ve iyi insan yetiştireceğiz” deyip durmuştur. Ancak “iyi insan”ın nasıl olacağını bir türlü açıklamamıştır. Her eğitim sisteminin amacı, “İyi birey, iyi yurttaş ve iyi insan” yetiştirmektir. Bu amaç doğal olarak var olduğu halde bakanın bu söylemi kullanması, alışılmışın “iyi” kavramı dışında bir amaç olacağını akla getirmiştir. Bilindiği gibi, “iyi” göreceli bir kavramdır. Yeteri kadar öğrenim görmemiş kimi kesimler için, “beş vakit namaz kılmak” iyilik ölçütüdür. Bu kesim, “Beş vakit namazını kılıyor, iyi insandır” der. Günümüzde kimi Hizbullah,

Hikmetyar ve Usame Bin Ladin gibilerine hayrandır; kimi bu kişileri terörist/cani olarak görürken kimileri için bunlar mübarek insanlardır. Kimileri, AB ya da ABD hayranlarına “iyi insan” gözüyle bakarken, kimleri de, emeğiyle kazananlara, insan haklarına saygılı olanlara, yurtseverlere, ... “iyi” insan demektedir. Yaşamlarını gelenek ve göreneklere göre düzenleyenler ile laik, bilimsel ve insan haklarına saygılı olan kesimlerin “iyi insan”ı, pek çok noktada örtüşmemektedir. Bu bakımdan “iyi insanı” kavramı, net bir biçimde açıklanmış olması gereken bir kavramdır. Çünkü bu tanıma göre izlenice geliştirilir ve yine bu tanıma göre izlencenin başarılı olup olmadığı irdelenebilir. Yeni ilköğretim izlencesine göre hazırlanan ders kitaplarında, ABD’ye karşı olmayan dincilik-ılımlı İslam anlayışı ile girişimcilik öne çıkarılırken toplumsallık ve ulusallık yerilmekte, olay sömürüye karşı çıkanlarla hükümeti eleştirenlere “terörist” deme boyutuna vardırılmaktadır (Çıra, 2008; Paksoy, 2008). Bu durumda da, Çelik’in “iyi insanı” çoğunluğun benimseyemeyeceği “insan” olmaktadır.

Girişimci Öğrenci Yetiştirme! AB, DB, IMF ve ABD tarafından dayatılan yenedünya düzeni, parasalcı (kapitalist) sistemin kalıcı olması için “girişimci” öğrenci yetiştirilmesine önem vermeye başlamıştır. Yetkililerin açıklamasına göre Türkiye’de uygulanacak olan yeni ilköğretim izlencesinin bir amacı da, “girişimci insan” yetiştirmektir. İlköğretim Genel Müdürü Özdemir (2005), nasıl bir girişimci istediklerini şu iki örnekle açıklamıştır: 1) Bir öğrenci, 1 milyona (o yıllardaki TL değeri) aldığı patlamış mısırı patlatarak, okulunda düzenlenen bir etkinlik sırasında, bir (kâğıt) bardak patlamış mısırı 250 bine satmaya başlamış, mısıra talep olduğunu görünce, bardağın fiyatını 500 bine çıkarmış ve 1 milyon masrafa karşı 22 milyon kazanmıştır. 2) Bir çikletçi, “Niye 70 milyonun ağzına bakayım, Çin’de fab-

rika kurarım 1,5 milyarın ağzına bakarım” diyesiymiş. Bu örneklerden, yeni izlencenin, girişimci olarak ilk fırsatta köşe dönebilecek tipleri yetiştirmeyi hedeflediği anlaşılmaktadır. Yeni izlenceyi benimseyenler için, toplumun çıkarlarını değil de bireysel çıkarların düşünülmesi önemlidir! Bu arada, bu anlayışın, “Ben ülkemi adeta pazarlamakla mükellefim” (15 Ekim 2005 tarihli gazeteler) diyen Başbakan’ın anlayışıyla da tutarlı olduğunu belirtmek gerekir. Oysa bu anlayıştaki girişimciliğin topluma bir yararı yoktur.

Yeni Paradigma! Yetkililer, “Dünyada yeni paradigmalar var” demektedir. Doğrudur, dünyada pek çok paradigma vardır. Küreselleşmenin ve yeni dünya düzeninin cirit attığı dünyada, son zamanlarda öne çıkan en çarpıcı paradigma, devletin, kamusal alandan elini çekmesi, eğitimin satılacak bir mal, öğrencinin de bir alıcı-müşteri olarak görülmesidir. Bu paradigmanın öne çıktığı Batı ülkelerinde, en küçük kişisel gelir Türkiye’dekinin ortalama dört katı kadardır. Bu ülkelerde, laik demokratik ve hukuk düzeni hakimdir. Bu ülkelerin çevresinde, Balkanlar, Kafkasya, Irak, (ABD’nin yakın hedefleri olan) Suriye ve İran yoktur. IMF, DB, ABD ve AB, bu ülkelerle kedi fareyle oynar gibi oynamamaktadır. Bu ülkeleri, ılımlı İslam/Hıristiyan bir ülke yapma çabaları da yoktur. Batısında Ege kıta sahanlığı ve güneyinde Kıbrıs gibi sorunları da yoktur. Buna karşın, bu ülkelerde bile emekçi kesimler yaşamlarından memnun değildir. Gelişmiş ülkelerdeki emekçileri bile canından bezdiren bu paradigma, Türkiye’nin yararına olmayan bir paradigmadır. Yapılacak olan bu paradigmaya karşı paradigmayı yaşama geçirmektir. Benimsenecek paradigma, devletin, insan haklarına saygılı, laik demokratik ve sosyal hukuk devletine, dolayısıyla yurttaşına ve ülkesine sahip çıkma paradigmasıdır.

Bakanlık, bu yeni ilköğretim izlencesiyle yoksul aile çocuğunu bir kez daha zor duruma düşürmüştür. Bu yeni izlencenin önemli bir parçası, çocuğa verilen ev ödevleridir. Varsıl ve eğitilmiş aileler, çocuğunun ev ödevlerine olabildiğince yardımcı olmaktadır. Yoksul çocuklara verilen bu tür destek hiç yoktur. Bu arada, varsıl ailelerin çocukları, bir yanda diğer çocuklardan farklı bilgilenmekte, öte yanda, yeterince emek harcamadan hak etmedikleri bir başarı kazanarak toplumsal yaşamın da emek harcamadan sürdürülen bir yaşam olduğunu sanısına kapılmaktadırlar. İlköğretime eklenen “girişimci” öğrenci yetiştirme amacı, köyden, kırsal yöreden ve çok çocuklu aileden gelen, neredeyse bir odada birlikte yaşamaya alışmış öğrenciyi ya kendisine yabancılaştırmakta ve de/ya da paylaşımcı ve insancıl değerlerinin yozlaşmasına yol açmaktadır.

Bilindiği gibi 2004-2005 yıllarında Türkiye’de yılda ortalama bir kitap okunmaktadır. 60 yıl önce ise, köy enstitüsü öğrencisi, yılda 20-25 kitap okumuştur, olaylara eleştirel bakmayı ve haksızlıklara karşı çıkmayı öğrenmiştir. Zaten köy çocuklarının okumasına, eleştirmesine ve hak aramasına dayanamayanlar, köy enstitülerini kapatmıştır. Köy enstitülerini kapatan tutucu (muhafazakar) düşünceye yakın duranlar ve “Bize özgü model” diyerek yeni modeli getirmekle övünenler; köy enstitülerinde de yaparak-yaşayarak öğrenme olduğunu, AKP öncesinde bakanlıkta, 1994-96 yıllarında etkin (aktif) öğrenme ile ilgili çalışmalar yapıldığını ve 1998-2000 yıllarında da bazı yazılı kaynakların hazırlandığını (Tezbaşaran, 2005) da yadsımışlardır. Yeni ilköğretim izlencesiyle ilişkili kişiler, bütün bunları yadsırken yeni izlence ile “Öğrenci yaparak ve yaşayarak öğrenecek; özgür, demokratik ve sorgulayıcı birey olacak” diyebilmişlerdir.

Bilimle Bağdaşık Değil. Yetkililer, “Yeni izlence yapılandırıcı bir anlayışla hazırlandı, sorgulayıcı öğrenci yetiştirilecek” de-

se de, uygulama bu söylemle bağdaşmamaktadır. Taşkın (2005), yeni izlence çerçevesinde hazırlanan ders kitabında, “Bilimin doğasına (the nature of science) ilişkin hiçbir ifade” (s. 21) bulunmadığını belirterek, “Kısaca taslak kitap; hızlı ve uygun olmayan bir şekilde hazırlanmış nokta referansları belirtilmemiş ve bilimin doğası-sorgulama (adı geçse dahi)- hiçe sayılmıştır” (s. 22) demektedir. Brickhouse’un, bilimin doğasını bilmeyen öğretmenin kendi inanç sistemine göre yol çizeceğini belirttiğini vurgulamaktadır (s. 21).

Bakanlığın, yeni ilköğretim izlencesinin tanıtımında kullanmak üzere hazırladığı sunulardan biri, “Din Eğitiminde Öğrencinin Düşünmeye Yönlendirilmesi” hakkındadır. Din eğitimi mi, öğretimi mi tartışması bir yana, bu sunuda yer verilen örnekler, ilköğretimde ne yapılmak istendiğini açıkça göstermektedir. İlgili soruların bir bölümü şöyledir: “Kuran-ı Kerim’in diğer kitaplardan üstünlükleri nelerdir? Din insana neden gereklidir? Peygamberimiz neden peygamberlerin en büyüğüdür? İnsanlara kutsal kitaplar gönderilmeseydi durum nasıl olurdu? Evinizde Kuran-Kerim nerededir?” (homepage.uludag.edu.tr/~tgunduz/Yip.ppt, erişim tarihi 23 Şubat 2006). Bu sorular, çocuklara eleştirel düşünce, sorma ve araştırma alışkanlıkları kazandıracak ve onları 21. yy hazırlayacak sorular değildir. Amaç, , ilköğretime giden (başka inançlardaki ailelerden de gelebilen çocuğu) birilerinin düşünceindeki İslam anlayışı doğrultusunda yetiştirmektir.

Sirkatin Söyleme! “Merdi Kıpti, şecaat arz ederken sirkatin söyler” söylencesinin yeni izlence ile ilgili yetkililer için de geçerli olduğu görülmektedir. TTK başkanı Z. Selçuk’un, yeni ilköğretim izlencesiyle ilgili bir açıklamasında, “Biz muhalefetin de görüşünü aldık” demesi, onun bu olaya bir eğitimci gibi değil de, bir AKP’li gibi yaklaştığını göstermektedir. Eğitimle ilgili değişikliklerde en sakıncalı olan da budur: Eğitim bürokratla-

rının kendilerini eğitim bakanlığının bürokrati olarak değil de, siyasal partinin bürokrati olarak görmeleridir. Genel Müdür Özdemir (2005) de, “Biliyorsunuz, gizli müfredat (hidden curriculum) diye bir şey vardır. Yeni program hazırlanırken biz içine gizli müfredat koyduk” demiştir. Oysa gizli müfredat, program hazırlanırken tasarlanan bir durum değildir; program eğitim-öğretim süreçleriyle ilgili her adımın açık ve net olarak belirtildiği bir belgedir. Gizli müfredat, okullarda zaman içine oluşan o okula özgü olarak oluşan alışkanlıklar-geleneklerdir. Örneğin “kolejli” ve mülkiyeli” ya da Galatasaraylı” olmanın bir nedeni o okullarda oluşmuş olan gizli müfredattır. Dolayısıyla yetkili bir kişinin “Hazırlanan izlençe içine gizli müfredat koyduk” demesi, eğitsel olarak doğru bir şey olmasa da, izlençeyi hazırlayanların zihniyeti açısından çok dikkat çekicidir. İşin bir başka tuhaf yanı, sorgulayıcı öğrenci yetiştirme savıyla, “öğrenci merkezli” yeni izlençeyi getirdik diyenlerin, okulları ilahiyatçı müdürlerle ve kadrolarla doldurmalarıdır; her alanda dini söylemi ve öğretiyi öne çıkarmalarıdır.

Özdemir (2005), “Yapmak istediklerimiz özel okullarda var” demektedir. Bilindiği gibi özel okullar, devlet okullarından farklı olarak, donanım ve öğretmen kadrosu bakımından genellikle tam teşekküllü ve herhangi bir eksiği olmayan okullardır. Bu özel okul öğretmenleri bile, Özdemir (2005)’in konuşma yaptığı toplantıda, genelde panik içinde olduklarını bu programı uygulamaya hazır olmadıklarını belirtmişlerdir. Devlet okullarında da, öğretmen, laboratuvar, araç-gereç, spor salonu ve kütüphane eksikliği vardır. Sınıf mevcudu 70-80’i bulan okullar bulunmaktadır. Sistemde ücretli ya da sözleşmeli ve geçim sıkıntısı çeken, öğrencinin soru sormasına bile tahammülü olmayan öğretmenler çalıştırılmaktadır. Bu koşullarda, yaşamında Peygamberin Hayatı’ndan başka kitap okumamış devlet okulu öğrencisine

yeni programı uygulamak hiç de kolay değildir. Yine de bu program 2005 yılında uygulanmaya başlanmıştır!

Bir yanda, özel okulların çoğunda ve bazı seçkin devlet okullarında, her türlü olanağı elinin altında bulacak çocuğun, yaparak-yaşayarak öğrenmesini, öte yanda da, yokluklar içinde olan çocuğun yaparak-yaşayarak öğrenmesini bir düşünün! Bu uygulamanın, ister istemez, varsıyla yoksul arasındaki uçurumu derinleştirecek bir uygulamaya dönüşeceği bellidir. Farklı olanaklar nedeniyle farklı gelişimler gösterecek öğrencilerdeki gelişimin nasıl ölçüleceği sorusuna, Özdemir (2005)'in, "Sınavları kolaylaştıracamız" diye yanıt vermesi de ilginçtir! Bu yanıt ile, yeni izlenceyi getirenlerin bile konuyu tam olarak anlamadıkları ve yeni izlencenin başkaları tarafından hazırlandığı bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Bu arada Danıştay, 2009'da ilköğretim 1, 2, 3, 4 ve 5'inci sınıf Türkçe dersi ile Hayat Bilgisi dersi 1, 2, ve 3'üncü sınıf izlencelerinin bir bölümünü Anayasa ve 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu'na aykırı bulup iptal etmiştir.

Eğitimi Piyasalaştırma Girişimleri

Küreselleşmenin bir anlamı, ABD'nin, AB'nin, DB'nin ve IMF'nin dümen suyunda gitmek ve onların sömürüsüne boyun eğmektir. Bu nedenle, Bakan Çelik, "*Artık küreselleşmeyi tartışmanın anlamsız olduğunu*" söylemekte ve küreselleşmeyi akan suya benzeterek, "*Suyun akışını durduramazsınız; akıllı insan suyun akışını düzene sokar*" demektedir (Küreselleşme ve Eğitim Konferansı açış konuşması, 26 Şubat 2006; 4 Nisan 2007 gazeteler) ve benzer sözleri her yerde ve eline geçen her fırsatta yinelemektedir. Ayrıca amaçlarının, "*AB ülkelerinde çalışacak vasıflı eleman yetiştirmek*" olduğunu dile getirip bir bakıma AB'ye ucuz insan gücü sağlamaya heveslenmektedir. Bu

tür söylemler, küresel güçlere teslim olmuş kişilerin söyleyebileceği söylemlerdir. Bu nedenle, Başbakan danışmalarından Cüneyt Zapsu, ABD Başkanı'na, Başbakan için, "Tahta aralığından süpürmeyin kullanın" demesi yeterince tepki toplamamıştır. AKP, küreselleşmenin beklentilerine uygun olarak, ilköğretim yönetmeliği değişikliği sırasında "ilköğretimin devlet okullarında parasız" olduğu ifadesine yer verilmemesi gibi eğitimi piyasalaştırma doğrultusunda akla gelmedik yollara başvurmaktadır.

Özel Okulları Destekleyerek

AKP iktidar olur olmaz, genel eğitim içindeki özel okul oranının %2,5'lerden %10'lara çıkarılması için özel kesime destek vermek istemiştir. AKP bir yanda kendini muhafazakâr bir parti olarak tanıtıp fakir-fukaradan yana göstermekte, öte yandan da, alışlagelmiş bir sistemi alt üst etmeye çalışmakta ve parası olana destek çıkmayı benimseyebilmektedir. AKP'nin benimsediği parasalcı (anamalcı-kapitalist) sistemde, eğitim giderek paralı hale gelmektedir. Paralı eğitimin bir yolu da özel öğretimin yaygınlaşmasından geçmektedir.

Bu özel okulları destekleme hedefi, acil eylem planında denildiği gibi, "yoksul aile çocuklarına temel eğitim ve sağlık yardımı" yaparak ve "çocuk işçiliğinin önlenmesi için gerekli tedbirler" alınarak kolay kolay gerçekleştirilecek bir hedef değildir. Özel okulların ilk ve ortaöğretimdeki payını %10'a çıkarmak demek, öğrenci nüfusunun sabit kalacağı varsayımıyla, özel okul öğrenci sayısının 263 binden bir milyona çıkması ve 750 bin dolayında öğrenciye okuyabileceği fiziksel mekânların hazırlanması demektir. Bu durum, günümüz koşullarında, özel girişimcilerin başaracağı bir durum değildir. Zaten özel kesim, toplumun özel okul beklentisini kokladığı anda bu alana yatırım yapmaktadır. 2003-04 öğretim yılı itibariyle toplumda özel

okula gitmeyi moda haline getirecek ne bir hava vardır ne de toplum yığınlar halinde çocuğunu özel okulla gönderme isteği-ne ve gücüne sahiptir.

AKP, acil eylem planındaki eşitlikçi hedeflere uymasa da, eğitimde eşitlik ilkesini göz ardı etse de, eğitimi tam anlamıyla bir ticarete dönüştürmek istese de, kişi başına düşen ortalama gelir birkaç katına çıkmadıkça, özel okul payının artırılması kolay değildir. Bunu gerçekleştirmenin bir yolu genel bütçeden özel okullara yeterince kaynak aktarmaktır, Devlet okullarındaki eğitimi giderek paralı hale getiren devletin bütçesi, özel okullara destek verecek denli geniş değildir. İkinci yol ise, cemaat okullarının özendirilmesidir(!) Buna da gerek yoktur; zaten cemaat okulları, akıl almaz ölçüde kaynak bulup kullanabilmektedir.

Ayrıca özel kesime destek verilmesi, AKP'nin acil eylem planı içinde yer alan bazı hedeflerle de çatışmaktadır. AKP, "eğitimin önündeki en büyük engel, eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin bulunmamasıdır" yorumunu yaparak acil eylem planına, "eğitimin önündeki engeller kaldırılacak" hedefini koymuştur. Eğitimin önündeki engel, genelde yoksullar için vardır ve kırsal yörelerde yaşayan yoksullar için engeller çok daha büyüktür. Yoksul için temel engel, ya yakın bir yörede çocuğun gidebileceği bir okulun bulunmaması ya da ailenin gelir düzeyinin devlet okulundaki harcamaları bile karşılayamamasıdır. Özel okul açmakla yoksulların önündeki engellerin kaldırılamayacağı bellidir. Bu tür engellerin kalkması için de, özel okul değil, devlet okulu gereklidir.

Günümüzde ve çağdaş ülkelerde demokratik olmayan dinci cemaatler değil de, sivil demokratik kitle örgütleri geçerlidir. Laik ve bilimsel eğitime önem veren ülkelerde, kiliselerin açtığı özel okullarda bizim cemaat okullarında olduğu gibi öğrencilerin ce-

maatleştirilmesi/o kilisenin dini anlayışının militanı olmasını sağlayacak doğrultuda dini öğretim de yoktur. Üyesi olmak istediğimiz hiçbir gelişmiş ölkede, ailenin çocukları üzerinde sınırsız tasarruf hakkı olmadığı gibi, çocukların eğitimi de başboş bırakılmamıştır. Bizde Öğretim Birliği Yasası ile korumaya çalıştığımız laik ve bilimsel eğitim düzeni, o ölkelerin hepsinde geçerlidir.

Özel okullar, genelde parasalcı küresel güçlere bağımlı olan gelişmemiş ve gelişmekte olan ölkelerde, gelişmiş ölkelere göre daha yaygındır. Bu durum, gelişmiş ölkelerin onlar için hazırladığı bir tuzak niteliğindedir. Örneğin üniversite düzeyinde Filipinlerde 25 kamu ve 1285 özel; Tayland'da, 24 kamu ve 50 özel üniversite vardır. Kore'de de, 100 üniversitenin 78'i özel üniversitedir. 1980'de hiç bir özel üniversite olmayan Brezilya'da, özel öğretimin payı 2000'lerin başlarında %80'i, Endonezya'da %60'ı ve Benin'de, (1990'da hiç yokken) %16,7'yi bulmaktadır (Gürüz, 2003; Newman, Couturier ve Scurry, 2004: 120). Pek çok gelişmiş ölkede ise özel üniversite yoktur. Özel okulların yaygın olduğu sanılan ABD'de, devlet üniversitelerinde okuyan öğrenci sayısı 1990'ların başlarında toplam öğrencinin %80'ine yakındır. ABD'de, özel okulluk yaygın olmasa da, piyasacı sistemleri nedeniyle, 1985-89 yıllarında, üniversiteyi bitirenlerin %56,3'ü en üst çeyrek gelir gurubundan ve yalnız %5,6'sı en alt çeyrekteki gelir grubundan gelmektedir (Lucas, 1994: xi-xvi). ABD'de, %20'lik üst gelir gurubundaki lise mezunlarının %83'ü üniversiteye giderken, %20'lik alt gelir gurubundaki lise mezunlarının ancak %34'ü üniversiteye gidebilmektedir (Birdsall, 1998).

İngiliz eğitim sisteminin genel özelliği de, seçici ve seçkinci olmasıdır. İngiltere'de de, özel okullarda okuyanların seçkin bir üniversiteye girme şans, diğer okullarda okuyarlardan 25 kat daha fazladır. Fransa'da da, "beyaz yakalı çalışanların çocuklarının işçi çocuklarına göre yüksek eğitim alma olanağı, yaklaşık

40 yıl önce %80 idi; aradan 30 yıl geçmesine rağmen oran hâlâ %75. 1951’de alt sınıflardan gelerek saygın politeknik okullarda okuyan öğrencilerin oranı %22 iken, bu oran 1989’da %8’e gerilemiştir” (Hirtt, 2005: 75).

Özel okulların yarattığı eşitsizlikler, Türkiye’deki uygulamalarda da kolayca görülmektedir. 2000-01 öğretim yılında, özel okul bulunmayan illerin²⁷ varlığı ve bu illerin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyleri, özel okulların “eğitim” amaçlı olmayıp “kazanç” amaçlı okullar olduğunun bir göstergesi olmaktadır. ÖSS 2001 sonuçlarına göre, 157 puan alan bir öğrenci, yoksulsa devlet okulunda ancak hemşire olabilirken, varsılsa, bir vakıf yüksekokulunda hekim olabilir. 132 puan alan öğrenci de, yoksulsa en düşük puanla alan devlet yükseköğretim kurumuna bile giremezken, varsılın bir vakıf yüksekokulunda elektronik mühendisi olabilmesi, paralı eğitimin ne derece haksızlığa yol açtığını açıkça göstermektedir. Ailenin varsıllık durumunun gençler arasında bu denli ayrımcılık yaratmasının vicdanen kabul edilmesi bile mümkün değildir. Özetle özel okullar, Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 14 temel ilkesinden biri olan “eşitlik” ilkesi ile de ters düşen uygulamalardır.

Özel okulda okuyan öğrenci için yapılan harcamalar, yalnız okul ücreti ile sınırlı değildir. Özel okuldaki öğlen yemeğinin bedeli bile, ortalama gelir düzeyindeki yurttaşın kolaylıkla ödeyebileceği bir bedel değildir. Özel okulda okuyan öğrencilerin, giyim-kuşam ve günlük yiyecek içecek harcamaları, diğer okullarda okuyan öğrencilerin benzeri harcamalarının çok ötesinde-

²⁷ Özel okul bulunmayan iller: Afyon, Ağrı, Artvin, Bilecik, Bolu, Burdur, Çankırı, Giresun, Gümüşhane, Hakkari, Kars, Kastamonu, Mardin, Muş, Siirt, Sinop, Tokat, Tunceli, Yozgat, Şırnak, Bartın, Ardahan, Iğdır ve Düzce (MEB, 2000).

dir. Bu harcamalara bir de konaklama/geceleme ücreti eklendiğinde, bırakın dar gelirliileri, ortanın üstünde geliri olanların bile bu masrafın üstesinden gelebilmeleri kolay değildir. Bu tür harcamalar Anadolu liselerinde de yüksek olduğundan, parasız yatılı sınavlarına başvuranların önemli bir bölümü (parasız olduğu halde) Anadolu liseleri sınavına başvurmamaktadır.

Bazı özel okulların, yabancı dil öğretimini değil de yabancı dille öğretim yapılmasını öne çıkarması; öğrencilerden aldıkları yüksek bedelleri öğretmen maaşlarına yansıtmaması; öğretmen ve öğrencileri birer “meta” olarak görmesi; kıdem kazanan öğretmeni, yüksek maaş vermemek için işten çıkarması; öğretmenlerin örgütlenip sendikalaşmasına izin vermemesi, toplum vicdanını rahatsız etmektedir. Bu arada, kişi başına düşen ortalama gelir düzeyinin düşüklüğü özel okulluğun gelişmesini engellerken bazı özel okulların “cemaat okulu” olarak tanınması da özel okullara duyulan güveni azaltmaktadır. Bu durumda, özel okullara verilen destekler yetmezmiş gibi, AKP’nin “özel okullar desteklenecek, bu okulların eğitim içindeki payı %10’a çıkarılacak” demesi şaşırtıcı olmaktadır.

Düşünülmesi gereken bir başka konu da, özel okullara verilecek desteği kimlerin alacağı ve nasıl kullanacağıdır. Son yıllarda özel okullara yoğun olarak yatırım yapan kesimin genellikle dinci- cemaatçi kesim olduğu görülmektedir. Dinci-cemaatçi olanlar için bir sorun olmasa da, cemaatçi olmayan yoksullar için cemaatçilik temel bir sorun olduğu kadar tüm toplumu ilgilendiren bir sorundur. Yoksulların bir bölümü, çocuğunu okutmak istediğinde, devletten ya da laik kuruluşlardan destek bulamayınca çocuğunu cemaat kurumuna göndermektedir. Bu çocuklar, cemaat üyesi olan ‘abla ve ağabeyler’ aracılığıyla kısa sürede cemaatleştirilmektedirler. Bu durum laik, demokratik ve sosyal hukuk devletlerinde temel bir soruna dönüşmektedir.

Ayrıca, devletin kısıtlı kaynaklarını özel okulları destekleme yönünde kullanılmasıyla, varsıllara destek çıkılırken yoksulun önüne yeni engeller konmuş olacaktır. Bu yolla eğitimin önündeki engeller aşılamaz. AKP, acil eylem planında, “vatandaşın memnuniyeti ve beklentileri sürekli olarak ölçülecek” derken, dar gelirliilerin ulaşamayacağı özel okullara destek vererek vatandaşın memnuniyetinin artmayacağı bellidir. AKP’nin, özel kesimi destekleyerek, acil eylem planında dediği gibi, “yoksul aile çocuklarına temel eğitim ve sağlık yardımı” yapacak ve “çocuk işçiliğinin önlenmesi için gerekli tedbirler” alacak kaynak bulması da kolay değildir. ÖSS’de 140-150 puan alıp hiçbir yeri kazanamayan on binlerce yoksul lise mezunu varken, AKP, 120-140 puan alıp vakıf yüksekokuluna gidecek varsıl çocukları destekleyerek, acil eylem planında belirttiği gibi “üniversiteye yerleştirme sistemini fırsat eşitliğini sağlayacak şekilde yeniden” düzenleyemez. Vatandaşın memnuniyetini artıramaz. Özel okullara destek vermeye kalkışılması, AKP’nin acil eylem planında yer verdiği yukarıda örneklenen hedefler konusuna ciddi olmadığı anlamına gelmektedir.

Türkiye Özel Okullar Birliği, Ocak 2006’da “AB Vizyonu, Türkiye’de Eğitim ve Özel Okullar Sempozyumu” düzenlemiştir. Bu toplantıda, özel okullara ne gibi destek vereceklerini açıklayan Bakan Çelik, “Hiçbir dönemde hiçbir hükümet bizim olduğumuz kadar özel okullara sempatiyle bakmamıştır, destek olmamıştır, gereken önemi atfetmemiştir” (26 Ocak 2006 gazetelerden) demekle, tutumlarını açık ve net bir biçimde ortaya koymuştur. Amaç, topluma özel okulluğu benimsetmektir; devletin eğitimi sermayeye teslim etmesidir; varlıklı olanların tam teşekküllü okullarda okuması, yoksulların ya kaderlerine razı olması ya da yeşil sermayenin merhametine terk edilmesidir; küreselleşmeyle uyumlu olacak insan yetiştirmektir.

10 Bin Öğrenciyi Özel Okula!

Özel liseler sınavına 15.024 öğrencinin (Cumhuriyet, 31 Mayıs 2003) ve devlet liseleri sınavına ise 614.137 öğrencinin başvurduğu (Cumhuriyet, 7 Haziran 2003) bir dönemde, Bakan H. Çelik, 10 bin yoksul öğrenciyi sınavla seçip özel okullarda okutmaya kalkışmıştır. Sınavla öğrenci alan özel liseler, 15.024 başvuru içinden 5-10 binini değil de, yalnızca 2.613 öğrenci alacaklarını açıklamıştır. Sınava girenler içinden 5-10 bin öğrenci almak yerine 2.613 öğrenci alınması, özel okulların kapasitesinin çok sınırlı olduğunu göstermektedir. Geçen yıllarda yapılan özel okul sınavları sonuçlarına bakıldığında, özel liselerin, almak istedikleri sınırlı sayıda öğrenciye ulaşmakta bile güçlük çektikleri ve bu nedenle okula giriş puanlarını düşürerek istedikleri sayıya ulaşabildikleri görülmektedir. MEB, 15 bin öğrenci içinden 2.613 öğrenci alacak özel okullara, 100 binlerce yoksul öğrenci arasından sınavla seçeceği 10 bin öğrenciyle doping yapmak istemiştir.

Bakanlığın bu girişimi toplumda büyük bir tepki uyandırmıştır. Bakanlık bu tepkilere aldırmayıp sınav tarihini belirlemiştir. Eğitim Sen bu işlemi durdurmak için Danıştay'da dava açmış ve bu sınav iptal edilmiştir. Bakanlık bu kez, eğitimle ilgili olmayan bir komisyonda mecliste görüşülen ilgisiz bir yasa değişikliğine bu konuyu sıkıştırıp yasal düzenlemeye gitmiştir. Cumhurbaşkanı A.N. Sezer, bu konuyla ilgili yasayı, "Anayasa ve sosyal hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmadığı" için veto etmiştir (yeniden görüşülmesi için meclise geri göndermiştir). Bakan Çelik, yeni bir sınav tarihi belirlemiştir. Eğitim Sen'in başvurusu üzerine Danıştay bir kez daha, bu sınavı iptal etmiştir. Bakanlık, Danıştay kararını "siyasi" bulduğunu söylese de, gerçekte bakanlığın bu yaklaşımı siyasal içeriklidir ve eğitsel bir değer taşımamaktadır.

Bakan Çelik, “Özel okullarda boş yer var, yazık değil mi, özel okulları destekleyelim; bu yıl vakıf üniversitelerine 15 trilyon yardım yaptığımız gibi, özel okullara, on bin öğrenci göndererek yaklaşık 30 trilyon destek vermiş olacağız” diyerek 10 bin yoksulu özel okulda okutmakta ısrarcı olmuştur. Oysa 30 trilyon devlet okuluna yatırıldığında, 10 binden çok daha fazla yoksul öğrenciye okuma olanağı verilebilecektir. O yıl sınavla 120.152 öğrenci alacak devlet liselerinin kontenjanları, bir miktar yatırımla %10 artırılsa, bir çırpıda 12 bin yeni öğrenciye okuma olanağı sağlanabilecekti, MEB’in, 10 bin öğrenciyi özel liseye göndermek istemesi, eğitimin piyasalaşmasını sağlarken dinci-cemaat okullarına destek çıkmak içindir. Eğitim piyasalaşması ile Türkiye’nin ılımlı İslam olması da, YDD’nin ve ABD’nin istek ve beklentilerine uygun olup 24 Ocak 1980 iktisadi kararlarının da amaçladığı bir süreç ve sonuçtur. AKP’nin ABD başkanı G. H. W. Bush’un 1980 sonunda başlattığı “özel okulları destekleme projesi” ABD gibi bir ülkede bile işlerlik kazanmamıştır. ABD de bile işlerlik kazanamayan bir projenin günümüz Türkiye koşullarında hemen hiç şansı yoktur.

Özele Kitap Bastırarak

AKP iktidar olduğunda, ilköğretimde okuyan tüm çocuklara bedava kitap dağıtımına başlamıştır. Ancak bu uygulama, olumlu yanları olsa da amacını aşmış, kitaplarla birlikte okullara ve çocuklara, Başbakan ile eğitim bakanının resimli mesajları gönderilerek, olay siyasal gösteriye dönüştürülmüştür. Ayrıca Eğitim Sen Genel Başkanı’nın açıklamalarına göre, bedava dağıtılan 77 milyon kitap, devlet/bakanlık matbaasında basıldığında 82 bin liraya mal olacakken 150 bin liraya özel sektöre ihale edilmiştir (Gözcü, 18 Eylül 2003: 1). Özel sektöre, devlet kesesinden kaynak aktarılmıştır. Üstelik bu uygulama, “Bir yıl sonra ki-

taplar değişecek” diyenler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu yolla her yıl özele (kimilerine) kaynak aktarılmasına devam edilmiştir. Bu arada, bakanlık özel kişi ve kuruluşlara ders kitabı yazdırmaya başlayarak bu yolla da kaynak aktarmayı srdrmştir.

8'lere Devamsızlık Hakkı Vererek

İlköğretim yönetmeliğinde yapılan bir başka değişiklikle, birinci dönem başarılı olan 8. sınıf öğrencisine, “ikinci dönem derslere devam etmese de, öğretmenler kurul kararı ile sınıf geçme” izni verilmiştir. Bu izin, çocuklarını Kuran kurslarına göndermek isteyen ya da çocuklarının çalışıp eve para getirmesini bekleyen ailelere verilen bir ödün niteliğindedir. Bu uygulama, muhafazakar ve dar gelirli aile çocuklarının eğitimden/okuldan soğuyup okuldan ayrılmasına yol açabilecek bir uygulamadır. Okula devam etmeden okul bitirecek çocuğun, kolay kolay bir st öğretime gitmeyeceği ve gitse de başarılı olamayacağı bilinen bir durum olduğundan bakanlığın bu kararı, yoksul ve/ ya da muhafazakar aile çocuklarının sistem dışı kalması için çıkarılmış bir karar gibi olmaktadır. Bu karar aynı zamanda dershaneye gideceklere zaman kazandıracak ve ders-hane harcamalarını artıracak bir arardır.

Seçme Sınavlarıyla

Bakanlık 2007 başlarında, “Dershanelerin önünü keseceğiz, Ortaöğretim Kurumlarına Giriş Sınavı’nı (OKS) kaldıracadış” demeye başlamıştır. Sonra da, bu tek sınav yerine, 6., 7. ve 8. sınıflarda yapılacak üç ayrı sınav getirmiştir. Bir yerine üç kez yapacakları sınava, Seviye Belirleme Sınavı (SBS) denmiştir. Liseye geçişte, SBS’nin %70, ilköğretim başarı notunun %25 ve davranış notunun da %5 ağırlıkta olacağı açıklanmıştır. On binlerce kişinin başvurduğu sınavlarda yarım puan bile sonucu et-

kilerken, 5 puanlık davranış notunun belirlenmesi pek çok okulda hiç olmayan bir rehber öğretmene bırakılmıştır! Neyse ki Danıştay, davranış notunun hesaba katılması konusunu da iptal etmiştir.

SBS'yi getiren TTK Başkanı İ. Erdoğan, “*Sınavda sorulmıyınca yabancı dil ihmal ediliyor, öğrenemiyoruz, bu nedenle SBS’de yabancı dil sorusu da olacak*” ve “En önemlisi ise sınavlar artık müfredat odaklı olacak ve öğrenci okula gelmek zorunda kalacaktır-dershaneye gitmeyecektir” (26 Kasım 2007, Boğaziçi Üniversitesi) demiştir. Gerçekte tam tersi olmuş, sınav sayısının artması ve İngilizceden soru sorulacak olması, dershane pazarını hızlandırmış ve çocuklar 8’inci sınıf yerine 6’ıncı sınıftan itibaren dershanelere gitmeye başlamıştır. Yabancı dille eğitim yapılan Anadolu liselerinden mezun olan öğrencilerin önemli bir bölümünün Boğaziçi ya da Orta Doğu Teknik üniversiteleri gibi okullara girdiklerinde yabancı dil barajını aşamamaları, İ. Erdoğan’ın yabancı dil konusunda da yanlış olduğunu göstermektedir.

Bu sınavlarda İngilizce sorusunun olacağı da açıklanmıştır. Zorunlu ilköğretimde bir yabancı dilin (İngilizcenin) zorunlu yapılması “eğitsel” bir karar olmadığı gibi, yabancı dile ağırlık verilmesi, anadilin gelişimini engelleyecek bir uygulamadır. Öğrencinin ortaöğretimde göstereceği başarının yabancı dil bilmeyle ilişkisi yoktur. SBS’de İngilizce soru sorulmasının tek anlamı vardır: Bu yabancı dili yeterince öğrenemeyecek olan yok-sulların önünü kesmek. OKS’yi kaldırmak eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik bir uygulama değil, tam tersine var olan çarpık düzeni pekiştirecek bir uygulamadır.

Seçme sınavlarının, seçmek ve elemek gibi iki temel işlevi vardır. Sınavlar, genelde kendisine diğerlerine göre daha çok yatırım yapılmış olan öğrencileri başarılı olarak göstermektedir.

Nitelikli okullarda okutmak, gerektiğinde özel hocalar tutmak, dershaneye göndermek, iyi beslenebileceği ve sevgi göreceği sağlıklı bir aile ortamı oluşturmak, tatil olanakları sunmak, çocuğa yapılan yatırımların başında gelmektedir. Dolayısıyla sınavlar, bu olanaklara sahip olamayan öğrencileri de elemektedir. Ayrıca bu sınavlar, dersane masrafını çoğaltırken gençlerin ve yakınlarının ruh sağlığını da olumsuz yönde etkilemektedir.

Öğretmen Üzerinden

AKP öğretmenleri, öğrencisinden para toplama memuruna dönüştürmüştür. Bu uygulama, okulları ticarethaneye dönüştürürken öğretmen saygınlını da yok eden bir uygulamadır.

Öğretmeni Rütbeleyerek. AKP, bir önceki koalisyon hükümetinin başlattığı ve ilk göreve başlayan öğretmenlere “stajyer/ aday öğretmen” denmesi, sonra sınavı geçen stajyere “uzman öğretmen” ve bir başka sınavı geçen uzman öğretmene de, “başöğretmen” unvanları verilmesi girişimini benimsemiştir (Hürriyet, 13 Eylül 2003: 21). Kısa bir süre sonra 30 Haziran 2004 tarih ve 5204 sayılı yasayla öğretmenleri bu kariyer basamaklarına ayırmıştır. Öğretmenin böylesine sınıflandırılmasının öğretmenleri bölme anlamı dışında hiçbir eğitsel değeri bulunmamaktadır. Bu yolla, öğretmenin işini sahiplenmemesi, işinden soğuması, rütbe almak ve de rütbesine sığınmak için hak aramaması, insancıl ve halkçı olmayan kararlara sesini çıkarmaması, kısacası eğitimle, sorunlarla, toplumla ilgilenmemesi hedeflenmektedir. Örgütlenip mesleki sorunlara, eğitsel sorunlara ve toplumsal sorunlara çözüm aramaya kalkanlar, çeşitli baskılarla karşılaşmaktadır. Bu sınıflanmayla, toplumun en dinamik kesimlerinden biri olan öğretmenler bölünerek siyasal erkin beklentileri doğrultusunda kolayca yönetileceklerdir. Oysa eğitim açısından ve ülkenin geleceği için, öğretmenlerin bölünmesi

değil, eğitsel ve toplumsal kararların alınmasında, eğitsel ve demokratik baskı gücü oluşturabilmek için öğretmenlerin birlik içinde ve örgütlü olmaları gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi, 5204 sayılı yasanın ilgili maddelerini Mayıs 2008’de iptal ettiğinden bu uygulama ileri bir tarihe ertelenmiştir.

Sözleşmeli Öğretmen İstihdamıyla. AKP, sözleşmeli öğretmen uygulamasını başlatıp yaygınlaştırmıştır. Okul müdürüne sözleşmeli olarak alacağı öğretmeni (karpuz seçer gibi) seçme fırsatı verilmiş, dinci/ırkçı okul müdürünün okuluna dinci/ırkçı öğretmenleri seçme olasılığı artmış, okulların belli bir görüşün merkezi olmasının kapısı açılmıştır. Sözleşmeli uygulamasıyla, ders verme dışında okulun hiç bir sorunuyla ilgilenme fırsatı verilmeyecek insanların öğretmen olarak alınması sakıncası yanında, varsıl yörelerdeki okullarla yoksul yörelerdeki okullar arasındaki uçurumun açılması olasılığı da artmıştır. “Kısmi zamanlı geçici personel” uygulamasıyla öğretmenlik formasyonu olmayanların da öğretmen olarak istihdam edilmesine başlanmıştır.

AKP iktidarının ilk beş yılında, 133.609’u kadrolu ve 75.741’i de sözleşmeli öğretmen atanmıştır. Kamu okullarındaki bu sözleşmeli öğretmenler, kadrolu öğretmenlerin sahip oldukları birçok özlük hakkından yoksun bırakılmıştır. Bu kesim, kadrolularla aynı işi yapsalar da onlardan daha düşük ücret almakta, tatillerde ise maaş alamamaktadırlar ve ücretli izin yapamamaktadırlar. Yönetici ve müfettişlik olamamaktadırlar. Çalıştıkları okullara kadrolu öğretmen atandığında norm fazlası olursa işlerinden atılmaktadırlar. Anamalcı düzenin dayattığı yeni sosyal güvenlik yasası nedeniyle emeklilik hakkını elde edememe riskini taşımaktadırlar. Aç kalmaktansa, bu koşullarda çalışmaya imza atmaktadırlar. 17. Şurada gündeme gelen sözleşmeli öğretmenlerin kadroya alınması önerisine Bakan, “*Onları kadrolu yaparsak özel okullar öğretmen bulamaz*” sözleriyle

karşı çıkmıştır. AKP, 2011 genel seçimleri öncesinde, bir seçim yatırımı olarak sözleşmeli öğretmenlerin bir bölümünü kadroya geçirerek sözleşmeli öğretmen uygulamasına son vermiştir.

Düşük Ücretli Öğretmen İstihdamıyla. Öğretmene yetersiz ücret verilmekte, öğretmenin yaşam derdine düşerek meslek ve eğitim sorunuyla ilgilenmesi engellenmektedir. Memurlar, DİB'in 2006'lardaki değerlendirmesine göre, Ramazan ayında "sadaka ve fitre verilebilir" dediği duruma gelmiştir. 20 saat ders veren sözleşmeli öğretmen, 400 lira gibi bir ücretle açlık sınırında çalıştırılmaktadır. Düşük ücretin yanında, bakanlık 2007 sonlarında ek ders ücretlerini azaltmış, öğretmenlerin branşına göre ayda 81-145 YTL, %10-20 dolaylarında gelir kaybetmesine yol açmıştır. AKP'ye yakın duran Türkiye Kamu Sen'in yaptığı bir araştırmaya göre, zamlar karşısında memurların yıllık gelir kaybı 2003'te %27,8'i bulmuş. Daha sonraki yıllarda sırasıyla gelir kayıpları %35,6; 42,1 ve 39,6 olmuş; 2007'de de bu kaybın %39,6 olacağı tahmin edilmiştir (Türkiye Kamu Sen, 2007).

Yasa Değişiklikleriyle

8 Haziran 1965 tarih ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, aynı adı taşıyan 8 Şubat 2007 tarihli ve 5580 sayılı yasa ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu yasayla özel yabancı okullara gelişme olanağı verilirken olumlu bir değişiklik yapıp özel azınlık okullarında, müdür yardımcılarının birinin "Türk" olması koşulu kaldırılmıştır. Bu yeni yasanın bazı maddeleri 2010 ve 2012'de yeniden değiştirilmiştir.

5 Haziran 1986 tarih ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nda, AKP iktidara gelmeden 2001 yılında 4702 sayılı yasayla değişiklik yapılmıştır. AKP döneminde bu yasada 2008, 2011 ve 2012 yıllarında değişiklikler yapılmıştır. Örneğin 2011 deği-

şikliklerden birinde, aday çırak, çırak ve öğrencilere ödenecek ücretler her türlü vergiden muaf tutulmuştur; işverene ayrıcalık tanınmıştır. Bir diğerinde de, 20 kişiden az çırağın staj gördüğü işyerlerinde, “18 yaşını bitirenlere ödenen asgari ücretin 2/3’ü nispetinde” ibaresi “her ay 18 yaşını bitirenlere ödenen asgari ücretin net tutarının 1/3’ü nispetinde” olacak şekilde değiştirilmiştir; çırakların daha az ücretle çalıştırılmasının önü açılmıştır. Anlaşılan AKP, meclisteki çoğunluğuna dayanarak, sıkıştığı anda yasa değişikliği yaparak işin kolayına kaçmaktadır.

Eğitimi Gericileştirme Girişimleri

Bakan (H. Çelik), “İmam hatip liseleri artık imam yetiştirmiyor, ilahiyat fakültelerinde imam yetiştirilmelidir” (Milliyet, 9 Eylül 2003: 13) demiştir. İmam hatipler artık imam yetiştirmiyorsa, yapılması gereken bellidir: Yasal işlevini yitiren bu okullar ya kapatılmalı ya da imam yetiştirecek hale getirilmelidir. Oysa bakanlık din adamı yetiştirme konusunda çözüm arayacağına, imam hatipleri bilimsel eğitime alternatif olarak görmüş ve bu okullarla Kuran kurslarını çekici kılmak için elinden geleni yapmaya başlamıştır.

Eğitim-Öğretim Süreçleriyle

İmam hatip mezunlarının üniversiteye geçişte katsayı engeline takılmamaları için 14 Aralık 2005 tarihinde Açıköğretim Lisesi Yönetmeliği’nde yapılan değişiklikleri, Danıştay, YÖK’ün başvurusu üzerine 7 Şubat 2006’da iptal etmiştir. MEB, Danıştay kararını yok sayarak, 1 Mart 2006’da imam hatiplilere açıköğretim lisesine kayıt hakkı vermişse de, Danıştay, 27 Nisan 2006 günü bu uygulamayı da iptal etmiştir. İmam hatiplerin rümüne Anadolu Lisesi statüsü verileceğinden söz edilmiştir

(Cumhuriyet, 19 Eylül 2003: 8). Dini öğretimin ilköğretime yayılması ve bir inancın öğretiminin tüm topluma dayatılmasına çalışılmıştır. Sünni-Hanefi inancı dışında, toplumdaki değişik inançlar yok sayılmıştır. Her yeri, özellikle laik eğitim yapılan okulları, günün hemen her saatinde Kuran kursları açabilecek ve din öğretimini yaygınlaştıranp temel öğreti yapacak bir yönetmelik hazırlanmış, tepkiler üzerine bu konu dondurulmuştur. İran ile çocuklarımıza İran şeriatını tanıtacak ortak projeler imzalanmıştır. Yeri geldiğinde “AB’deki her şeyi getireceğiz” deseler de, zorunlu “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” dersini kaldırmayı ya da seçmeli derse dönüştürmeyi akıllarından bile geçirmemişlerdir.

Doğu illerinde ilköğretili bitirme aşamasında olan çocuklara 2005 Eylülünde, “Okulu bitirince ne yapacaksın?” sorusunu soran yazar, “Kuran kursu hocası olacağım, 2 milyar aylık veriyorlar” yanıtıyla karşılaşması, Kuran kursları pazarının ve bu yöndeki yönlendirmenin hangi boyutlara vardığını göstermektedir. Okullar genelde “Aman öğrenci sayısı artmasın” derken, imam hatip okulu yöneticileri ile kimi derneklerin, imam hatiplere öğrenci çekmek için büyük bir çaba içinde oldukları gözlemlenmiştir. Anadolu’da ilköğretim ve yatılı ilköğretim bölge okullarının duvarlarına “Müjde! ... İmam Hatip Lisesi açıldı; çocuğunuzu bize gönderin” afişleri asılmıştır. Ders kitaplarıyla okullara önerilecek kitapların TTK’den geçmesi koşulu kaldırılarak nitelsiz ve dinci yayınların okullara girmesi kolaylaştırılmıştır.

Okul müdürleri giderek, AKP ilçe yönetimleriyle sıkı-fıkı olmaya ve Kuran-ı Kerim’i makam odalarının en belirgin yerlerine koymaya ve türbanlı öğretmenlere ses çıkarmamaya başlamıştır. Yatılı okullarda, öğrencilerin zorla oruca kaldırılıp namaz kıldırılması yaygınlaşmıştır. Eskiden imam hatiple sınırlı olan türban olayı, cemaatlerin dersane, burs ve konaklama destekleriyle, MEB’in yatılı okullardaki tutumuyla, her yerde yayılmaya

başlamıştır. Anadolu öğretmen liselerinden gelen üniversite öğrencileri arasında türban kullanan öğrenci sayısı artmaya başlamıştır. İrticai etkinlikleri nedeniyle öğretim elemanı yetiştirme programından çıkarılmış kişilere af getirmeye kalkışılmıştır. Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri ile 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın gölgelenmesine çalışılmıştır (Milliyet, 12 Mayıs 2005). Bazı yatılı okullarda Atatürk'ün gençliğe hitabesinin yanında dini sözler ile Hz. Muhammet'in "Veda Hutbesi" okul panolarına eklenmiştir. Örneğin Ankara'daki Polis Amca İlköğretim Okulu panosuna şunlar yazılmıştır: "Bismillah; Allah daima seninle birlikte; Rabbim seni çok çok seviyorum; Allah daima beni görür, duyar; Dersime başlarken bismillah derim; Küfretmek bana yakışmaz" (akt. Özmen, 2011: 426).

H. Çelik, türban kullanımını kolaylaştırıp yaygınlaştırmaya çalışmaktadır. Sınavlara türbanla girmeyi serbest bırakmış, Danıştay bu uygulamayı da Ocak 2007 iptal etmiştir. AİHM'nin türban yasasını destekleyen kararı üzerine "Sana mı kaldı türban konusunda karar vermek bu ulema işidir. Ulema ne derse o olur!" diyen Başbakan, Danıştay'ın bu kararı üzerine de, "Efendi sen kim oluyorsun, buna mecelle²⁸ karar verir" demiştir. Adalet Bakanı da "Dini konularda mahkemeler karar vermeden önce DİB'in görüşünü alsın" diyebilmiştir. Bu tür söylemler laik bir devlette kullanılacak söylemler değildir.

Okullarda türban kullanan öğretmenlere bir şey yapılmazken, bu durumu şikâyet konusu yapan öğretmenlere ceza verilmesine başlanmıştır. Öğretmenlerin türbanlaşması özellikle AKP'li belediyelerin eğitim etkinliklerinde ve engelli çocuklara

²⁸ Mecelle, Osmanlı döneminin şeriata dayalı medeni hukukudur, 17 Şubat 1926'da kabul edilen Medeni Yasa ile yürürlükten kaldırılmıştır.

hizmet veren ve bedelini devletin ödediği özel kurumlarla hızla yaygınlaşmaktadır. Okul müdürleri, kutlu doğum haftası uygulamalarında türbanlı öğrencilerle resim çekirme yarışına girmektedir. İlk ve ortaöğretim müfettişleri ve hatta savcılar, çevrelerinde gerçekleşen yasa dışı uygulamaları görmezden gelmektedirler. Laik eğitim anlayışı gereği, okullarda boyunlara haç takılması ABD’de yasaklanırken Türkiye’de ise giderek türbanlı öğretmen ve öğrenci sayısı artmaktadır. 2008 yılında ‘Dinin direği namaz’ adlı, çok küçük çocukların bile türbanlı resimlerinin yer aldığı dini içerikli kitap öğrencilere parasız olarak dağıtılmıştır (gazeteler, 3 Eylül 2008).

Değerler Eğitimiyle

AKP ile güdeme gelen konulardan biri de değerler eğitimidir. Değerler Eğitimi Merkezi, değerlerin eğitimi konusuna akademik düzeyde katkı yapmak üzere, Ensar Vakfı²⁹ bünyesinde 2003’te faaliyete başlamıştır! Bu merkezin “Çocuk ve Din, Okulöncesi Din ve Ahlak Eğitimi” gibi kitapları vardır. Değerler Eğitimi Merkezi tarafından 2004’te düzenlenen Değerler Eğitimi konulu uluslararası sempozyumun ardından, 28-29 Mayıs 2010 günlerinde İstanbul’da Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansı düzenlenmiştir. Yazarın da dinleyici olarak katıldığı bu konferans, MEB’in Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı

²⁹ Ensar Vakfı’nın internet sayfasına girildiğinde (www.ensar.org/index.php) sayfanın en üstünde Prof. Dr. Hayrettin Karaman’a ait şu sözler, bu vakfı yeterince tanıtmaktadır: “İmam Hatip Camiası, bir mektep mensubiyeti ya da bir diploma değildir. Bir Zihniyettir, Bir Misyonudur, Bu zihniyet ve misyonu temsil eden bütün insanlar hangi mektepten mezun olurlarsa olsunlar, hangi meşrebe mensup olurlarsa olsunlar, İmam Hatip Camiası Mensubudurlar.”

ğınca düzenlenmiştir. Bir AB projesi olarak AB'nin Merkezi Finans ve İhale Birimi AB tarafından ihale edilen Milli Eğitim Bakanlığı Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi (MEBGEP)³⁰ tarafından da desteklenmiştir. Görüldüğü gibi yabancılar, değerler eğitimine kadar iç işlerimize karışmaktadırlar. Bu konferansın açış konuşmasını yapan Bakan Çubukçu, “Manevi gelişimin maddi gelişimin gerisinde kalmasının kuşku verici” olduğunu belirtmiştir! Konuşmacıların önemli bir bölümünü ilahiyatçılar oluşturmuştur. Bizim ilahiyatçılarla yabancı konuşmacılar, demokrasi, eşitlik ve özgürlük gibi sözcüklere iş olsun kabilinden değinirken emeğin değeri, emeğe saygı, hakça paylaşım, laiklik, emperyalizm gibi sözcükleri ise hemen hiç değinmemişlerdir. Kırk küsur konuşmacıdan biri, YDD ile değerler arasındaki ilişkiye değinip “Kapitalist ortam değerleri altüst ediyor” ve parasalcı sistem için de, “Merhametin olmadığı bir dünyada merhametten bahsedilemez” demiştir. Bir başkası da değerler konusunu küreselleşmenin öne çıkardığı kavramlarla ilişkilendirerek, “Bireysellik, rekabet, ... bizim topluma özgü değerler değil. ...Sistem kapitalist insan yetiştiriyor” vurgusunu yapmıştır. Diğerleri ise, başka değerler yokmuşçasına bu konuyu genelde din/inanç bağlamında ele almışlardır (Okçabol, 2010a).

Milli Eğitim Şuralarıyla

Yasa gereği, bakanlığı ilgilendiren eğitim konularını tartışıp öneriler üretmek üzere birkaç yılda bir Milli Eğitim Şurası'nın

³⁰ MEBGEP'in amacı, bakanlığın yeniden yapılandırılması sürecinde ilköğretimden ortaöğretim sonuna kadar, sistemi daha etkin ve verimli bir hale getirmek için MEB'in idari kapasitesini, yönetim ve organizasyon kapasitesini, mali kaynakları kullanabilme kapasitesini ve izleme değerlendirme kapasitesini artırmaktır.

toplanması gerekmektedir. Şura'nın, çağrılacak üyeleri, toplanma ve çalışma koşulları yönetmelikle belirlenmektedir.

17. Milli Eğitim Şurası. AKP iktidarının 4. yılında, 8 Eylül 1995 tarih ve 22398 sayılı Milli Eğitim Şurası Yönetmeliği'nde, 3 Ağustos 2006'da değişiklik yaptıktan sonra 13-17 Kasım 2006 günlerinde 17'inci Şura'yı, toplamıştır (Okçabol, 2007a). Bu şuranın iki ana gündem maddesi vardır: 1) Türk milli eğitim sisteminde kademeler arasında geçişler, yönlendirme ve sınav sistemi; 2) Küreselleşme ve AB sürecinde Türk eğitim sistemi. Şura genel kurulu, doğal üyelerle seçimle gelen ve davetli üyelerden oluşmaktadır. Bakanlığın üst düzey bürokratlarının hemen tamamı ve YÖK Başkanı gibi kimi kurumların yöneticileri doğal üyelerdir. Seçimle gelecek üyelerin büyük çoğunluğunu eğitim bakanı ile eğitim bürokratları belirlemekte, YÖK ve üniversiteler de belirli sayıda üye göndermektedir. Eğitim bakanlığı yapmış olanlarla Diyanet İşleri Başkanı ve sendika başkanları gibi yönetmelikte belirtilen görevliler de davetli üyeleri oluşturmaktadır. Bu nedenle Şura genel kurulunun çoğunluğunu AKP'nin atadığı ve onların ismen belirlediği kişilerden oluşmaktadır.

Bu kitabın yazarı da bu şuraya YÖK kanalıyla katılmıştır. Kadınların çok az olduğu şura üyelerinin genelde karşılaştıklarında kafa tokuşturdukları görülmüştür. Şura Ankara Beşevler semtinde bulunan ve şura toplantıları için 1970'lerde yapılmış olan şura salonunda toplanmıştır. Bu salon inşa edildiğinde duvarına Atatürk'ün, "Eğitimcidir ki, bir ulusu ya özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir toplum olarak yaşatır ya da bir ulusu köleliğe, yoksulluğa tutsak eder" sözünü içeren bir pano asılmıştır. 13 Kasım toplantısında, son yıllarda tamir edildiği anlaşılan şura salonuna bu panonun asılmadığı görülmüştür. Anlaşılan Atatürk'ün sözüne AKP sansür uygulamıştır.

Bakan, şurayı açış konuşmasında, neredeyse her sözüyle siyaset yapıp üyeleri yönlendirmeye çalışırken, sık sık siyaset ve yönlendirme yapmadıklarını belirtme gereği duymuş; yapılanlara eleştirel yaklaşımları da ideolojik davranmakla suçlamıştır. Bakan ve bakanlık mensubu olan alt komisyon başkanları, yandaşlarına gösterdikleri hoşgörüyü, eleştirel konuşanlara ve de özellikle Eğitim-Sen Genel Başkanı'na göstermemişlerdir. Bu tutum nedeniyle, Eğitim-Sen ve DİSK başkanları, genel kuruldan çekilmişlerdir.

Küreselleşme karşıtı ve/ya da toplumun demokratikleşmesinin önünü açacak öneriler, bakanlık mensuplarının çabalarıyla komisyonlarda kabul görmemiştir. Bakanın, Anayasa ile yasal mevzuatla bağdaşmadığı için Cumhurbaşkanı A. N. Sezer, Danıştay ya da Anayasa Mahkemesi tarafından engellenmiş girişimlerini aşmak için bu şurayı topladığı ortaya çıkmıştır. Büyük çoğunluğu AKP yandaşlarından oluşan Şura da, piyasalaşma ve gericileşme konularında bakana beklediği desteği vermiştir.

Yazar, bu şurada, geçmişteki şuralarda olmayan bir olaya tanık olmuştur. 16 Kasım Perşembe akşamı şura üyelerine yemek veren Meclis Başkanı B. Arınç, yemekte alışılmamış bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında, çoğunluğu eğitimci olan bir topluluğa hitap eder gibi değil de, AKP delegelerine hitap eder gibi konuşmuş, konuşma biçimi yanında 68 üniversite gençliğinin bir bölümünün “iyi aile çocuğu” olmadıklarını ima ederek herkesi şaşırtmıştır.

18. Milli Eğitim Şurası. AKP, 4 Mayıs 2010 tarihinde şura yönetmeliğini bir kez daha değiştirip Şura üyelerinin büyük çoğunluğunun kendilerine yakın üyeler olmasını sağladıktan sonra, 1-5 Kasım 2010 günlerinde de 18. Milli Eğitim Şura'sını toplamıştır (Okçabol, 2011a). Bu şuranın toplanmasında bile

piyasacı bir yaklaşım benimsenmiştir. Ankara’da bakanlığa ait şura salonu ve üyelerin kalabileceği öğretmen evleri varken, bu şura büyük harcamalar yapıp Kızılcahamam’da toplanmıştır. Türk-İslam sentezci ve AKP’ye yakın bir sendika olan ve türbanı bir özgürlük sorunundan çok dini zorunluluk olarak gören Eğitim-Bir-Sen, Şuraya katılan her bir üyeye, şura gündemine ilişkin tespit ve teklifler, genel kurul raporları ve 18 sayılı Eğitime Bakış dergisinden oluşan üç ayrı yazılı kaynak dağıtmıştır. 2010 Ekim-Kasım-Aralık tarihli olan Eğitime Bakış dergisindeki yazılar değerler eğitimiyle ilgilidir ve toplam 13 yazıdan 11’ini ilahiyatçılar yazmıştır.

18. Şura’nın gündemi şu beş konudan oluşmuştur: 1) Öğretmen yetiştirilmesi, istihdamı ve mesleki gelişimi; 2) Eğitim ortamları, kurum kültürü ve okul liderliği; 3) İlköğretim ve ortaöğretimin güçlendirilmesi, ortaöğretime erişimin sağlanması; 4) Spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi; 5) Psikolojik danışma, rehberlik ve yönlendirme.

Değerler eğitimiyle ilgili olan ve Eğitim-Bir-Sen’li üyelerin de yer aldığı 4’üncü komisyonun başkanlığına da bir ilahiyatçı getirilmiştir. Dini değerler üzerinden çalışması planlanan bu komisyonun gündem maddesinin spor ve sanatla ilişkilendirilmesi bu alanlarda da dini değerleri yeşertmek içindir. Komisyonda üretilen öneriler de bu amaca yöneliktir. Örneğin bu komisyonda Diyanet İşleri Başkanı bile, *“Bu ders değerlerle ilgili bir ders değildir”* dese de, *“Değerler eğitimi konusunda önemli bir işlev gören ‘din kültürü ve ahlak bilgisi’ dersi çoğulcu bir anlayışla tüm öğretim kurumlarında daha etkin olarak okutulmalıdır”* önerisini kabul edilmiştir. *“İsteyen anne babaların çocuklarının ahlaki ve manevi değerlerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla seçmeli din eğitimi verilebilmesi için düzenlemeler yapılmalıdır”* önerisi de yapılmıştır.

Diyanet İşler Başkanlığı İle

Diyanet İşler Başkanlığı (DİB), Sünni-Hanefi inancında olanlara din hizmeti sunmaktadır. DİB giderek, anayasal bir kurum olduğunu, bu devletin laik, demokratik ve sosyal hukuk devleti olduğunu unutmuş görünmektedir. Kendisini Osmanlı zamanındaki şeyhülislam yerine koymakta ve her konuda fetva vermektedir. Ayrıca bu kurum fetvalarını çağdaş yaşama uygun laik bir anlayışta değil de muhafazakâr ve de hatta şeriat anlayışıyla ve siyasal görüşlere göre biçimlendirmektedir. Örneğin pek çok ilahiyatçı, “Kuran’da kadınların başını örtme şartı yoktur” dese de, DİB, dini anlayışları 21. yüzyılın özelliklerine göre yorumlamak yerine, Hz. Muhammed dönemi üzerinden 14 asır geçmemişçesine muhafazakâr yorumlar yapmayı yeğlemektedir.

Kuran Kurslarıyla

Bakanlık, Mayıs 2005’te torba yasaya eklenen bir madde ile yasaya aykırı eğitim kurumları (genellikle Kuran kursları) açanlara verilen hapis cezası yerine para cezası getirilmiştir. Bakanlık 21 Temmuz 2005’te ilgili yönetmelikte değişiklik yaparak Kuran kurslarını ve öğrenci yurtlarını denetlemekten vazgeçmiştir. AKP döneminde DİB’in açtığı Kuran kursu sayısı %75 artarak 7 binlere ulaşmıştır. Devlet Bakanı, 30 Aralık 2003 tarihinde mecliste yaptığı açıklamada, 2003’te, 3.871 Kuran kursu ile yaz aylarında da 48.680 yaz Kuran kursu açıldığını açıklamıştır (Gazalcı, 2008: 71). Açılan yaz Kuran kursu sayısı 2004’te 54.372’ye, 2005’te 55.830’a ve 2006’da da 58.500’e yükselmiştir (Gazalcı, 2008: 73). Örneğin 2007 yaz aylarında bu tür kurslara katılan öğrenci sayısı 1.436.168’dir.

20 Haziran 2003’te Kayseri’de yaşanan ve 10 kişinin öldüğü kaçak Kuran kursu faciasının bir benzeri Temmuz 2008 sonun-

da Konya’da da yaşanmıştır. Kuran kursu ve hafız okulunun çökmesi sonucunda bu kez 18 kişi ölmüştür. Bu tür olaylar genellikle kaçak kurslarda olmaktadır. İşin bir başka acı yanı facia- da çocuklarını kaybedenler, oranın Kuran kursu olduğunu saklamaya çalıştıkları gibi çocuklarının başına gelenlerden şikayetçi bile olmamışlardır.

Diğer Söylem ve Uygulamalarla

AKP yandaşı kimi kişi, cemaat ve vakıflar, tüm bunları da yetersiz bulmakta, herkesin imam hatibe gitmesi, Kuran kurslarının toplum merkezi haline getirilmesi, Kuran kurslarının ders-hane gibi çalışması, parkların “İslami” anlayışla düzenlenmesi, camilerin okul olarak kullanılması gibi düşünceler üretmekte ve bunları uygulama hazırlıkları yapmaktadır. Dışişleri Bakanlığının hukuk müşaviri sınavında, ‘Ahirete inanır mısınız? Haftada kaç defa Kuran okuyorsunuz? Peygamberimizin gökyüzüne çıktığına inanır mısınız?’ soruları sorulmuştur” (gazeteler 3 Eylül 2008). Antalya’da, okul müdürü hakkında soruşturma yürüten bir müfettiş öğretmenlere, “Müdür Allahsız mı? Ayrana rakı katıyor mu?” gibi sorular sormuştur (gazeteler 11 Ekim 2008). Amacı belli olan bu tür olaylar artarak devam etmiştir.

Gericileşmenin Belgesi: Anayasa Mahkemesi Kararı

Yargıtay Başsavcısı, 14 Mart 2008 tarihine laiklik karşıtı uygulamaları nedeniyle AKP’nin kapatılması için dava açmıştır. Bir görevi de parti kapatma davalarına bakmak olan Anayasa Mahkemesi, 30 Temmuz 2008 tarihinde AKP’yi, “laiklik karşıtı eylemlerin odağı” olması nedeniyle, kapatmak yerine bir oy farkla para cezasına çarptırmıştır. AKP’nin kapatılmaktan kıl payı kurtulup para cezasına çarptırılmasının bir nedeni, Bakan Çelik’in, 25 Aralık 2005 tarihinde AKP Gençlik Kolları toplan-

tısında, “Siz dini bütün Müslümanlarsınız. Hikmet sahibi olacaksınız, gayret ve çalışma içinde olacaksınız ve Allah’a dayanacaksınız” (Gazalcı, 2008: 221) demesi gibi laik devlet anlayışıyla bağdaşmayan söylemleriyle eğitim alanındaki girişim ve uygulamalardır. 2002-07 yıllarında milletvekili olan M. Gazalcı’nın kitaplarında bu tür uygulamalarla ilgili örnekler çoktur. Örneğin Bir okulda “Hz. Muhammed’e Mektup” yarışması düzenlenmiştir. Dini propagandadan ceza almış Adnan Hoca’ya okullarda konferans verdirilmiş, onun evrim karşıtı olarak hazırladığı “Yaratılış Atlası” öğrencilere parasız dağıtılmıştır. Bir lise müdürü, öğrencilere dağıtmak için DİB’den 700 Kuran-ı Kerim istemiştir. Bir başka lise müdürü öğrencilerin “Milli Görüş’e katılmaları için yazılı çağrı yapmıştır. Abdest suyunun alıyurları çoğalttığına ilişkin hurafeler din kültürü ders kitabına girmiştir. Lise 3’te okutulan ‘İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük’ ders kitabında II. Abdülhamit ve Vahdettin sevimli gösterilmiş, tekke ve zaviyeler övülmüştür (Gazalcı, 2008: 54-56, 94).

Bakanlığın Diğer Uygulamaları

AKP ve bakanlık yetkilileri yukarıda özetlenenler dışında da, eğitimde piyasacılığı ve gericiliği öne çıkaran pek çok söylemde bulunmuş, kararlar almış ve uygulamışlardır. Bunların bazıları aşağıda özetlenmektedir.

AKP’nin 5. Yılı (2007)

Eğitimle ilgili olayların hızına yetişmek kolay olmamaktadır. Örneğin 2007 yılında eğitimle ilgili haberlerin bir bölümü aşağıda özetlenmektedir.

Ocak. Bakanlık türbanla sınava girilmesine izin vermiş, bu kararı Danıştay iptal etmiştir. Libya Büyükelçiliği’nin Kağıtha-

ne ilçesinde açtığı okulda 70 öğrencinin Arapça ve İngilizce ders gördüğü ortaya çıkmıştır. Bu durumdan bakanlığın haberi olmadığı anlaşılmıştır.

Şubat. 1965 yılında çıkarılmış olan 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 8 Şubat 2007 tarih ve 5580 sayılı yasayla bir kez daha değiştirilmiştir. Anayasa Mahkemesi, yeni kurulan üniversitelere Başbakan'ın kurucu rektör atamasıyla ilgili yasaı iptal etmiştir. Başarılı olamayan lise öğrencilerinin eğitim-öğretim yılı sonunda örgün açıköğretim lisesine gönderilmesine karar verilmiştir. Danıştay, "Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapan Yönetmeliğin" bazı hükümlerinin yürütmesini durdurmuştur. Selçuk Üniversitesi'nde yaklaşık 1.800 kişinin girdiği Yabancı Dil Hazırlık Yeterlik Sınavı, toplu kopya girişimi nedeniyle iptal edilmiştir.

Mart. Eğitim Sen Sakarya Şubesi, kimliği belirsiz kişilerce yakılıp kundaklanmıştır. Ortaöğretim Geçiş Modeli Değerlendirme Araştırması sonuçları, öğretmenlerin %85'inin, üç yıl arka arkaya sınav yapılacak olmasının dershanelere olan ihtiyacı daha da artıracığını düşündüklerini ortaya koymuştur. AKP, YÖK'ün ilk başkanı olup bu görevi 10 yıl sürdüren İhsan Doğramacı'ya TBMM ödülü vermiştir.

Nisan. Nisan ayında yayımlanan TBMM Komisyonu'nun "okullardaki şiddet" araştırmasına göre, 10 öğrenciden biri silah taşımaktadır; erkek öğrencilerin %12'si cinsel şiddet uygulamaktadır; öğrencilerin çoğu TV bağımlısıdır. Karaelmas Üniversitesi'nde 2007'de köy enstitüleri üzerine konuşma yapan ve öğretmen olacakların sorumluluklarına değinen yazara, bir öğrencinin verdiği şu yanıt, onların içinde bulunduğu durumu açıklamaktadır: "İyi güzel konuşuyorsunuz da hocam; gerçeklerden haberiniz yok! Cemaatler, bizleri sınava hazırlıyor; üni-

versitede okurken yediriyor içiriyor, barındırıyor, ağabeylerle ablalarla yardımcı oluyor; mezun olunca da tırnık iş buluyor; siz ise bize nutuk atıyorsunuz!”

Mayıs. Bakan Çelik, 28 Kasım 2002’den 2007 Nisan ayına kadar DİB’den MEB’e toplam 836 kişinin atamasının yapıldığını açıklamıştır. Dünyada bir ilke (!) imza atılarak ilk kez Türkiye’de “Okul Polisi” uygulaması başlatılacaktır. Ocak ayında çıkarılan, “Kamu Görevlerine İlk defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile öğretmen adaylarının KPSS dışında, MEB’in yapacağı “alan sınavı”na girmesine yönelik düzenlemenin yürütülmesi Danıştay tarafından durdurulmuştur. YÖK karşı çıksa da, 17 yeni kamu üniversitesi açılmıştır.

Haziran. 400 bini kız ve 424 bini erkek 824 bin ilköğretim mezunu devletin 10 Haziran’da Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı’na (OKS) girmiştir. 17 Haziran’da da 1,6 milyon lise mezunu Öğrenci Seçme Sınavı’na (ÖSS) katılmıştır. Bu 1,6 milyon içinde eski mezunlarla üniversitede okuduğu alanı değiştirmek isteyenler de vardır. AKP, seçim propagandası olarak “ÖSS’yi kaldıracağız; sınavsız üniversite” söylemine başlamıştır.

Temmuz. İlköğretim 5. sınıfı bitirme zorunluluğu olmasına karşın, yaz dönemi açılan Kuran kurslarında anaokulu çağındaki çocuklara eğitim verilmesine başlanmıştır. Bu kurslara katılımı sağlamak için, öğrencilere bisikletten cep telefonuna, cumhuriyet altınından spor ayakkabıya kadar çok değişik hediyeler verilecektir. MEB’in 2007–2008 eğitim yılında başlatacağı uygulamayla ilk ve ortaöğretim okullarındaki tüm dersler kamera ile görüntülenecektir.

AKP, Doğramacıya TBMM ödülü verdikten sonra, YÖK başkanlarından Prof. Dr. Mehmet Sağlam’ı da milletvekillikle

ödüllendirmiştir. Türkiye’de 60 bin kişiye 1 hastane ve 350 kişiye 1 cami, 900 kişiye bir doktor ve 780 kişiye bir din görevlisi düştüğü ve açlık sınırının 853 yoksulluk sınırının da 2.216 YTL olduğu açıklanmıştır. 22 Temmuz 2007 seçimlerinde oyların %47-sini alan AKP, milletvekillerinin %60’dan fazlasına sahip olmuştur. 22 Temmuz 2007 seçimlerinin hemen sonrasında Prof. Dr. Yılmaz Esmer’in yaptığı bir araştırmanın (Gazeteler, 18 Ağustos 2007) bulgularının bir bölümü şöyledir: AKP, MHP ve CHP seçmenlerinin toplamının %60’ına göre, “Cumhurbaşkanının dindar olması önemlidir.” AKP seçmeninin %53’üne, MHP’lilerin %30’una ve CHP’lilerin %12’sine (toplam seçmenin %35-ine) göre, “Lokantalar Ramazanda kapalı kalmalıdır” AKP seçmeninin %59’una, MHP’lilerin %46’sına ve CHP’lilerin %15’ine (toplam seçmenin %40’ına) göre de, “Dünyayı ve evreni anlayabilmek için dini kitaplar bilimsel buluşlardan daha önemlidir.”

Ağustos. İlk AKP hükümetini kuran ve o yıllarda Dışişleri Bakanı olan Abdullah Gül Cumhurbaşkanı olmuştur. ÖSS sonuçlarına göre, her üç lise birincisinden biri üniversiteye girmemiştir. 47 bin öğrenci sınavda “sıfır” çekmiştir! Sınava girenlerin %20 kadarı, 160 puanı tutturamayıp ön lisansa başvuru hakkını bile kazanamamıştır! 185 puan alamayıp bir lisans programına başvuramayacak olanlar da %40’ı, kopya çekerken yakalananların sayısı da, 352 kişiyi bulmuştur! Uluslararası bir matematik dergisi, Türk öğretim üyelerinin aşırma (intihal) içeren makalelerini yayımladıkları için okurlarından özür dilemiştir.

Eylül. Bir dershane sahibi, başka bir dershanenin reklamını yapan gençlerin üzerine arabasını sürmüştür. Bazı okullar, velinin verdiği katkı payına göre ayrıcalıklı sınıflar oluşturmaya başlamıştır. Bakan Çelik’e göre, “Okullardaki şiddetin en önemli faillerinden biri başarısız öğrencilerdir. Dersle uğraşmayan, kütüphaneye gitmeyen öğrenciler başka işlerde uğraştığı zaman

şiddet doğmaktadır” demiştir. Sonra da, “Öğrencilerin %96,7’si evle okul arasında şiddete maruz kalıyor” dediği halde, ilk-orta öğretime polis sokma düşüncesinden söz etmiştir.

Ekim. Keşan Lisesi’nde derse girerken el ele tutuşan evli öğretmen çift hakkında, matematik öğretmenin şikayeti üzerine dava açılmıştır. Danıştay, bakanlığın bir önceki Eğitim Yöneticileri Atama Yönetmeliği’ne dayanarak 2006-07 eğitim öğretim yılında yaptığı tüm yönetici atamalarını iptal etmiştir. İstanbul İl Millî Eğitim Müdürü devlet okullarında öğle yemeği verilmesini yasaklamıştır. Zorunlu ilköğretim çağında olan 667 bin kız ve 444 bin erkek çocuğun okula gitmediği belirlenmiştir. Mehmet Altan, “AKP dış dünyanın aklını aldığında çok doğru işler” (Milliyet, 14 Ekim 2007) yapıyor demiştir. Marmara Üniversitesi’nde yapılan bir araştırmaya göre, üniversitelerde, korku kültürü hakimdir; akademisyenler tehdit edilip sindirilmektedir; ayırma ve kayırma vardır.

Kasım. İlk ve ortaöğretimde türban kullanımıyla ilgili haberler çoğalmıştır. Bazı yörelerde, 24 Kasım Öğretmenler Günü camide mevlit okutularak kutlanmıştır. Konya’da, okulun istediği kömür parasını getiremeyen kız öğrencinin küpesine el konmuştur. YÖK, Galatasaray Üniversitesi rektörlük seçimlerinde üçüncü sırada oy olan adayı, cumhurbaşkanına sunacağı üç kişilik listeye almamış, onun yerine bir tek oy alan kişiyi listeye koymuştur. Bir Alevi baba, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin çocuğu için zorunlu olamayacağı konusunda açtığı davayı kazanmıştır.

Aralık. Amasya’da türban takmaya ve namaz kılmaya zorlanan kız öğrencilerden birkaçı okuldan ayrılmak zorunda kalmıştır. AKP sayesinde en hızlı büyüyen eğitim emekçileri sendikası olan Eğitim-Bir-Sen, okullarda İstiklal Marşı’nın okunmamasını

ve türbanın serbest olmasını istemiştir. İstanbul'un bir ilçesinde imam hatipli kızlara ayrı bir belediye otobüsü tahsis edilmiştir. Cumhurbaşkanı A. Gül, Prof. Dr. Y. Ziya Özcan'ı YÖK Başkanlığına getirmiştir. ODTÜ'de gerçekleştirilen bir araştırmada, öğretmen adaylarının bir bölümü, DİB'i en güvenilir kurumlardan biri olarak gördüklerini, karma eğitime karşı olduklarını zor durumda kaldıklarında "din"e başvuracaklarını belirtmişlerdir. TÜBİTAK'ın yayımladığı Türkiye Bilimsel Yayın Göstergeleri adlı kitap, son 25 yılda, ABD'de 5.861.401 makale üretilirken Türkiye'de ancak 98.186 makalenin üretildiğini belirtmiştir.

Çağdaş Derneklere Husumet

AKP iktidarının ilk ayında bir suikast sonucu öldürülen N. Hablemitoğlu'nun kitaplarından birinin adı Köstebek'tir (2003). Bu kitaptan anlaşıldığına göre cemaatin istihbarat örgütleriyle olumlu ilişkiler içine girmesi ve Cumhuriyet'in temel değerlerini korumak amacıyla kurulan demokratik sivil toplum kuruluşlarına karşı bir mücadele başlatması, AKP öncesine dayanmaktadır. Bu mücadele, kimi üniversite rektörlerinden Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD) ile Çağdaş Eğitim Vakfı'na (ÇEV) kadar uzanmaktadır. Cemaat pek çok kişi ve örgüt hakkında, suç duyurusunda bulunarak, bu kesimleri yıpratma çabasına girmiştir (Hablemitoğlu, 2003: 139-241). Örneğin cemaatin ÇEV hakkındaki temelsiz iddiaları sonucu, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı, 24 Haziran 2002 tarihli kararıyla ÇEV hakkındaki davada "takibat icrasına yer olmadığına" karar vermiştir (Hablemitoğlu, 2003: 140).

AKP, cemaatçi yapılanmalara olabildiğince destek verirken laik ve bilim yanlısı sivil toplum örgütlerine önce mesafeli durmuş sonra da onları hasım olarak görmeye başlamıştır. Bu arada ÇYDD ile ÇEV gibi gençlerin bilimsel eğitim almaları yönünde

gönüllü olarak çalışıp binlerce gence hizmet veren kuruluşları da sıkı bir baskı altına almıştır. Onları akıl almaz davalarla sindirmeye çalışmıştır. 13 Nisan 2009’da yapılan 12’inci Ergenekon operasyonunda ÇYDD ile ÇEV üye ve yöneticilerinin bir bölümü daha önceleri yargılanıp beraat ettikleri suçlamalar nedeniyle gözaltına alınmış ve tutuklanmıştır.

Bu süreçte, özellikle hastalığı nedeniyle ÇYDD’nin kurucu başkanı ve cüzam konusunda Türkiye’nin önde gelen tıpçılarından İstanbul Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Türkan Saylan’ın Arnavutköy’deki evinin aranması büyük tepki toplamıştır. Bu olay üzerine, Nisan 2009’da akademisyenlerin bir bölümü, “Prof. Dr. Türkan Saylan’a, katkıları ve yaptıkları için şükran duyduğumuzu kamuoyuna duyuralım” derken kimileri, “Bugün için önemli olan, 12. dalgada mağdur olanların ne yaptığı değil; onların mağduriyeti, ona göre bir duyuru hazırlayalım” demiştir. Bazıları da, “Akademisyen olarak bizi doğrudan ilgilendirmeyen konularda duyuru yapmayalım” diyerek karşı çıkmıştır. Oysa cüzam konusunda uzman olan T. Saylan, yaşamının son yılları gericiğe, sömürüye ve kansere karşı mücadeleyle geçmiştir. Saylan’ın eğitimciliği, üniversitedeki yaşamıyla sınırlı kalmamıştır. ÇYDD aracılığıyla verdiği burslarla ve elinden tuttuğu kızlarla on binlere okuma ve kendilerini gerçekleştirme olanağı sunmuştur. Yazdığı makalelerle ve kitaplarla on binlerce insanın öğrenmesine katkıda bulunmuştur. 12. dalgadan kısa bir süre sonra Saylan, 18 Mayıs 2009 tarihinde kansere yenik düşmüştür. 12 Ergenekon dalgasından 19 ay sonra, dava açılmasına yer olmadığı kararı üzerine tutuklananların bir kısmı serbest bırakılmış olsa da, örneğin ÇEV başkanının sanıklığı hâlâ devam etmektedir. Saylan’ın ölümü üzerine sağcılar arasından, “Ateşi bol, azabı çok olsun” diyenler çıkmıştır. Bu söylemde ortaya çıkan anlayış, herhalde ülkenin beklediği ve özlediği bir anlayış değildir. Son Osmanlı padişahı-

nın torunlarından biri rahmetli olduğunda cenaze töreninde gövde gösterisi yapan AKP'den bir kişi bile, Cumhuriyet döneminin saygın isimlerinden Türkan Saylan'ın cenazesine gitmemiştir.

Olmayacak İşler

H. Çelik, 2005 Haziran'ında yayımladığı bir genelgeyle, 12 dersten sınıfta kalan öğrencilere sınıf geçme hakkı vermiştir. AKP döneminde bu tür akıl almaz olaylar pek çoktur. Aşağıda böylesine olaylardan birkaç örnek verilmektedir.

Öğrencilerin Siyasete Alet Edilmesi. Bakan Çelik, 7 Ocak 2009 tarihli bir genelgeyle, “Filistinli kardeşlerimize destek vermek üzere bakanlığın bir yardım kampanyası başlattığını” duyurmuştur. Bu genelgeyle velilere gönderdiği özel mektupta, “Bu kampanyaya velilerin duyarlılık göstereceğine inandığını” belirtmiştir. Çelik, beş gün sonra gönderdiği genelgeyle, ilk ve ortaöğretim kurumlarında, 13 Ocak saat 11.00'de, “Tüm sınıflarda veya toplu olarak gerçekleştirilecek saygı duruşu ile Filistin'de yaşanan zulüm tel'in edilirken Filistin halkı ile dayanışma” sergilenmesini ve “‘Filistin'de İnsanlık Dramı’ konulu bir resim ve kompozisyon yarışması düzenlenmesini” istemiştir. Akıllı başında hiçbir ülkede olmayacak işler, öğrencilerin günlük siyasete alet edilmeleri, Çelik sayesinde Türkiye'de gerçekleşmiştir.

Irkçılık. Tarih Vakfı'nın 17 Şubat 2009 günü yaptığı yazılı açıklamaya göre, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 25 Ocak 2008 tarihli yazılarıyla, bakanlığın “Ermeni Sorununun İç Yüzü Belgeseli” dediği Sarı Gelin adlı DVD'leri okullara dağıtmıştır. Altı ay sonra 23 Ocak 2009 günü okullara gönderdiği bir genelgeyle de, uygun saatlerde bu belgeselin öğrencilere izlettirilmesini ve sonuç raporlarının 27 Şubat 2009 gününe kadar müdürlüğe gönderilmesini istemiştir. Oysa bir propaganda aracı olarak ha-

zırlanan DVD'lerin ilköğretim öğrencilerine izlettirilmesinin eğitsel, barışçıl ve insancıl hiçbir değeri bulunmamaktadır. Çünkü bu belgeselde suçlayıcı bir dil kullanılmakta, suçlamalar ve hemen her söylem, Ermenistan hükümetinin uyguladığı siyasetten çok Ermeni halkına mal edilmektedir. Tehcir sırasında yaşanan olumsuzluklar konusunda da bu kez Kürtler suçlanmaktadır. Bu belgeseli izleyen çocuğa, ASALA eylemleri üzerinden bir ulusa ve soykırım anıtlarının dikildiği ülke halklarına düşman olma tohumları ekilmektedir. Belgeseldeki anlatım biçimiyle Ermeni ve Kürt yurttaşlarımız zor duruma düşürülmektedir. Oluşan tepkiler üzerine bakanlık, bu belgeselin okullara dağıtılmasını durdurmuştur. Bakanlığın 18 Şubat 2009 tarihli basın açıklamasında, DVD olayını bakanlık başlatmamış gibi, “bizzat Sayın Bakan tarafından meseleye el konulmuş” denerek, olumsuz girişim üzerinden bile bakana pay çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çelik'ten Çubukçuya Kalan Miras

Bakan Çelik, 3 Mayıs 2009 tarihinde bakanlık görevini devrettiği Nimet Çubukçu'ya, gericileşmiş, piyasalaşan ve Amerikancı bir sistem yanında, tutuculuğu (muhafazakârlığı) artmış bir toplum da bırakmıştır. Toplumun %87'si eşcinsellerle, %72'si içki içenlerle, %66'sı ateistlerle, %64'ü Yahudi'lerle, %52'si Hristiyan'larla ve %36'sı kızları şort giyenlerle komşu olmak istememektedir (gazeteler, 31 Mayıs 2009)! %61'i kadınlar her zaman kocalarına itaat etsin, %35'i Ramazan ayında lokantalar kapatılsın ve %36'sı da kız çocuklara erkek çocukların yarısı kadar miras kalsın demektedir! Yaratılışa inananlar %93, evrime inananlar %7; birinci sıraya dini koyanlar %62 ve laikliği koyanlar ise hepi topu %16'dır! Toplumdaki bu değer ve tutumların çoğu “eğitim” ile okullarda, dershanelerde, kurslarda kazanılan/kaybedilen özelliklerdir. Öyle bir noktaya gelinmiştir ki, bi-

linsel unvanları olanlar bile bu tutuculuk kervanına katılmıştır. DİB’de çalışan bir doçent, “Deprem, Allah’ın insanların sabrını sınadığı bir imtihandır... İnsanlara sabretmeyi öğretmeliyiz. Deprem sırasında sabrederek zararlardan kurtuluruz” (Milliyet, 7 Mayıs 2009) diyebilmiştir!

Bakan Çelik’in yeni bakana bıraktığı okullar da iç açıcı değildir. Örneğin üniversiteye giriş sınavında sıfır puan alan öğrencilerin sayısı 2002’de, 8 bin 819 iken, Bakan Çelik döneminde 30 bine çıkmıştır. İzmir’de bir üniversitede yapılan araştırmaya göre, evrim kuramını kabul etmeyen öğretim üyelerinin oranı %29’u, öğrenci ve personelin oranı ise %55’i bulmaktadır (gazeteler, 12 Aralık 2008)! Eğitim-İş, Türkiye’de 135 bin öğretmen açığı olduğunu açıklamıştır (gazeteler, 23 Şubat 2009)! Eğitim Reformu Girişimi’nin hazırladığı rapora göre, 15 yaşındaki gençlerin %32’si okuduğunu anlamamakta ve %52’si basit matematik sorularını çözmemektedir; en zengin kesim, en yoksul kesimin 21 katı eğitim harcaması yapmaktadır ve yoksul kesimin ancak %0,4’ü (binde 4’ü) yükseköğretime erişebilmektedir (gazeteler, 26 Şubat 2009)!

Meclis Araştırma Komisyonu’nun araştırmasına göre, öğrencilerin %7,7’si çete üyesi olduğunu söylemektedir (gazeteler, 3 Mart 2009)! Uludağ Üniversitesi’nde bir sormacaya (ankete) yanıt veren kız öğrencilerin %87’si, tacize uğradığını açıklamaktadır (gazeteler, 6 Mart 2009)! Tarih Vakfı’nın yürüttüğü “Ders Kitaplarında İnsan Hakları 2” projesinin sonuçlarına göre, ders kitaplarında cinsel, etnik ve dinsel ayrımcılığa yer verilmektedir (gazeteler, 12 Mart 2009)! AKP’nin atadığı lise müdürü, “okulun üzerindeki karabulutları ve kötü şansını dağıtmak için” kurşun döktürmektedir (gazeteler, 21 Mart 2009)! MEB’in bir araştırmasına göre, namus cinayetlerini liseli öğrencilerle velilerin %26’sı desteklemektedir (gazeteler, 24 Mart 2009)!

Türkiye’de on bin kişiden sadece biri kitap okumaktadır (gazeteler, 1 Nisan 2009)! Türk Eğitim-Sen ve Gazi Üniversitesi’nin bir araştırmasına göre akademisyenlerin %46,5’i öğrencilerin lise-de iyi yetişmediğini düşünmektedir! Antalya’da TÜBİTAK adına yapılan bir araştırmaya göre, lise öğrencilerinin %80’den fazlası, (Antalya’daki) Apollon Tapınağı’nı, Kenan Evren’i, Karlı Marks’ı ve Ayşe Kulin gibi isimleri bilmemekte, ancak ABD’li müzisyen ve oyuncularını tanımaktadır (gazeteler, 17 Nisan 2009)! Kutlu doğum haftasında düzenlenen etkinlik sayısı 2006’da 2 bin dolayındayken 2008’de 13.268’e çıkmıştır (gazeteler, 19 Nisan 2009)! 2009’da kutlu doğum haftasında bir ilçenin ilköğretim öğrencilerine Kuran’ı Kerim’in Türkçe Meali ile İbadetlerimi Öğreniyorum adlı kitaplar dağıtılmıştır. Bir başka yerde Kuran’ı Kerim’i ezbere okuyan öğrencilere ödüller verilmiştir!

Bağımsız Eğitimciler sendikasının bir araştırmasına göre de, 18-30 yaş arası gençlerin %70’i başka bir ülkede yaşamının daha iyi olacağını düşünmektedir (Cumhuriyet, 3 Mayıs, 2009)! YÖK’ün eski başkan vekillerinden İsa Eşme’nin bir araştırmasına göre, dünyayı ve evreni anlayabilmek için fen bilimlerinden çok din bilgisinin gerekli olduğunu düşünenler içinde en yüksek oran imam hatiplilerdedir ve bunu meslek liseliler ve Anadolu öğretmen liseliler izlemektedir (gazeteler, 5 Mayıs 2009)! OECD’nin hazırladığı Akıl Sağlığı İndeksi raporunda Türkiye 21 ülke arasında son sırayı, öğrenci performansında sondan ikinci ve üniversiteli işsizler içinde ise ilk sırayı almaktadır (gazeteler, 7 Mayıs 2009)! Türk Eğitim-Sen’in bir araştırmasına göre, öğretmenlerin %75’i okulunda şiddet uygulayan öğrenci olduğunu ve %43’ü öğrencinin kesici alet taşıdığını, %23’ü de öğrencisi tarafından cinsel, fiziksel, psikolojik ve sözlü tacize maruz kaldığını belirtiyor (gazeteler, 13 Mayıs 2009)! Eğitim-Bir-Sen’in yaptığı bir araştırmaya göre, öğretmenlerin yarıdan fazlası, öğrenim ortam-

larını, sınıfın fiziksel durumunu, kütüphane ve spor olanaklarını yetersiz bulmaktadır (gazeteler, 14 Mayıs 2009)!

Yılmaz Esmer'in bir araştırmasına göre ABD'nin Hristiyanlığı yaymak ve Türkiye'yi bölmek isteğini düşünenler %80'i geçmektedir. AB'nin de aynı tutumda olduğunu düşünenler %80'e yaklaşmaktadır. Ne yapılsa yapılsın AB'nin Türkiye'yi tam üyeliğe almayacağını düşünenler %80 olsa da, %57'lik kesim AB üyesi olalım demektedir (Cumhuriyet, 31 Mayıs 2009)! Esmer'in araştırmasına göre, toplumumuzda aile reisi erkek olmalı diyenler %71, kocasından izin almadan kadın bir yerden bir yere gidemez diyenler %85, farklı kimlikte olanları komşu istemeyenler %70'leri bulmakta ve toplumdaki farklılıklara en hoşgörüsüz kesimi ise 15-18 yaş kümesindeki gençler oluşturmaktadır!

Bakan Çelik bakanlık görevini yeni bakana devrederken, "Bakanlığı otomatik pilota bağladık; kimse sevinmesin" demiştir. Devlet bakanıyken Türkiye'de evli kadınların %39'unun şiddet gördüğünü belirten (12 Şubat 2009) Nimet Çubukçu, millî eğitim bakanlığı görevini devralırken, "Devlet bakanlığındaki görev alanım nedeniyle MEB'le çok yakın çalışma ve işbirliği içinde bulundum. Bu vesile ile bakanlığın çalışmalarını yakından takip etme imkanım oldu" demiştir (5 Mayıs 2009).

Çubukçu Dönemi

Bakan Çubukçu'nun ilk icraatlarından biri, "En iyi bildiğim konuyu anlatmak istedim" diyerek, okulların açıldığı ilk gün "temel insan hakları, ayrımcılık, ayrımcılığa karşı mücadele ve hoşgörü" konusunda ders vermek olmuştur. Oysa Çubukçu'nun bu dersi verdiği günler, AKP'nin uyguladığı politikalar nedeniyle, bu konulardaki sıkıntıların üst düzeye çıktığı günlerdir. Örneğin 27 Eylül 2009 Pazar günü gazetelerde yer alan bir habere

göre, 35 yaşın altındaki genç nüfus arasındaki işsizlik oranı %32'yi bulmaktadır. Asgari ücret açlık sınırının altında tutulurken milletvekiline, batı ülkeleri ortalamasının çok üstünde ve asgari ücretin 18 katı maaş verilmektedir.

Eskişehir'de camiye andıran kubbeli bir lise inşa edilirken Erzurum'da bir ilköğretim okulunun bahçesine, iki tarikat üyesinin "sembolik" mezarları dikilmiştir. Türkiye'nin bir İslam ülkesi olduğu ders kitaplarına girmiştir. Devlet okulunun giderlerini karşılamayan AKP, katkı payını ödeyemeyen yoksulun anasının-ablasının okulu temizlemesini isterken varsılın binlerce dolar vererek kayıt yaptırdığı vakıf okullarına bütçeden para aktarmaktadır. Mahkemeler Alevileri muaf tutan kararlar verse de, insan haklarına aykırı olsa da, AKP, Sünni-Hanefi ağırlıklı din kültürü ve ahlak bilgisi dersini herkese zorunlu olarak okutmaya devam etmektedir.

Bakanlık nedense 2009 sonbaharında, beden eğitimi dersini seçmeli derse dönüştürmüştür. TTK'dan böyle bir önerinin gelmesi beklenmemektedir. Bakan Çubukçu ve bakanlık müsteşarı, "eğitim" alanından gelen kişiler değildir. Beden eğitimi dersi gibi çocuğun hem fiziksel hem de toplumsal gelişiminde önemli bir yeri olan bu dersi seçmeli yapma düşüncesinin nereden kaynaklandığı gerçekten merak edilmektedir.

YÜKSEKÖĞRETİMİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI

AKP, acil eylem planındaki hedeflerinden biri olan yükseköğretim konusunda, öncelikli olarak ilgili yasayı değiştirmek istemiştir. Yasa değişiklikleri kamuoyunda destek görmeyince, AKP, kendilerinden bir kişinin Cumhurbaşkanı seçilmesini beklemiş, A. Gül'ün Cumhurbaşkanı olmasından sonra da, kısa sü-

rede YÖK'ü AKP'leştirip istediklerini kolayca yapmaya başlamıştır. Bu bölümde yasa değişiklikleri ile AKP-YÖK ilişkileri ve yükseköğretimdeki değişimler irdelenmektedir.

AKP-YÖK Çekişmesi

AKP iktidar olduğunda ve 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası gereği YÖK, Cumhurbaşkanı, akanlar Kurulu ve ÜAK'nın seçtiği yedişer üye ile Genelkurmay'ın seçtiği bir üyeden oluşmuş durumdadır. Bu YÖK üyeleri, çoğunluğu muhafazakâr kimseler olsalar da, AKP'ye mesafeli olan kişilerdir.

Abdullah Gül'ün kurduğu birinci AKP hükümetinin ilk günlerinde, 27 Aralık 2002'de, AB Komisyonu ile Sokrates, Leonardo Da Vinci³¹ ve Gençlik³² programlarının her biri için Hazırlık Tedbirleri Anlaşmaları ve Sokrates Programı Pilot Uygulamaları Anlaşması imzalanmıştır. AKP, bu imzalarla, YÖK'ün ve bir önceki hükümetin başlattığı Bologna Süreci (BS)'ni de sorgusuz sualsiz benimsediğini göstermiştir. AKP, BS'ye şirin görünmek için, anayasanın ilgili maddesini değiştirip Genelkurmayın (harp akademileriyle GATA'dan) YÖK üyesi seçmesi uygulamasına son vermiştir.

BS konusunda ortak bir tutum içinde olsalar da, AKP-YÖK ilişkisi, AKP'nin laiklik, bilimsellik, türban ve katsayı konula-

³¹ Leonarda Da Vinci, beceri ve kapasitelerini geliştirmek için gençlere destek verilmesini, onlara işe yönelik mesleki ve çıraklık eğitimin sağlanmasını, mesleki ve yaşamboyu eğitimin kalitesinin sürekli geliştirilmesi amacıyla ulusal ve ulusal rekabetin artmasına yönelik olarak gençlere rekabetçi ve girişimci özellikler kazandırma programıdır.

³² Gençlik Programı, 15-25 yaş arası gençlere öğrenci değişimi yoluyla fırsatlar sunan bir programdır.

rındaki tutumu nedeniyle büyük bir gerilimle başlamıştır. YÖK başkanları Gürüz ve Teziç'in, AKP'nin hemen her girişimine (haklı olarak) karşı çıkmaları nedeniyle AKP-YÖK çekişmesi ortaya çıkmıştır. Yükseköğretim yasa taslaklarıyla başlayan bu çekişme, YÖK AKP'leşene değin hemen her konuda devam etmiştir.

İlk Çekişme: Yasa Taslakları

AKP'nin ilk eğitim bakanı E. Mumcu, “Yükseköğretim yasa-sını değiştirip AB ölçüsünde demokratikleştireceğiz” ve “Herkesin görüşünü değerlendireceğiz” diyerek hazırladıkları bir yükseköğretim yasa taslağını kamuoyuna sunmuştur. Geçmiş yıllarda genel seçim öncesinde yükseköğretim yasasını değiştirme sözü verip seçimlere girenler, hükümet olduklarında bu sözlerini unutmuşlardır. Yeni bir yasa taslağının hazırlandığı haberleri çıktığında, 20 yıldır 2547 sayılı yükseköğretim yasasına ve YÖK'e karşı olanlar umutlanmıştır. Bu arada YÖK'çüler-YÖK mensupları ve hemen her durumda YÖK'e destek çıkanlar- ise büyük bir kaygı içine düşmüşlerdir. Taslak açıklandıktan sonra, aceleye getirilmiş izlenimini verse de, içeriğinde benimsenmeyen pek çok öge olsa da, Bakan'ın, “Herkesin görüşünü değerlendireceğiz” söylemi, umutların devam etmesini sağlamıştır. YÖK'çüler ise, YÖK'ün kaldırılacak olması nedeniyle daha büyük bir tepki içine girmişlerdir.

a) Mumcu'nun Taslağı

Mumcu'nun taslağına göre, YÖK yerine Yükseköğretim Eşgüdüm Kurulu (YEK) getirilecekti (Okçabol, 2004a). YEK kendi içinden Mesleki Yükseköğretim Kurulu ile Eşyetkinlik (Akreditasyon) Kurulu oluşturulacaktı. YÖK'ün yetkilerinin önemli bir bölümü Üniversitelerarası Kurul (ÜAK)'a aktarılıp YEK bir

eşgüdüm birimi olacaktır. Üniversitenin YEK dışında, üniversite kurullarının çoğu demokratik bir yapıda oluşturulacaktır.

ÜAK, rektörler komitesiyle fen, sosyal, güzel sanatlar, sağlık, dil ve eğitim bilimleri kurullarından oluşacaktır. Kurul üyeleri, ilgili bilim alanının profesörleri tarafından seçilecektir. TÜBİTAK ve TÜBA gibi kurumlar da bu kurulda temsil edilecektir. Milli Eğitim Bakanı gerekli görürse bu kurulu toplantıya çağırabilecektir. Üniversitenin kadrolu profesörleri iki rektör adayı seçecek, YEK aracılığıyla bunlar Cumhurbaşkanı'na iletecektir. Rektör bir kez ve beş yıl için seçilecektir. Fakülte kuruluna, kendilerini ilgilendiren konularda fakülte öğrenci temsilcisi de katılabilecektir. Fakültenin kadrolu öğretim elemanları, fakültenin profesörleri arasından dekan adaylarını seçecek, rektör en çok oy alan kişiyi iki yıl için dekan olarak atayacaktır. Bölüm başkanı, dört yıl için bölüm elemanları tarafından seçilirken rektörlüğe bağlı bölümlerde (nedense) rektör tarafından atanacaktır. Vakıf üniversitelerinde mütevelli heyeti Cumhurbaşkanı'na iki rektör adayı önerecektir.

Senato, her fakülteden en az bir öğretim üyesi, üniversitedeki yardımcı öğretim üyeleri arasından seçilmiş en az iki üye, bölüm öğrenci temsilcileri arasından seçilen en az iki öğrenci ile üniversitenin yüksekokul ve araştırma enstitüleri müdürleri arasında seçilecek en az iki üye olmak üzere, üniversitelerin büyüklüğüne bağlı olarak 15-40 üyeden oluşacaktır. Üniversite yönetim kuruluna, dekanların yanında sanayi ve ticaret odalarından, il genel meclisinden, il belediye meclisinden ve en çok vergi verenler arasından temsilciler de katılabilecektir.

Bu taslak kamusal, parasız ve özerk üniversiteyi düşleyenlerin umutlarını bir anda yok etmiştir. Bakan, "Herkesin görüşünü değerlendireceğiz" dese de bu taslağa üniversitelerin piyasalaştırılmasına karşı olanlardan daha hızlı bir şekilde YÖK ve

YÖK'çüler şiddetle karşı çıkmışlardır. 30 yıldır YÖK'ün yaptıklarının hiçbirini eleştirmeyi akıllarından geçirmeyen YÖK'çüler, bu taslak ortaya çıkınca birer akademisyen olduklarını anımsayıp(!), "Akademisyenin bir görevi irdelemektir" diyerek taslağa karşıtlıklarını, bir araya gelip tartışma bile yapılamayacak hale getirmişlerdir.

3 Kasım 2002 genel seçimlerinden sonra otellerde, bakanlıklarda ve meclisteki gösterileri henüz akıllardan çıkmamıştır. AKP'nin Kıbrıs ve Irak dahil her konuda ABD'yle, AB'yle ve IMF'yle hiçbir sorun yokmuşçasına uyum içinde hareket etmesi de büyük çoğunluk tarafından benimsenmemiştir. Bu nedenlerle AKP ve Mumcu, "AB'de ne varsa getireceğiz" dese de, pek çok kimse tarafından kuşkuyla karşılanmıştır. Çünkü AKP'lilerin geçmişte dile getirdikleri düşünceler, sergiledikleri tutum ve davranışlar, AKP, demokratik (!) söylemlerde bulunsa da, söylemlerinin biçimi ve satır aralarında söyledikleriyle, laik, demokratik ve sosyal hukuk devleti anlayışıyla örtüşmediğini göstermiştir. Tartışmaların bir boyutu, AKP'nin bu durumundan, bir boyutuyla da, YÖK'çülerin tutumundan kaynaklanmıştır. Karar ve uygulamalarıyla gerçek Atatürkçü anlayışla bağdaşmayan uygulamalarıyla bilinen YÖK ve onları destekleyen YÖK'çüler, Murncu taslağına karşı Atatürkçülüğü savunmaya kalkışınca, hem komik duruma düşmüşler hem de tartışma ortamını ortadan kaldırmışlardır.

b) Çelik'in Taslağı

Demokratik ve bilimsel bir yaklaşımla, büyük çoğunluğun benimseyeceği bir tasarı üretme olasılığının kullanılamaması, hem YÖK'çülerin hem de AKP'nin işine yaramıştır. Taslak tartışmaları sırasında Siirt'te yapılan ara seçimde milletvekili seçilen R.T. Erdoğan, Başbakan olmuştur. Bu değişimi iyi değer-

lendiren Başbakan, ne yapacağını kamuoyuna açıkça söyleyip, bir bakıma hem kendisini hem de partisini bağlayan E. Mumcu'yu Turizm bakanlığına kaydırırken Doç. Dr. Hüseyin Çelik'i de Kültür Bakanlığından Milli Eğitim Bakanlığına getirmiştir.

Kimilerine nedense E. Mumcu kadar güven vermeyen ve çok konuşan bir kişiliğe sahip olan H. Çelik, bakanlıkta kıdem kazandıkça tutumunu katılaştırmıştır. Bakan Çelik'in, 5 Ağustos 2003 akşamı NTV'de bir açık oturumunda, "Yaz aylarında mecliste anayasayı değiştirecek çoğunluğa ulaşacağız, istediğimiz yasayı çıkaracağız" demesi, bakanlığın eğitimin piyasalaştırılması ve gericileştirilmesi konusundaki hırsını ortaya koymuştur. Bu söylem, yaklaşım ve uygulamalar, "eğitim" kavramıyla örtüşmediği gibi laik, demokratik ve sosyal hukuk devleti anlayışıyla da örtüşmemiştir.

Çelik'in taslağında, ÜAK ile diğer akademik kurullar yine demokratik bir biçimde oluşturulurken; üniversitelerin piyasalaştırılması konusu satır aralarına çekilmişti. YÖK'ün ve üniversitelerin bakanlaştırılması konusu ise olabildiğince öne çıkarılmıştı. Taslak, bu niteliği ile ülke için değil de, AKP için hazırlanmış bir taslak izlenimini vermişti. Bu taslakta YEK'ten vazgeçilmişti. Üniversiteler 6 yerine 4 rektör adayı seçecek ve YÖK bunların ikisini eleyecekti. YÖK için, Cumhurbaşkanı önceliği profesörlere vermek koşuluyla iki üye, genelkurmay başkanlığı profesörler arasından bir üye, bakanlar kurulu ise, bürokrat da olabilen sekiz üye seçebilecekti. Siyasal organlarca seçilen bu 11 üyeye karşın, ÜAK ancak altı üyeyi (üniversitelerden) seçebilecekti. YÖK neredeyse hükümete bağlı duruma getirilecekti.

"Bilim Etik Kurulu" gibi anlamlı ve yararlı olabilecek bir kurul ile "Sosyal Konsey" gibi, YÖK ve ÜAK'ya önerilerde bulunacak, içinde Türkiye vergi rekortmenlerinin(!) de yer alacağı, ne

olduğu belirsiz bir üst kuruluş daha oluşturulacaktı. O yılın vergi rekortmeninin bir genelev patronu olması, olayı daha da ilginç hale getirmişti. ÜAK'ta, senatolardan seçilen birer üye yerine, üniversitelerin fen, sosyal ve sağlık alanlarından seçilecek üçer üye olacaktı. Rektörler de, akademik kurulların verdiği kararları uygulamakla yükümlü olacak, seçilenler bir dönem (4 yıl) görev yapacak ve aynı bilim dalından üst üste rektör seçilmeyecekti. Bu demokratik ve akademik açılımlarına karşın taslak, buram buram AKP kokuyor, her şeyi AKP'ye yontuyordu: Taslağa göre, ÖSYM yapacağı sınavlarda (ne demekse) “yaşayan Türkçeyi” kullanılacaktı. Bakan, gerekli gördüğü hallerde, yapısı ve işlevi gereği tamamıyla akademik bir kurul olan ÜAK'yı toplantıya çağırıp başkanlık edebilecekti. Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği özel statülü üniversite yerine “Özel Statülü Devlet Üniversitesi” kurulacaktı. YÖK başkanın Gürüz'ün geçmiş yıllarda hazırlamış olduğu bir taslakta yer alan, sermayenin hizmetine girenlere yüksek ücret ödenmesi ve onlara “Araştırma Profesörü” unvanı verilmesi konusu bu taslakta, “Araştırma Öğretim Üyeliği”ne dönüşmüştü. Özel statülü devlet üniversitelerinde, mütevelli heyeti ve denetleme kurulu üyeleri, bakanın önerisi üzerine hükümet tarafından atanacaktı. Mütevelli heyeti ve de dolayısıyla yöneticileri hükümet tarafından belirlenecek olan bu okula, üniversite denebilirse, gerçekten de, bu üniversite çok “özel” olacaktı!

Üç dekan adayı fakülte içinde belirlenecek ve rektör bunlardan birini YÖK'e atanması için sunacaktı. Vakıf üniversitelerinde, en az yedi kişilik olan vakıf mütevelli heyeti, dört yıl için rektör atayıp durumu YÖK'e bildirecekti. Özel statülü devlet üniversitelerinde, mütevelli heyeti ve denetleme kurulu üyeleri, bakanın önerisi üzerine hükümet tarafından atanacaktı. Yeni kurulan, tek profesörü olan ve kadrolu öğretim üyesi sayısı 20'den az olan fakültelerde, rektör, istediği kişiyi dekan olarak YÖK'e önerebilecekti.

Fakülte kuruluna, kendilerini ilgilendirdiği konularda araştırma görevlilerinin bir temsilcisi ile fakülte öğrenci temsilcisi de katılabilecekti. Öğrenci temsilcisi kendilerini ilgilendiren konularda senatoya katılırken, öğretim üyesi sayısı 20'nin altında olan fakülteler, (nedense) senatoya temsilci gönderemeyecekti.

Taslak yasalaştığında, seçimle gelmiş ya da atanmış tüm rektörler, dekanlar, bölüm başkanları, YÖK, ÜAK ve diğer akademik kurul üyelerinin, o görevdeki hizmet süreleri ne olursa olsun, görevleri bir anda sona erecekti. Yeni kurulan üniversitelere atanan rektörler ayrıcalıklı olacak, görev süreleri 4 yıllı sınırlandırılmayacak ve ikinci kez aday olabileceklerdi. YÖK'ün şimdiye kadar çıkardığı bütün yönetmelikler geçersiz sayılacaktı. Bu taslakta yükseköğretime giriş konusu, bir yönetmelik ayrıntısında belirlenmişti. Ortaöğretimde bir mesleğe ya da belli sanat dallarına yönelik programların yüksek öğretimdeki devamı niteliğindeki programları ve ilgili ayrıntıları belirleme yetkisi ise MEB'e verilecekti. Bu taslak da büyük tepki çekmiş ve gündemde düşmüştür.

c) ÜAK'nın ve Teziç'in Taslakları

Çelik'in taslağından sonra ÜAK da, kendi taslağını hazırlamıştı. Bu taslağa göre, genelde var olan yapı korunurken YÖK geri plana çekilip rektörler ile ÜAK öne çıkacaktı ve AKP'nin taslakları gibi üniversitelerin piyasalaşmasına kapı açılacaktı. ÜAK'nın ardından da, Cumhurbaşkanı Sezer'in 2003 Aralık sonunda Gürüz yerine YÖK başkanlığını atamış olduğu Prof. Dr. İbrahim Teziç'in başını çektiği bir başka taslak hazırlanmıştı. Teziç taslağında, Çelik'in sosyal konseyine yer verilmemiş, etik kurulu ise ÜAK'nın belirleyeceği bir komisyona dönüşmüştü. ÜAK, "Ulusal Akademik Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulu" oluşturacaktı. Öğretim üyelerinin çoğunluğunun karşı çıktığı YÖK, neredeyse olduğu gibi korunacaktı. Üniversiteler

3 rektör adayı seçecek, YÖK bunlardan birini eleyecekti. Fakültenin üç adayı, rektörün değerlendirmeleriyle YÖK’e sunulacaktı. Bölüm başkanı, genelde seçimle belirlenecek, ancak rektörlüğe bağlı bölümlerde rektör, öğretim üyesi sayısı 15’ten az olan fakülte bölümlerinde de dekan tarafından atanacaktı. Vakıf üniversitelerinde, mütevelli heyetinin iki rektör adayı, YÖK’ün yorumlarıyla birlikte Cumhurbaşkanı’na sunulacaktı ve rektörlerin belirleyeceği dekan adaylarından biri mütevelli heyeti tarafından YÖK’e onaylanmak için gönderilecekti.

Teziç taslağında, özel statülü üniversite yoktu. Yeni kurulan üniversiteler için YÖK, Cumhurbaşkanı’na iki rektör adayı önerecekti. Yeni kurulan ve öğretim üye sayısı 25’in altında olan fakültelerde seçim yapılmayacak, rektör istediği üç adayı YÖK’e sunacaktı. Fakülte kuruluna, kendilerini ilgilendirdiği konularda araştırma görevlilerinin bir temsilcisi ile fakülte öğrenci temsilcisi de katılabilecekti. Kendilerini ilgilendiren konularda araştırma görevlisi ve öğrenci temsilcisi fakülte yönetim kuruluna da katılabilecekti. Üniversitedeki doçentleri, yardımcı doçentleri araştırma görevlilerini ve diğer öğretim elemanlarını temsil edecek birer kişi senato için seçilebilecek ve gerektiğinde öğrenci temsilcisi de senatoya girebilecekti. ÜAK ve Teziç taslakları da hem AKP hem de üniversiteliler tarafından kabul görmemiştir.

ç) Taslakların Ortak Niteliği

AKP’nin hazırladığı taslakların amacının, “bilim-üniversite” için değil, yükseköğretimi de bir an önce ele geçirmek için olduğu anlaşılmıştır. E. Mumcu’nun taslağının aceleye getirildiği, YÖK yerine YEK getirilmesi için Anayasa değişikliği gerektiğinin farkına bile varılmamasından belliydi. Çelik taslağının 3’üncü maddesinde, birçok kavramların açıklanmasına yer verilirken “ikinci öğretim” ve “Özel Statülü Devlet Üniversitesi”

kavramlarına yer verilmesi unutulmuştı. Bir maddede yüksek lisans için araştırma yapılması öngörülürken, diğer bir maddede araştırma içermeyebilecek tezsiz yüksek lisanstan söz edilmişti. Bu ve benzeri durumlar, Çelik'in taslağının da alelacele hazırlandığını gösteriyordu.

Çelik taslağı, “demokratiklik” konusunda da tutarlı olamamıştı. Demokratik metinlerle demokratik olmayan maddeler birbirine karışmıştı. Akademik kurulların oluşmasında, araştırma görevlilerine ve öğrenci temsilcilerine yer verilmiş; ancak, akademik birim başkanlarının seçiminde, öğretim görevlilerine, araştırma görevlilerine, idari personele ve öğrencilere hiç bir temsil hakkı tanınmamıştı. ÜAK ve YÖK, üçte iki oy çoğunluğu ile kendi seçtikleri kurul başkanının görevine son verebilirken, benzer yetkiler, kendi rektörlerini/ dekanlarını/ bölüm başkanlarını seçenlere verilmemişti. Fakülte bölümleri kendi başkanlarını seçebilirken, rektörlüğe bağlı bölümler kendi başkanlarını seçememekteydi. İlk ve ortaöğretimde herkes ders kitabı yazabilirken, taslağa göre yükseköğretimde, öğretim elemanları kendi hesaplarına ders kitabı bastıramayacaklardı!

Mumcu ve Çelik'in taslaklarıyla göre üniversite yönetim kurulları şirket yönetim kuruluna benzetilecek, üniversite yönetimine siyaset ve sermaye temsilcileri alınarak üniversitenin piyasalaştırılmasına kapı açacaktı. Otuz- kırk kişilik parti kurucuları, ilerde başbakan bile olabilecek parti başkanını seçebilirken, Çelik'in taslağına göre, öğretim üyesi sayısı 50'den az olan üniversiteler, kendi rektör adaylarını seçemeyecekti; böylesi durumlarda Cumhurbaşkanı, başbakanın iki adayından birini rektör atayacaktı. Bu taslaklar, akademik kurulların yetkisini artırırken, yükseköğretimi, bakanlığın/siyasetin/ticaretin güdümüne alma çabasını yansıtmaktaydı. ÜAK'nın taslağı rektörlerin gücünü, Teziç taslağı da, YÖK'ün tüm yetkilerini perçinleme peşindeydi. 2547

sayılı yükseköğretim yasası da, 1981'den bu yana yapılan yasa değişiklikleri de, yukarıda değinilen taslaklar da, 1946'da H.A. Yücel'in milli eğitim bakanlığında çıkarılan üniversite yasasının akademik ve demokratik niteliğine yaklaşımdan çok uzaktı.

12 Eylül'den neredeyse bir çeyrek asır sonra bile benzer anlayış, düşünce ve tutumların sürdürülmesi şaşırtıcı olmaktadır. Açıkça görülen bir başka nokta, eğitimin piyasalaşmasının öne sürülmesi ve taslaklarda “üniversiteleşme” kaygısının olmamasıdır. Gidiş, özel statülü üniversitelerin kurulması yanında, tüm üniversitelerin hükümetin ve sermayenin güdümüne girmesi yönündedir. Bir başka nokta ise üniversitede çalışanlar, “üniversiter” olamadıkça bu düzenin devam edeceğidir.

AKP, bir yandan, üniversiteleri sermayeye açmaya yeltenmiş; öte yandan da, YÖK'ü bakanlığa bağlamak istemiştir. İlk ve ortaöğretimde yerinden yönetimi savunurken, yükseköğretimi daha da merkezileştirmeye kalkışmıştır. Yükseköğretimde yönetici olanlarla kurullarda üye olanların işlerine bir anda son vermeyi tasarlamıştır. Yasal olarak ve teamüllere göre, kişilerin görevlendirildikleri süre sonuna kadar görevlerini sürdürmesinin bir “müktesep hak” olduğunu, yeni bir yasayla bu hakkın ortadan kaldırılmasının “hukuksal” olmayacağına aldırnamıştır.

Ülkenin geleceğinin, bilimsel eğitimle siyasetten-sermayeden arındırılmış, topluma ve insanlığa özgürce hizmet sunabilecek üniversitelerin varlığına bağlı olduğunu herkes bilmektedir. İlgililerden, 12 Eylül döneminde duraklama devrine giren üniversitelerin önünü açacak, üniversiteleri parasız, kamusal, laik, bilimsel ve özerk kurumlara dönüştürecek yasa değişikliği beklenmektedir. Hazırlanan tüm yasa taslakları bu nitelikte olmadığından, toplumda oluşan tepkiler üzerine bu taslakların geri çekilmesi, bu yöndeki umutların devam etmesini sağlamıştır.

Çekişecek Çok Şey Var

AKP hükümeti, üniversite bütçesini kısmış; 23 Eylül 2004 tarihli genelgeyle, araştırma görevlilerinin atanmasına sınırlama getirmiş; DİB'e on binlerce kadro verirken yükseköğretime çok sınırlı sayıda kadro vermiştir. TTK Başkanlığı 6 Eylül 2004 gün ve 133 sayılı kararı ile fen, edebiyat ve fen-edebiyat fakültesi mezunlarını öğretmenlik kaynağı olarak kabul etmiş ve dershanelerle özel okullarda çalışan fen edebiyat mezunlarını, bakanlığın düzenleyecekleri formasyon kursuyla öğretmen yapmaya kalkmıştır. Oysa yasal mevzuat gereği, öğretmenlik formasyonu düzenleme hakkı eğitim fakültelerininindir ve o günkü mevzuata göre öğretmenlik formasyonu, genelde 1,5 yıllık tezsiz yüksek lisans programlarından alınmaktadır. Bu nedenle YÖK Danıştay'a başvurmuş ve bu uygulama iptal edilmiştir. 29 Mart 2005 günü Resmi Gazete'de yayımlanan 2005/8 sayılı Başbakanlık genelgesi, üniversitelere öğretim yardımcılarının naklen ve açıktan atamalarının Başbakanlığa bağlı Devlet Personel Başkanlığı ve Maliye Bakanlığı'ndan izin alınması koşulunu getirmiştir. YÖK'ün başvurusu üzerine, Danıştay bu genelgeyi de iptal etmiştir (Cumhuriyet, 9 Eylül: 8).

Bu arada bakanlık, Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu yönetmeliğinde değişiklik yaparak, slogan atan, yazı yazar, boykot yapan öğrencilerin burs parasını kesmek olmuştur. İçişleri Bakanı da 2004 başlarında, uygunsuz(!) durumdaki üniversite öğrencilerinin izlenip rektörlüğe raporlanmasını önermiştir. AKP, 2006'da öğrenci harçlarını ve 2007'de de döner sermaye gelirlerini bir havuzda toplamayı tasarlayarak, üniversiteleri yıpratıp ele geçirmeye çalışmıştır. ÖSYM bütçesini YÖK'ten alıp Maliye Bakanlığı'na bağlamıştır. Anayasa'ya göre YÖK'ün yetkili olduğu bir konuda, ÖSS'de değişiklik yapıp imam hatiplerin önünü açacak yasa tasarısı hazırlamıştır.

Gürüz ve Teziç, AKP'nin üniversitelere türban serbestliğini dayatmasına her fırsatta karşı çıktılar. AKP'nin/Başbakan'ın türbanın önünü açacak girişimleri genelde Danıştay'dan geri dönmüştür. 17 Mayıs 2006 günü Danıştay'a silahlı saldırıda bulunulması, Danıştay'ın türban karşıtı kararlarından kaynaklanmıştır.

Yasa gereği YÖK'ün görüşü alınarak üniversite açılması gerekmektedir. YÖK, 16 Eylül 2005 tarihli kararıyla, yeni üniversite açılmasını, yedi kadrolu profesör bulunması koşuluna bağlamıştır. Aslında YÖK'ün bu ölçütü çok yetersiz bir ölçüdür ve istenen profesör sayısı, ortalama düzeyde gelişmiş bir bölümde var olması gereken bir sayıdır. Alt yapısı ve profesör sayısı yeterli, olmadığı için YÖK karşı çıksa da AKP, Mart 2006'da 15³³ ve Mayıs 2007'de 17³⁴ kamu üniversitesi açmıştır. 2006'da 15 üniversite açılmasıyla ilgili yasaya, hükümetin (başbakanın) bu üniversitelere rektör atayacağı maddesi de eklenmiş, ancak Anayasa Mahkemesi bu maddeyi, 4 Mayıs 2006'da iptal etmiştir.

AKP-YÖK çekişmesi piyasalaşma dışında her alanda devam etmiştir. Bir toplantıda bir rektör, "Ortaöğretimden iyi nitelikli öğrenci gelmiyor" deyince; Bakan H. Çelik, "Ortaöğretimde o öğrencileri sizin yetiştirdiğiniz öğretmenler eğitiyor" diyerek yanıt vermiştir. YÖK'ün yeni üniversite açılması konusuna karşı çıkması üzerine Başbakan, "Öyle bir YÖK anlayışı var ki bilime

³³ Ahi Evran (Kırşehir), Kastamonu, Düzce, Mehmet Akif Ersoy (Burdur), Uşak, Rize, Namık Kemal (Tekirdağ), Erzincan, Aksaray, Giresun, Hitit (Çorum), Bozok (Yozgat), Adıyaman, Ordu ve Amasya.

³⁴ Karamanoğlu Mehmet Bey (Karaman), Ağrı İbrahim Çeçen, Çankırı Karatekin, Artvin Çoruh, Bitlis Eren, Osmaniye Korkut Ata, Muş Alparslan, Mardin Artuklu, Kilis 7 Aralık, Sinop, Siirt, Nevşehir, Karabük, Bilecik, Kırklareli, Bingöl ve Batman üniversiteleri.

sınır getiriyor” (gazeteler, 22 Şubat 2007) demiştir. Bir gün sonra da YÖK, “2006 Mart ayında 15 yeni üniversite açıldı. Hükümetin bu üniversitelerin her birine ayırdığı kaynak yalnızca 500 bin lira. Bu parayla bilim mi olur” sorusunu sormuştur.

AKP, YÖK’ün tutumundan şikayetçi olduğu gibi, rektörlerden de şikayetçi olmuştur. AKP’nin ilk döneminde, hükümetinin hiçbir üyesi üniversitelerin açılış ve mezuniyet törenlerine davet edilmemiştir. Hatta AKP üst düzey yöneticilerinin bu yöndeki istekleri bile, rektörler tarafından kabul edilmemiştir. Bir bakıma, AKP’liler üniversitelere sokulmamıştır. İstanbul Üniversitesi ve Rektörü Kemal Alemdaroğlu ile türban nedeniyle arası iyi olmayan Başbakan, 1933 yılında Atatürk tarafından (zamanın tek üniversitesi olan) bu üniversiteye tahsis edilen Baltalimanı Sosyal Tesislerini geri almak istemiştir. Bu tesis, tüm üniversite çalışanlarının yararlandığı bir tesistir ve ortaya çıkan tepkiler sonunda bu düşünceden vazgeçilmiştir. Başbakan’ın hakaret ve saldırı içeren söylemleri, o günlerde başlamıştır: Rektörleri, ikiyüzlülükle suçlayıp “edebe” davet etmiştir! İÜ dışında, kızdığı rektörlerin başında Van Yüzüncü Yıl, Malatya İnönü, Samsun Ondokuzmayıs, Bursa Uludağ ve Bolu İzzet Baysal üniversitelerinin rektörleri vardır. AKP’nin kadro vermediği Bolu’daki üniversitede bir başkasının yaptırdığı binanın açılış törenine gelmeyen rektöre, Başbakan, “Böyle rektörün olduğu yerde tabii ki anarşizm, terörizm olur” (gazeteler, 13 Mayıs 2005) diyebilmiştir.

İÜ Rektörü Alemdaroğlu, “mahkeme kararlarını uygulamaması” nedeniyle Cumhurbaşkanı A.N. Sezer tarafından Eylül 2004’te görevden alınmıştır. Bu görevden alma, AKP’lileri çok sevindirmiştir. Bu arada YÖK, Başbakanlık Müsteşarı Prof. Dr. Ömer Dinçer’e, yazdığı kitapta intihal yatığı gerekçesiyle 2005-

te, ‘üniversite öğretim mesleğinden çıkarma cezası’ vermiş ve Ö. Dinçer’in profesörlük unvanını geri almıştır. Dinçer’e verilen bu ceza³⁵ ise, AKP’lileri çok kızdırmıştır.

AKP’nin, üniversite kadrolarını ve bütçesini kısıtlaması; türban ve imam hatip konusunu siyasal malzeme olarak kullanması ve her alanda gericileşme çabasını sürdürmesi, AKP-YÖK çekişmesini körüklemiştir. Dinçer’le ilgili bu gelişmelerin olduğu günlerde, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Yücel Aşkın hakkında “tarihî eser kaçakçılığı” ardından da “çete kurmak” suçuyla bir iddianame hazırlanmıştır. Aynı soruşturmada rektörle birlikte üniversitenin genel sekreter yardımcısı Enver Arpalı da gözaltına alınmışlardır. Beş aya yakın bir zaman geçtiği halde iddianamenin hazırlanmaması ve yargılamanın başlamamasına dayanamayan Enver Arpalı intihar etmiştir. Arpalı’nın ölümünden sonra yapılan ilk duruşmada, Y. Aşkın beraat etmiştir. Yasal mevzuat gereği, rektör gibi üst düzey bürokratlar hakkında (vatan hainliği gibi önemli bir suçlama yoksa) o kişinin bağlı olduğu makamdan (YÖK’ten) soruşturma izin alınması gerekmektedir. Böyle bir izin alınmadığından, YÖK-AKP ilişkisi bu noktada da gerilmiştir. Bu olaylar hakkında Bakan H. Çelik’in, “Sayın Teziç ve arkadaşları ‘Mahkeme bize sormadan Yücel Aşkın’ı yargılayamaz’ diyorlar. Ben de ‘Siz de Ö. Dinçer’i yargılayamazsınız’ diyorum” (Hürriyet, 26 Ekim 2005) açıklaması, Aşkın olayının bir misilleme olduğu kuşkusunu güçlendirmiştir.

³⁵ YÖK AKP’leştikten sonra, 29 Aralık 2010 tarihli ‘YÖK Müşterek İnceleme Raporu’ ile Dinçer’in eserinde intihal yapılmadığı rapor edilmiş, YÖK de Dinçer’e verilen cezayı sözde kaldırmıştır. Ancak ortada bir mahkeme kararı varken, yasal mevzuat açısından bu raporun da geçerliliği yoktur, YÖK’ün cezayı kaldırma kararının da.

Piyasalaşmada Çekişme Yok

AKP-YÖK dalaşı bütün şiddetiyle sürerken, yükseköğreti-min piyasalaşması konularında ise, Bologna Sürecinde olduğu gibi hiçbir şürtüşme yaşanmamıştır.

Yaz Okulu. 2004 yılında üniversitelerde “yaz okulu” uygulaması başlatılmıştır. Bu uygulama öğrenciye sunulan bir fırsat olarak gösterilse de, eğitimin piyasalaşmasının bir başka yolu-dur. Yaz okulundaki dersler normal dönemde okutulan dersle-rin aynısı olsa da, öğrenci alacağı her ders için birkaç kat daha fazla para ödemek zorunda kalmaktadır. Normal öğretim dö-neminde bu dersi veren eleman ya hiçbir ücret almamaktadır ya da bu ders ek ders niteliğindeyse sembolik bir ücret almaktadır. Yaz okulunda verilen ders karşılığında ise elemana yüklü bir üc-ret verilmektedir. Bazı okullarda not ortalaması düşük olan öğ-renciye yeni ders verilmemekte, ancak bu kural yaz okulunda uygulanmamaktadır.

SUNY Programları. 2003-04 öğretim yılında çift diploma-ya yönelik ortak lisans programları başlatılmıştır. Bu program, Türkiye’de (seçkin!) üniversitelerle ABD’deki New York Eyalet Üniversite Sistemi’nin (SUNY) bir parçası olan üniversitelerle ortak yürütölen bir programdır. ÖSS ile Türkiye’nin seçkin üniversitelerini kazanamayan paralı kesim için üretilmiş bir programdır. Bu programa giren öğrenciler, iki ayrı üniversitede kendileri için açılan ayrı dersleri alarak çift diplomayla mezun olabilmektedirler. Bu program, eğitimde fırsat eşitliği ile hiç bağdaşmayıp açıkça varsıl çocuklar lehine bir uygulama olduğundan, Boğaziçi Üniversitesi öğretim elemanlarının karşı çık-ması sonunda bu üniversitede ikinci yılında kapatılmıştır.

Yeni Sınavlar. Bilindiği gibi sınavlar, eğitimin piyasalaştı-rılması aracı olarak işlev görmektedir. Her sınav dersanelere

kazanç sağlayacak yeni bir alan açarken, yoksulların ilgili süreçlerin dışında kalmasına yol açmaktadır. Gürüz'ün YÖK başkanlığında, yüksek lisansa girecek öğrencilerin seçimi için Lisansüstü Eğitim Sınavı (LES), doktora girecek öğrencilerin seçimi için de Kamu Personeli Dil Sınavı (KPDS) konmuştur. Sonra da bu sınavlara birer baraj notu getirilmiştir. KPDS, yabancı dille eğitim yapan okullarda okuyamadığı için yabancı dili yeterince öğrenemeyenlerin doktora yapma olanağını yok etmiştir. LES sınavı da, sanat eğitimi alanında lisans öğrenimi görmüş olanların, öğrenimleri gereği yeterince sayısal ve sözel öğrenim görmemiş olanların önünü kesmiştir. Bu haksızlıkların bir an önce düzeltilmesi beklenirken Teziç'in YÖK'ü, bu kez Şubat 2007'de, üniversitelerin öğretim görevlisi, okutman ve öğretim yardımcılarını ataması sürecine de müdahale etmiştir. Bu atamaların yapılabilmesi için, ÖSYM tarafından yapılacak bir sınavda 100 üzerinden en az 70 puan alınması gerektiğine karar vermiştir. Sonra da, bu sınavla LES'i birleştirerek, Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavını (ALES) oluşturmuştur. Hem lisansüstü programına öğrenci seçiminde hem de yukarıda değinilen görevlere atama yapılmasında, ALES'ten en az 70 puan alınması koşulunu getirmiştir. ALES, 40'ar sorulu Sayısal-1 ve Sayısal-2 testleri ile 80 soruyu içeren Sözel testlerden oluşmaktadır.

Yükseköğretim Strateji Raporu. YÖK Başkanı Teziç'in başında olduğu bir kurul,³⁶ Türkiye'nin Yükseköğretim Strateji-

³⁶ Bu kurulun üyeleri şöyledir: Prof. Dr. Erdoğan Teziç, Prof. Dr. İlhan Tekeli, Prof. Dr. Ünal Yarımağan, Prof. Dr. Aybar Ertepinar, Prof. Dr. Süha Seviük, Prof. Dr. Burhan Şenatalar, Prof. Dr. Tunçalp Özgen, Prof. Dr. İsa Eşme, Prof. Dr. Fikret Şenses, Prof. Dr. Necmi Yüzbaşıoğlu ve Prof. Dr. Mehmet Durman.

si adlı bir rapor hazırlamıştır (YÖK, 2006). Bu rapor, AKP-lilerin değil de, AKP karşıtlarıyla YÖK karşıtlarının, bir başka deyişle parasız, bilimsel ve özerk üniversite isteyenlerin tepkisini çekmiştir. Bu rapordan YÖK'ün kendi yaptıklarından bile pek memnun olmadığı ve ilk kez karar vermek yerine (örneğin üniversiteye giriş sınavı konusunda) öneriler getirdiği görülmüştür. Raporda, Batı'nın sömürdüğü ülkelerle ABD'nin güdümünde kalmış ülkelerin yükseköğretiminden örnekler verilip Türkiye'de özel öğrenci oranının artması gerektiği ima edilmiştir. ÜAK'a Rektörler Komitesi'ne dönüşsün, profesörler çalışmadıkları üniversiteler için de rektör adayı olsun, belirli konularda görev yapacak rektör yardımcıları akademisyen olmasın gibi önerilerle, küreselleşmenin kaçınılmazlığı vurgulanarak girişimci üniversite öne çıkarılmıştır.

YÖK'ün Vakıf Üniversitesi Raporu. Teziç'in YÖK'ü, 2007 yılında vakıf üniversitesi raporu yayımlamıştır (YÖK, 2007). Raporun önsözünde, vakıf üniversitesi yolunu açan YÖK değilmiş gibi, *“Türk Yükseköğretimine ilk kez 1984'te giren vakıf üniversiteleri”* ifadesi ile başlamıştır. Raporda, *“1970-li yıllarda ‘özel üniversite’ seçeneğini gündeme getirmişlerse de bu deneyim başarısızlıkla sonuçlanmıştır”* denmiştir. Oysa bu uygulamaya, 1982 Anayasası'na aykırı olduğu için son verilmiştir. YÖK'ün özel üniversiteyi benimsediği, Anayasaya aykırı olan bir uygulamaya “Başarısız deneyim” demesinden bellidir. Raporda, *“Türkiye’de yükseköğretim olan talep ile arz arasında büyük bir fark bulunmakta, bu fark özellikle son 30 yıldan bu yana giderek artmaktadır. Bunun bir sonucu olarak yurtdışındaki üniversitelere olan talep artmaktadır”* denmektedir. Bu konuda da, yükseköğretim kontenjanları çoğaldığı ve vakıf üniversitelerinde açık kontenjanlar olduğu, öğrencinin yurt dışına gitme nedeninin arz-talep dengesizliğinden kaynaklanmadığı,

vakıf eğitiminin pahalı oluşu ya da yabancı hayranlığının körüklenmesi gibi nedenlere dayandığı yadsınmaktadır.

Raporda, “Türkiye’nin öteki alanlarında olduğu gibi, yükseköğretimin çeşitliliği anlamında dünyadaki gelişmelere kayıtsız kalması mümkün değildir. ...devlet üniversitelerinin üzerindeki kontenjan baskısının azaltılması bakımından, vakıf üniversiteleri, üzerinde durulması gereken bir seçenek durumundadır” denmektedir. Devlet bütçesinden 20 yıldır vakıf üniversitelere kaynak aktarılmasına karşın, yükseköğretimdeki toplam öğrencinin ancak %5 kadarı vakıf öğrencisidir. YÖK raporunda, az sayıda öğrenci için, vakıflara o kadar kaynak aktarmaya gerek olup olmadığını is hiç irdelememektedir.

Vakıf üniversiteleriyle ilgili ilk düzenlemeleri Doğramacı’nın YÖK’ü hazırlamıştır. Vakıf üniversiteleri mevzuatı hazırlanırken, rektör ve dekan atanmasında, bilerek ve isteyerek, yetkiler vakıf üniversitesi mütevelli heyetlerine verilmiştir. Bu yöntemle vakıf üniversitelerini denetim dışında bırakıp kamu üniversitelerinde mütevelli heyeti uygulamasını özendirmeye çalışan YÖK, bu işten de kendisini soyutlamak istercesine, “*Vakıf üniversitesi rektörü seçiminde Cumhurbaşkanlığının onayı gerekmektedir. Oysa Anayasa’da yer alan (Madde: 130/6) özel hüküm uyarınca vakıf üniversitesi Rektörlerinin de Cumhurbaşkanınca atanması hukuki bir sorumluluk olmaktadır*” demiştir. Ancak bu eleştirileri yapan YÖK, durumu düzeltmek için de bir şey yapmamıştır.

Her önüne gelene vakıf üniversitesi açma izni veren YÖK raporunda, “*toplumsal kaynakların toplumun varlıklı kesimlerine aktarılması yoluyla sosyal dengeleri daha da bozucu, toplumsal vicdanı yaralayıcı esasen kendisi yeterli bir mal varlığı koymayarak üniversite kurmaya kalkışacakların iştahlarını kabartıcı sonuç-*

lar doğurmasının önüne geçilmelidir” diyebilmektedir. Vakıf üniversitesi açılmasında belirleyici olan YÖK raporunda, “hukuk, eğitim, inşaat, makine mühendisliği gibi bu dalların vakıf üniversitelerinde açılmasında daha seçici davranılması gerektiği, bu kurumları yakından tanıyanların üzerinde ittifak ettikleri bir görüştür” denmektedir! YÖK raporunda, “Yükseköğretimin özel kesim tarafından sunumunun son yıllarda birçok ülkede denetimsiz ve hızlı şekilde büyümesi, kamu hizmeti olma niteliğinin kaybolmasına ve kalite, mesleki yeterlilik, akademik tanınmanın bulunmayışı gibi pek çok sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur” dese de vakıf üniversitelerinin açılmasını desteklemektedir!

Ödül ve Cezada Bile Çekişme

AKP, TBMM Onur Ödülünü, Mart 2007’de, 10 yıl YÖK başkanlığı yapmış olan Prof. Dr. İhsan Doğramacı’ya vermiştir! Doğramacıya verilen ödül, YÖK başkanlarına verilen bir mesaj niteliğindedir. Doğramacı, rektör ve dekan atamalarından lisans programlarına kadar her şeyi kendisi belirleyerek üniversiteleri yüksekokula dönüştüren kişidir. Genelde tutucu kimlikteki kişilerin YÖK üyesi, rektör ve dekan olmalarını sağlamıştır. Üniversitenin başına türban sorununu sarmıştır. Üniversitenin özerkliğine, demokratikliğine ve bilimselliğine darbe vurmuş ve üniversitenin piyasalaşması için elinden geleni yapmıştır. Bu ödülün Doğramacı’ya verilmesi, herhalde onun yükseköğretim sistemimize katkısı nedeniyle değil, yaptıklarıyla AKP’ye verdiği hizmet nedeniyle. Bu arada AKP, Doğramacı’nın elinden tutup yükselttiği ve onun YÖK başkanlığında halefi olan Prof. Dr. Mehmet Sağlam’ı da, önce Etik Kurulu Başkanlığına getirmiş, sonra da milletvekili yaparak ödüllendirmiştir.

Uygulamalarına bakıldığında, Doğramacı-Sağlam çizgisini 28 Şubat 1997’ye kadar aynen koruyup devam ettiren Prof. Dr.

Kemal Gürüz'ün de AKP tarafından ödüllendirilmesi beklenmiştir. Oysa Gürüz'ün evi 7 Ocak 2009 günü aranmış ve Gürüz Er-genekon sanığı olarak gözaltına alınmıştır. Suçlamalar karşısında, “Ben Amerikancıyım” diyen Gürüz tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır. Bu davada K. Alemdaroğlu da tutuksuz, Malatya İnönü Üniversitesi eski rektörü Fatih Hilmioğlu ve Başkent Üniversitesi Rektörü Mehmet Haberal gibi tutuklu olarak yargılanan rektörler de vardır. AKP yargıda kadrolaştıktan sonra Gürüz, 28 Şubat Soruşturması kapsamında da sanık gösterilmiş, yurtdışından gelerek savcılığa teslim olmuş olsa da 22 Haziran 2012’de, “kaçma tehlikesi!” gerekçesiyle bu kez tutuklanmıştır.

Gürüz'ün bütün talihsizliği 28 Şubat 1997 tarihli MGK kararlarından sonra “türban” karşıtı bir tutum takınmasıdır. Oysa YÖK başkanı Gürüz'ün 1997 MGK kararları öncesindeki tutumunun AKP'nin tutumundan bir farkı olmamıştır. 1997 öncesinde katsayı konusu da yoktur ve Gürüz türban konusunda sessiz kaldığı gibi muhafazakâr kişilerin yönetici olmasını sağlamıştır. Örneğin “Kadının en iyi muhafazası ancak yuvasında olur. Kadını erkeğe, erkeği kadına sevdiren Allah'tır. Kocasını razı olduğu halde ölen kadın cennete gider. Peygamber efendimiz kadının huysuzluklarına katlanan erkeğe mükâfat verir” (Cumhuriyet, 6 Eylül 1997: 15) diyen kişinin rektör olmasını sağlamış ve “Din eğitiminin, İslam'ı istemenin bilime aykırı bir yönü yoktur: Çünkü bilim kanunlarını Cenabı Hak Teala koymuştur” (MEB: 1996: 135) düşüncesinde olan kişiyi de dekan yapmıştır. “1997 yılında Cami Yaptırma Derneği Başkanlığı yapmış eski bir sekreter”, YÖK Denetleme Kurulu Başkanı olarak atanmıştır (Göküzü Gençlik Dergisi, 3, Şubat 2001: 7). Gürüz'ün, DB-MEB-YÖK projesi sonucu olarak 1997 yılında uygulamaya koyduğu yeni öğretmen yetiştirme modeli de, dinci kesimin savunduğu modeldir (Okçabol, 1999; TDV, 1996). Yine aynı Gürüz, 1997

yılında, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeninin ilahiyat fakültesinde yetiştirilmesini ve orada alacağı dini derslerle ilköğretimde Türkçe ya da sosyal bilgiler dersine girebilmesini de sağlamıştır. Gürüz'ün piyasacı eğitim anlayışıyla baskıcı yönetim anlayışı da AKP'nin anlayışıyla örtüşmektedir. Gürüz, yönetim anlayışı nedeniyle Cumhurbaşkanı A. N. Sezer'le de anlaşamamış olduğu için bu konuda da AKP ile aynı paraleldedir.

Özcan'ın YÖK Başkanlığı ve AKP'leşen YÖK

Teziç'in görev süresi bittiğinde, Cumhurbaşkanı Gül, Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan³⁷'ı, YÖK Başkanı yapmıştır. Özcan başkan olduğunda bir grup öğrenci, Özcan'ın Türkiye Fulbright komisyonu üyeliğine değinip özgeçmişine ve çalışmalarına bakarak kısaca, "Hem gericidir hem piyasacıdır" diyerek Fethullah Gülen izinde olduğunu ve ABD'ye hizmet edeceğine yönelik

³⁷ Uluslararası Stratejik Araştırma Kurumu'nun Bilim ve Dayanışma Kurulu Başkanı olan Özcan, Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi yazı kurulu ile Fulbright Komisyonu üyesidir. Genelde fen bilimleri ile ilgili bir kurum olan TÜBİTAK'ın parasal destek verilmesi için değerlendirme yapan Grup Yürütme Komitesi üyesidir ve onun üyeliği zamanında TÜBİTAK İslami bir toplantıya parasal destek vermiştir. Malezya'da Uluslararası İslam Üniversitesi'nde bir süre çalışmış ve "Geleneksel Müslüman Toplumunu Kelantan'da Yaşamın Niteliği" raporunu hazırlamıştır. 1983-2004 yılları arasındaki yayınlarının önemli bir bölümü en az bir başka akademisyenle yapılmış ortak çalışmalardır. 1989'da doçent olmasına karşın ancak 14 yılda profesör olmuştur. Bir sosyolog olan Özcan'ın yazdığı makalelerin ya da sunduğu bildirilerin önemli bir bölümü, polis ve İslam'la ilgili konular üzerinedir. "Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Anaplan" konusundan "Eğitimde Öğretim Materyalleri: Bugünkü Kullanım ile Gelecekteki Gereksinimi Belirleme" konusuna kadar hemen her konuda; Ulaştırma Bakanlığı'ndan MEB'e ve DB'ye kadar pek çok ulusal ve uluslararası kuruluşla 30'a yakın proje çalışması yapmıştır.

yorumlar içeren bir bildiri dağıtmışlardır (gazeteler, 27 Aralık 2007). Bir gün sonra Özcan, Başkan olması üzerine ziyaretine gittiği TBMM Başkanı'na, hem cumhurbaşkanının hem de başbakanın kendisini uyarıp, "Aman hocam dikkat et. Bir şey söylersen ipimizi çekerler" dediklerini açıklamıştır. O günlerde Maliye Bakanı'yla sohbet eden müsteşarın, "Yeni YÖK başkanının havası değişmiş. Gayet güzel sözler söylüyor" demesi üzerine, Bakanın "İsterse söylemesin..." yanıtı, herkesin dikkatini çekmiştir. Özcan'ın YÖK başkanı olması üzerine Prof. Dr. C. Şengör, "Hiçbir akademik özelliği yok, değil YÖK başkanı asistan bile yapmakta tereddüt ederim" (gazeteler, 29 Şubat 2008) diyerek hem Özcan'ı hem de A. Gül'ü eleştirmiştir.

Özcan'ın YÖK Başkanlığı

Özcan'ın başkan olmasından kısa bir sonra Üniversitelerarası Kurul (ÜAK), Şengör'ü YÖK üyeliğine seçmiştir. Özcan, hemen Cumhurbaşkanına göndermesi gereken dosyayı, yetkisini aşarak 1 ay bekletip seçimde usul hatası olmuş diyerek ÜAK'ya geri göndermiştir. Sonra da, çeşitli bahaneler bularak Şengör hakkında disiplin soruşturması açmış ve Şengör'ün YÖK üyeliğini engellemiştir. Özcan, Başbakan'ın belediye başkanlığı döneminden arkadaşı olan ve "zina" konusundaki gerici tutumuyla ün salmış olan kişiyi YÖK başkan vekilliğine getirmiştir. Üniversitelerde 600 kadarı eğitimci ve 250 kadarı ise ilahiyatçı ona 12 bin dolayında profesör varken ve lisans öğrencilerinin %25 kadarı eğitimde ve yalnızca %3 kadarı ilahiyatta okurken Özcan, bir ilahiyatçıyı, YÖK'teki Eğitim Komisyonu Başkanı yapmıştır.

Beş yıldır üniversitelere kadro vermeyen AKP, Özcan'ın YÖK başkanı olması üzerine, Ocak 2008'de, üniversiteye beş bin ek kadro vermiştir. Hükümet ve cumhurbaşkanı kontenjanından atananlarla birlikte AKP yandaşları, Şubat 2008 itibariy-

le YÖK genel kurulunda çoğunluğu elde etmişlerdir. A. Gül'ün cumhurbaşkanlığı sayesinde YÖK AKP'leştiği gibi, ÜAK'da kısa sürede AKP'leşmiştir. ÜAK, sayıları on bin dolayında olan profesörler arasından partili kimliği öne çıkmamış biri yerine, 2009'un ilk aylarında, 2007 genel seçimlerinde AKP'den aday olmuş bir kişiyi YÖK üyeliğine seçmiştir.

a) Türban

TBMM 11 Şubat 2008 günü yükseköğretimde başörtüsünün serbest bırakılmasını öngören Anayasa değişikliğini kabul etmişse de, bu değişiklik 5 Mayıs 2008'de Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Özcan, Anayasa Mahkemesi kararını beklemeden ve YÖK Genel Kurulunun görüşünü almadan, üniversitelere gönderdiği genelgeyle, türbanla ilgili Anayasa değişikliğinin yeterli olduğunu ve yükseköğretim yasasının Ek 17. maddesinde bir düzenleme yapılmasına gerek olmadığını belirtip türbanı serbest bırakmalarını istemiştir. AKP'li olmayan hukukçuların, anayasa profesörü olan bir önceki YÖK başkanının, emekli cumhuriyet savcılarının, hukukla ilgili dernek ve baroların, üniversite rektörlerinin büyük çoğunluğunun Ek 17 değişmeden anayasa değişikliğinin bir anlam ifade etmeyeceğini belirtmelerine aldırış etmemiştir. Bu konuda görüşlerini açılan ÜAK'ya, "Bu konu sizin işiniz değil" demiştir. Danıştay, Özcan'ın bu genelgesini de iptal etmiştir.

Yüzlerce imam hatip okulu açan ve imam olamayacakları halde kızları imam hatiplere alan 9. Süleyman Demirel bile, "Türban, şariat devleti arayan İslami akımların kullandığı araçlardan biridir" (gazeteler, 10 Mart 2008) uyarısında bulunmuştur. Buna karşın 11. Cumhurbaşkanı Gül, Kayseri'de Erciyes Üniversitesi'nin açılış töreninde, "Üniversiteler inançların özgürce yaşanacağı yerler olmalı" derken Başbakan da İspanya'da,

“İnançlarına göre yaşayan” Müslümanlara övgüler düzmüştür. YÖK Başkanı Özcan da, inanca göre yaşamayı özgürlük olarak sunmuştur. Onlar için inanca göre yaşamamanın en önemli göstergesi kadınların türbana bürünmesidir.

b) Yandaş Rektör/Dekan Atamaları

AKP’leşen YÖK, Temmuz 2008’de altı rektör adayını altıdan üçe indirirken iki üniversitede en çok oy alan kadın adayları ilk üç aday arasına almamıştır. Bir başka üniversitede de, 732 oy almış ve en yakın rakibine 348 oy fark atmış olup ikinci kez seçime giren rektörü de, ilk üç arasına almamıştır. YÖK, Anadolu Üniversitesi’nde yapılan rektörlük seçiminde, 807 üyeden 334 oy alan adayı değil de, 96 oy alan adayı Cumhurbaşkanı’na ilk sırada sunarak rektör olmasını sağlamıştır. Mecliste üçüncü dördüncü turlarda 5-10 oy farkıyla ve 200 küsur oyla cumhurbaşkanı seçenlerin, yüzlerce oy farkını görmezden gelip en yüksek oyu alanları değil de en düşük oy alanları rektör olarak atanmalarını içlerine sindirmelerini anlamak kolay olmamaktadır.

YÖK, Temmuz 2008’de 21 üniversiteye rektör atarken bir günde incelemesi gereken aday sayısı $(21 \times 6) = 126$ ’dır. YÖK’ün 21 üyesinin her biri bir aday için birer dakika değerlendirme yapacak olsa, bu iş $21 \times 126 = 2.646$ dakika ya da 44 saat sürecektir. YÖK bu işi 4-5 saatte bitirdiğine göre, rektör adayları sayısı altıdan üçe indirilirken üyelerin, adayların AKP’ye yakınlığına ya da sadakatine bakarak karar verdiklerini düşünmek yanlış olmamaktadır. YÖK, rektör adaylarıyla ilgili tutumunu dekan ataması yaparken de sürdürmüştür. Örneğin 2009 sonbaharında, Ege Üniversitesi’nde yapılan dekan adayını belirleme seçiminde 85 elemandan 60’ının oyunu alan kişiyi değil de 9 oy alan kişiyi dekan olarak atamıştır.

c) Asistan Sorunu

2547 sayılı Yükseköğretim Yasası'na göre, doçent ya da profesör kadrosuna atanan göreceli olarak iş güvencesine kavuşmaktadır. Diğer öğretim elemanları belirli sürelerde istihdam edilmektedir. Yardımcı doçentler, 2-3 yıl; öğretim görevlileri 2 yıl; araştırma görevlileri (argörler) ise, 33. maddeden atanırlarsa 3 yıl, 50/d maddesine göre atanırlarsa, her defasında bir yıl olmak üzere öğretim yardımcılığı kadrolarından birine atanabilmektedirler. Bu süreçlerin bitiminde yeniden atama yapılabilir. Teamüllere göre, sözleşmesi bir kez yenilen kişi iş güvencesine kavuşmuş olması gerekmektedir.

Tüm öğretim elemanlarının %35'ini oluşturan argörler, belki de yükseköğretimdeki toplam iş gücünün %50'den fazlasını gerçekleştirmektedir. Bu hizmetlerin karşılığı, ancak kirayı karşılayabilecek bir ücret almaktadırlar. Öğretim üyeliğine geçişin ilk basamağı sayılan argörlük, kimileri eleştirse de, usta-çırak ilişkisi içinde bir şeylerin öğrenileceği, akademisyenliği tanıyıp benimseyenlerin kendilerini akademisyenliğe hazırlayacakları bir süreçtir. Ancak, sistem buna fırsat vermemektedir. Ayrıca sözleşmeli statü, kişileri sessizleştirmeye ve dinamikliklerini yok etmeye yönelik bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu süreli çalıştırmalar sonunda pek çok yetenek üniversiteye yabancılaştırılmakta ve üniversiteden uzaklaşmak zorunda kalmaktadır.

Özcan, Başkan olduğu günlerde, "Araştırma görevlilerini burslu çalıştıralım, beğenmeyince ve istediğimiz zaman atarız" ile "Herkes üniversiteye gitmesin, üniversiteyi paralı yapalım" ve "Rektör seçimleri karışıklık yaratıyor, üniversite senatoları"³⁸ rektör

³⁸ Senatoda, cumhurbaşkanının YÖK'ün gönderdiği üç aday içinden seçtiği rektör, YÖK'ün atadığı dekanlar ve genelde YÖK'ün atadığı dekanların

adayını belirlesin” sözleriyle tepki toplamıştır. Sonra da, 26 Kasım 2008’de, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 50/d maddesine göre atanmış araştırma görevlilerini, onların müktesep haklarını yok sayıp tezleri biter bitmez kapı önüne koymaya karar vermiştir.

Üniversitelerin bir bölümü, lisansüstü öğrenimlerini tamamlayan argörleri, kendi istekleriyle ayrılana ya da o üniversitede öğretim görevlisi, yardımcı doçentlik ya da doçentlik kadrosuna atanana değin, üniversite tarafından 2547 sayılı yasanın 33. maddesine göre istihdam etmektedirler. 33. maddeye göre araştırma görevlisi olmak için kişinin lisansüstü öğrencisi olması gerekmediğinden bu kadro zamanla sınırlı bir kadro niteliğinde değildir. Doktorayı bitirenler 33. maddeye göre istihdam edilince, onların işsiz kalmaları ve akademik yaşamdan kopmaları da engellenmiş olmaktadır. Bu arada pek çok üniversitede, 50/d maddesine göre atanmış argörlerin, aynı üniversitede yardımcı doçent/doçent kadrolarına atanmaları bir gelenek haline gelmiştir.

Bu geleneğin YÖK kararıyla bozulması, müktesep hak haline gelmiş bir duruma hukuk dışı müdahale anlamına gelmektedir. Bu nedenle de argörler arasında bir direniş başlamıştır. Bu arada, İstanbul Üniversitesi’nde 3 Mart 2009 günü yapılan “Üniversite Özerkliği ve İş Güvencesi” paneline öğrencilerin alınmaması, bu direnişi güçlendirmiştir. Tepkiler üzerine, tezini bitirenlerin iki yıl daha o kadroda kalabileceği açıklanmıştır.

ç) Sınavlar

Özcan’ın YÖK’ü, 30 Temmuz 2008 tarihli yönetmelikle, öğretim elemanı kadrolarına atamalarda ALES’i, bir baraj puanı

seçtiği bölüm başkanlarının çoğunluğu oluşturduğu fakülte kurulunun seçtiği senatörler bulunuyor.

olmaktan çıkarmış ve atamayı belirleyen en önemli ölçüt haline getirerek üniversitenin kendi elemanını seçme özerkliğine son darbeyi vurmuştur. Bu yönetmeliğe göre, başvuranların sıralanmasını belirleyecek toplam notun, %55'ini ALES, %15 'ini lisans mezuniyet notu ve %15'ini de yabancı dil puanı belirleyecektir. Üniversitenin/bölümün kendi yapacağı sınav ve mülakatın belirleyiciliği %15 ile sınırlandırılmıştır. Yönetmeliğe göre, araştırma görevliliğine başvuracaklarda bir de mezuniyet notu için 2,5 barajı getirilmiştir. ALES, öğrencilerin lisans düzeyinde 4-5 yılda uzmanlaştığı alanda yapılan bir sınav olmayıp lise dengi ve ÖSS benzeri bir sınavdır. Bu sınavın seçme sürecinde %55 oranında belirleyici olmasının eğitsel ve akademik olarak hiçbir değeri ve anlamı yoktur. Lisans öğrenimi sırasında 40-50 ders ve 140-160 kredi alanların mezuniyet notuna, neredeyse ALES'in dörtte biri değerinde ağırlık verilmesi de ölçme açısından anlamsızdır. Üniversiteler, özellikle araştırma görevlisi alırken, gelişimini ve değişimini 4-5 yıl boyunca gözlediği, kendisini yakından tanıma olanağı bulduğu ve kendisinde akademik yetenek gördüğü kişileri seçmeye çalışmıştır. Üniversitenin, akademisyenlerin değerlendirmelerini değersiz bulup ALES'in dörtte biri kadar ağırlık verilmesi de akademik açıdan anlaşılabilir bir durumdur. ALES ile getirilen 2,5 not barajı da, öğrencileri mağdur edecek bir karardır. Çünkü pek çok üniversite öğrencisi, özellikle 3. ve 4. yıllarında büyük bir başarı yakalamakta, ancak ilk yıllardaki düşük notları nedeniyle not ortalamasını 2,5'üğün üzerine çıkaramamaktadır.

YÖK, 2009 yazında üniversiteye girişi belirleyen "3 saatlik" bir sınav olan ÖSS'yi kaldırıp yerine, iki hafta üst üste yapılacak Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) ile Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS) gibi iki sınav getirmiştir. YGS'nin ilk oturumu "2 saat" ve ikinci oturumu da "2 saat 15 dakika" sürecektir. Bir

hafta sonra yapılacak LYS ise iki farklı günde ve üç ayrı oturumda yapılacak; oturumlar sırasıyla, “2 saat; 2 saat 10 dakika ve 2 saat” sürecektir. Sınavların yapıldığı kentlere uzak yörelerde yaşayanlar, YGS için en az iki gün ve LYS için de en az üç gün olmak üzere, okula gittiği yöreden ayrılacak; iki kez yol parası, 6-7 gün de yeme, içme ve yatak parası verecektir. Sınav sayısı artacağından sınav ücreti de artacaktır. Bu değişiklikler, emekçi kesimin eğitim sürecinden uzak kalmasını sağlayacak, dershanelere ve cemaatlere yönelmeyi hızlandıracak, eğitim süreçlerinde var olan ezberci yaklaşımı ve de öğrencinin kişisel gelişiminin ve sağlığının bozulmasını pekiştirecektir.

d) Meslek Liselilere Ek Katsayı

YÖK 21 Temmuz 2009’da, imam hatip lisesi mezunlarının önünü açmak için yükseköğretime girişte farklı katsayı puanı uygulamasını kaldıran bir karar almıştır. Büyük olasılıkla imam hatipli hukukçuların, çağ dışı yorumlarının sıkıntısını çeken İstanbul Barosu Başkanlığı, bu kararın iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle dava açmış ve Danıştay, YÖK’ün kararının yürütmesini oy birliğiyle durdurmuştur. Bunun üzerine YÖK, 17 Aralık 2009’da üniversiteye giriş sınavında adaylara “farklı katsayı” uygulanması konusunda yeni bir kararı almış ve Danıştay bu kararı da, 17 Aralık 2009’da iptal etmiştir. YÖK Başkanı Özcan, basın toplantısında, katsayı konusundaki kararlarının Danıştay tarafından iptal edilmesi üzerine, “*bizim B ve C planlarımız var. D ve E’ye kadar gider. Yemin ediyoruz. Bu sonucu tahmin ettiğimiz için her şeyi baştan hazırladık*” demiştir (gazeteler, 12 Aralık 2009). Bu ifade, hukuksal duruma uymadığını bile bile bu kararların alındığının bir itirafı niteliğindedir. Bir soru üzerine, “*Hocam gerekirse hukuku da dolanacağız*” demesi de, hukuk dışına çıkma kararlılığının göstergesidir. Başkanın imam hatip okullarıy-

la ilişkili olarak da, “Kimse çocuğunu bu okullara imam hatip olsun diye yollamıyor. Amaç dini bilgileri öğrenmesi, hayata hazır başlanması... Bu ortaöğretimdeki din kültürü ve ahlak bilgisi dersi kaldırılabilir, ciddi bir din dersi, seçmeli din dersi getirilebilir, o seçmeli din dersinde veliler neyi arzu ediyorlar, çocuklarının Kuran öğrenmesini mi arzu ediyorlar, Kuran öğrenirler, namaz süreleri ve ayetleri öğrenebilirler, temel dini bilgiler kazanabilirler” demiştir. Anlaşılan, hayata hazır olmak için dini bilgileri gerekli gören Başkan için, başka inanç sahibi, inancı olmayan, inanç sahibi olsa da imam hatibe gitmeyen yurttaşların bir değeri yoktur. Kuran’ın, namaz sürelerinin ve ayetlerin öğretileceği bir dersi öneren kişi DİB Başkanı değil, varlık amacı ve temel işlevi “laiklik ve bilim” olan üniversitelerden sorumlu kişidir!

e) Öğretmenlik

Gürüz zamanında öğretmenlik programlarından çıkarılan eğitim tarihi, felsefesi ve sosyolojisi dersleri, Teziç zamanında 2006’da yeniden eklenmiştir. Yine Teziç zamanında, DKAB öğretmenlerinin ilahiyatta yetiştirilmesi uygulamasından vazgeçilmiş ve bu görev eğitim fakültelerinde açılan DKAB öğretmenliği anabilim dalına verilmiştir. Özcan zamanında bu anabilim dalında ilahiyatçıların görevlendirilmesi hız kazanmıştır. Bu anabilim dalında, ailenin yozlaştığına ve yozlaşmanın Tanzimat ile başladığına değinen, insanların kurban kesmek yerine deniz aşırı ülkelere giderek tatil yapmalarından yakınan ve ailenin kuruluşu için de “Kuran hakkıyla okunmalı” (Okçabol, 2010b) düşüncesine yakın kişiler istihdam edilmeye başlanmıştır.

YÖK, öğretmenlik programlarında okuyan öğrencilere, 14 saatlik fark dersleri verilerek özel eğitim öğretmenliği sertifikası verilmesine karar vermiştir (27 Nisan 2009). Oysa 14 saat, bir dönem okutulan 3 kredili bir dersin üçte biri kadardır. Öğret-

men adaylarının bu 14 saatte, öğrenme güçlüğü, konuşma sorunu ve fiziksel yetersizliği olan engelli öğrencileri eğitmeyi öğrenmeleri olanaklı değildir.

YÖK, Eylül 2009'da, lisans programlarında okuyan tüm öğrencilere öğretmenlik formasyonu verilebileceği kararını almıştır. Oysa eğitim fakülteleri yıllardır gereksinimin çok üzerinden öğretmen yetiştirmektedir. 300 bin dolayında eğitim fakültesi mezunu iş aramaktadır. Bu sertifika uygulaması, nitelsiz öğretmen üretme, iş arayacak öğretmen adayı sayısını yakın zamanda milyonlara çıkarma ve ilahiyatçılara öğretmenlik yolunu açma anlamına gelmektedir. Danıştay bu kararı iptal etmiştir.

YÖK Başkanı Teziç zamanında 2006-07'de mesleki teknik eğitim fakültelerinin kapatılması düşüncesi gündeme gelmiştir. YÖK'ün de benimsemesi ve MEB'in 28 Eylül 2009 tarihli yazısı üzerine, 2 Kasım 2009 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile mesleki teknik okullara öğretmen yetiştiren mesleki teknik eğitim fakülteleri kapatılmıştır. 21 mesleki teknik eğitim fakültesi teknoloji fakültesine, 2 mesleki eğitim fakültesi sanat ve tasarım fakültesine, 3 turizm eğitim fakültesi de turizm fakültesine dönüştürülmüştür. Bu fakültelerin kapatılmasının nedenleri şöyledir: "MEB, mesleki teknik eğitim fakültesi mezunlarının ancak %5 kadarını istihdam etmektedir. Mezunlar öğretmenlik dışında diğer alanlarda istihdam edildiğinde unvan ve yetki sorunu yaşamaktadır. Bologna Süreci'nde bu fakültelerin denklikleri yapılamamakta, akredite olamamakta ve AB projelerinin bazı olanaklarından yararlanamamaktadır. Sanayi teknoloji mühendislerine gereksinim duymaktadır" (Eltez, Ekiz ve Sönmez, 2008).

Gürüz zamanında, kamusal bir görev olan öğretmen yetiştirme anlayışından sapılmış ve vakıf üniversitelerine eğitim fakültesi açma izni verilmiştir. Gürüz, eğitim fakültesi açmak iste-

yen vakıf üniversitelerinin niteliğine büyük ölçüde özen göstermiştir. Özcan ise, kamu üniversitelerinden eğitim fakültesi açılmasını dondururken cemaatçi eğilimde olduğu bilinen vakıf okullarına ise eğitim fakültesi açma izni vermeye başlamıştır. Eğitim fakültesi olmayan vakıf üniversiteleri bile, öğretmenlik sertifikası programları açılmıştır.

Bakanlık 1989 yılından bu yana öğretmenlik programlarına ilk beş sırada başvurup kazanan öğretmen lisesi mezunlarına burs vermektedir. Son yıllarda plansız bir şekilde açılan eğitim fakülteleri ve artırılan kontenjanlar nedeniyle, öğretmenlik programlarından mezun olup da iş bulamayan öğretmen sayısı 300 binler dolayındadır. Ancak bakanlık, öğretmen olma olasılığı çok küçük olan adaylar için burs vermeye devam etmektedir.

Fen-Edebiyat Fakültelerinin İşgüzarlığı. Son yıllarda fen-edebiyat fakültelerinin öğrenci kontenjanları boş kalmakta ve iş bulamayan mezun sayıları çoğalmaktadır. Bu arada YÖK, 2008 yılında yaptığı bir düzenlemeyle, yeni kurulacak üniversitelerde fen, edebiyat ve fen-edebiyat fakültesi kurulması zorunluluğunu da kaldırmıştır. Fen-edebiyat fakülteleri, “bilim” adına fakültelerinin geleceğini düşüneceklerine ve YÖK’ün bu kararına şiddetle karşı çıkacaklarına, çabalarını kendilerine öğretmen yetiştirme konusunda bir yer açmaya yoğunlaştırmışlardır. AKP’leşen YÖK’ün atadığı ve önemli bir bölümü eğitim bilimci olmayan eğitim fakültesi dekanları da, nedense fen-edebiyatçıların bu çabalarını ya görmezden gelmekte ya da desteklemektedirler.

YÖK bu konuda, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Prof. Dr. Mustafa İsen başkanlığında fen-edebiyat fakültesi dekanlarından oluşan bir komisyon kurmuştur. Bu komisyonda eğitim fakültesi temsilcileri yoktur. Bu komisyon, 2010’un ilk üç ayında yaptığı çalışmalar sonunda bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda,

YÖK'ün bazı uygulamaları eleştirilirken fen-edebiyat fakülteleri neredeyse göklere çıkartılmakta ve bu fakülterlere öğretmen yetiştirme olanağının verilmesi istenmektedir. Hatta ilköğretim öğretmenlerinin eğitim fakültelerinde, ortaöğretim öğretmenlerinin de fen-edebiyat fakültelerinde yetiştirilmesi önerilmektedir.

Eğitim fakülteleri ile fen-edebiyat fakülteleri, ortak dersleri olsa da işlevleri, nitelikleri ve amaçları farklı fakültelerdir. Fen-edebiyat fakülteleri ortak dersleri olsa da mühendislik fakültelerinin işlevini üstlenmeye kalkışmadığı gibi eğitim fakültelerinin işlevlerini üstlenmeye de kalkışmamalıdır. Öğretmen ve fen-edebiyatçı yetiştirmede var olan sorunların çözümü ilgili fakültelerin işlevleri içinde ve ilgili uzmanlık alanlarının varlığını kabul ederek çözümlmelidir. YÖK'ün de fen-edebiyat fakültelerinin de bu yaklaşımı, hem bilim adına yanlıştır hem de öğretmen yetiştirmeyi küçümseyen/önemsemeyen bir anlayışı yansıtmaktadır.

f) Diğer Uygulamalardan Örnekler

AKP'leşen YÖK, AKP'nin Mayıs 2008'de, alt yapısı yeterince oluşturulmamış 9³⁹ yeni kamu üniversitesi açmasına hiç itiraz etmemiştir. YÖK hukuk fakültelerinde, 2008'de İktisat ve Maliye bölümlerini ve 2009'da da, Kamu Hukuku ile Özel Hukuk bölümlerini kapatmış, Roma Hukuku Anabilim Dalını da kaldırmıştır. Hukukçuların, bu alanların çağdaş hukuk anlayışının oluşturulmasında vazgeçilmez alanlar olduğu ve bunların kaldırılmasıyla cemaat hukuku anlayışının kolaylıkla benimsenip gelişebileceği uyarısına kulak vermemiştir.

³⁹ Ardahan, Bartın, Bayburt, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Şırnak, Tunceli ve Yalova üniversiteleri.

2009 yazında YÖK Başkanı'nın maaşına %100 zam yapılırken üniversite harçları %8 artmıştır. Asgari ücretin 517 lira, emekçiye yapılan zammın %4 düzeylerinde olduğu ve toplumun %60'tan fazlasının yoksulluk sınırında yaşadığı bir dönemde harçlara yapılan zam, yine yoksulların aleyhine olmuştur.

YÖK Başkanı, her fırsatta aklına geleni söylemektedir. “*Rektör seçiminde Köşk ve YÖK’ü tümüyle devreden çıkartıp, mütevellî heyetleri yoluyla seçim modelin*” önermektedir. “*Köylüler, mahalleliler, beldelerde yaşayanlar, okuryazar olmayanlar kendi muhtarını, belediye başkanını seçer, ama akademisyenler kendi rektörlerini seçemez*” demeye getirmektedir! Özcan, “*Her önüne gelenin vakıf açabilmesinin doğru olmadığını*” söylese de, önüne gelene vakıf üniversitesi açma izni vermiştir! Ayrıca, Ortadoğu’dan Afganistan’a ve Azerbaycan’dan Almanya’ya kadar her yerde üniversite açmaya yeltenmiştir. Ortadoğu ülkelerini kasteden Özcan, “*Onların çok paraları var ve eğitime de çok para yatırırlar. Biz de o yatırımdan payımıza düşeni alalım diye düşünüyoruz*” diyebilmiştir. “*Ben ülkemi pazarlamaya geldim*” diyen bir Başbakanı ile Kayseri’den Fenerbahçe’ye transfer olan Mehmet Topuz için, “*Kayserililer işini bilir*” diyen bir Cumhurbaşkanı olan ülkede bu “*iş bilirci*” söylem hiç yadırganmamıştır!

Uzaktan Eğitime Denklik! YÖK, 2009 Şubat’ında, Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği’nin 8.maddesini değiştirerek yurtdışında uzaktan eğitim yoluyla alınan diplomalara denklik verilmesini kabul etmiştir. Yurtdışındaki uzaktan eğitim olayı genelde bu eğitimi veren üniversite için kazanç kaynağıdır ve parası olanın da parasıyla bir belge alabildiği bir uygulamadır. Uzaktan eğitim kesinlikle yüz yüze yapılan eğitim ile aynı nitelikte değildir, yüz yüze eğitime denk değildir. YÖK, uzaktan eğitimin denkliğini kabul ederken,

ÖSS'yi kazanamamış, bir üniversiteye girememiş ya da bir üniversite okuma güçlüğünü yaşamak istememiş paralı kesime yeni bir kapı daha açmış olmaktadır.

Varsa Yoksa İlahiyat. YÖK, 29 Ocak 2009 günü aldığı bir kararla, ilahiyat ön lisans diplomalarından “Sadece Diyanet ve din hizmetleri için geçerlidir” şerhini kaldırmıştır! Sayıları 27'yi bulan ilahiyat fakültelerinde ikinci öğretim programlarının açılmasına izin vermiştir. İlahiyat fakültesi kontenjanlarını, 2008'de %200 artırıp 2.610'a çıkaran YÖK, 2009'da da, bu fakülteler toplam 3.840 yeni öğrenci alınmasını istemişken, %115 artırıp 5.620'ye çıkarmıştır! İlahiyatlardaki ikinci öğretim uygulamasını da yaygınlaştırmıştır.

Yabancı Dille Öğretim Hayranlığı! Mayıs 2009'da İTÜ senatosu, alt yapısı hazır olan bölümlerin %100 İngilizce program açabilecekleri kararını almıştır! Bu karar, üniversitenin yurt dışı öğrenci ve öğretim elemanı değişim programlarından yeterince yararlanması, üniversiteyi dünya sıralamasında yükseltmek ve İTÜ her zaman çağdaş değişimin öncüsü olduğu için(!) alınmış. Temel görevlerinden biri Türkçeyi koruyup geliştirmek ve bilim dili haline getirmek olan üniversitelerin böylesine kararlar alması da şaşırtıcı olmaktadır. Yabancı dil öğretmenin yolu, o dilde öğretim yapmak değildir. Pek çok ülkede İngilizce öğretim yapılsa da o ülkenin insanları İngilizceyi etkin bir biçimde öğrenmektedir. Yabancı dille yapılan öğretimin daha nitelikli olduğuna dair toplumda var olan yanlış kanıyı düzeltmeye çalışacağına İTÜ'nün aldığı bu karar, eğitsel bir karar olmayıp, reklam amaçlıdır ve piyasa mantığıyla alınmış bir karardır. 10 Nisan 2010'da, İstanbul-Beykoz'da bir Türk-Alman üniversitesi kurulmuştur. Bu kamu üniversitesinde de, nedense öğretim dili İngilizce ve Almanca olacaktır!

ÖSYM. ÖSYM Başkanı Prof. Dr. Ünal Yarımağan, yaş haddinden emekli olmadan hemen önce, yeni kurulan bir üniversiteye atanmıştır. Gelişmekte olan ve akademisyene gereksinimi olan üniversitelere bu tür atamalar yapılabilmektedir. Ancak gereksinim olduğu gerekçesiyle o üniversiteye atanan başkan, hukukun arkasından dolanılarak, bir görevlendirmeye yeniden ÖSYM başkanlığına getirilmiştir. 29 Mart 2011’de, KPSS’de 500’ü aşkın kişinin eğitim bilimleri testinde 120’de 120 doğru yanıt vermesi üzerine, Yarımağan görevinden istifa etmiştir. Bu kez nedense AKP onun arkasında durmamış ve istifasını destekler bir hava takınmıştır. Ölçme konusunda uzmanlık isteyen bir görev olan ÖSYM başkanlığına da, ölçmeyle hiç ilgisi olmayan, ancak “Türbana evet” demiş bir kişi, Prof. Dr. Ali Demir getirilmiştir. Demir, göreve geldikten sonra ÖSYM sınavlarıyla ilgili pek çok yolsuzluk ortaya çıkmışsa da, görevinden ayrılmayı düşünmemiştir. AKP’den de Demir’in istifa etmesine yönelik bir ima bile gelmemektedir.

Bologna Sürecine Uyum

YÖK, eğitimin piyasalaşması konusunda olduğu gibi, AB ile bütünleşme süreci ve BS konularında da AKP ile uyum içinde çalışmıştır. İ. Teziç’in YÖK Başkanlığı döneminde, 15 Nisan 2004’te Türkiye’nin AB Eğitim ve Gençlik Programlarına katılımıyla ilgili olarak Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Mayıs 2004’te pek çok üniversitenin “Erasmus Üniversite Beyanname-sini” almasıyla, Avrupa’daki yükseköğretim kurumları ile öğren-ci-öğretim üyesi değişimini ve Bologna hedeflerine uyulmasını içeren yeni bir süreç başlamıştır. YÖK, 11 Mart 2005’te Diploma Eki ve Avrupa Kredi Transfer Sistemi’nin uygulanmasını kabul etmiştir. Bu arada YÖK, uluslararası hareketliliği öne çıkaran Erasmus Değişim Programına paralel olarak yurt içindeki

yükseköğretim kurumları arasında değişimi sağlamak üzere Farabi Değişim Programını başlatmıştır.

11 Şubat-16 Mayıs 2005 tarihleri arasında, Türkiye'nin çeşitli yörelerinde BS sürecinin tanıtılması için toplantılar yapılmıştır.⁴⁰ BS'de Türkiye bir YÖK Başkan Yardımcısı tarafından temsil edilmektedir. Türkiye, Lizbon Sözleşmesi'ni 1 Aralık 2004 tarihinde imzalamış ve sözleşme 1 Mart 2007'de yürürlüğe girmiştir. BS ile ilgili çalışmalar, bir kısmı Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen ve 2004 yılından itibaren yürütülen "Bologna Uzmanları Ulusal Takımı Projesi" kapsamında, bir kısmı da YÖK'ün oluşturduğu komisyonlar tarafından yürütülmektedir. YÖK, BS'nin beklentileri doğrultusunda, 11 Mart 2005'te Diploma Eki ve AKTS'nin⁴¹ uygulanmasını kabul etmiştir. 20 Eylül 2005 günü "Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri ve Yükseköğretim Kurumları Ulusal Öğrenci

⁴⁰ Bu toplantılarda ele alınan konular ve büyük çoğunluğu profesör olan konuşmacıların bir bölümü şöyledir: BS (L. Özkale, S. Önderoğlu, K. Edinsel, B. Akın); BS ve hareketlilik (B. Hartoka, S. Atalay, A. U. Peker); BS kalite güvencesi ve akreditasyon (K. Edinsel, İ. N. Cangül, N. Erk); üniversite-senayi işbirliği ve istihdam edilebilirlik (N. Erk); BS ortak dereceler (N. Güven, S. Önderoğlu); Europass (S. Atalay); diploma eki (S. Örnektekin); stratejik plan (N. Güven, B. Arıkan); Comenius ve Leonardo (Ulusal Ajans temsilcileri). 6 Haziran 2005'te de İstanbul'da yabancı konuşmacıların katılımıyla, BS Türkiye Projesi (2004-2005) Değerlendirme Konferansı yapılmıştır. Bu arada, 11 Ağustos ile 17 Eylül 2005 tarihleri arasında altı ayrı zamanda İstanbul, Londra, Ankara ve Berlin'de toplantılar düzenlenmiş; çeşitli üniversitelerde kalite gelişim reformu çalışmaları başlatılmıştır.

⁴¹ AKTS, Avrupa Kredi Transfer Sistemi, bir dersin başarıyla tamamlanabilmesi için öğrencinin (ders alma, uygulama, seminer, sınav ve ödev gibi) yapması gereken bireysel çalışmaların tamamını belirten bir değerdir. YÖK AKTS kredisini, bir akademik yıl için 60 olarak belirlemiştir (YÖK, 2010: 43).

Konseyi Yönetmeliği”⁴² ile “Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği”ni çıkarmıştır. Yönetmelik gereği, ÜAK’nın belirlediği dokuz kişilik “Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK)” oluşturulmuştur (YÖK, 2006: 52-53). YÖK, 28 Aralık 2006 tarihinde, protokol yapan kurumlara ortak program açma izni veren “Yükseköğretim Kurumlarının Yurtdışı Kapsama Dahil Yükseköğretim Kurumlarıyla Ortak Eğitim ve Öğretim Programları Tesisi Hakkında Yönetmelik” ile 11 Mayıs 2007’de de, Lizbon sözleşmesiyle ulusal mevzuat arasındaki uyumsuzlukları kaldırmak amacıyla, “Yurt Dışı Yükseköğretim Diplomaları Denklik Yönetmeliği”ni kabul etmiştir. Türkiye, Avrupa’da başlatılan Eurostudent Projesi’ne⁴³, projenin üçüncü döneminden itibaren 2007 yılında üye olmuştur.

⁴² Bu yönetmelik, yükseköğretim kurumlarının eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin değerlendirilmesi, kalitelerinin geliştirilmesi, bağımsız “dış değerlendirme” süreciyle kalite düzeylerinin onaylanması ve tanınması konusundaki çalışmalara ilişkin esasları düzenlemektedir. İlgili yönetmelik çerçevesinde ulusal boyutta, ÜAK’nın belirlediği dokuz kişilik YÖDEK ve yükseköğretim kurumlarında da Yükseköğretim Kurumu Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulları (ADEK) çalışmaların yürütülmesi ve koordinasyonundan sorumludur.

⁴³ Bu projenin amacı, Avrupa’daki öğrencilerin içinde bulundukları sorunlar hakkında karşılaştırılabilir ve güvenilir veri toplamak, bu verileri çözümlmek ve katılımcı ülkelerdeki ilgili kurumlara eğitim politikalarını belirlemelerinde yardımcı olmaktır. Avrupa’da, öğrenci katılımı çalışmaları 38 ülkenin ulusal öğrenci konseyinden oluşan ve yaklaşık 10 milyondan fazla öğrenciyi temsil eden AÖB tarafından yürütülmektedir. Bu birlik, AB, Bologna İzleme Grubu, Avrupa Konseyi, UNESCO gibi ilgili kurumlarda, öğrencilerin eğitimle ilgili gereksinimlerini temsil etmekte ve desteklemektedir. Türkiye’deki öğrenci katılım çalışmaları da, YÖK’ün 20 Eylül 2005 tarihli “Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri ve Ulusal Öğrenci

Özcan'ın YÖK Başkanlığı döneminde, 21 Eylül 2008 tarih ve 5544 sayılı yasayla AB ile uyumlu Ulusal Mesleki Yeterlik Sistemini kurmak ve işletmek için Mesleki Yeterlik Kurumu oluşturulmuştur. YÖK, 2006'da Türkiye Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi (TYYÇ)'yi belirlemek üzere YÖK üyeleri ve yükseköğretim kurumları temsilcilerinin katıldığı Yükseköğretim Yeterlikler Komisyonu'nu kurmuş ve bu komisyona destek vermek üzere de 2008'de, üniversitelerden seçilen üyelerle Yükseköğretim Yeterlilikler Çalışma Grubu'nu oluşturmuştur. YÖK, 20 Aralık 2008'de yükseköğretim kurumlarında Bologna Eşgüdüm Komisyonlarının kurulmasını ve bunların görevlerini kabul etmiştir. Bu kurulların çalışmaları sonunda YÖK, 21 Ocak 2010'da Genel Kurul kararıyla tüm yükseköğretim kurumlarının uyması gereken TYYÇ'yi⁴⁴ onaylamıştır (YÖK, 2010). Bu çerçeveye göre, akademisyen, hangi derste ne zaman ne yapacağı daha önceden programlanmış konuları öğretmekle yetinecektir. Öğretenin ve öğrenenin yaratıcılığına fırsat verilmeyecek; işlenen konuların toplum yaşamıyla ilgisi kurulmadığı gibi, eleştirel, düşünsel, felsefi ve bilimsel yaklaşımlarda olmayacaktır. Eğitim-öğretim süreçlerinden niçin ve neden gibi sorulara, kuramsal yaklaşımlara yer kalmayacaktır.

Konseyi Yönetmeliği'ne göre Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri ve AÖB'ye üye olan Ulusal Öğrenci Konseyi tarafından yürütülmektedir.

⁴⁴ Söz konusu olan yeterlikler program ve alana özgü yeterlikler ile ulusal ve Avrupa yeterlikleriyle ilgilidir. Temel alan yeterliklerinin tanımlanması çalışmaları kapsamında, TYYÇ temel alanları olarak Uluslararası Eğitim Sınıflandırma Standardı'nın belirlediği temel alanlar benimsenmiştir. Temel alan yeterliklerini tanımlamak üzere, Üniversitelerarası Kurul'un Eğitim Konseyleri tarafından ve ağırlıklı olarak ilgili dekanlar arasından seçilerek belirlenen üyelerin katılımı ile Temel Alan Çalışma Grubu oluşturulmuştur.

BS gereği her lke, BS Sekreterliğine iki yılda bir ulusal rapor göndermektedir. Bu rapor, bir önceki rapor dönemi sonrasında, kredi transferi, ğrenci ve ğretim elamanlarının hareketliliği ve kalite güvencesi gibi BS'nin temel konularıyla ilgili olarak gerçekleşen uygulamalarla yükseköğretim ve BS'yi bekleyen sorunlar hakkında bilgiler yanında ülkedeki durum hakkındaki öz-değerlendirme yapılmasını sağlayan bazı anket sorularının yanıtlarını içermektedir. YK de, iki yılda bir rapor gönderirken bir bakıma BS'ye hesap vermektedir. Bu raporların ikincisi 2007-09 dönemiyle ilgili olup 1 Kasım 2008'de BS Sekreterliği'ne gönderilmiştir (YK, 2010a). BS Sekreterliği de, gelen raporları not vererek değerlendirmektedir.

YK, "Bologna Süreci gereği" diyerek, yükseköğretim kurumlarının faaliyetlerinin planlamasında dış paydaşların da görüş, öneri ve desteklerini almak amacıyla danışma kurullarının oluşturulması için bir yönetmelik taslağı hazırlamış ve 17 Ekim 2009'a kadar üniversitelerin bu konuda görüş bildirmelerini istemiştir. Neredeyse her üniversitede var olan mezunlar derneği ve de vakıflara, işçiler, köylüler, yoksullar değil, o üniversitede okuyup siyasetle ilgilenen, ticaret yapan, sanayi retimiyile uğraşan, finans alanında çalışan kişiler ye olmaktadır. Bu yeler, dernek ve vakıfların yönetim kurullarında bulunan niversite yöneticilerine iş dünyasının gereksinimlerini, isteklerini ve görüşlerini belirli düzeylerde de olsa iletmektedirler. Üniversitelerde alışan ğretim elamanları ise, panellerde konuşmacı olarak, yurt içi ve yurt dış akademik toplantılara katılarak, diğer katılımcılarla etkileşim içine girerek bu tür etkinliklerde kazandıkları edinimlerini üniversitelerinde paylaşmaktadırlar. Bu gerçekler ışığında YK'n bu girişimi, üniversiteyi sermayenin güdümüne sokma girişimi anlamına gelmektedir.

Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması!

YÖK, 10 Mart 2011’de, “Yükseköğretimin Yeniden Yapılanmasına Dair Açıklama” yayımlamıştır (bkz. <https://basin.yok.gov.tr/?page=duyurular&v=read&i=248>). Bu açıklama, yükseköğretimin yeniden yapılandırılması konusundaki YÖK anlayışını ve bu konuda nelerin yapılabileceğini yansıtan bir açıklamadır. Bu açıklama öncelikle göze ve kulağa hoş gelen, ancak içi boşaltılmış ya da yapay anlamlarla donatılmış, paydaş, çeşitlilik, özerklik, rekabet, insan hakları ve demokrasi gibi sözcüklerle doludur. Bu sözcükler, genellikle Bologna Süreci ile ilgili bildirgelerde çokça yer alan sözcüklerdir. YÖK bu açıklamada, *“kurulu sistemin pek çok alanında yurt içi ve yurt dışındaki gelişmelere cevap verecek kuramsal ve kurumsal değişikliğin zamanında gerçekleşmemesi ülkemiz için ‘geciken reform maliyeti’ni artırmaktadır”* demektedir. Bu açıklama, YÖK’ün kurulu sistemi yurt içi ve yurt dışı gelişmelere yanıt verecek bir biçimde yönetemediğinin itirafı gibidir. Bu açıklamayla YÖK, çeşitlilik, kurumsal özerklik, hesap verebilirlik ve kalite güvencesi gibi süslü püslü sözcükler kullanarak yükseköğretimi piyasalaştırma hedefini de açıklamıştır.

Açıklamada yükseköğretimde çeşitlilik konusunda, *“yükseköğretimde çeşitliliğin muhtelif boyutları bulunmaktadır. Bazı kurumlar temel veya uygulamalı araştırmalarda yoğunlaşmış iken diğerleri eğitim ağırlıklı veya topluma hizmete odaklı olabilir”* denmektedir. Sonra da, *“Karar alma mekanizmaları ve yönetim sistemi, eğitim şekli (birinci ve ikinci öğretim, uzaktan öğretim, yaşam boyu eğitim vb. ağırlıklı) gibi konularda farklılaşmaya imkan tanıyan, ayrıca devlet, vakıf, özel veya uluslararası üniversite modelleri hayata geçirilebilir”* denmektedir. Bu açıklama, vakıf üniversitelerinin yanına, kâr amaçlı özel üniversitelerle uluslararası üniversitelerin getirilmesi ve üniversitelerin çeşitlenerek piyasalaşması anlamına gelmektedir.

Bu açıklamada, “*Çeşitlilik ilkesi çerçevesinde yükseköğretim kurumlarının kendi politika ve önceliklerini belirleyerek, mali konular da dahil olmak üzere kendi tercihleri doğrultusunda gelişmeleridir*” demektedir. Bu açıklama da üniversitelerin kendi kaynaklarını kendilerinin üretmesi anlamına gelmektedir. Üniversitelerin en kolay kazanç elde edeceği kaynak öğrencidir. Bu gidişle üniversite ücretli olacaktır. Kimi akademisyenler üniversiteye gelir getirmek için sermayenin işine gelen işlere koyulacak, kimi proje kimi de yeşil sermaye peşinde koşacaktır. Üniversite kendi mali kaynaklarını ürettiği ölçüde, özerkleşmek yerine paranın güdümüne girecek piyasalaşıp ticarethaneye dönüşecektir.

Açıklamada, üniversiteye gelir getireceklerin başarısıyla ilgili olarak, “*sonucu veya performansı değerlendirmeyi sağlayacak yeni açılımlara fırsat verilecektir*” denmektedir. Yükseköğretimin yeniden yapılandırılması çalışmalarının, “*önce üniversitemizin rektörlerinin, daha sonra konunun diğer ilgili bütün taraflarının katkılarının teminine çalışılacak, şeffaflık ve katılımcılık ile*” yürütüleceğine değinmektedir.

Uluslararası Yükseköğretim Kongresi

Yükseköğretimi “yeniden yapılandırma” sürecini başlatan YÖK, “Yeni Yönelişler ve Sorunlar” adıyla, 27-29 Mayıs 2011 günlerinde Uluslararası Yükseköğretim Kongresi’ni düzenlemiştir. Bu kongreye, 90’ı Türkiye’den olmak üzere 25 ülkeden 300 konuşmacı katılmıştır. Bu kongre, Swiss Otel’de sürdürülmüş, kongreyi izlemek isteyenler yüklü bir bedel ödemiştir. Kongreye katılanlar, Dolmabahçe Sarayı’nda, Mimar Sinan Üniversitesi’nin Tophane-i Amire denen mekânında ve yat gezisinde, üç gece üst üste verilen akşam yemeğiyle ağırlandırlardır.

Kongre koordinatörü YÖK üyesi D. Günay, “*sistemdeki problemler nedir, gelecekte nasıl bir yükseköğretim sistemi ön-*

görmeliyiz, bunun üzerinde bir tartışma meydanı olsun istiyoruz. Yükseköğretimin tartışılacağı bir 'yükseköğretim meydanı' oluşturmak istiyoruz" sözleriyle kongreyi açmıştır. Ancak 14-15 Mayıs 2011'de öğretim üyeleri derneklerince düzenlenen ve "Üniversitede Yeniden Yapılanma" konusunun irdelendiği 6. Üniversite Kurultayı'na da Kasım 2010'da ODTÜ'de yapılan 5. Üniversite Kurultayı'na da YÖK'ten kimse gelmemiştir. Daha önceki yıllarda Ankara Üniversitesi ya da Eğitim Sen'in düzenlediği ve üniversite sorunlarının tartışıldığı bilimsel toplantılar da umursanmamıştır. Bu toplantıları yok sayan YÖK mensupları, nasıl oluyorsa "tartışma meydanı" istediklerini söyleyebilmektedirler!

YÖK Başkanı Özcan da, "*Birçok ülkenin yeni bir yüzyıla girerken, yükseköğretimde birçok araştırmacı tarafından "Altın Çağ" olarak nitelenen dönemleri geride bıraktığını*" söyleyip "*Türkiye de son dönemde yükseköğretimde altın bir çağa girmektedir*" diyerek övünebilmiştir!

Cumhurbaşkanı A. Gül de, bu kongrenin açılış konuşmasında, "*Üniversite, asli vazifesi olan bağımsız araştırmaları yapabilirsin ve bunları özgürce öğrencilerine aktarabilirsin diye özerk olmuş kurumlardır. ... Hocalarımız, özgürce araştırma yapmalı ve hiçbir şekilde gerçeği araştırmaktan korkmamalıdır*" diyebilmiştir! Oysa o günler, yaptığı bilimsel araştırmayı toplumla paylaşan bir akademisyen hakkında Kocaeli Üniversitesi'nin ve adli makamların soruşturma açtığı günlerdir. Atadığı üyelerle YÖK'ün ve rektörlerle de üniversite yönetimlerinin AKP'leşmesini sağlayan Cumhurbaşkanı'na göre, "*YÖK, artık üniversiteleri kontrol altına almaya adanmış bir kurum olmaktan çıkmalı ve üniversiteler arasında koordinasyonu sağlayan ve kamu kaynaklarının etkin kullanımını sağlamaya dönük tedbirler alan bir kurum olmalıdır.*" Cumhurbaşkanı, henüz basılmamış kitap yazmaktan, parasız ve eşit eğitim istemekten, düşüncesini açıklamaktan tutuklananlar,

neden suçlanıp tutuklandıklarını bilmeyen sanıklar ve aylardır tek kişilik hücrelere konan yazarlar yokmuş gibi, AKP militanlarına taş çıkartırcasına propaganda yapıp *“Demokrasimiz her geçen gün biraz daha kökleşmekte ve olgunlaşmaktadır”* diyebilmiştir! Eğitim, felsefe ve sosyoloji bölümlerinde ilahiyatçıların giderek artan oranda istihdam edilmelerini ve yeni üniversitelerde istidam koşulunun cemaatçilikten geçtiğini görmezde gelen Cumhurbaşkanı, *“Ülkenin artık her tarafında bulunan üniversiteler hem farklılıklara olan hoşgörüyü artıracak hem de kalkınmanın motoru olacaklardır... Üniversite müfredatı sabit fikir ve dogmaların ezberleştirilmesini dışlamalı, eleştirel düşünceyi öğretmeyi esas almalıdır. ... Üniversite, artık eskiden olduğu gibi öğrencileri tek tipleştirme ve aynılaştırma gayesi güdemez”* demektedir! Cumhurbaşkanı, kısa bir süre önce öğretim dili Türkçe değil de İngilizce-Almanca olacak Türk-Alman Üniversitesi’nin açılışını kendisi yapmamış gibi, *“Her şeyden önce herkesin kendi dilini çok iyi bilmesi gerekir. Bu anlamda dünyanın bazı iyi üniversitelerinde mühendislik talebesi ve tıp öğrencisinin bile kendi dili ile ilgili kompozisyonların yazılmasının ders olarak okutulduğunu biliyoruz. Kendi dilini çok iyi bilmeyenin, başkasının dilini iyi öğrenmesi mümkün değildir”* diyebilmiştir! Cumhurbaşkanı, insanı insanlıktan çıkaracak rekabetin üniversitelerde de olmasını, *“Devlet üniversiteleri arasındaki rekabeti elastik bir yapıya kavuşturduğumuzda, performansları açık ölçüldüğünde ve ilan edildiğinde bu rekabet başlayacaktır”* sözleriyle desteklemiştir!

YÖK’ün davetli ve gözde konuşmacıların biri ise, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi rektörü Prof. Dr. Yücel Altunbaşak olmuştur! TOBB rektörü, bu kongreye “Yükseköğretimin Finansmanına İlişin Bir Model” başlıklı bildirisiyle katılmıştır. Konuşmasına, *“Amerikan yükseköğretim finansman modelinden esinlenerek Türkiye dinamiklerine uygun olduğu*

düşünülen kamu üniversitelerinin finansmanına yönelik bir reform önerisi” sunacağını belirterek başlamıştır.

Dünya nüfusunun %8 kadarına sahip olan ABD, tüm dünyada üretilen toplam gelirin ise %60 kadarına sahiptir! Kişi başına düşen geliri Türkiye’den kat be kat fazladır! Toplumun genel öğrenim düzeyi, neredeyse Türkiye ortalamasının iki katıdır! Her yıl on binlerce öğrencinin okumak için gittiği ve en çok beyin göçünün olduğu bir ülkedir! En çok silah üretilip satan, diğer ülkeleri en çok sömüren, hemen her istediği ülkede karışıklık yaratan ve istediği anda işgale yeltenen, her an dünyanın bir yerinde masum insanların ölümüne yol açan bir devlettir! Dışarıya kendi dilini, müziğini, kültürünü, modasını ve parasalcı anlayışını ihraç eden bir sömürgeci ülkedir! Tarihsel olarak maceraperestlerin kurduğu bir ülke olarak ABD’de girişimcilik ve rekabet yaygındır. Ancak gerektiğinde başkanlarının (örneğin Clinton’ın Oval Ofis’teki gayri meşru ilişkisi) özel yaşamını bile didik didik edebilen ya da (Nixon) istifasına yol açabilen bir hukuk sistemine sahiptir. ABD’de, vergi kaçırdığı saptanan kişi, başkan da olsa başkan yardımcısı (Spro Agnew) da olsa o anda (1973) görevinden ayrılmaktadır. Bu ABD ile bizim ülke arasında dağlar kadar fark vardır.

Yine de TOBB rektörü, yükseköğretim paralı hale getirecek ve “*üniversite kazanan her öğrenciye kredi verilmesi*” ile sonuçlanacak karmaşık önerilerini, bu ABD’den bizim dinamiklerimize uygun modeller söylemiyle sıralamıştır. “*Devlet üniversitelerinde uygulanan kredi sisteminin vakıf üniversitelerini de kapsayacak şekilde genişletilmesini*” de önermiştir. Hatta “*Bu uygulama bir yönüyle devletin imkânlarının özel teşebbüse kullanılması anlamına gelmektedir. Bu açıdan böyle bir itirazın rasyonel bir dayanağı vardır*” diyerek bu öneriyi yapmıştır! TOBB rektörü, yükseköğretimin finansmanındaki ikinci boyutu, “İşe

göre aş” söylemiyle açıklamış ve sunduğu planın “üçüncü aşamasında üniversiteler eğitim ücretlerini kendileri belirleyebilmektedirler. Böylece daha yüksek eğitim ücreti ile öğrenci çekmeyi başaran üniversiteler öğretim üyelerine daha yüksek maaşlar verebileceklerdir” deyip son önerisini yapıp *“şartlar oluştuğu zaman, performansa göre maaş uygulamasına geçilmedir”* demiştir. AKP ve Cumhurbaşkanı bu önerileri ve TOBB rektörünü çok beğendiklerinden bu kişiyi birkaç ay sonra onu TÜBİTAK başkanlığına getirmişlerdir.

Bu kongrede bildiri sunanların çoğu, YÖK’ün beklentileri doğrultusunda konuşma yapmak üzere çağrılmış olsa da, New Delhi’den gelen Hintli bir akademisyen Tilak (2011), “Yükseköğretimin Finansı” adlı bildirisiyle kendisini davet edenleri şaşırtmıştır. Tilak, 60’a yakın kaynağa dayalı bir alan-yazın incelemesine dayanarak kamusal üniversite ile üniversitenin neo-liberal finansmanı konularını enine boyun irdemiş; üniversitelerin kamusal olmasını gerektiren ekonomik, sosyal, siyasal ve tarihsel nedenlerinden söz etmiş ve üniversitenin paralı olmasının tehlikelerine değinen bir konuşma yapmıştır. Yükseköğretimin kamusal olması için, şu gerçekçeleri sıralanmıştır: 1) Eğitim kamusal ve yükseköğretim de en azından yarı kamusal bir alandır. 2) Eğitimin toplumsal getirisi vardır. 3) Kamusal üniversite fırsat eşitliğini sağlar (özellikle Pazar ekonomisinin varlığı ve bu düzende belirsiz bir gelecek için borçlanmanın/kredi almanın güçlüğü, kamusal destek için yeterli bir gerektir). 4) Kamusal eğitimin demokratik hakların korunması, rekabet yerine işbirliğinin öne çıkarılması ve ulusal değerlerin korunması gibi daha pek çok yararları vardır.

Tilak’a göre, kayıt ücretlerini artırma, öğrenciyi borçlandırma, özel kaynakların artması ve üniversitelerin özelleştirilmesi yöntemleri, neo-liberal finans kaynaklarını oluşturmaktadır. Neo-liberaller, üniversitelerin performansa dayalı olarak finanse

edilmesini, üniversite-sanayi işbirliğini, özel üniversitelerin kurulup kamusal üniversitelerin yerini almasını da savunmaktadırlar. Bu düşüncelerinin, etkinliği, eşitliği ve yararcılığı (pragmatikliği) sağlayacağını öne sürmektedirler. Bunun nedenini de, tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülke hükümetlerinin kaynak bulmada (yazarın notu: sanki kaynak bulup kullanma hükümetlerin siyasal tercihleri değilmiş gibi) zorlanmalarına bağlamaktadır. Kimi neo-liberaller de, kamusal eğitimin eşitliği ve demokratikliği desteklemediğini söyleyebilmektedirler! Oysa yapılan araştırmalar, yükseköğretimin gelişmeyi sağladığını; dar gelirlielerin paralı ve/ya da masrafı çok olan üniversitelere rağbet etmediğini göstermektedir. Bu arada yükseköğretimde öğrenciye kredi verilmesi uygulaması yavaş yavaş yaygınlaşırken, bu kredilerden daha çok toplumun üst tabakasının yararlandığı, pek çok ülkenin ve de özellikle yoksulların psikolojik olarak kredi olayına sıcak bakmadığı, kredili sistemin aşırı kişisel harcamalara yol açtığı ve geri ödemelerin yeterli olmadığı da görülmektedir. Tilak'a göre, hükümetlerin üniversiteleri kendi kaynağını bulma konusunda sıkıştırmasıyla, üniversiteler, hizmetlerini ve üretimlerini satarak, danışmanlık yaparak, mezunlarından bağışlar toplayarak ve işletmeler adına araştırma yaparak kaynak üretme yoluna gitmektedir. Ancak, işletmeler için araştırma yapılmasının, bilimsel araştırmaların önemini yitirme, ticari değeri olan araştırmaları öne çıkarma ve üniversitenin "üniversiterliğini" yok etme tehlikesi bulunmaktadır. Tilak, son yıllarda ortaya çıkan özel üniversitelerin felsefi ilkelere değil de, "kâr etmeye" odaklandığını, yükseköğretime ulaşmada eşitsizlik yaratıp topluma ve üniversitenin doğasına zarar verdiğini, özel üniversiteleri olan ekonomilerin siyasal, eğitsel, toplumsal ve ekonomik olarak da gelişmediklerini vurgulamıştır. Küreselleşme rüzgarında ve de uluslararasılaşma adına pek çok üniversite-

nin, hatta Oxford ve Cambridge gibi bazı tanınmış üniversite-
lerin bile, yabancı öğrenci çekmek için akıl almaz yollara başvur-
duğunu belirtmiştir. Pek çok ülkenin, Dünya Ticaret Örgütü
çerçevesinde ve GATS yöntemlerinden yararlanarak gelişmekte
olan ülke öğrencilerine ucuz üniversite derecesi sattıklarına da
değinip ulusal ve uluslararası üniversitelerin birer ticarethaneye
dönüştüğünü açıklamıştır.

Öğrencilere Baskı ve Gözdağı

AKP iktidarı üniversite öğrencilerini giderek disiplin kısılcasına
almaktadır. Batman Milletvekili B. Yıldız'ın, "Üniversitede yaşa-
nan olaylara ilişkin" 4 Ekim 2010 tarihli soru önergesini Bakan
Çubukçu 27 Ekim 2010'da yanıtlamıştır. Bakan'ın yanıtına göre,
2000-10 tarihleri arasında üniversitelerde 668 olay olmuş, 3.396
disiplin cezası verilmiş ve 303 öğrenci gözaltına alınmıştır. Eğitim
Sen'in 9 Şubat 2012'deki benzer bir sorusunu ise YÖK, 6 Mart
2012'de yanıtlamıştır. YÖK'ün yanıtına göre, 2010 ve 2011-'de
hakkında soruşturma yapılan öğrenci sayıları sırasıyla 3.923 ve
3.120'dir. O yıllarda uyarma/kınama cezası alan öğrenci sayıları
1.387 ve 987; üniversiteden uzaklaştırılan öğrenci sayısı da 2.492
ve 2.110'dur. Milliyet gazetesinin 30 Ağustos 2012'deki haberine
göre ise, cezaevlerinde tutuklu olan öğrenci sayısı 2.824'tür.

Vakıf Üniversitelerine Kaynak Aktarma

Van Milletvekili Ö. Üçer'in 20 Nisan 2010 tarihli "vakıf
üniversiteleriyle ilişkili" soru önergesini, Bakan N. Çubukçu 19
Ekim 2010'da yanıtlamıştır. Bu yanıtta, her yıl yaklaşık 8-10
vakıf üniversitesine yardım yapıldığı, 2001-03 yılları ile 2008-10
yıllarında yapılan yardım miktarının belirtilmediği anlaşılmak-
tadır. 2004-07 arasında yıllık toplam yardımın yaklaşık 8-9 mil-

yarı bulduğu ve her yıl Bilkent Üniversitesi'nin bu yardımın 1/3-1/4 kadarını, aslan payını aldığı görülmektedir.

Fahri Doktora

2002-2007 yılları arasında, neredeyse Başbakan'ın okullarına gelmesine bile izin vermeyen üniversiteler, YÖK AKP'leştikten sonra Başbakan'a fahri doktora verme yarışına girmişlerdir. Bu birbirine zıt iki durum, üniversitenin ne kadar da sağlıklı koşullar altında olduğunu bir göstergesidir. Örneğin önce İstanbul sonra da Maltepe Üniversitesi Başbakan'a fahri doktora unvanı vermişlerdir (4 Temmuz, 2009)! İÜ'nün bu unvanı verme gerekçesi, Başbakan'ın dünya barışına yaptıkları katkı ve 'Medeniyetler İttifakı' projesidir! Bu arada, 27 Temmuz 2009 tarihinde, İstanbul Barosu Avukatlarından biri, İÜ'nün Başbakan'a bu nedenle "fahri doktora" unvanı verilmesine ilişkin kararın iptali için dava açmıştır. Bu davanın gerekçesi, doktora unvanının yasal mevzuata aykırı olması ve siyasal nedenlerle verilmiş olmasıdır. Oysa genelde bu tür unvanlar siyasal nedenlerle verilmektedir. Pek çok yabancı üniversitenin Başbakan Erdoğan'a fahri doktora unvanı vermesinin (Hepşenkal, 2012) nedeni de siyasidir.

YÖK Dışı Gelişmelerden Örnekler

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), küreselleşme rüzgârıyla birlikte eğitimle daha çok ilgilenmeye başlamıştır. TÜSİAD'ın bu ilgisi, 1970'li yılların başlarında TTK Başkanlığı daha sonra da Gençlik ve Spor Bakanlığı görevlerinde bulunan Zekâî Baloglu (1990)'na yazdırdığı raporla başlayıp günümüze kadar devam etmektedir. YÖK ve başka kuruluşlar da zaman zaman yükseköğretim raporları yayımlamaktadırlar.

a) TÜSİAD'ın Yükseköğretim Raporları

TÜSİAD, 1994'te, Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim, Bilim ve Teknoloji adlı bir rapor yazdırmıştır (Gürüz vd., 1994). Bu rapor, "Sonuç olarak, parmak hesabına dayalı, yöneticilere hiç inisiyatif ve daha bilgili olanlara ayrıcalık tanımayan, popülist anlamda 'demokratik' bir anlayış yükseköğretim sistemimizdeki karar alma mekanizmalarına hakim olmuştur" vurgusuyla 1994 öncesinin üniversitelerini bile fazla demokratik bulan bir rapordur. TÜSİAD'ın bu raporu işe yaramış, Cumhurbaşkanı S. Demirel K. Gürüz'ü üst üste iki dönem YÖK Başkanlığına atamıştır.

TÜSİAD, kamu üniversitelerinden vakıf üniversitelerine geçmiş ve çoğu rektörlük yapmış kişilere 2003'te "*Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması: Temel İlkeler*" raporunu yazdırmıştır (Ergüder vd., 2003). Bu rapor, özel statülü üniversiteler konusuna işlerlik kazandıramadığı için Gürüz'ü eleştirip girişimci üniversiteyi ve öğretim üyelerinin sözleşmeli olarak istihdam edilmelerini önermektedir. TÜSİAD'ın bu raporla yetinmeyip bir de Avrupa Üniversiteler Birliği (AEU) Kurumsal Değerlendirme Programı'na (IEP), "*Türkiye'de Yükseköğretim: Eğilimler, Sorunlar ve Fırsatlar*" adlı bir başka rapor hazırlatmıştır (TÜSİAD, 2008). Bu son rapor, pediatri, iktisat, kimya ve kütüphanecilik alanının akademisyenleri olan dört yabancı tarafından kaleme alınmıştır. Bu raporda, yükseköğretime ayrılan bütçenin yetersizliğine, devlet üniversitelerindeki akademisyenlerin genel mali durumunun gözden geçirilmesi ve sistemin bir bütün olarak yeniden ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak raporda, "Fakültelerin göreceli özerkliği, birimler arasında etkileşime, disiplinler arası işbirliğine ve ortak projelerin yapılmasına yardımcı olmamaktadır; iş güvenliği, mevcut ortamda, yenilikçi öğretim ve araştırmayı engelleyen diğer bir etmendir; Güçlü akademik kendi kendine yönetim ve rektörlerle dekanların kurum içi seçimi, çağdaş toplumlarda üniversitelerin stratejik tepki verebilirliğine engel olarak tespit edil-

miştir” gibi gerçeklerle bağdaşmayan saptamalara da yer verilmektedir. Raporda, üniversitenin özerk olması, mali özerkliğe-üniversitenin kendi kaynaklarını üretmesine bağlanmaktadır. Oysa bu anlamdaki mali özerklik, üniversitenin ticarethaneye dönüşmesi anlamına gelmektedir. Rapor, “üniversitelerin, kurum dışı üyelerin de yer aldığı danışma kurulları bulunmalı; Rektör, rektör yardımcılarını ve genel sekreterden oluşan bir ‘rektörlük yönetim kurulu’ kurulması; yenilikçilik ve güçlü liderlik” gibi “üniversite” anlayışıyla bağdaşmayan öneriler de vardır. Raporun sonuç kısmında, “Stratejik düşünme, kapsayıcı politikalar tasarlama ve potansiyellerini kullanmaları yönünde üniversite üyelerini motive etme konularında üniversite liderlerinin kapasitelerini geliştirmelerine olanak tanınmalıdır. Bireysel başarı güçlü bir dürtüdür ve bireysel tatmin, liderler için, üniversite üyelerinden azami derecede bağlılığın yanı sıra uzlaşmaya açık olmalarını istemeleri bakımından sağlam bir araçtır” önerisine yer verilmektedir. Rapor resmen akademisyenlerin parayla satın alınmasını önermektedir.

AB Destekli Rapor. 2009 baharında, “*Neden yeni bir yükseköğretim vizyonu?*” başlığını taşıyan yükseköğretimle ilgili bir rapor daha yayımlanmıştır (Ergüder ve diğerleri, 2009). Raporda vizyon, trend, akreditasyon gibi Türkçe olmayan sözcüklerle unsur ve teklif gibi eski sözcükler kullanılmaktadır. Bu rapor, AB Ankara Temsilciliği tarafından desteklemiştir. Raporun hazırlık toplantılarına yabancı rektörler, iş adamları, sendikacılar, liberal STK’lardan gelenler, gazeteciler ve YÖK’ün hazırladığı strateji raporunda yer alanlar katılmıştır. DİSK temsilcisi dışında kamusal üniversite yanlısı bir başka kişi katılmamış/çağrılmamış! Rapor, “Düşünülmeyeni de düşünmeye’ çalışarak kamuoyunun önüne geniş bir yelpaze sunmayı” hedeflemiştir.

“*Düşünülmeyeni de düşünmeye çalıştık*” diyen bu vizyon raporunda, YÖK sisteminin ciddi bir darboğazda olduğu, 2547 sa-

yılı yasanın hiyerarşik bir yapılanma oluşturduğu, yükseköğretim üzerindeki tartışmaların ‘siyasal rejimin tartışılması’ ve hatta siyasal rejime karşı bir saldırı olarak görüldüğü belirtilmektedir. Bir önceki cumhurbaşkanı Sezer, siyasal kutuplaşmanın bir tarafı olmaya başlamakla ve yükseköğretim sisteminin siyasallaşmasını önleyememekle eleştirilmektedir. Mali özerkliğin üniversitenin ticarethaneye dönüşmesiyle sağlanabileceği, üniversite yönetiminde ‘meslektaşlık’ yerine ‘girişimci üniversite’ anlayışı, kalite süreçleri ve eşyetkinlik (akreditasyon) konularına vurgu yapılmaktadır.

Raporda, Pakistan’da General Ziya’ül Hak’ın darbe yapmasından sonra medrese sayısının çoğaldığı ve yoksul çocukların medreselere yöneldiğine değinilmekte ancak Türkiye’deki cemaatleşme konusuna hiç değinilmemektedir. Rapora göre, “sadece devletin vereceği kaynaklara bağlı kalan bir üniversitenin gerçekten özerk, yaratıcı ve üretici olmasını beklemek gerçekçi değildir!” Rapora, ayrıca “üniversiteler dogmaların, dini, siyasi ve ideolojik saplantıların, akıl ve bilim dışı tüm unsurların kısır çekişmelerinin arenası haline gelir. Daha da vahimi, bu durum, sorgulama, akli kullanma, araştırma yapma, erdemli olma çoksusunu ve ateşini tümüyle söndürür. Çünkü bilim üretme, doğruyu bulma veya doğruyu yapma, bunun için akli ve erdemi ön plana çıkarma ve bunun maddi ve manevi karşılığını hasat etme motivasyonu kalmaz!” Rektörlük yapmış kişilerin yazdığı bu rapor, “üniversitelerin durumu, bazı istisnalar dışında, esas itibarıyla budur” diyerek “şecaat arz ederken sirkatin söylüyorlar”. Anayasa Mahkemesi iptal ettiği özel statülü üniversite maddesiyle ilgili olarak raporda, “3 Nisan 1991’de kabul edilen bu kanun Resmi Gazete’de yayınlanmadığı için yürürlüğe girmemiştir” denmektedir!

b) TÜBA’nın Bilim Raporu

TÜBA, 2009'da bir bilim raporu hazırlamıştır (TÜBA, 2010). Raporda, veri ve bulgulara dayalı çözümlemeler olmadığından, ileri sürülen görüşleri destekleyecek tartışmalar yoktur. Rapordaki şu görüşler, pek çok kimse tarafından benimsenen görüşlerdir:

Türkiye'de çok sayıda üniversite politik kararlarla kurulmaktadır. Bu kurumlardan bazılarında üniversite olmanın ana ilkeleri olan araştırma geleneği ve özgür düşünme kültürü eksiktir hatta bazıları meslek öğretme açısından, bir yüksekokul standardını yakalamaktan uzaktır. Pek çok üniversite mezunu gencin, diplomalarında yazan mesleği sürdürme yeterliliğine sahip olup olmadığı tartışmalıdır (s. 7).

Diğer taraftan kamu üniversitelerinde, öğretim üyeleri devlet memuru statüsünde olup, profesörlüğe ulaştıktan sonra, emekliliğe kadar herhangi bir bilimsel üretim yapma zorunluluğu taşımadan görevlerini sürdürebilmektedir (s. 8).

Yönetimdeki karar vericiler, üniversitelerin yönetimi, yeni üniversitelerin kurulması gibi, ülkede bilimsel etkinliği yönlendirecek kararları, çoğunlukla bilim insanlarına ve bilim kurumlarına danışmadan verebilmektedir (s. 13).

'Üniversite' kavramının en temel tanımlayıcı nitelikleri olan idari ve bilimsel özerklik niteliği eksiktir. Bilgi-bilim üretme işlevleri birçok üniversitemizde özürdür. Meslek öğretme ve öğrenilen kurumlar sadece yüksekokullardır. Üniversiteler, meslek eğitimiyle birlikte, hatta onun önünde, özgür düşünme kültürünün ve bilimsel bilgi üretiminin yer aldığı kurumlardır. Üniversitemizin çoğu, kendilerini, meslek yüksekokulu olma niteliğinden kurtaramamıştır (s. 15).

Diğer taraftan öğretmenlerimiz de aynı eğitim sistemi içinde yetişerek ders verme sorumluluğu aldıklarından, birçokta ders bilgisi açısından eksiklikler bulunmaktadır. Genç öğretim elemanlarında gereken ölçüde pedagoji bilgisi de yoktur (s. 20).

Bu raporda, “üniversiteyi binalar ve tesisler değil, insanlar meydana getirir. Bunlar, öğretim üyeleri ve öğrencilerdir” (s.16) denerek üniversitenin olmazsa olmaz durumunda olan üçüncü bileşeni, idari ve teknik personel, yok sayılmıştır. Raporda, “üniversitede öğretim kadrolarının yerlerini korumaları, iyi belirlenmiş ölçütlere dayalı performans değerlendirmesine bağlanmalıdır; ancak az sayıda seçkin, kıdemli öğretim üyesine yaşam boyunca kürsü verilmelidir” ve üniversitelerde “rekabet ortamı” yaratılmalıdır (s. 17) gibi öneriler de bir bilim akademisine yakışan öneriler değildir. TÜBA raporu, nedense, bilim insanı yetiştirme, eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme, AKP’nin uygulamaları ve eğitimde gericileşme gibi bazı önemli konulara da hiç değinmemiştir.

III

AKP’NİN USTALIK DÖNEMİNDEKİ DÖNÜŞÜMLER

AKP, 11 Haziran 2011 genel seçimleri sonrasında “Ustalık dönemi” olarak adlandırsa da, ustalığını genel seçimlerden önce göstermiştir. Sanki genel seçimlerden birinci parti olarak çıkmaları garantiymişçesine, 3 Haziran 2011’de 635 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nı oluşturup 8 Haziran’da da Bakanlıkların Yeniden Yapılandırılmasına Dair KHK çıkarmıştır. Seçimlerden sonra birkaç ay içinde çıkardığı 30 küsur KHK’lerle daha sonra çıkardığı 4+4+4 yasasıyla ve yönetmelik değişiklikleriyle de, sistemi yasal olarak piyasacı ve gerici bir yapıya dönüştürmüştür. Yükseköğretim konusunda da çıraklık döneminde başlatılan hazırlıklar, sistemin piyasalaşmasına yönelik olarak devam etmiştir.

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERLE DÖNÜŞÜM

Bu bölümde, peş peşe çıkarılan KHK’lerle eğitim ve bilim alanında gerçekleşen dönüşümler ele alınmaktadır. Ele alınan

KHK'ler eğitim ve bilimle birebir ilişkili olan 651, 65, 653 ve 666 sayılı KHK'lerdir.

Bilim Alanında Dönüşüm

TÜBİTAK ve TÜBA, kuruluş yasaları gereği özerk kurumlardır. 2008'de yapılan yasal değişiklikle TÜBİTAK özerkliğinin bir bölümünü kaybetmişse de başbakanlığa bağlı olmanın getirdiği bir esnekliğe sahiptir. Bu iki bilim kurumu, 2011 seçimlerinden üç gün önce, 8 Haziran 2011'de çıkarılan bir KHK ile Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlanmışlardır. Bu KHK ile en önemli iki bilim kurumu özerkliklerini kaybederken bilimsel kaygılara öncelik veren konularından uzaklaştırılarak siyasetin ve dolayısıyla piyasalaşmanın önem kazanacağı bir yapıya dönüştürülmüşlerdir. TÜBİTAK'ın AKP'ileştikten sonra izlediği siyasete ve TÜBA'nın 2009 Bilim Raporu'ndaki piyasacı tutumuna bakıldığında, zaten piyasalaşma eğilimine girmiş olan bu kurumların yeni yapılanma sonrasında "bilimsel kaygıları öne çıkarmalarının olanağının kalmadığı görülmektedir.

Bu KHK'den birkaç hafta sonra 5 Ağustos 2011'de, TÜBİTAK Bilim Kurulu'nun aldığı bir kararla, Türkiye'nin matematik ve teorik fizik alanındaki tek araştırma kurumu olan Feza Gürsoy Enstitüsü'nün, kuruluş ve işleyiş yönetmeliği feshedilmiş ve bu kurum TÜBİTAK'ın Gebze'de bulunan Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Araştırmalar Merkezi'ne bağlanmıştır. Bu karar, bundan sonra yapılacak araştırmaların kuramsal çalışmalar yerine piyasanın beklentileri doğrultusunda çalışmalar olacağı anlamına gelmektedir. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Nihat Ergün, 21 Ağustos'ta TÜBA'nın "...yaşını başını almış ünlü bilim adamlarımızın bir araya geldiği, adeta fonksiyonsuz bir yer" olduğunu belirtmiş ve onların niteliklerinin yetersiz olduğunu da ima ede-

rek, “Bu kurumu, ... yüksek nitelikteki bilim adamlarının yer aldığı, özel çalışmaların yapıldığı bir mekana dönüştürmeyi hedefledik” (soL portal, 21. 8. 2011) açıklamasını yapmıştır.

651 Sayılı KHK

Bu açıklamadan birkaç gün sonra, 27 Ağustos 2011 tarih ve 651 sayılı KHK çıkarılarak TÜBİTAK ve TÜBA daha piyasacı bir yapıya dönüştürülmüşlerdir. Bu KHK, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK ile Bazı Kanun ve KHK’lerde Değişiklik Yapılmasına Dair KHK” adını taşımaktadır. Bu KHK ile TÜBİTAK’ın Bilim Kurulu yeniden oluşturulmuştur. Bu kurulun Başkan ve iki Başkan Yardımcısı dışında 14 üyesi bulunmaktadır. 14 üyeden üçünü YÖK, üçünü TÜBİTAK Bilim Kurulu, ikisini TÜBA, ikisini TOBB ve dördünü de Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanı’nun teklifi üzerine Başbakan seçecektir. Görüldüğü gibi, TÜBİTAK, YÖK ve TÜBA AKP’leştikten, 14 üyenin en az 12’si AKP yandaşı kişiler olacaktır.

Bu arada, tüzel kişiliğe, bilimsel, idari ve mali özerkliğe sahip ve toplam 135 üyesi (11’i Konsey, 83’ü asli, 37’si şeref ve 15’i asosiye üyesi) olan TÜBA’nın, üye sayıları ve üye atama koşulları da değiştirilmiştir. TÜBA şeref üyelikleri ve genel kurul üyelikleri kaldırılırken asli ve assosiye üye sayıları 150’şer olmak üzere toplam üye sayısı 300’e çıkarılmıştır. Bakanlar Kurulu ile AKP’leşen YÖK, 100’er üye belirleyecek ve sonra da bu 200 üye 100 üye daha seçecektir. Bu KHK’ye yurtiçinden ve dışından çok tepki gelmiş olsa da hükümet, yalnız 100 üye belirleme işini Bakanlar Kurulu’ndan alarak AKP’lileşmiş olan TÜBİTAK’a devretmiştir. TÜBA Genel Kurulu’nun seçtiği aday akademi başkanı olurken, bundan sonra Genel Kurul’un belirlediği üç aday arasından Başbakan’ın seçtiği kişi başkan olacaktır. Sık sık “Ulemaya danışa-

lım” diyen Başbakan ile devrim kuramına inanmayan bakanlarla, AKP’leşen YÖK ile yakın bir gelecekte TÜBA’nın İslamileştirildiğini ve piyasalaştırıldığını görmek sürpriz olmayacaktır.

Gerçekten de AKP’leşen YÖK’ün ve TÜBİTAK’ın TÜBA üyeliğine seçtiği ilk üyelerin önemli bir bölümü bilim dünyasında pek tanınmayan ve bir bölümü de piyasacı ve dini referansları güçlü olan kişiler olmuştur. Örneğin YÖK, bir ilahiyatçıyı TÜBA üyeliğine seçmiştir! Hatta bu üye TÜBA başkanı adaylarını belirleme seçimlerinde başkanlığa aday olmuş ve beş üyenin de desteğini almıştır! Bir başka üye, felsefe bölümü üyeliğinden YÖK’ün fen-edebiyat fakültesi dekanı yaptığı bir üyedir (Prof. Dr. Ş. Teoman Duralı). Bu üye tüm okullarda imam hatip izlencesinin uygulanmasını isteyen ve üniversitelere medrese denmesini savunan bir kişidir. TÜBİTAK’ın TÜBA’ya seçtiği üyelerden biri, rektör adaylarını belirleme seçiminde alt sıralarda oy alsa da rektör olarak atanan ve Başbakan’a fahri doktora veren türban yanlısı rektördür. YÖK’ün bir önceki başkanı Y.Z. Özcan’da hem bir ülkeye elçi olarak atanmış hem de TÜBA’ya üye yapılmıştır.

Eğitim Alanında Dönüşüm

AKP’nin ustalık döneminde eğitim alanında KHK’lerle gerçekleştirdiği dönüşümler, acemilik dönemindekilere göre daha piyasacı ve gerici dönüşümler olduğu kadar daha da kalıcı dönüşümlerdir (Okçabol, 2012a). Aşağıda bu dönüşümler özetlenmekte.

652 Sayılı KHK

14 Eylül 2011 tarih ve 652 sayılı KHK ile bakanlığın 12 Mayıs 1992 tarihli ve 3797 sayılı teşkilat yasası iptal edilerek laik ve bilimsel nitelikteki Cumhuriyet eğitimi yerine piyasacı ve gerici niteliği öne çıkan bir sisteme geçilmiştir.

a) 652 Sayılı KHK ile 3797 Sayılı Yasa Farkı

Amaç Farkı. 3797 sayılı yasaya göre eğitim sisteminin amacı, “Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin milli, ahlaki ve manevi, tarihi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaş olarak yetiştirmektir”. 652 sayılı KHK ile “*küresel düzeyde rekabet gücüne sahip ekonomik sistemin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlayan eğitim ve öğretim*” (m. 2-a) hedefi getirilmiştir. Laik, bilimsel ve toplumsal amaçların yerine piyasacı amaçlar almıştır.

Sistemdeki Yapısal Farklılıklar. 652 sayılı KHK ile 3797 sayılı yasayla oluşturulmuş sistemdeki bazı birimler aynen korunurken bazıları birleştirilmiş, bazılarında ad değişikliğine gidilmiş, bazıları kaldırılmış ve bir-iki yeni birim eklenmiştir (Çizelge III.1). Örneğin erkek teknik öğretim, kız teknik öğretim ile ticaret ve turizm eğitimi genel müdürlükleri kaldırılıp onların yerine Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü oluşturulurken imam hatip yetiştirilmesi mesleki eğitim sayılmamış ve Din Eğitimi Genel Müdürlüğü’ne dokunulmamıştır.

3797 sayılı yasada yer alan, araştırma ve geliştirme etkinlikleriyle sistem için bilgi üreten Mesleki ve Teknik Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı, Projeler Koordinasyon Kurulu Merkezi Başkanlığı, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı ile Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu Daire Başkanlığı birimleri kapatılmıştır. Bu birimlerin yerine, araştırma görevi verilmeyen piyasacı bir birim, Strateji

**Çizelge III.1) 3797 Sayılı Yasa ile 652 Sayılı KHK'ye göre
Bakanlık Merkez Örgütü**

30.4.1992 Tarihli ve 3797 Sayılı Yasal Yapı	652 Sayılı Khk'nin Getirdiği Yapı
Değişmeyen Birimler Müsteşar ve Müsteşar Yardımcıları Talim ve Terbiye Kurulu Özel Öğretim Kurumları GM Ortaöğretim GM Din Öğretimi GM Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği Özel Kalem Müdürlüğü Hukuk Müşavirliği Bakanlık Müşavirleri Milli Eğitim Şurası MEB taşra örgütü -il-ilçe milli eğt. müd.	<i>Müsteşar ve Müsteşar Yardımcıları</i> <i>Talim ve Terbiye Kurulu</i> <i>Özel Öğretim Kurumları GM</i> <i>Ortaöğretim GM</i> <i>Din Öğretimi GM</i> <i>Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği</i> <i>Özel Kalem Müdürlüğü</i> <i>Hukuk Müşavirliği</i> <i>Bakanlık Müşavirleri</i> <i>Milli Eğitim Şurası</i> <i>MEB taşra örgütü</i>
Birleştirilen Birimler Okulöncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü -GM İlköğretim GM Erkek Teknik Öğretim GM Kız Teknik Öğretim GM Ticaret ve Turizm Öğretimi GM Personel GM Hizmetiçi Eğitim Dai. Baş. Dış İlişkiler GM Yurt Dışı Eğitim Öğretim GM Mesleki ve Teknik Eğitimi Ar-Ge Mer. Baş. Projeler Koordinasyon Kurulu M. Baş. Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Baş. Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dai. Baş. Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Gel. ve Yaygınlaştırma Fonu Dai. Baş. İşletmeler Dai. Baş. Yatırımlar ve Tesisler Dai. Baş. Yayımlar Dai. Baş. Eğitim Araçları ve Donatım Dai. Baş.	<i>Temel Eğitim GM</i> <i>Mesleki ve Teknik Eğitim GM</i> <i>İnsan Kaynakları GM</i> <i>Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler GM</i> <i>Strateji Geliştirme Başkanlığı</i> <i>İnşaat ve Emlak Grup Başk.</i> <i>Destek Hizmetleri GM</i>

Adları Değiştirilen Birimler	
Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hiz. GM Çıraklık ve Yaygın Eğitim GM Eğitim Teknolojileri GM Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi GM Tefiş Kurulu Başkanlığı 652 sayılı KHK’de Yer Almayan Birimler	<i>Özel Eğitim Rehberlik Hiz. GM</i> <i>Hayat Boyu Öğrenme GM</i> <i>Yenilik ve Eğitim Teknolojileri GM</i> <i>Öğretmen Yetiştirme ve Geliş. GM</i> <i>Denetim illere bırakıldı</i> Yeni Oluşturulan Birimler
Yükseköğretim GM İdari ve Mali İşler Dai. Baş. Öğretmene Hizmet ve Sos. İşler Dai. Baş. Sağlık İşleri Dai. Baş. Ortaöğrenim Burs ve Yurt Dai. Baş. Savunma Sekreterliği Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kurulu Okul İçi Beden Eğt., Spor ve İzcilik Dai. Baş. Müdürler Kurulu Öğrenci Disiplin Kurulları Özel İhtisas Komisyonları Milli Eğitim Akademisi Y.öğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu GM	<i>Rehberlik ve Denetim Başk.</i> <i>Bilgi İşlem Grup Başk.</i>

Geliştirme Başkanlığı oluşturulmuştur. Eğitim-öğretim süreçlerinde gereksinim duyulan ders araç ve gereçleri niteliğindeki girdilerin üretilmesini sağlayan Yayınlar Dairesi Başkanlığı ile Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı da ortadan kaldırılmıştır. Yeni yapıda bu tür girdileri piyasadan temin edecek bir birim olarak Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Öğretmen yetiştirme görevi üniversitede olduğu halde Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğüne dokunulmamışken, Okul İçi Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı, Öğretmene Hizmet ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı, Ortaöğrenim Burs ve Yurt Dairesi Başkanlığı gibi öğrenciye ve öğretmene dönük hizmetleri üreten pek çok önemli birim yok edilmiştir. İlgili kesimler ya bu hizmetlerden uzak kalacaktır ya da bu hizmetleri için ağır bedeller ödenecektir. Kapatılan Okul

İçeriden Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı'nın görevlerinin Din öğretimi Genel müdürlüğüne aktarıldığı haberleri basında yer almıştır. Arkasından da bu başkanlığın bazı görevleri 14 Ağustos 2012 tarihinde yapılan bir protokol ile bakanlıktan Gençlik ve Spor Bakanlığı'na devredilmiştir.

İşlevsel Farklar. 652 sayılı KHK ile eğitim-öğretim süreçlerine de darbe vurulmuştur. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne dokunulmaması, din öğretiminin, laik ve bilimsel eğitime bir alternatif olarak korunduğu anlamına gelmektedir. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'nün adının değiştirilip Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü olması da sistemin piyasacı niteliğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla hem örgün hem de yaygın eğitim alanında bir yandan piyasacı öte yandan da dini bütün öğrenci yetiştirecek süreçlere ağırlık verileceği belli olmuştur.

Yönetim Anlayışı Farkı. Eğitim-öğretim açısından bakanlığın en önemli birimi olan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB), bu KHK ile sıradan bir birime dönüştürülmüş, üye sayısı çoğaltılacağına (15'ten) 10'a indirilmiş ve öğretmenlikle/eğitim bilimiyle ilgisi olmayan kişilerin de kurul üyesi olması benimsenmiştir. Bu yeni yapıda kurul üyeliği süresi 4 yıl için sınırlandırmak ve görevleri en fazla üç yıl uzatılabilmektedir! 3797 sayılı yasada TTKB'ye verilen şu görevlere 652 sayılı KHK'da yer verilmemektedir: *“h) Yasama organı üyelerince veya diğer bakanlıklarca hazırlanan eğitim ve öğretime ilişkin kanun teklif ve tasarıları hakkında Hukuk Müşavirliğine görüş bildirmek, j) Yabancı ülkelere gönderilen öğretmen ve öğrenciler için esas olacak öğretim planlarını incelemek”*.

Personel Genel Müdürlüğü ile Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı kapatılıp İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü (m. 6-k ve m. 20) oluşturularak “eğitim yönetimi” anlayışından “işletme

yönetimi” anlayışına geçilmiştir. 652 sayılı KHK ile var olan üst düzey bürokratların tümünün işine son verilmesi, eğitimde sözleşmeli bürokrat kullanılmasının benimsenmesi ve onlara normal maaşların çok üstünde ücret ödenecek olması, eğitim-öğretimle ilgili uygulamaların da piyasalaşacağını göstermektedir. Ayrıca bürokratların yüksek ücretli ve sözleşmeli olmaları, eğitim-öğretim süreçlerinde “eğitimsel” kaygıların ortadan kalkıp piyasacı kaygıların hakim olacağı, siyasetçilerin eğitsel ve toplumsal olmayan isteklerinin bile hiçbir karşı düşünceyle karşılaşmadan uygulanabileceği anlamına gelmektedir.

Görevleri içinde “yürütmek ve denetlemek” olması gereken MEB’de, bakanlığın merkezi deneti yapmasından vazgeçilmiştir. Bakanlık merkez örgütünün en önemli birimlerinden biri olan Teftiş Kurulu Başkanlığı kaldırılıp eğitim-öğretim süreçlerini denetleme görevi, illere bırakılmıştır (m. 30-3). Bu değişim, illerdeki denetimin yerel sermaye odaklarının ve/ya da cemaatlerin eline geçmesini ve ulusal eğitimin piyasalaşıp cemaatleşmesini kolaylaştıracak bir değişimdir.

b) 652 Sayılı KHK ve Hukuk

Laiklik, bilimsellik, demokratiklik ve toplumsallık vurgusu olmayan bu 652 sayılı KHK, bir de hukuksallıktan da yoksun bulunmaktadır. Bu KHK’nin 3. geçici maddesi şöyledir:

Bu Kanun Hükmünde Karamamenin yürürlüğe girdiği tarihte Bakanlık merkez teşkilatında; Müsteşar, Müsteşar Yardımcısı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı ve Üyesi, Genel Müdür, Teftiş Kurulu Başkanı, Strateji Geliştirme Başkanı, I. Hukuk Müşaviri, Genel Müdür Yardımcısı, Daire Başkanı (anahizmet ve yardımcı hizmet birimi), Daire Başkanı, Bakanlık Müşaviri, Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri, Özel Kalem Müdürü, Şube Müdürü kadrolarında bulunanlar ile Bakanlık taşra teşkilatında İl Müdürü kadrolarında bulunanların görevleri hiçbir işleme

gerek kalmaksızın sona erer. 2) Bu Kanun Hükmünde Karar-
namenin yürürlüğe girdiği tarihte Bakanlıkta Eğitim Müşaviri,
Eğitim Ataşesi ve Eğitim Ataşe Yardımcısı kadrolarında bulu-
nanların görevleri hiçbir işleme gerek kalmaksızın sona erer.

Bu madde ile iş güvencesine sahip üst düzey kadrolarda çalış-
an birikimli bürokratlar, bir çırpıda tasfiye edilmektedirler.
Normal koşullarda bu görevlere ulaşanların görevden alınması
kolay değildir. Görevden almanın hukuksal gerekçesi olmadı-
ğında, bu işlem idari mahkemelerce iptal edilmektedir. KHK-
nın bu maddesi bürokratların idari mahkemeye gitmesinin
önünü kesmektedir. Tek çıkar yol Anayasa Mahkemesi'nin bu
maddeyi iptal etmesidir. Bu madde, bakanlığı, tamamen siyasal
iktidarın güdümüne sokacak bir maddedir. 652 sayılı KHK ön-
cesinde tek tük de olsa “eğitim” adına karşı görüş bildirebilen
bürokratlara artık hiç rastlanmayacaktır.

653 Sayılı KHK

652'den hemen sonra 17 Eylül 2011 tarih ve 653 sayılı KHK
ile de, Kuran kurslarına katılmak için çocuklarda aranan 5. sınıfı
bitirmiş olmak koşulu kaldırılmıştır. Bu arada, DİB, camileri, ai-
lelerin çocuklarıyla birlikte gelebilecekleri dini öğretim merkezle-
rine dönüştürmeyi, DİB ve MEB, cvlerde ailelere-çocuklara yö-
nelik dini öğretim etkinlikleri düzenlemeyi planlamaktadırlar. La-
ik ve demokratik sosyal hukuk devletiyle olduğu kadar Öğretim
Birliği yasasıyla da bağdaşmayan bu durum, din öğretimine veri-
len önemin artacağını, eğitim sisteminin daha etkin bir biçimde
gericileşeceğini ve toplumun dinselleşeceğini göstermektedir.

666 Sayılı KHK

11 Ekim 2011 tarih ve 666 sayılı KHK ile kamu görevlilerinin
mali haklarında bazı değişiklikler yapıldı. Kamu görevlilerinin em-

salinden birkaç kat fazla maaşla sözleşmeli olarak çalıştırılmasının yolu açılmıştır. Anayasa Mahkemesi, CHP'nin 666 sayılı KHK'de kamu personeli aleyhine olan maddelerin iptal edilmesi için açtığı dava sonunda bu maddelerin bir bölümünü iptal etmiştir.

KHK'lerin Genel Niteliği

İçeriklerinin yoğunluğuna, gündeme geliş hızına ve hükümetin toplanma sıklığı ile toplantıların süresine bakıldığında, bu KHK'lerin Bakanlar Kurulu'nda hemen hiç tartışmadan kabul edildiğini söylemek bir abartı değildir. Hatta KHK'lerle değiştirilen yasa ve maddelerinin¹ yoğunluğuna ve getirilen dönüşümlerin içeriklerine bakıldığında, KHK'lerin ilgili bakanların bilgisi dışında hazırlandığını düşünmek hiç de garip olmamaktadır; ayrıca demokratik teamüllere aykırı olması da söz konusudur.

KHK'lerin Hazırlanmasındaki Bilinmezlik

Eğitim sistemini hiç tanımayan Bakan Dinçer'le Bakanlık Müsteşarı Emin Zararsız, bu görevlere kısa bir süre önce getirilmişlerdir. Yönetim ve organizasyon alanında doktora yapmış Dinçer de eğitimci değildir, sosyal güvenlik hukuku alanında doktora yapmış

¹ Örneğin 651 sayılı KHK ile değiştirilen yasa ve KHK'ler şunlardır: 1) 639 sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK. 2) 278 sayılı TÜBİTAK'ın kuruluş kanunu. 3) 657 sayılı DMK. 4) 926 sayılı TSK Personel Kanunu. 5) 5737 sayılı Vakıflar Kanunu. 6) 231 sayılı Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK. 7) 497 sayılı TUBA'nın kuruluş KHK. 8) 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında KHK. 652 sayılı KHK'de de bugüne değin 18 değişiklik yapılmış olan yaklaşık 80 maddeli 3797 sayılı MEB teşkilat yasası iptal edilip bunun yerine 54 maddelik bir yasa getirilmiştir. Ortalama 40 sayfa kadar olan 666 sayılı KHK'de örneğin yalnız ek 12. maddede yer alan yasa/madde değişiklikleri 2,5 sayfa tutmaktadır (bkz. EK. A).

olan Zararsız da. 652 sayılı KHK kabul edildiğinden bu kişilerin bakanlıktaki görev süresi üç ay kadardır. Bu süre, bırakın eğitim sisteminin güçlü/zayıf yanlarıyla ilgili yasaların geçerli/geçersiz yanlarını öğrenmeyi ve yeni yapıyı tasarlamayı, bakanlıkta görev yapanları tümünden işten atmaya karar verecek kadar tanıyıp değerlendirmelerine bile yetecek süre değildir. Ayrıca bakanlık üst düzey bürokratlarının tümünün görevlerinden ayrılması maddesini içeren 652 sayılı KHK'nin, bakanlıktaki eğitim bürokratlarıyla birlikte hazırlanmadığı da bellidir. Bu nedenle KHK'lerle ilgili hazırlıkları kimlerin yaptığı daha da önem kazanmaktadır.

Dinçer, 1995'te Bilgi ve Hikmet Dergisi'nde yayımlanmış şu görüşleriyle tanınır: "Cumhuriyet ilkesinin zayıfladığı ve işlevini kaybettiğini görüyoruz. Halk için ve halk adına yönetim diye tarif edilen cumhuriyet kavramının artık bizim için çok fazla bir mana ifade etmediğini söylememiz de mümkündür. Türkiye'de cumhuriyet ilkesinin yerini katılımcı bir yönetime devretmesi gerektiği ve nihayet laiklik ilkesinin yerine İslam ile bütünleşmesinin gerekli olduğu kanaatini taşıyorum. Böylece TC'nin başlangıçta ortaya koyduğu bütün temel ilkelerin laiklik, cumhuriyet ve milliyetçilik gibi birçok temel ilkenin yerine daha çok katılımcı daha adem-i merkezi, daha Müslüman bir yapıya devretmesi sorumluluğu ve artık bunun zamanının geldiği düşüncesini taşıyorum" (Hürriyet, 5 Mayıs2006: 26). KHK hazırlıklarının nasıl yapıldığı bilinmese de Dinçer'in meclis ve toplumdan kaçırdığı KHK'lerle bu düşüncelerini uygulamaya koyduğu ve Türkiye Cumhuriyeti'ni 'daha Müslüman bir yapı' yanında 'daha piyasacı'² bir yapıya dönüştürecek yasal yapının oluşturulduğu görülmektedir.

² Piyasacı anlayış, bilindiği gibi AKP'lilerin iktidar olmadan önce şiddetle karşı çıktıkları; iktidar olduktan sonra hızla benimseyip sahip çıktıkları bir anlayıştır.

Gazeteci Abbas Güçlü, 28 Ağustos 2011’de, Milliyet’teki köşesinde, “Yeni öğretim yılına yeni bir bakanla giriyoruz. Peki, yeni öğretim yılı yenilikleri de beraberinde getirecek mi? Örneğin bir reform yılı olacak mı” sorusunu sorup arkasından da, “Şu an için evet demek zor” demiştir. Oysa 14 Eylül günü bakanlık tarafından yapılan açıklamadan, 652 sayılı KHK-nin 25 Ağustos’ta Bakanlar Kurulu tarafından kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bu durum, yıllardır köşesinde eğitim ilgili yorumlar yapan, haberler yazan ve zengin haber kaynaklarına sahip olan Güçlü’nün bile bu gelişmeden haberdar olmadığını göstermektedir. 70 milyonu ilgilendiren bu konu hiçbir yerde tartışmaya açılmamıştır. Konu, eğitim fakültelerine, üniversitelere, eğitim sendikalarına da danışılıp tartışılmamıştır! Bu konu, iktidar partisinde de görüşülmemiştir, mecliste de görüşülmemiştir.

Bakanların konuştuklarında birbiriyle çelişkili açıklamalarda bulundukları göz önüne alındığında ve de yapılan değişikliklerin kapsamı ile bakanların geçmiş deneyim ve birikimlerine bakıldığında, bu KHK’lerin ilgili bakanlarca hazırlanmadığı kuşkusuna da artmaktadır. Bu nedenle, büyük bir olasılıkla KHK’ler bakanlar kurulunda bile görüşülmemiştir. Dini bütün insanlardan oluştuğu izlenimini veren Bakanlar Kurulu’nun ve cemaatçiliğiyle bilinen eğitim bakanının, dini anlayışla hiç bağdaşmayan rekabetçi öğrenci yetiştirme amacının 652 sayılı KHK’de yer almasını benimsemeleri de anlaşılır gibi değildir. Bakanlar Kurulu’nun derinlemesine tartışma yapılabilecek sürede toplanmaması göz önüne alındığında, KHK’leri hiç tartışmadan kurulda kabul ettikleri savı doğrulanmaktadır. Bu KHK’lerle yapılan değişikliklerin çokluğuna ve yapılmak istenen dönüşümlerin niteliğine bakıldığında, hangi yasaların ve hangi yasa maddelerinin neden değiştirildiği ve hangi yeni maddelerin neden KHK’ye eklendiği bilinmeden imzalar atılmış gibidir. Yine de,

değişik konu ve bakanlıklarla ilişkili KHK'ler bakanlar kurulunda bile görüşülmeden peş peşe çıkarılmış olsa da her bir KHK'nin büyük bir tasarımın parçası olduğu anlaşılmakta ve bu hazırlıkları kimlerin yaptığı sorusu da önem kazanmaktadır.

KHK'lerin Demokratikliği

Genel seçimler, matematiksel olarak iktidarın el değiştirme olasılığını yaratan bir süreçtir. Mevcut iktidarların genel seçimler yaklaştığında çok acil olmayan konularda girişimlerde bulunmaması demokratik bir gelenektir. Bu nedenle AKP'nin, 2011 genel seçimlerinden bir hafta önce, 3 Haziran 2011 tarihinde yukarıda değinilen 635 sayılı KHK ile Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri hakkında 638 sayılı KHK'yi çıkarması, demokratik bir yaklaşım olmamaktadır.

Tüm KHK'lerde ortak bir özellik vardır: Cumhuriyet rejiminin yılların birikimiyle oluşmuş temel yapıları ve anlayışları birer oldubittiyle alt-üst edilmiştir. Bir anda yasalar ve pek çok yasa maddesi iptal edilip yeni yapı oluşturulurken, bu konular AKP'lilerin büyük çoğunluğunun, meclisin, muhalefetin, yazılı ve görsel medyanın ve toplumun haberi olmadan gerçekleştirilmiştir. Komisyonlarda ve mecliste tartışıldığında pek çok değişikliğe uğrayabilecek konular, sessizce yürürlüğe girmiştir. KHK'lerin açıklık, katılımcılık, tartışma ve oylama gibi demokratik süreçlerden geçmeden kabul edilmesi, demokratik sistemlerde kabul edilemeyecek anti-demokratik bir durumdur. Ayrıca, gerici dönüşümlerin çoğu anayasaya aykırıdır. Yasal mevzuat çerçevesinde bu KHK'leri iptal etmesi gereken Anayasa Mahkemesi'nin bu yönde açılan bir davayı reddetmesi, KHK'lerin çıkarılmasında Anayasa ihlali görmemesi ise ayrıca düşündürücü bir durumdur. Bu arada Anayasa Mahkemesi ve Danıştay tarafından tam gün yasasıyla ilgili maddelerin 650 sayılı KHK'yle

yürürlüğe girmesi de hukukun arkasından dolanma anlamına gelmekte ve kabul edilemez bir başka durum yaratmaktadır.

Sonuç

651 sayılı KHK ile TÜBA, yani bilim piyasalaştırılıp gericileştirilecektir. 652 sayılı KHK, bazı meslek okullarını tek çatı altında toplaması ve bir işlevi kalmayan yükseköğretim genel müdürlüğünü kapatması gibi bazı olumlu değişiklikler getirmiştir. Ancak genelde tüm KHK'lerle ve özünde 652 sayılı KHK ile özetle laik, bilimsel ve toplumsal öğrenci yetiştirme yerine, parasalcı ve dindar öğrenci yetiştirmeye yönelik sistem değişikliği yapılmıştır. Bazı birimler birleştirilerek etkinlik sağlanırken var olan birimlerin yapabileceği işler için ayrı birimler oluşturulmaktadır. Bakanlık, araştırma, geliştirme, ders araç-gereçleri üretimi ve temel hizmetlerden vazgeçerek artık bir "eğitim-öğretim" birimi olarak değil de bir "işletme" olarak ele alınmaktadır. Sistemin, eğitime öncelik verenlerle değil de piyasaya öncelik vereceklerle yürütüleceği anlaşılmaktadır. Eğitim sistemini demokratik, laik, bilimsel ve halkçı niteliğine darbe vuran 652 sayılı KHK'nin Resmi Gazete'de yayımlanmasından bir gün sonra, Bakan Dinçer, toplumla alay edercesine, "Bakanlığın ideolojik nitelik taşıyacak hassasiyetlerini korudum" (Milliyet, 15 Eylül 2011) diyebilmiştir! Oysa Bakan'ın koruduğu hassasiyetler, piyasacılık ve gericiliktir.

652 sayılı KHK ile piyasacı ve gerici bir yapıya dönüştürülen sistemde yetiştirilecek öğrenci, dini değerlere öncelik verirken girişimci ve rekabetçi, yani küresel güçlerin isteği doğrultusunda parasalcı (kapitalist) bir kişi olacaktır. Yerel ve küresel ölçekte yaşananlar, rekabetin insanları ne hale soktuğu ve ne acılara neden olduğunu göstermektedir. Bu gerçekler göz önüne alındığında, rekabetçi öğrenci yetiştirme hedefinin olumsuz sonuçlar doğuracağı açıktır. Rekabetçi ve dinci öğretimden geçen

kişilerin, insan haklarına saygılı olamayacağı ve demokratik değerler kazanamayacağı da bellidir.

653 sayılı KHK ile Kuran kurslarına gidecek öğrencilerde yaşı sınırı kaldırılarak bu kurslara çocuk yaştakilerin katılması sağlanmıştır. DİB, aile imamlığı ve camilerin çocuk merkezi olması uygulamasına hazırlanmaktadır. MEB'in de benzer girişimleri vardır. Bu gelişmeler, KHK'lerle yapılmak istenenin bilim toplumu yerine din toplumu yaratmak olduğu anlaşılmaktadır.

Bakanlar Kurulu'nda 651, 652 ve 653 sayılı KHK'leri imzalayan bakan Fatma Şahin de, Altın Portakal 1. Kadın Zirvesi'nde, "Atatürk'ün mirası bilim ve akla sahip çıkılması" çağrısını yapmıştır (gazeteler, 14 Ekim 2011)! Oysa 651 ve 653 sayılı KHK'ler, Atatürk'ün "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir" sözünü yadsıyan bir içeriktedir. 652 sayılı KHK de bireyin tüm yönleriyle geliştirilmesi anlamına gelen "eğitim"den vazgeçilip (rekabet ve din alanında) öğretime ağırlık veren ve bu yolla Cumhuriyet'in gereksinim duyduğu "fikri hür, vicdanı hür ve irfanı hür" gençlerin yetiştirilmesini engelleyecek bir kararnamedir. Bu durumda akla gelen şudur: Bakan, ya bu kararnameleri imzalarken nelere imza attığına bakmamış ya da Dinçer gibi toplumu hiçe saymaktadır.

4+4+4 YASASIYLA DÖNÜŞÜM

Okullarda kutlu doğum haftası uygulamaları her yıl yaygınlaşmaktadır. DİB aracılığı ile imamların toplum hayatındaki etkisinin artırılması, camilerin ailelere ve çocuklara açılması, aile imamı uygulaması planlanmaktadır. Cemaatlerin, "sohbet" toplantılarında, yurtlarında, dershanelerinde ve okullarında, AKP'li belediyelerin açtıkları bilgi evleriyle mesleki eğitim merkezlerinde yaptıkları dini propagandalar giderek yaygınlaşmaktadır. Mardin Artuklu Üniversitesi'nin yeni akademik yılı Kuran-ı Kerim ve

dualar okunarak öğretime başlamıştır (gazeteler 19 Ekim 2011). Türkiye Değerler Araştırması'na göre Türkiye, “Bilim ile din çelişirse, her zaman din doğrudur” görüşünde olanların %77'yi bulduğu, eşcinsellerle, AİDS'lilerle, nikâhsız yaşayan çiftlerle ve Tanrıya inanmayanlarla komşuluk yapmak istemeyenlerin %60'ları bulunduğu muhafazakâr bir topluma dönüşmüştür (Esmer, 2011).

Toplumsal muhafazakârlaşmasını yeterli bulmayan Başbakan, 2012 başlarında “Dindar gençlik” yetiştireceklerinden söz etmeye başlamıştır. Hemen arkasından da, “Dininin ve kininin davacısı olacak” gençler istediğini belirtmiştir. Demokratik ülkelerde bu tür söylemlerde bulunanlar, kim olurlarsa olsun ve hangi görevde bulunursa bulunsun, anında istifa etmek zorunda kalır. Bizde ise tersi olmuştur, eğitim sisteminde bu söylemin gerçekleşmesini sağlayacak dönüşümler yaşanmıştır.

Bakan Ö. Dinçer, Şubat 2012'nin ikinci haftasında bir televizyon kanalında şu mealde açıklamalar yapmıştı: “12 yıllık zorunlu eğitim hazırlıkları devam ediyor; hazırlıklar sonunda kamuoyunu bilgilendirip ve daha geniş kesimlerde tartışacağız”. Bu televizyon konuşmasının üzerinden bir hafta geçmeden, üç AKP milletvekili, kısaca 4+4+4 olarak adlandırılmaya başlayan yasa taslağı teklifini (EK. B) meclis başkanlığına sunmuşlardır.

4+4+4 Yasa Taslağı ve Yasası

Bakan okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılıp zorunlu hale getirilmesinden söz ederken taslakta bu konuya yer verilmemesi, taslağın bakanın ve bakanlığın görüşünü oluşturmada hazırlandığını göstermektedir. Çocuk, genç ve de tüm toplumu ilgilendiren böylesine bir taslağın, iyice tartışılıp olgunlaştırılmadan ve bakanın açıklamasından hemen birkaç gün sonra ve de bakanın açıklamasından farklı bir içerikte hem de öğretim yılının ortasında, apar topar meclise gönderilmesi anlaşılır gibi değildir. Olsa olsa

Başbakanı memnun etmek içidir! Bu taslağın gerekçeleri, ülkemizde yaşanan gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Bu nedenle gerekçelerin bakanlık mensuplarınca hazırlanmamış olması olasılığı da çok yüksektir. Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullarda, taslağın içeriği yanında, gerekçelerinin ve AKP'lilerle taslağı destekleyenlerin söylemlerinin tutarsızlığı, taslağı önemli bir hale getirmiştir.

Taslağın İçeriği

Bu taslağa göre, “İlköğretim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitimi ve öğretimini kapsayıp kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu ve Devlet okullarında parasız” olacaktır (EK B). Zorunlu eğitim 4+4+4 olarak üçe bölünecektir. İlk dörde ilköğretim birinci kademe, ikinci dörde ilköğretim ikinci kademe, üçüncü dörde de, ortaöğretim denecektir. İlköğretim birinci kademe sonrasında hangi programların açık öğretimle ilişkilendirileceği ve zorunlu eğitim kapsamına alınacağı Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecektir.

Bu taslağa göre, “*belli sanat ve spor dallarında üstün kabiliyetli tespit edilen öğrenciler*” nitelikli öğrenci sayılacak, ek puan ve ek kontenjanlar üretilerek onların üniversiteye geçişleri kolaylaştırılacaktır. Üniversite sınavlarında bir yerleri kazanamayan lise birincilerine üniversitede kontenjan ayrılacak ve okul başarı puanının %12'si üniversite giriş sınavlarına eklenecektir. 4+4+4 taslağıyla, YÖK tarafından belli sanat ve spor dallarında üstün kabiliyetli olduğu tespit edilen öğrencilerle TÜBİTAK tarafından tespit edilen uluslararası bilimsel yarışmalarda ödül almış öğrenciler, yükseköğretim kurumlarına yerleştirilebilecektir. Bu taslakla, 4 üniversiteye R. T. Erdoğan; A. Gül; N. Erbakan ve B. Ecevit'in adları verilecektir. AKP'nin başlattığı Fırsatları Araştırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH)

Projesi çerçevesinde yapılacak harcamalar, Kamu İhale Kanunu dışına çıkarılıp üst yöneticinin keyfi tasarrufuna bırakılacaktır.

Taslağın Tutarsız Gerekçeleri

Taslağın genel gerekçesi, “*ekonomik ve sosyal gelişmişlik için eğitim*” vurgusuyla başlamaktadır. Gelişmiş ülkeler, gelişmişliği belirli ölçüde kadının iş yaşamına katılması sayesinde kazanmışken, gerekçede, toplumun büyük çoğunluğunu ve belkemiğini oluşturan yoksul ve dar gelirli ailelerin (emekçilerin) çocuklarının gelişimi akla hayale gelmez yöntemlerle engellenmeye çalışılmaktadır. Gerekçede, “*bilimsel araştırmaların ortaya koyduğu esaslar ışığında*” denip bu bulgulara yüz seksen derece ters bir durum, kesintili eğitim, savunulmaktadır. Oysa bilimsel bulgular, çocukların erken yaşta mesleki eğitime ayrılmasının sakıncalarını ortaya koymaktadır. Kesintisiz eğitime geçmeden önce Türkiye’de mesleki eğitim öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalar da, mesleği çocuğun değil ailenin seçtiğini ve çocukların okudukları meslekten memnun olmadıklarını göstermektedir (Kabadayı, 1993). Mesleki eğitimde okuyanlar, genelde okudukları alandan memnun olmadıklarından üniversitede değişik bir alanda okumak istemektedirler. Bu nedenle, sağlıklı meslek seçimi yapabilmek için sekiz yıllık zorunlu eğitim bile yeterli değildir.

Yasa taslağının gerekçesinde, “*özellikle kırsal kesimde kesintisiz eğitim nedeniyle pek çok köy okulunun işlevsiz*” kaldığı belirtilmiştir! Oysa köy okulları, kesintisiz eğitim nedeniyle kapatılmamıştır. Köy okullarının kapatılıp taşınmalı eğitime geçilmesi, köyde yeterli öğrenci kalmadığı gerekçesiyle ve üstelik kesintisiz zorunlu eğitim uygulamasından sekiz yıl önce ANAP zamanında 1989-90 yılında başlatılan bir uygulamadır. Taşınmalı öğrenci sayısı, kesintili eğitim başlamadan 1996-97 öğretim yılında 170 bine ulaşmıştır (MEB, 1997). Kesintisiz zorunlu eğitim uygulama-

ması başladıktan sonra da, yeterli sayıda öğrencisi olan pek çok köyde ilk üç ya da beş sınıflı okullarda öğretim yapılmış, daha üst sınıflarda yeterli öğrenci olmaması durumunda da ya taşınmalı eğitim ya da Yatılı Bölge İlköğretim Okulu seçeneği kullanılmıştır.

Gerekçede, “*toplumsal düzenin adaleti, eğitimde fırsat eşitliğini ne ölçüde sağlandığına göre şekillenmektedir*” denmiştir. Bu ifade doğru bir ifadedir; ancak taslakta çocukların 4. ya da 8. sınıftan sonra açıköğretime ya da çıraklık eğitimine geçmesine izin verilerek, büyük çoğunluğun eğitim fırsatlarından uzak tutulmasına ve toplumsal düzenin-adaletin bozulmasına yol açacaktır. Zorunlu eğitim sürecinden kopup başka bir kanala gidilmesi, çocukların, doktor, ressam, hukukçu, mühendis ve benzeri mesleklerle girebilme fırsatlarından yoksun bırakılıp bile bile mağdur edilmesi anlamına gelmektedir. Bu taslak yasalaşır zorunlu eğitim kesintili olursa, değişik alanlarda ünlü olabilecek ve insanlığa katkılarda bulunabilecek pek çok çocuk, bu fırsatı kaçırmış olacaktır. Kızların açıköğretime gitmesi, onların toplumsal yaşamın dışında kalıp eve kapanmalarını ve çocuk yaşta evlendirilmelerini kolaylaştıracaktır. Eve kapanan kadınlar çalışmak zorunda kaldıklarında, genelde evinden dışarıya iş yaparak para kazanacaktır; ancak alacağı para bir işyerinde çalışana göre çok daha düşük olacaktır. Evden dışarıya iş yapacak kadının emeği daha çok sömürülecektir. Açıköğretime ya da çıraklık eğitimine yönelme, emekçi çocuklarına, ucuz işgücü olma dışında bir gelecek sunmama anlamına gelmektedir. Bu durum, eğitsel ve demokratik olmadığı gibi, adil ve insancıl da olmamaktadır.

Gerekçede, 1997 yılında başlayan kesintisiz zorunlu eğitimin gerçekleştirilmesi, 5+3 uygulaması, “*sağlıklı ve verimli bir eğitim ortamının oluşturulması adına ciddi sorunlara neden olmuş ve olmaktadır*” denmiştir. Bu tür ifadeler gerekçede birkaç kez yinelenirken ciddi sorunların ne olduğuna dair bir tek örnek bi-

le verilmemiştir. Çünkü doğrudan kesintisiz eğitim kaynaklı sorun pek yoktur. İlköğretimde var olan sorunlardan örnekler verseler, bu sorunların genelde ailenin sosyoekonomik durumundan, öğretmen tutumundan ve eğitim-öğretim süreçlerinden kaynaklandığı görülecektir. Çocukların yaş farkından kaynaklandığı sanılan sorunlar varsa, bu sorunların aile içinde kardeşler arasında ya da mahalle içinde yaşanan sorunlardan pek farklı olmadığı da görülecektir. Okullarda ciddi sorunlar vardır; ancak, bu sorunların kesintisiz eğitimle bir ilgisi yoktur. Ciddi sorunlar, genelde sınav odaklı ve ezbere dayalı eğitim süreçlerinden, AKP'nin bilim ve laiklik karşıtı, gerici ve piyasacı uygulamalarıyla, öğretmen ve okul yönetiminin tutumlarından kaynaklanmaktadır. Gerekçede farklı yaşlardaki çocukların bir arada olmasıyla ilişkili olarak 'Ciddi sorunlardan' söz edilirken taslağın 2'inci maddesinde, "*ilköğretim birinci ve ikinci kademe okulları, bağımsız okullar halinde kurulacağı gibi imkân ve şartlara göre birlikte de kurulabilir*" denmektedir! Bu maddeden hem gerçek bir tehlikenin var olmadığı hem de kademelere ayırmadaki asıl hedefin bir başka hedef olduğu ortaya çıkmaktadır.

Gerekçede, kesintisiz eğitimle ilgili olarak "*olumsuzlukların bir diğerinin ise bu uygulamanın mesleki eğitime vurduğu darbe oluşturmaktadır*" denmektedir. Bu ifade de gerçeklerle bağdaştırmakta. 1996-97 öğretim yılında meslek liselerine giden öğrenci sayısı 973 bindir (MEB, 1996a). Zorunlu eğitim süresi 8 yıla çıktığında, büyük bir bölümü imam hatipler olmak üzere mesleki eğitime geçişte bir düşme yaşanmıştır. Ancak hemen sonrasında meslek liselerine gidenlerin sayısı giderek artmıştır. Son verilere göre meslek lisesine giden öğrenci sayısı 2,072 milyona ulaşmıştır (MEB, 2011). Bu sayısal artış, meslek liselerine darbe vurulmadığını, bilakis bu liselerin daha da önem kazandığının göstergesidir.

Gerekçede, “*farklı katsayı uygulamasının mesleki ve teknik ortaöğretime negatif etkileri somut olarak ortaya konmuştur*” denmiştir. Ancak öğrenci sayısı düştü gibi doğru olmayan bir söylemin dışında hiçbir somut örnek verilmemektedir. İşin gerçeği ise gerekçede söylenenin tam da tersidir. Kesintisiz eğitimle ve katsayı sonrasındaki uygulamada meslek lisesine gidenlerin sayıları çoğaldığı gibi meslek liselerini bitirip meslek yüksekokullarına gidenlerin sayısı da, bakanlık verilerinden açıkça görüleceği üzere, artmıştır. Bu gerçekler de, gerekçede belirtilen “*öğrencilerin lisans programlarına yerleşme oranı azalmıştır*” ifadesinin doğru olmadığını göstermektedir. Kesintisiz eğitim uygulaması, daha bilgili öğrenci geldiğinden mesleki eğitimin niteliğini de meslek yüksekokuluna girme olasılığını da artırmıştır. Katsayı uygulaması da, genel liselerden gelenlerin önünü keşip meslek liseliler lehine bir durum yaratmıştır.

Gerekçede, kesintisiz eğitim uygulaması nedeniyle “*mesleki ortaöğretimdeki teknik altyapı donanımı atıl kalmış ve güncelliğini yitirmiştir*” denmesi de gerçeği yansıtmamaktadır. Öğrenci sayısı azalmadığından donanımın atıl kalması söz konusu bile değildir. İlk yıllardaki azalma ise donanımı atıl bırakacak düzeyde değil, olsa olsa sınıf mevcudunun birkaç öğrenci azalması düzeyindedir; bu durum altyapının atıl kalmasını değil, bilakis daha etkin kullanılabilirdiği anlamına gelmektedir. Meslek okullarındaki donanımın güncelliği konusu, kesintisiz eğitimle ilgili bir durum değildir. 13-17 Mayıs 1996’da yapılan 15. Milli Eğitim Şurasında bakanlık müsteşarı Bener Jordan, mesleklerin 2,5 yılda bir eskidiğinden söz etmektedir. Daha o yıllardan bilinen bir gerçek vardır; bakanlık yeterli hızda donanımı yenileyememekte. Donanımın yenilenmesi, kesintisiz eğitim nedeniyle değil, geçmiş hükümetlerle AKP hükümetlerinin eğitim ve yönetim anlayışıyla ilişkilidir. Meslek liselerine öğretmen yetiştiren mesleki teknik eğitim fakültelerinin

2009’da kapatması, esasında AKP’nin meslek eğitime yeterince önem vermediğini göstermektedir. Gerekçede, gelişmiş ülkelerde %60 dolayında olan mesleki eğitim oranının Türkiye’de %44’lerde olduğu belirterek mesleki eğitime önem verilmesi gerektiğine değinilmektedir. Burada da ana konu çarpıtılmaktadır. Bu durum, kesintisiz eğitimden değil, hükümet politikalarıyla gelişmiş ülkelerin sanayi ülkeleri olması ve Türkiye’nin de bir sanayi ülkesi olmayıp teknoloji ithal eden bir ülke olmasından kaynaklanmaktadır.

İşin özünde, eğitsel açıdan ve toplumsal gereksinim açısından, bilgi toplumunda meslek liselerinin işlevi bitmiştir. 15 yıl önce 15. Milli Eğitim Şurası’nda konuşan işveren temsilcisi, “Biz meslek lisesi mezunlarına gereksinim duymuyoruz. Biz, gereksinim duyduğumuz mesleği öğretebiliriz. Biz öğrenmeyi öğrenmiş gençlere gereksinim duyuyoruz” demiştir. Bunu anlamı uzun süreli genel eğitimidir. Meslek liselileri en çok istihdam eden bir kuruluş olarak TÜSİAD’ın bu 4+4+4 uygulamasına karşı çıkmasının bir nedeni de budur.

AKP’li Yetkililerin Söylemlerinin Tutarsızlığı

4+4+4 konusunu savunmaya kalkanlar, Başbakan dahil, gerçekleri saptırmakta da bir sakınca görmemişlerdir.

Başbakan’ın Temelsiz Söylemleri. Bu taslak ortaya çıktıktan sonra Başbakan pek çok yerde, “Sincan’da yürütülen tanklarla gelen uygulamayı biz millet iradesiyle, mecliste düzeltiyoruz. Zorbalıkla gelen bir düzenlemeyi biz demokrasiyle kaldırıyoruz” demeye başlanmıştır. Bu söylem gerçeklerle örtüşmeyen ve de bir Başbakan’ın dile getirmemesi gereken bir söylemdir. Çünkü Başbakan’ın bu sözleri, zorunlu eğitim konusunun tarihsel geçmişiyle uyuşmamaktadır. Bu konudaki gerçekler özetle şöyledir. Zorunlu eğitim, 1973’te 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile

5 yıldan 8 yıla çıkarılmış, geçici bir maddeyle uygulanması ileri bir tarihe ertelenmiştir. Sekiz yıllık zorunlu eğitim konusu, Ecevit-Erbakan hükümeti zamanında 1974'te düzenlenen 9. Milli Eğitim Şurası'nda da tam destek görmüştür. 1972'de mesleki ortaokullar kapatıldığı için, 1739 sayılı yasayla 10. Şuranın zorunlu eğitim kararı, işin doğası gereği kesintisiz eğitim niteliğindedir. 28 Şubat kararlarından 9 ay önce 13-17 Mayıs 1996'da toplanan 15. Milli Eğitim Şurası'nda da, 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçilmesi büyük oy farkıyla kabul edilmiştir (Okçabol, 2005). Toplum kesimlerini temsil etme ölçüsü açısından 15. Şura, AKP'nin düzenlediği 17. ve 18. şuralardan çok daha demokratiktir. Bu arada, bakanlığın şura öncesi gerçekleştirdiği 84 bin öğretmen, öğrenci ve veliye uyguladığı anket çalışması sonuçlarına göre ortaya çıkan gerçeği de unutmamak gerekir: Büyük çoğunluk sekiz yıllık kesintisiz eğitimden ve temel eğitim kavramının kullanılmasından yana olduğunu belirtmiştir (MEB, 1995).

Erbakan-Çiller hükümetinin bakanlarından Oğuzhan Asiltürk, "Ekonomik olarak buna hazır değiliz" dediği günlerde, 28 Şubat 1997 günü toplanan 28 Şubat 1997 tarihli Milli Güvenlik Kurulu (MGK) toplantısında, 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçilmesinin hükümete önerilmesine karar verilmiştir. Başbakan Erbakan dâhil bu kurulun sivil üyeleri bu öneriyi imzalamıştır. Günümüzün Cumhurbaşkanı Gül ile meclis başkanvekili Mehmet Sağlam'ın bakan olduğu hükümet tarafından da, MGK önerilerine uygun kararlar alınmıştır; hatta YÖK başkanı iken kesintisiz eğitimi savunan Sağlam, milli eğitim bakanı olunca kesintili eğitimi savunmuş, 28 Şubat'tan sonra ise yine kesintisiz eğitimi savunmaya başlamıştır. Sağlam savunsa da, hükümet, kesintisiz eğitim konusunda istekli davranmamıştır.

Bu arada artan siyasal gerginliği azaltmak için Erbakan hükümeti istifa etmiştir. Erbakan-Çiller koalisyonu protokolüne

göre, iki yıl Erbakan ve ardından iki yıl da Çiller başbakan olacaktı. Erbakan'ın istifası, Çiller'in başbakan olup siyasal gerilimin azaltılması içindir. Ancak Cumhurbaşkanı Demirel, ülkedeki siyasal gerilim nedeniyle mecliste hükümet kuracak oy potansiyeline sahip olan Çiller'e hükümet kurma görevini vermemiştir. Teamüllere aykırı olarak, bu görevi Mesut Yılmaz'a vermiştir. Sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim, ancak yeni hükümetin konuyu meclise getirmesiyle Ağustos 1997'de gerçekleşmiştir. Bu meclis bileşimi, toplumsal kesimleri temsil açısından günümüz meclisinden çok daha demokratik bir meclistir. Ayrıca, 6 Nisan 2012 günü 32. Gün programında konuşan Bakan Dinçer'in şu sözü, 300 küsur AKP'li milletvekilinin demokratiklik düzeyini ve anlayışını yansıtmaktadır: “Başbakanımızın sözü bizim için bir vizyondur, bunu biz tartışmayız bir şekilde bir hedef olarak alırız ve yaparız”. Akademisyen bakanı böyle olan bir partinin üyelerinin ne tutumda odlunu kestirmek herhalde zor değildir.

Başbakan, “Eğitim reformu ideolojik değil, pedagojik”tir derken de, gerçekleri saptırmaktadır. Yeterli bilişsel, devinimsel ve duyuşsal gelişimlerini tamamlamamış çocukların erken yaşta mesleki eğitime/açık öğretime ayrılmaları, pedagojik bir karar değildir. Dar gelirli aile çocuklarının önemli bir bölümünün açık öğretime gidecek olması da bu yolla kızların eve kapanacak olması da, pedagojik değildir. Bu girişimler, gerici ve piyasacı bir eğitimi ve de toplumsal düzeni hedeflediğinden, pedagojik değil, ideolojik bir yaklaşımdır.

32. Gün programında Bakan Dinçer, “Çocuklar ortaokuldayken 10-13 yaşları arasındayken hakikaten yeteneklerinin çok belirgin farkında olmayabilirler” demiştir. Araştırmalar da erken yaşta seçim yapmanın sakıncalarını göstermektedir. Bunu bile bile, 4. sınıftan sonra çocukların meslek/ imam hatip ortaokullarına gitmesini istemek pedagojik bir yaklaşım değildir.

Amaç, olabildiğince küçük yaşlardaki çocukları imam hatibe çekmektir. Geçmişteki uygulamalar, 8. sınıfı bitiren ve 14-15 yaşlarına gelen çocukların kolay kolay imam hatiplere gitmediğini göstermektedir. İmam hatip/meslek ortaokuluna geçiş ise genelde çocuğun isteğiyle değil, ailenin isteği ya da parasal sıkıntısı nedeniyle olmaktadır. Bu nedenle yasanın, çocuğun kendini gerçekleştirip özgürleşmesi amacını taşımadığı ve “eğitsel” bir yasa niteliğinde olmadığı bellidir. Bakan 32. Gün programında, Kuran-ı Kerim dersinde çocukların kutsal kitabı anlamadan okuyacaklarını kabul etmiştir. Bu açıklamalar, 4+4+4 konusunun pedagojik değil ne kadar ideolojik bir konu olduğunu ve Başbakanın toplumu yanılttığını göstermektedir. Anlamadan kitap okutmanın hiçbir pedagojik değeri olmadığı gibi, yeteneklerinin farkında olmayan çocukları 5. sınıfta imam hatip/meslek ortaokuluna gönderilmesi de pedagojik değildir.

Başbakan, “Kesintisiz eğitimi imam hatiplerin önünü kesmek için, kapıcı çocuğu değil zengin çocuğu okusun diye yaptılar” derken de gerçekleri saptırmaktadır. Kesintisiz eğitim birilerinin önünü kesmek için değil, tam tersine (yoksul/zengin, kız/erkek, Müslüman/ Müslüman olmayan) her çocuğun belirli bir düzeyde bilişsel, devinimsel ve duyuşsal gelişimini tamamladıktan sonra, ailenin yönlendirmesiyle değil de, kendi özgür iradesiyle seçim yapabilmesi için benimsenen bir anlayıştır. Başbakan’ın dedikinin tam da tersine, kesintisiz eğitim, kapıcı çocuğunun, açıköğretime ya da mesleki eğitime gitmeyip zengin çocukları gibi doktor, mühendis vb olabilmeleri için savunulmaktadır.

Bakan’ın Tutarsız Söylemi. “*Açıköğretime gideceklerin %1’i geçmeyeceğini*” söyleyen Dinçer de, gerçekleri çarpıtmaktadır; oysa kızlarının okumasını istemeyen, çocuklarını ilköğretime göndermeyen/gönderemeyen, ilköğretimi bitirmeden okuldan alan/

almak zorunda kalan ve ilköğretim sonunda ortaöğretime göndermeyen/gönderemeyen aileler toplumda önemli bir yer tutmaktadır. Zorunlu eğitimi kesip öğrencilere çıraklığa/mesleki eğitime ya da açıköğretime geçme yolu açıldığında, bu yolu kullanacak olanlar, genelde yukarıda değinilen kesimlerdir; yoksul ve dar gelirli, anadilleri farklı ve kırsal yörelerde yaşayanlardır. Bunların oranı da, bakanın çok iyi bildiği gibi, %40-50'leri bulmaktadır.

Destekçilerin Tutarsız Söylemleri

AKP'liler ve destekçileri, ikide bir, "Gelişmiş ülkelerin hangisinde kesintisiz eğitim var" sorusunu sorarken de gerçeği saptırmaktalar. Pek çok gelişmiş ülkede çocuklar 8-9 yıl aynı mekanda öğrenim görmektedir. Kimi Müslüman ülkelerde bile, örneğin Özbekistan'da 8, Tacikistan'da ise 11 yıl çocuklar aynı mekanda okumaktadır. Çocukları ilkokul ve ortaokul olarak ayrı okudukları gelişmiş batı ülkeleri vardır ancak onların hiçbirinde ne imam hatip benzeri okullar vardır, ne de kutsal kitaplarıyla peygamberlerinin hayatı okulda çocuklara ders olarak okutulmaktadır.

AKP'liler ve destekçileri, 4+4+4 uygulamasının demokratikliğinden dem vurarak da toplumu kandırmaktadır. Çocukları mağdur edecek uygulamalara demokratik kılıfının yakıştırılması, toplumu enayi yerine koymanın bir göstergesi gibidir. Ufuk Çoşkun'a göre, 4+4+4 tartışması ile evde eğitim sisteminin gündeme gelmesi sevindirici bir gelişmedir (Taraf, 12 Mart 2012). Bu kesim, eğitim konusunda ailenin isteği öne çıkarıldığında, çocuğun haklarının göz ardı edileceğine ise hiç aldırmamaktadır. Ailenin, kendi değerlerini, aile içi süreçlerde çocuklarına aktarma hakkı olsa da, çocuğunu okula göndermeme ve çocuğu adına meslek seçme hakkı bulunmadığını göz ardı etmektedirler. Oysa kesintili eğitim, çocuğun isteklerinin ve yeteneklerinin göz ardı edilmesi ve onların önünü kesmesi nedeniyle

demokratik bir uygulama olmamaktadır. Uzun süreli genel eğitimin öğrenmeyi kolaylaştırdığı gerçeği göz önüne alındığında, erken yaşta mesleki eğitime geçenler, öğrenme yeteneğini yeterince geliştiremeyeceklerinden, yetişkinliklerinde, giderek önem kazanan yaşamboyu öğrenme sürecinde de yaşlılarından geri kalacaklardır. Erken yaşta başlayacak mesleki eğitim, günümüzde, çocuğun öğrenim süreci sonunda pek işe yaramayacak mesleki eğitim alması anlamına gelecektir. Bu bağlamda açıköğretim ile kimilerinin savunduğu “evde eğitim” toplumda büyük eşitsizlikler yaratacağından demokratik olmamaktadır.

İşin ilginç yanı, Batı’da şu yok, bu yok diyenler, oralarda bir parti liderinin her türlü adayı ismen belirlediği siyasal partiler olmadığını görmezden gelmektedirler. Batı’da bir gaf yapan bir siyasetçinin bulunduğu mevkide kalmadığını/kalamadığını, %10-luk seçim barajının olmadığını da söylememektedirler. Bir işadama arkadaşından düşük faizli özel kredi alma ve basını sansüre çalıştığı gerekçesiyle sert eleştirilere maruz kalan Almanya Cumhurbaşkanı Christian Wulff’un görevinden istifa etmesi (gazeteler 17 Şubat 2012) gibi demokratik geleneklerin bizde olmadığını da görmezden gelmektedirler. Gelişmiş ülkelerde siyasetçilerin adının verildiği üniversitelerin olmamasına da aldırmamaktadırlar. Gerici ve piyasacı yaklaşımlarda Batı’da olanları işlerine geldiği gibi yorumlayanlar, oradaki demokratik, laik, bilimsel ve insan haklarına uygun uygulamaları da görmezden gelmektedirler. Piyasacı ve/ya da gerici olanların gözü o kadar dönmüştür ki, örneğin Eser Karakaş (2012), laik, bilimsel ve kesintili zorunlu eğitimi savunanları “Anti-demokratik cephe” olarak nitelercybilmiştir!

Taslağın Anlamı

4+4+4 taslağı ile bir taşla birkaç kuş vurulacaktır. Bu taslak eğitim, zorunlu eğitim, açıköğretim ve eğitim hakkı ve fırsat

eşitliği gibi kavramları alt-üst edip değersizleştirirken, eğitimi piyasalaştırıp gericileştirecek bir taslaktır.

Zorunlu Eğitime Darbe. Devlet, hedeflediği toplumsal gelişmişlik düzeyine ve yurttaşının sahip olmasını istediği eğitsel edinimlere göre zorunlu eğitim süresini belirlemektedir. Eğitim sürecinde, öğrenci, kendisini, doğayı, toplumunu ve dünyayı anlamasına yarayacak bilgiler edinerek bilişsel olarak gelişir. Öğrenci parmaklarını, elini, kolunu, bacaklarını ve vücudunu kullanma becerileri kazanarak devinimsel olarak gelişir. Çocuk iyiyi-kötüyü, güzeli-çirkini ayırmayı ve güzelduyularını geliştirmeyi öğrendikçe de duyuşsal olarak gelişir. Zorunlu eğitim süresini belirleyen devlet, çocukların o süre sonunda kazanmasını beklediği bilişsel, duyuşsal ve devinimsel becerileri kazandıracak etkinlikleri, tüm yurttaki ve eşdeğer düzeyde sunmayı da üstlenir. Bu açıdan, yurttaşına değer veren devlet, zorunlu eğitim sürecinde çocukların başka kanallara gitmelerine, zorunlu eğitimin kesilmesine, izin vermez. Zorunlu eğitim süreci bitmeden mesleki eğitime, dini öğretime ya da açıköğretime geçilmesi, çocuğun istenen/beklenen bilişsel ve duyuşsal gelişmelerin gerisinde kalmasına yol açacağından, insancıl, eşitlikçi ve adil olmamaktadır. Bu nedenle 4+4+4, zorunlu eğitime ve toplumun geniş bir kesiminin geleceğine vurulan bir darbe niteliğindedir.

Eğitim Eşitsizliği. 4+4+4 taslağı, AKP, zorunlu eğitim sürecinden ayrılıp açıköğretime/çıraklık eğitimine geçecek çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimlerinin zorunlu eğitime devam edeceklerin gerisinde kalacağını bilmektedir. AKP, açıköğretime/çıraklık eğitimine geçecek çocukların büyük olasılıkla toplumun belkemiğini oluşturan yoksul ve dar gelirli ailelerin (emekçilerin) çocukları olacağını da bilmektedir. AKP'nin bunları bile bile toplumun emekçi kesimini bu denli mağdur etmesi, onlardan bu fırsatları esirgemesi, eğitsel ve demokratik bir

durum olmadığı gibi, adil de değildir, insan haklarına da aykırıdır. Laik, demokratik ve sosyal hukuk devletinde, böylesine bir uygulamayı istemeye kimsenin hakkı yoktur.

Denetimsiz Harcama. 4+4+4 taslağının kesintisiz eğitim dışında başka sakıncalı amaçları da vardır. Bu taslakla, ayrı bir eleştiri konusu olan FATİH Projesi çerçevesinde yapılacak harcamaların var olan ihale yasasından bağımsız olarak yapılması istenmektedir. Toplumsal kaynakların birkaç kişinin keyfine göre harcanacak olması kabul edilebilir bir durum değildir. Bu taslakla, öznel değerlendirmelerle başarılı sayılacak sporculara üniversiteye geçişte ayrıcalık verilmesi, bazı üniversitelere de şimdi icranın başında olan siyasetçilerin adının verilmesi de, akademik olarak benimsenebilir durumlar değildir.

Taslağın Temel Sakıncaları. Taslağın getireceği ve aşağıda örneklenip özetlenen sakıncalar nedeniyle, bu taslak tümüyle reddedilmelidir.

- Kesintili eğitim, farklı kanallarda okuyan öğrencilerin zorunlu eğitim süreci sonunda birbirinden farklı edinimler kazanması anlamına gelmekte; zorunluluk kavramıyla bağdaşmamaktadır.
- Zorunlu eğitim kesilip çocuğa açıköğretime/çıraklık eğitimine geçme fırsatı verildiğinde, (geçmiş uygulamalardan) çocukların bilerek ve isteyerek değil de, ailenin seçimi olarak bunlardan birini seçeceği bilinmektedir. Şu anda 8. sınıftan sonra yapılan seçimlerin bir bölümü de ailenin isteğine göre olduğundan meslek liselerine gidenlerin önemli bir bölümü okuduğu mesleği sevmekte ve yükseköğretimde başka alanlara geçmek istemektedir. Bu nedenle erken yaşta ana süreçten ayrılmalar çocuğun isteklerinin ve yeteneklerinin göz ardı edilmesi anlamına gelmektedir.
- Zorunlu eğitimle bağdaşmayan bir konu da açıköğretim olayıdır. Açıköğretim, zorunlu örgün eğitim çağındaki çocuklar

için üretilmiş bir uygulama değildir. Zorunlu öğrenim çağını aşmış yetişkinlere yönelik bir uygulamadır ve kesinlikle zorunlu eğitimin bir alternatifi değildir.

- Açıköğretime/çıraklık eğitimine geçme fırsatı verildiğinde, toplumun hangi kesimlerinin mağdur olacağı bugünden bilinmektedir. Bu fırsatı kullanacak olan çocuklar genelde, kızların okumasını istemeyen, çocuklarını ilköğretime göndermeyen/ gönderemeyen, ilköğretimi bitirmeden okuldan alan/alınmak zorunda kalan ve ilköğretim sonunda da ortaöğretime göndermeyen/gönderemeyen aile çocukları olacaktır. Araştırmalar bu ailelerin genelde, sosyoekonomik durumları sınırlı, yoksul ve dar gelirli, anadilleri farklı ve kırsal yörelerde yaşayan aileler olduğunu göstermektedir.

- Sanayi toplumuna geçiş sürecinde önce eğitimin zorunlu olması ve daha sonra da ara eleman gereksinimini karşılamak için mesleki eğitim gündeme gelmiştir. İçinde bulunduğumuz bilgi toplumunda ise, ara elemandansa bilgi üreten ve kullanan kişilerle birlikte çalışma becerisi gösteren kişilere gereksinim duyulmaktadır. Öte yandan araştırmalar, genel öğretim süresi uzadıkça kişilerin yeni bir şeyleri daha çabuk ve etkin bir biçimde öğrendiklerini göstermektedir. Bu nedenle, 1-2'si dışında gelişmiş ülkelerde, çocukların bilişsel, devinimsel ve duyuşsal gelişimlerini genel eğitimle tamamladıktan sonra mesleki eğitime geçmesi düşüncesi giderek yaygınlaşmakta ve uygulanmaktadır. Çocuğun gerekli devinimsel becerileri edinmeden erken yaşta mesleki eğitime kaydırılması sakıncalı olduğu gibi, onun bilgi üreten ve bilgiyi kullanan nitelikte bir öğretim görmesini de engelleyen bir uygulama olmaktadır. Erken yaşta mesleki eğitime ayrılma, çocuğun, bilgi toplumu çağında giderek önem kazanan yaşamboyu öğrenme etkinliklerinden de zorunlu eğitimlerini tamamlamış çocuklar kadar yararlanamayacağı anlamına gelmektedir.

- Toplumsal yaşamda, barış ve huzur içinde yaşamak, laik, demokratik ve insan hakları gibi çağdaş değerlere sahip olmak,

kişilerin özellikle bilişsel ve duyuşsal gelişimleriyle paralellik göstermektedir. Devletin yurttaşlarının önemli bir bölümünün bilişsel ve duyuşsal gelişimlerini sınırlandıracak süreçlere göndermesi, olanlardan bu fırsatları esirgemesi, eğitsel ve demokratik bir durum olmadığı gibi, adil de değildir, insan haklarına da aykırıdır. Laik, demokratik ve sosyal hukuk devletinde, böylesine bir uygulamayı istemeye kimsenin hakkı yoktur.

- Okula devam sorunuyla ilgili olarak yukarıda değinilen gerçekler, kızların açıköğretime gitmesinin, onların iş yaşamının dışında kalıp eve kapanmalarını ve çocuk yaşta evlendirilmelerini kolaylaştıracağını göstermektedir. Çocuk yaşta çıraklık eğitime yönelme de onlara, çıraklık dışında bir gelecek sunmama, geleceklerini karartma anlamına gelmektedir. Bu girişim, devletin, zorunlu eğitim süresince okulda eğitmesi gereken çocukları gözden çıkardığı anlamına da gelmektedir.

- Bu taslak yasalaşırsa, parasız olması gereken devlet okulunda bile çocuktan istenen parayı bulmakta güçlük çeken ailelerin çoğu, çocuğunu ya açıköğretime ya da çıraklık eğitime gönderecektir. Bu taslak yasalaşırsa, fırsat verildiğinde değişik alanlarda ünlü olabilecek ve insanlığa katkılarda bulunabilecek pek çok çocuğun önü kesilmiş olacaktır.

- Uzun süreli genel eğitimin öğrenmeyi kolaylaştırdığı gerçeği göz önüne alındığında, çocuğun erken yaşta mesleki eğitim vermeye kalkışmak, çocuğun öğrenme yeteneğini geliştirememesi ve günümüzde giderek önem kazanan yaşamboyu öğrenme sürecinde de yaşlılarından geri kalması anlamına gelecektir.

- Erken yaşta başlayacak mesleki eğitim, günümüzde, çocuğun öğrenim süreci sonunda pek işe yaramayacak mesleki eğitim alması anlamına gelecektir.

- Üniversiteye adları verilmesi istenen kişilerden ikisi, doku-nulmazlıkları gereği haklarında var olan suçlamalardan aklanmamış kişilerdir. Bir tanesi de parasal yolsuzluk yapma nedeniy-

le mahkûm olmuş bir kişidir. Bu durumda bu kişilerin adlarının üniversitelere verilmesi, akademik etik açısından uygun olmayan bir durumdur. Ayrıca benzeri uygulamalar dünyanın hiçbir gelişmiş ülkesinde yoktur.

4+4+4 Yasası

Taslağın kamuoyunda tartışılması sürecinde dile getirilen bilimsel ve eğitsel eleştiriler göz ardı edilmiştir. Taslağın tartışılması sırasında AKP, çocukların erken yaşta okula başlamasını ve Kürtçe gibi derslerin seçmeli ders olarak okutulması konularını da gündeme getirmiştir. Toplum ve muhalefet, erken yaşta okula başlama, seçmeli ders ve açıköğretim ya da çıraklık eğitime geçiş tartışmalarıyla oylanırken mecliste tartışılmamış yeni maddelerin eklenmesiyle taslak, 30 Mart 2012 tarih ve 6287 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”a dönüşmüştür (EK. C). Kamuoyunda 4+4+4 yasası olarak bilinmen yasasının bir özelliği, geçmişte olduğu gibi en kritik anlarda AKP’nin imdadına yetişen MHP desteğiyle gerici sivil bir darbe niteliğinde bir yasa olmasıdır. Bu yasa, AKP’nin yıllardır sürdürdüğü gerici ve piyasacı politikaların şimdilik son halkasıdır. 4+4+4 taslağı, aceleye getirilip belki de bakanın haberi bile olmadan meclis gündemine getirildiği gibi, yasalaşırken de aceleye getirilmiş, Bakan’ın İstanbul’dan gelmesi bile beklenmemiştir. Pek çok alana darbe vuran bu yasa, Anayasa’nın hıfzına ve ruhuna aykırı olan bir yasadır.

Kamuoyunda 4+4+4 yasası olarak bilinen 6287 sayılı yasa, taslaktaki maddelere ek olarak, 60 ayını dolduranların zorunlu eğitime başlaması, ortaokulların 5’inci sınıfta başlaması ve imam hatip ortaokullarının açılması, Kuran-Kerim ile Hz. Peygamberimizin hayatı adlı derslerin seçmeli ders olması ve nor-

mal liselerde de imam hatip programı açılabilceği maddeleri de eklenmiştir. Bu konular kısaca aşağıda irdelenmektedir.

60 Aynı Dolduran Çocukların İlköğretime Başlamaları Sakıncalıdır. Çocukların 5 yaşını bitirdiklerinde elde ettikleri gelişmişlik düzeyi, bir çocuktan ötekine çok farklı olabilmektedir. Ülkemizin içinde bulunduğu koşullar göz önüne alındığında, bu fark çok daha belirgin olmaktadır. Doğu ile batı kentlerinde yaşayan çocuklar arasında büyük farklar olabildiği gibi, bir kent merkeziyle varoşlar ve köyleri arasında bile, ailelerin eğitim, kültür ve sosyoekonomik düzeyleri nedeniyle büyük gelişmişlik farkları bulunmaktadır. Kimi çocuk 5 yaşında ilköğretime başlama olgunluğuna erişebilse de büyük çoğunluğun bu olgunluğa erişemediği ve erişemeyeceği bilinmektedir. Bu nedenle çocuğun erken yaşta örgün eğitime başlatılması, eğitsel açıdan istenilen bir durum değil, çocuğun öğrenme arzusunu engelleyecek bir durumdur.

Yakın geçmişte okula başlama yaşı 60 aya indirilmiş, çocukların eşdeğer gelişmişlik düzeyine sahip olmamasının getirdiği sakıncalar nedeniyle 72 ay uygulamasına geri dönülmüştür. Bu sakıncaları bile bile taslaktaki 72 adan vazgeçip okla başlama yaşının 60 aya indirilmesi ortaokulların da bir yıl erken başlatılması, çocukları olabildiğince erken yaşta (1997 öncesine göre iki yaş daha küçükken) imam hatiplere çekmek içindir.

Çocuk Yaşta İmam Hatip. İmam hatip okulları, 3 Mart 1924 tarihli ve 430 sayılı Öğretim Birliği (Tevhid-i Tedrisat) yasası gereği, toplumun dini hizmetlerini yerine getirecek memurları yetiştirmek için açılan okullardır. Oysa AKP yetkilileri için imam hatipler meslek okulu değil, dinini öğrenmek isteyenlerin gittiği okullardır. Bu durumda imam hatip okulları, 430 sayılı yasanın amacı dışına çıkmış olmakta ve Anayasa'ya aykırı duruma düşmektedir. Anayasa gereği yasal işlevinden uzaklaşmış olan

imam hatiplerin ya kapatılması ya da yasal işlevini yerine getirecek bir duruma dönüştürülmesi beklenirken bu yasayla imam hatip okulları dördüncü sınıftan sonra öğrenci alacaktır. Varsıl aileler genellikle çocuklarını bu okullara göndermeyecektir. Bu okulları çocuklar değil, genellikle çocuğunu normal okullarda okutma güçlüğü çeken ya da aşırı muhafazakâr olan aileler seçecektir. Bu yasa, eğitim-öğretim görme fırsatı bulduğunda toplumun devrimci gücünü oluşturacak yoksul emekçi çocuklarını, Sünni-Hanefi ise imamlaştıracak ve Sünni-Hanefi olmayanları da olabildiğince bu anlayışa devşirilmesine yol açacak bir yasadır. Dinamik kesimini yok edilecek toplum, güçsüzleşip küresel sömürgecilere olan bağımlılıktan kurtulamayacaktır.

82 Anayasası'nın 74. maddesinin koruma altına aldığı yasalar vardır. Bu yasalardan özellikle 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı Öğretim Birliği Kanunu ile 26 Aralık 1934 tarih ve 2596 sayılı Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun gerici eğitim dönüşümleriyle birebir ilişkili olan yasalardır. Örneğin 430 sayılı Öğretim Birliği Yasası, "yüksek din uzmanı yetiştirmek amacıyla üniversitede bir ilahiyat fakültesi, imam ve hatip yetiştirmek amacıyla da ayrı okullar açılır" (m. 4) demektedir. İmam hatip okulları, bu yasa gereğince toplumun dini hizmetlerini yerine getirecek kişilerin yetiştirilmesi için açılan okullardır. Görüldüğü gibi imam hatiplerin anayasal dayanağı Öğretim Birliği (Tevhid-i Tedrisat) yasasıdır. İmam hatip adı verilen okullar, toplumun dini hizmetlerini yerine getirecek memurları yetiştirmek için açılmıştır. AKP yetkilileri durmadan ve her yerde imam hatiplerin meslek lisesi olmadığını ve dinini öğrenmek isteyenler için açılan liseler olduğunu söylemektedirler. Bu söylem, imam hatip okullarının 430 sayılı yasanın (dolayısıyla Anayasa'nın) amacı dışına çıktığını ve şimdiki durumları itibarıyla anayasaya aykırı duruma düştüklerini göstermektedir. Anayasa gereği imam hatipler ana-

yasal işlevlerini yerine getirecek hale getirileceğine ya da kapatılacağına, eğitim sisteminin ana akımı haline getirilmektedir.

Seçmeli Din Dersleri. Var olan imam hatip liseleriyle, Kuran kurslarıyla, din ve ahlak bilgisi dersleriyle yürütülen Sünni-Hanefi öğretilerle yetinilmeyip imam hatiplerin orta kısmının da açılması AKP'nin bilimsel eğitim yerine dini eğitimi tercih ettiğini göstermektedir. AKP bir adım daha ileri giderek, bu sayıyla Kuran-ı Kerim ile Hz. Peygamberimizin hayatı adlı seçmeli din derslerini de açmıştır! Bu dersler pedagojik olmadığı gibi, demokratik de değildir, laiklikle de bağdaşmamaktadır. Bu derslere seçmeli ders denmesi de, bir aldatmacadır. 1980 öncesinde seçmeli din dersleri uygulamasının olduğu yıllarda, bu derslerin Aleviler için bile zorunlu derse dönüştüğü bilinmektedir. Hele Türkiye'nin giderek muhafazakârlaştığı bir dönemde, bu iki seçmeli dersin yakın bir gelecekte, en azından mahalle baskısı nedeniyle ve de büyük bir olasılıkla AKP'nin getireceği baskılar nedeniyle, zorunlu derslere dönüşmesi kaçınılmazdır. “Müslüman laik olmaz; dindar gençlik yetiştireceğiz; dininin ve kininin davacısı olan gençler istiyorum” diyenlerin yarın öbür gün “Bu dersleri almayanların Müslümanlığından şüphe ederim” demeyeceğinin bir garantisi de yoktur.

Anlayışı bağlamında, Kuran-ı Kerim dersi olmaması gerekir. Ders, öğrencinin okuyup anladığı, düşündüğü, irdelediği ve sonra kendi yazılı ya da sözlü açıklamalarına göre ölçülüp değerlendirildiği konudur. Çocuklar bu derste ne yapacaktır? Okumasını bile bilmedikleri için, öğretmenin Arapça okuduğu cümleleri tekrar etmeye çalışacaklardır. Böylesi bir etkinliğin hiçbir eğitsel değeri yoktur. İslam anlayışında, anlamadan bile Kuran-ı Kerim'i okumak, ibadet sayılmaktadır. Bu nedenle bu ders öğretim içinde ibadet edilmesinden başka bir şey değildir. Oysa okul ibadet yeri değil öğrenme yeridir.

Hız. Peygamberimizin hayatı dersinde küçücük çocuklara, önemli bir bölümü sonradan üretilmiş hadisleri öğretmen, eğit-sel-çocuğu özgürleştirecek ve yaşadığı dünyayı sağlıklı olarak al-gılayacak hale gelmesine yardımcı olacak bir değeri yoktur. Bu dersle çocuğun, 6-7. yüzyılın bilgi birikimi ve dünya görüşüyle 21. yüzyılı algılaması kolay olmayacaktır. Hız. Muhammed, 6.-7. yüzyılda yaşamıştır. İçinde bulunduğumuz dönemse 21. yüzyıl-dır! O döneme ortaçağ denirken içinde bulunduğumuz çağa, bil-gi çağı, teknoloji çağı ve öğrenme çağı gibi adlar verilmektedir. Günümüzün 5. sınıfında okuyan ortalama bir öğrenci, 6.-7. yüz-yılda yaşayanlardan çok daha bilgilidir. 14 asır önceki toplumda dünya düzdür, okul dâhil hiçbir şey yoktur; o zamanki toplumun içinde bulunduğu koşulları düşlemek bile zordur. O çağın yaygın ulaşım aracı atla devedir; günümüzde ise otomobildir, trendir, uçaktır, buharlı gemilerdir. O çağın haberleşme -mektupları iletme- aracı insan ya da güvercindir. Çağımızın aracı ise inter-nettir. O çağın en teknolojik üretimi araba tekerleği ile sınırlıyken günümüzdeki teknoloji çeşidi saymakla bitmez. O çağda yaşayan-ların komşu köyde olup bitenden haberi yokken çağımız insanı dünyanın öbür ucunda ne olduğunu anında görmekte ve öğren-mektedir. Ne kadar kutsal olsa da o çağda yaşamış bir kişinin ya-şamını çağımızdaki çocuğa öğretmenin “eğitsel” olarak, çocuğun özgürleşip kendini gerçekleştirmesi açısından bir yararı yoktur.

Hız. Muhammed’in veda hutbesinin bir bölümü şöyledir: *“Hepiniz Adem’in çocuklarıdır, Adem ise topraktır”* sözle-rini ya da şu sözlerini okusa ne öğrenecektir? *“Ey insanlar!... Si-zin kadınlar üzerinde hakkınız, kadınların da sizin üzerinizde hakkı vardır. Sizin kadınlar üzerindeki hakkınızı; yatağınızı hiç kimseye çığnetmemeleri, hoşlanmadığınız kimseleri izniniz ol-madıkça evlerinize almamalarıdır. Eğer gelmesine müsaade et-mediginiz bir kimseyi evinize alırlarsa, Allah, size onları yatakla-*

rında yalnız bırakmanıza ve daha olmazsa hafifçe dövüp sakındırmanıza izin vermiştir. Kadınların da sizin üzerinizdeki hakları, meşru örf ve âdete göre yiyecek ve giyeceklerini temin etmenizdir” (DİB, 2012). Çocukların Hz. Peygamberimizin hayatı dersinde bunları öğrenmesinin de eğitsel bir değeri yoktur, insan hakları açısından da tutarsızdır.

Hz. Muhammed’in yaşamıyla ilgili bir öykü şöyledir: “Kadınlar: ‘Aklımızın ve dinimizin eksikliği nedir ya Resulullah’ diye sorduğunda Allah Resulü: ‘İki kadının şahitliğinin bir erkeğin şahitliğinin yerine geçmesi kadının aklının noksanlığı, hayızlı olduğu zaman namaz kılmaması ve oruç tutmaması da dininin noksanlığıdır’ cevabını vermiştir” (Kaya, 2003: 44). Çocuklar bu öykü ya da benzerlerini okusa eğitsel olarak ne kazanacaktır? Ayrıca bu toplumda, kutsal kitabı Kuran-ı Kerim olmayan ve Hz. Muhammed’e, “Hz. Peygamberimiz” demeyen yurttaşlar vardır. Böylesi bir toplumda, örgün eğitim içinde bu derslerin olması hem toplumsal yapımıza hem de Anayasal yapımıza terstir.

Seçmeli din dersleri ile seçmeli Arapça dersleri için yetiştirilmiş öğretmen de yoktur. Öğretmen gereksinimi, ilahiyatçılarla/imam hatip öğrenimi görmüş olan kişilerle karşılanacaktır. Şu anda var olan din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerine, sayıları her geçen gün artacak ilahiyatçılarla/imam hatipliler eklenecektir. Öğretmenlerinin önemli bölümü ilahiyatçı/imam hatipli olacak okullarda, önce dini dersleri için abdest alma kızların türbana girmesi istenecek sonra da bu istek zorunluluğa dönüşecektir. Bu zorunluluğu namaz kılma ve oruç tutma zorunlulukları izleyecektir. Okul içi ilişkiler, tutum ve davranışlar dini anlayışa ve hadislere göre belirlenecektir. Okullar giderek imam hatiplere dönüşürken toplum da bir imam-hatip toplumu olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti, laik demokratik ve sosyal hukuk devletidir. Laik devletlerin din tercihi yoktur. Laik devlet tüm dinlere eşit mesafededir. Bu nedenle, imam hatip okullarında dini eğitim yapılacak olmasıyla Kuran-Kerim ve Hz. Muhammed'in hayatı gibi dersler, toplumda var olan inançlar içinden Sünni-Hanefi inancının yeğlendiğini göstermektedir. Bu durum, toplumdaki diğer inançlar arasından bir tercih yapıldığı anlamına gelmekte ve laik devlet anlayışıyla-anayasayla uyuşmamaktadır; Anayasa ihlal edilmiş olmaktadır. Oysa inançlara eşit mesafede durması gereken devletin yükümlülüğü, bir inancı topluma dayatmak değil, dinini öğrenmek isteyen her yurttaşına, özgün eğitim dışında yaygın eğitimde gerekli fırsat ve olanakları sunmaktır.

4+4+4 Yasası Sonrasındaki Dönüşümler

4+4+4 yasası kabul edildikten sonrasında da akıl almaz gelişmeler yaşanmıştır. Bu tür gelişmelerin bir bölümü aşağıda özetlenmektedir.

Gerici Liberal Destek!

4+4+4 taslağına ve yasasına verilen gerici-liberal destek bu konu yasalaştıktan sonra da yeni boyular kazanarak devam etmiştir. Örneğin 4+4+4 uygulamasıyla seçmeli din dersi konmasını ve erken yaşta imam hatiplere geçilmesini de demokratik bulanlar vardır. AKP yandaşları, 4+4+4 uygulamasıyla yaygınlaşacak olan din öğretimini, "Batı'da da kilise okulları var; özel okulların çoğu kilise okullarıdır" gibi söylemlerle desteklemektedir! Ancak bu kesim Batı'da imam hatip benzeri bir okulun olmadığını da yadsımaktadır. Bu kesim, kilise okullarında bile, bırakın bizdeki cemaatçi okulları, yurtları ve dershaneleri, herhangi bir devlet okulundaki kadar "din öğretimi" olmadığını da yadsımaktadır. Oralarda evrim kuramı karşıtı görüşlerin öğretilmediğini

görmezden gelmektedir. Oralarda toplumsal yaşamın dini kurallara göre sürdürülmesinin öğretilmediğini, o okullardan çıkanların büyük oranlarda cumhuriyet düşmanı olmadığını, yargıyla bir sorunu olduğunda, “Ben Cumhuriyet yasalarına hesap vermem” diyenlerin çıkmadığını da görmemektedir.

Murat Özoğlu, “Demokratik bir eğitim sistemi, vatandaşlarının din eğitimi talebini yok sayamaz” (Sabah, 16 Mart 2012) demektedir! Murat ve benzerleri, dini öğretinin çocuğun bilişsel, devinimsel ve duyuşsal gelişmelerini sınırlayıp yönlendirdiğini bilmektedirler. Bu kesim, öğrencilerin tartışıp eleştirebileceği ve deneyip karşı çıkabileceği süreçleri içermeyen din dersi ve Kuran dersi gibi derslerin, bir öğreti/koşullandırma olup eğitim kavramıyla bağdaşmadığını bile bile bunları savunmaktadır. Bu kesim, laik bir ülkede devletin görevinin dini öğretim olmadığını yadsıdığı gibi, toplumda Sünni-Hanefi anlayışında olmayan milyonların dinini öğrenme hakkını da yok saymaktadır. Bu kesim, seçmeli din dersinin, mahalle baskısının giderek çoğaldığı bu toplumda, geçmişte yaşandığından çok daha ağır bir biçimde zorunlu hale geleceğini de görmezden gelmektedir.

Her inanç grubu için örgün eğitimde seçmeli din dersi açılması, farklı inanç sahiplerinin sayısal dağılımı açısından işlevsel olmadığı gibi okulları ibadethaneye dönüştürecek bir uygulama olacaktır. Oysa inançlara eşit mesafede durması gereken devletin yükümlülüğü, bir inancı topluma dayatmak değil, dinini öğrenmek isteyen her yurttaşına, örgün eğitim dışında yaygın eğitimde gerekli fırsat ve olanakları sunmaktır

Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı ile Sakarya Üniversitesi 21 Mayıs 2012’de “Eğitim Sisteminin Yeniden Yapılandırılması Çalıştayı” düzenlemiştir. Bu çalıştay sonunda, seçmeli din derslerinin ilkökul birinci sınıftan başlatılma-

sı, ortaokulların ara sınıflarından imam hatiplere geçişin kolaylaştırılması, din eğitiminden doğacak personel ihtiyacının DİB-de görevli 13 bin ilahiyatçı personelle karşılanması ve velinin isteği doğrultusunda çocuğun hafızlık eğitimi alması için kademe-ler arası geçişlerde bir yıl ara verilmesi gibi önerilere yer verilmiştir. Bu öneriler hem bilimsel eğitimin önünü kesecek hem de öğrencinin özgürleşmesinin önüne büyük bir set çekecek önerilerdir. Eğitim anlayışı, eğitimde fırsat eşitliği ve insan hakları açısından kabul edilebilir öneriler değildir. Bu önerilerin siyasetle ve ekonomiyle ilişkili olan bir vakıf ile bilimin ve bilimselliğin kalesi olması gereken üniversiteden gelmesi, ekonominin de üniversitenin de özgürleşmiş genç istemediğinin göstergesidir.

İlköğretim Yönetmeliği Değişikliği

4+4+4 yasaının 22. maddesi, “zorunlu ilköğretim 5 yaşını (60 ayını) tamamlayınca başlar” demektedir. Yasanın bu maddesine karşın, milli eğitim bakanı, 32. Gün programında, okula başlama yaşı olarak “60 ila 72 ay arasında karar vereceğiz” demiştir. Bakanın bu sözü, keyfi bir davranış olmakta, bakanlıkta yapılan işlerin ne kadar gayri ciddi olduğunu göstermekte, hukuk anlayışıyla ve devlet ciddiyetiyle bağdaşmamaktadır; hukuk ve devlet anlayışına vurulan bir darbedir. Yasanın 22. maddesine karşın, bakanlık, yasanın kabulünün üzerinden iki ay geçmeden bir genelgeyle okula başlama yaşını 66 ay sonrasına çekmiştir. 66 ay uygulaması 60 ay uygulamasına göre biraz daha iyi olsa da, kendi çıkardıkları 4+4+4 yasaını ihlal eden bu genelge de, devlet ciddiyetiyle bağdaşmamaktadır.

Bakanlık, 21 Temmuz 2012’de de, 27 Ağustos 2003 tarih ve 25212 sayılı İlköğretim Kurumları Yönetmeliğini değiştirip 15. maddesinde 9 Mayıs genelgesindeki yukarıdaki ifadeyi ekledikten sonra, bu maddeye şu paragrafı da eklemiştir. “*Yaşça kayıt hak-*

kını elde eden, ancak bedenlen veya zihnen yeterince gelişmemiş olup okula uyum sağlayamayan 66 ay ve üzeri çocuklar da kasım ayı sonuna kadar sağlık kurumlarından verilen bedenlen veya zihnen gelişmemiş tıbbi tanılı rapor üzerine okul öncesi eğitime yönlendirilebilir veya kayıtları bir yıl ertelenebilir". Bakanlık bu yönetmelik değişikliğiyle 4+4+4 yasasını ihlal ettiği gibi çocuk haklarını da ihlal etmiştir. İlginçtir, okula başlamak için 60-66 ay arası çocukların velisinin yazılı isteği yeterli görülürken 66 ay ve üzeri çocukların okula başlamaması için velinin yazılı isteği yeterli görülmemekte; bakanlık çocuğunu yeterli gören veliye güvenirken çocuğunu yetersiz gören veliye güvenmemekte. Ayrıca bakanlığın 66 ay ve üzeri çocuğun okula başlamaması için, çocuğun "bedenen veya zihnen" gelişmemiş olarak damgalanmasını ve de bu durumun hekim raporuyla belgelenmesini istemesi ise akıl almaz bir durumdur. Bakanlık, aynı yönetmeliğin 31. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendini de aşağıdaki gibi değiştirmiştir:

Sağlık durumu nedeniyle okula devam etmesinin uygun olmadığına ilişkin sağlık kurulu raporu alanlar ile imam-hatip ortaokuluna kayıt yaptıran veya devam eden ve hafızlık eğitimine başladığını belgelendirenlerden o eğitim ve öğretim yılı için devam zorunluluğu aranmaz. Sağlık raporu alanlar raporları süresince, hafızlık eğitimi alanlar bu eğitimleri süresince eğitim ve öğretim yılı başından itibaren en fazla bir eğitim ve öğretim yılı okula devam etmeyebilirler. Bu sürenin bitiminde okula devamları sağlanır. Bu öğrenciler okula döndüklerinde devam edemedikleri eğitim ve öğretim yılına ait derslerden okul müdürünün sorumluluğu ve koordine sinde alan öğretmenlerinden oluşturulacak komisyonca sınav alınırlar. Başarılı olanlar bir üst sınıfa devam ettirilirler.

Bakanlık bu maddeyle de yasayı ihlal ederken yanlış davrandığını da göstermektedir Bakanlık, çocuğunun okula geç başlamasını isteyen bilinçli aileden sağlık raporu isterken genelde yoksul

ve eğitim düzeyi düşük ailenin isteğiyle hafızlık kursuna gidecek çocuğu zorunlu eğitimden muaf tutabilmektedir! Ayrıca aynı bakanlık, genelde kendi istenciyle erken yaşta bale, müzik, resim vb alanlardaki eğitsel etkinliklere kayıt yaptıran çocuklara, hafızlığa başlayan çocuklara verdiği hakkı da vermemektedir! Bu denli taraflı uygulamalarda var olan hukuk düzeniyle çelişmektedir.

Akıl Almaz Söylemler ve Reklamlar

Başbakan, çocukların erken yaşta okula başlamalarının sakıncalarını dile getiren eğitimcilere, psikologlara ve sağlıkçılara kullak vereceğine, 66 ay ile ilgili rapor alan ailelerin “*Benim evladım geri zekâlıdır dediklerini*” söyleyebilmiş ve “*Çocukları için rapor alanlar, evlatlarına ihanet içindedirler*” diyebilmiştir. Bakan Ömer Dinçer de Başbakan’dan geri kalmamış, çocukların erken yaşta okula başlaması konusunda, “*Normal vatandaşlar bizi destekliyor. 66 aya itiraz edenler PKK yanlısı ve laik kesimlerdir*” diyebilmiştir. Bu söylemler toplumu kucaklayan söylemler olmayıp yetkililerin hırsını, bilime ve uzmanlığa değer vermediklerini gösteren söylemlerdir.

Dini Öğretimden Kaçış Yok!

Bakanlık, 4+4+4 yasaının kabulünden sonra yüzlerce imam hatip okulu açmıştır. Bu yeni imam hatip ortaokullarını açmakla yetinmeyen bakanlık, bir zorbalık örneği göstererek, hiçbir istek yokken pek çok okulu imam hatip okuluna dönüştürmüştür. Ayrıca bazı ilköğretim okullarının 4. sınıfıyla lisele-
rin 1. sınıfına imam hatip öğrencisi alınarak bu okulların birkaç yıl içinde imam hatipleştirilmesinin yolu açılmıştır. İmam hatibe dönüşen okulun eski öğrencileri de, ya yaşadığı yöreden uzak yerlerdeki okullara gitmek zorunda kalarak ya da özel okullara geçerek ek harcamalar yapmak zorunda bırakılmışlardır. Bazı

yerlerde de öğrencilerin Anadolu liseleri yerine imam hatiplere kayıtlarının yaptırıldığı görülmüştür.

Bakanlık Kuran-ı Kerim, Hz. Peygamberimizin Hayatı gibi derslerle de yetinmemiş, bu derslere ek olarak, diğer iki din der-si gibi Sünni-Hanefi içerikte Temel Din Bilgileri adı altında bir seçmeli ders daha açmıştır. Bakan Dinçer, “Biz çocukların ilgi ve isteklerinin esas alınmasını kritik görüyoruz. Bunun dışında uygulama yapan olursa izin vermeyeceğiz” demiş olsa da, pek çok okulda çocuklar bu üç dersten ikisini seçmek zorunda bırakılmıştır. Bütün bunlar olup biterken bakan, “Zorla din dersini seçtirmem” diyebilmiştir.

Yetkililer ve AKP yandaşları, çocukların erken yaşta okula başlatılması konusunda olduğu gibi çocukların imam hatipleri tercih etmesi konusuna da hırsla sarılmışlar ve bu yolda akıl almaz yöntemlere başvurmuşlardır. Bir AKP milletvekili, “Tüm okulları imam hatip okullarına dönüştürme fırsatı elde ettik” diyebilmiştir. AKP yetkilileri sık sık, “Çocuğunuz imam hatibe gitmesin de terörist mi olsun, anarşist mi olsun?” ya da “En iyi insan Kuran-ı Kerim’i bilen insandır” gibilerinden söylemlerle, Başbakan da, “İmam hatip okulları bu ülkenin ve bu milletin göz bebeği olacaktır” diyerek imam hatip reklamı yapmışlardır. Diğer okullarda terörist yetiştirildiğini ima ederek “İmam hatip-lerden terörist yetişmiyor” derken hem gerçekleri saptırıp imam hatip reklamı yapmışlardır. Din derslerinin seçilmesi için cema-atlerin de desteğiyle, camilerde vaaz verilmiş, duvar reklamları hazırlanmış ve imam hatiplere kayıt yaptıracak öğrencilere, ücretsiz öğrenci servisleri, yemek ve giyecek vaatlerinde bulunul-muştur. Okul yöneticileri içinde, “Müslüman değil misiniz, bu dersleri almaktan neden gocunuyorsunuz” gibilerinden baskılar yapılmıştır. Bu tür söylemler ve reklamlar da, toplumu ayrıştırıcı nitelikte olduğundan hukuk sistemiyle de bağdaşmamaktadır.

İmam hatip okulu sıkıntısı varmışçasına, TOBB'nin çeşitli yörelerde imam hatip okulu açması da, bir bakıma reklam niteliğinde olmuştur. Din derslerini seçmede, fişlenme korkusuyla mahalle baskısının da etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum aynı zamanda, sermayedarın çocukların dini öğretimden geçmesinden ne kadar memnun olduğunu, bir başka deyişle, dini öğretimin sermayedarın çok işine yaradığını göstermektedir.

Ortaöğretim Yönetmeliği Hazırlığı

2012 Nisan'ının son günlerinde ortaöğretim yönetmelik değişikliğiyle ilgili haberle basına yansımıştır. Bakan'ın, “benim haberim olmadan ön taslak metin fikir ve görüş alınmak üzere ilgili paydaşlara gönderildi. Açıklıkla söylüyorum, bu taslağın bu şekle dönüştürülüp paydaşlara görüş almak üzere gönderildiğinden benim haberim yok” demesi de, bakanlığın ne durumunda olduğunu göstermektedir. Ancak yönetmelikte yapılması düşünülen değişiklikler, 4+4+4 yasası gibi eğitim açısından çok sakıncalı olacak değişikliklerdir. Yeni yönetmelikle, lise öğrencisinin evlenmesine izin verilecek; sınıf geçmek kolaylaştırılıp devamsızlık süresi 45 güne çıkarılacak; matematik ve fen dersleri öğretmen bulunması durumunda yabancı dille öğretilbilecek; okullara Atatürk resimlerinin dışında “Türk büyükleri ve tarihi şahsiyetlerin resimleri ile özlü sözlerine ait dekoratif ve estetik tablolar okulun uygun yerlerine konabilecek; imam hatiplilere diğer liselere yatay geçiş yapma kolaylığı getirilecek!

Bu değişikliklerin eğitsel açıdan savunulacak yanı yoktur. 4+4+4'ün bir amacı, yoksulun imam hatibe ya da meslek okuluna giderek bütüncül eğitim sürecinden dışlanması ve kız çocuklarının da açıköğretime giderek eve kapanmasıdır. Bu bağlamda liselilere evlenme izni verilmesine kalkışılması da, yoksul

öğrencilerin ya ailelerinin geçimini sağlamak ya da çocuk bakmak üzere eğitimden ayrılmalarını kolaylaştırmak içindir. Çünkü varsıl olan, evlense de, bir şekilde öğrenimini sürdürebilecektir. Fen derslerinin yabancı dille öğretilmesi hem öğrenmeyi güçleştirecek hem de Türkçenin bozulmasını hızlandıracaktır. Eski büyüklerin resimleri, çocukları geleceğe değil geçmişe özlem duyacak hale getirebilecektir. İmam hatip konusu da eğitimin hızla ortaçağa dönüştürecek bir uygulama olacaktır.

Okullar Açıldıktan Sonra

Bakanlık, 4+4+4 yasasının yasallaşma süresince ve sonrasında çıkardığı yönetmelikte gösterdiği aymaz tutumu, okulların açılması sürecinde de göstermiştir ve bu tür tutumlar hâlâ devam etmektedir.

Pedagojik Hazırlık Yok! Bakanlık, 4+4+4 konusunda ne yeterince hazırlık yapmış ne de zamanında öğretmenleri hizmetiçi eğitimden geçirmiştir. Okulların açılmasının hemen öncesinde, kimlerin nasıl ve ne amaçla hazırladığı belli olmayan plansızlık içinde, 3-7 Eylül 2012 günlerinde 460 bin öğretmene 4+4+4 sistem hakkında videolu konferans düzenlenmiştir. Yüz yüze etkinliklerle bile gerçekleştirilmesi zor olan 60-66 ay çocuğuyla ilişkili pedagojik bilgilendirmenin video ile kazandırılma-ya çalışılması, akıl almaz bir iştir ve bir kez daha bakanlığın aymazlığını göstermektedir. Bakanlığın bir başka anlaşılmas tutumu, istihdam edeceği ve özellikle yeni sistem hakkında öncelikle bilgilendirilmeleri gereken yeni öğretmenleri videolu konferanstan iki gün sonra istihdam etmesidir.

Fiziksel Hazırlık Göstermelik! Okulların fiziksel yapısı, başta tuvaletler olmak üzere 60-66 aylık çocukların kullanabilecekleri niteliğe dönüştürülmemiştir. Okullarda bu fiziksel ola-

naklar sağlanamadığı gibi artan öğrenci sayısını karşılayacak hazırlıklar da yapılmamıştır. Erken yaştaki çocukların kayıt yaptırması nedeniyle, sınıf mevcutları artırılırken pek çok okulda, kütüphane, müzik ve resim odaları ile laboratuvarların bir bölümü derslik haline getirilmiştir. Bazı okullar inşaat halindeyken öğretime başlamak zorunda kalmıştır. Pek çok okulda, ikili ve hatta üçlü öğretime dönülmüştür. Bir grup öğrenci sabah karanlığında derse başlamakta bir başka grup akşam karanlığında okuldan ayrılmaktadır. Gazetelere yansıyan haberlere göre camide, derme çatma çadırlarda ve konteynırlarda eğitim yapılmasına çalışılan okullar bile vardır.

4+4+4'ün gerekçesinde kesintisiz eğitimde çocukların bir okulda okumalarını sakıncalı bulan bakanlık, kayıt yaptıran 60-66 aylık 120 bin öğrencinin büyük çoğunluğu ayrı sınıflarda değil, kendilerinden büyük çocuklarla aynı sınıflara alınmasında bir sakınca görmemiştir! 4+4+4 yasaının bir başka gerekçesinde, ANAP zamanında 1989 yılında başlatılan taşımali eğitimi, sekiz yıllık kesintisiz eğitime bağlayıp eleştiren bakanlık, 4+4+4 yasaının uygulanması sırasında taşımali öğrenci sayısının üç kat artmasında (Zaman, 10 Kasım 2012) da bir sakınca görmemiştir!

4+4+4 yasaının uygulanmasına yönelik hazırlıklarla ilgili olarak mecliste 29 Haziran 2012 günü verilen soru önergesi, ancak okullar açıldıktan sonra 13 Eylül'de yanıtlanmıştır. Bakanlığın yanıtı şöyledir: "Okullardaki ders programları okul yönetimleri tarafından uygulamayı en etkin ve verimli hale getirecek şekilde planlanacaktır. ... Okullardaki öğrenci aktarma işlemleri devam etmekte olup okulların öğretim şekli konusunda ki veri çalışmaları sürmektedir" (soL, 17 Ekim 2012). Bu yanıt, bakanlığın hazırlıksız olduğunun bir kanıtı gibidir. Bakanlık, ilköğretim okullarını bu yıl 4+4+4'e hazırlayamadığı gibi, tasarlanan 2013 bütçesiyle önümüzdeki yıl da hazırlanamayacaktır.

Sınıf Öğretmeni İsrافی. Bakanlığın ne yaptığını bilmez tutumu, 4+4+4 ile birlikte norm fazlası on binlerce sınıf öğretmenin boşta kalmasına yol açmıştır. Bakanlık boşta kalan öğretmenlerin bir bölümünü, çalıştığı ve oturduğu yöreden çok uzaklardaki okullara göndererek mağdur etmiştir. Branş öğretmeni olduğu halde yıllardır sınıf öğretmenliği yapan 42 bin öğretmene de branş öğretmenliğine geçme izni vermiştir (soL, 29 Ekim 2012). Bunun sonucu olarak branş öğretmenliğine geçenlerin önemli bir bölümü, branşlarıyla ilişkili bilgilerini unutmuş olmaları nedeniyle büyük zorluklarla karşılaşmışlardır. Öte yandan bakanlık sınıf öğretmeni açığını ücretli öğretmenlerle doldurmaya kalkışmıştır. Bu öğretmenlerin bir bölümünün belki de öğretmenlik sertifikası bile yoktur.

Seçmeli Derslerin Kitapları. Arapça dersinin kitapları Suudi Arabistan'dan getirtilmiştir. Seçmeli din dersleri kitapları, okullar açıldıktan sonra ancak hazırlanabilmiştir. Aceleyle getirilen bu kitaplarda pek çok yanlışlar vardır.

Seçmeli Din Derslerinin Yaygınlaştırılması. Bakanlık, seçmeli din derslerinin askeri okullarda da okutulması girişimini başlatmıştır.14 Kasım 2012 günlü gazete haberlerine göre de laik Türkiye Cumhuriyetinin bekçisi olduğunu olur-olmaz yerlerde yineleyen Genelkurmay da, büyük bir aymazlık göstererek, bu öneriyi kabul etmiştir. Bakanlık ayrıca bir genelgeyle özel Türk ve yabancı okullarında da bu seçmeli din derslerinin açılmasını istemiştir. Bu genelge, öğrencilerden bu dersler için bir istek gelmesini bile bekleyemeyen bakanlığın, din derslerini “seçmeli” değil de zorunlu ders olarak algıladığını göstermektedir.

Laik-dinci Ayrımı. Okulların açıldığı ilk günden itibaren bazı okullarda laik-dinci sınıf ayrımı yapılmasına, imam hatiplilerle karma eğitim yapılan okullarda da imam hatiplilerin diğer

öğrencilere “Kolların ve bacakların açık; cehenneme gideceksin” ve benzeri söylemlerle baskı yaptığı haberleri çıkmaya, bazı okullarda da din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde “Cumhurbaşkanı’nın okuduğu dua” ile öğretim yapılmasına başlanmıştır.

Sayısal Durum. Bakanlık, 4+4+4 yasasının gerekçelerinden bu konulardaki tutum ve uygulamalarıyla “milli”liğini yitirmekle kalmamış, güvenilemez bir bakanlığa dönüşmüştür. Bakanlığın yaptığı sayısal açıklamalara da güven duyulmamaktadır. Sağlıklı verileri elde etmek de şu anda olanaksız olduğuna göre ister istemez bakanlık açıklamasıyla yetinilmektedir. 1997 yılında kesintisiz eğitime geçmeden önce yaklaşık 50 yıllık bir sürede imam hatip okullarının ulaştığı sayı 601’dir. Bakanlık açıklamasına göre 4+4+4 yasasının çıkmasından sonraki 6 aylık dönemde açılan imam hatip okulu sayısı ise, 733’ü bağımsız olmak üzere 1.141’i bulmuştur. 8 öğrenci için açılan imam hatip okulu bile vardır. Bu sayısal veriler AKP’nin molla yetiştirmeye ne kadar önem verdiğini göstermektedir. İmam hatip ortaokuluna kayıt yaptıran öğrenci sayısı 110 bini imam hatip liselerine kayıt yaptıranlar da 125 bini bulmuştur. Bu arada 73 imam hatip ortaokuluna hiçbir kayıt yapılmadığı anlaşılmaktadır. İmam hatiplere kayıt yaptıran öğrenci, laik ve bilimsel eğitimi savunanlar için çok yüksek rakamlardır. Ancak bu rakamlar aynı zamanda tüm gücünü bu yönde seferber eden AKP’nin beklediğini bulamadığını da göstermektedir. Zorunlu eğitim çağında olup da kayıt yaptırmayan öğrenci sayısı ise, 600 bin kadardır (gazeteler, 20 Ekim 2012). Başbakan’ın, (sözde) milli eğitim bakanının ve diğer AKP’lilerin yukarıda değinilen söylem ve tutumları göz önüne alındığında, bu sayıda velinin çocuğunu erken yaşta zorunlu eğitime göndermeme basiretini gösterebilmesi, gelecek için umut verici bir durumdur.

Seçmeli ders olarak öğrencilerin 593 bini matematik (%20), 495 bini yabancı dil (%17) ve 479 bini de Kuran-ı Kerim (%16) dersini seçmiştir. %10 oranında Hz. Peygamberin Hayatı ile spor ve fiziksel etkinlikler dersleri seçilirken görsel sanatla müzik, yazma, drama gibi çocukların duyuşsal gelişimlerinde çok önemli olan derslerin seçilmesi oranı %2’lerde kalmıştır. Din derslerini seçenlerin sayısı hiç de az değildir ve gelecek yıllarda bu sayının çok hızlı bir şekilde artacağına işaret eder. Bu arada, öğrencilerin güzel sanatlarla ilgili dersleri hemen hiç seçmemiş olmaları da, eğitim ve gelecek açısından kaygı vericidir. Öğrenciler ders izlenimlerinden çıkanları ya da ders saatleri azalan bu dersleri seçmeli olarak da seçmeyince, devinimsel ve duyuşsal gelişimlerinin istenen düzeyde olamayacağı açıktır. Eğitimin, dincileşmesi ne kadar sakıncalıysa, sanattan uzaklaşması da o kadar sakıncalıdır. Ancak bu durumun dini dersleri artırırken güzel sanat derslerini azaltan AKP’nin bilinçli bir tercihi olduğunu da unutmamak gerekir.

4+4+4 ve İlgili Gelişmelerin Yasa İhlalleri

Türkiye, 1982 Anayasası’na göre, “insan haklarına ve Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir (m. 2). Anayasa’nın 10. maddesine göre, “herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir... Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar”. Anayasa’nın 42. maddesine göre, “kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz... Eğitim ve öğrenim Atatürk ilkeleri ve devrimleri doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır”. Ana-

yasa'nın 58. maddesine göre de, "Devlet, istiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır".

4+4+4 yasa'sının 9. maddesindeki iki din dersinin açılmasıyla ilgili ifade, "laik devlet" anlayışıyla bağdaşmadığından (laik devlet, tüm inançlara eşit mesafede olan, din tercihi yapmayan ve başka inançlarda olan yurttaşlar varken tek bir inançla ilgili dersler açamayacağından) Anayasa'nın 3. maddesine aykırıdır. Bu dersler diğer inanç sahiplerini yok saydığından Anayasa'nın 10. ve bu dersler inançla ilgili olup bilim ve eğitim esasına göre yapılamayacağından, "Atatürk ilkeleri ve devrimleri doğrultusunda çağdaş bilim ve eğitim esaslarına" uymadığı için de Anayasa'nın 42. ve 58. maddeleriyle bağdaşmamaktadır.

14 Haziran 1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesine göre, eğitim sisteminin genel amacı, bireyleri, "Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; ...ilgi istidat ve kabiliyetlerine göre... bir meslek sahibi olacak biçimde...; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluğunu bilen ve bunları davranış haline getirmiş... hür ve bilimsel düşünce gücüne ve geniş dünya görüşüne sahip insan haklarına saygılı..." insanlar olarak yetiştirmektir. 1739 sayılı yasada yer alan temel ilkelerden "genellik ve eşitlik" ilkesine göre, "eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişi, aile, zümre veya sınıfa imtiyaz tanınamaz" (m. 4). 1739 sayılı yasanın "yöneltme" ilkesine göre, "fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusun-

da çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler” (m. 6). 1739 sayılı yasanın “Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Atatürk milliyetçiliği” ilkesine göre, “Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır” (m. 10). 1739 sayılı yasanın “laiklik” ilkesine göre, “Türk milli eğitiminde laiklik esastır” (m. 12). 1739 sayılı yasanın “bilimsellik” ilkesine göre, “her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir” (m. 13).

Bakanlığın ders izlencelerine eklediği Temel Dini Bilgiler dersi, başka inançlarla ilgili bilgileri içermediğinden Anayasa’nın 3., 10., 42. ve 58. maddelerine, hem de 1739 sayılı yasanın 2., 4., 12. ve 13. maddeleriyle bağdaşmamaktadır. Bakanlığın bazı okulları imam hatip okullarına dönüştürmesi, o yöredeki çocuklara imam hatibe gitmeyi dayatan bir uygulamadır. Bu durum, hem Anayasa’nın yukarıda yer alan maddelerine hem de din ayırımı gözetilen ve (Sünni-Hanefi olan) bir zümreye imtiyaz tanıyan bir durum yarattığından 1739 sayılı yasanın 4. maddesine, laiklikle bağdaşmadığından 12. ve bilimsellikle bağdaşmadığından da 13. maddesine aykırıdır.

Yasa ve tüzüklerin uygulanmasını kolaylaştırıp gerçekleştirmek amacıyla hazırlanan ve düzenleyici kuralların yazılı olduğu resmi belge niteliğinde olan yönetmelikler ve benzer nitelikteki genelgeler, ilgili yasaların temel felsefesini yansıtmak durumundadır. Bakanlığın çıkardığı son yönetmelikte Atatürk ilkelerine yer vermemesi, hem Anayasa’nın 42. ve 58. maddelerine hem de 1739 sayılı yasanın 2. ve 10. maddelerine aykırıdır. 4+4+4 ya-

şasının 7. maddesi zorunlu ilköğretimin çocuğun 5 yaşını bitirdiği eylül ayında başlayacağını belirtmektedir. Çocuğun lehine olsa da, bakanlığın yönetmelikle/genelgeyle 5,5 yaşını tamamlayanları ilköğretime başlatma ve doktor raporu alan 66-72 aylık çocukları okula başlatmama uygulaması, yasanın 7. maddesiyle uyuşmamaktadır. Bakanlığın, genelde ailenin isteği üzerine hafızlık kursuna gidecek çocukların zorunlu öğretime girişlerini bir yıl ertelemesi de, hem 20 Ekim 1959 tarihli BM Çocuk Hakları Bildirisi'ne ve 20 Kasım 1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye hem de bu yasanın 7. maddesine ters düşmektedir.

Bu arada AKP liderinin “İmam hatipleri toplumun en gözde okulu haline getireceğiz” söylemi de, Anayasanın ihlali anlamına gelmektedir. Çünkü laik bir devletin görevi, dini okulları değil bilimsel olan okulları toplumun gözbebeği haline getirmektir. Laik devlet, dini tercihi olmayan, tüm inançlara eşit mesafede duran bir devlettir. En yetkili ağızdan çıkan bu sözler, din tercihi olmaması ve tüm dinlere eşit mesafede durması gereken laik devlet anlayışıyla bağdaşmadığından Anayasa'nın ihlali anlamına gelmektedir.

Sonuç

AKP, tüm çabasına karşın, imam hatipleşmede (şimdilik) beklediği ilgiyi bulamamıştır. Bunun bir nedeni toplumun (şimdilik) 4+4+4'ü desteklememesidir. Eğitim-İş sendikasının yaptığı bir araştırmaya göre, çoğunluğu AKP'ye oy vermiş veliler bile genelde 4+4+4'ü desteklememektedir (gazeteler, 6 ve 7 Kasım 2012). MetroPOLL Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi'nin bir araştırmasına göre de 4+4+4 yasasına hayır diyenlerin oranı Haziran ayında %46,1 iken Eylül ayında 52,8'e yükselmiştir (MetroPOLL, 2012).

Ancak 4+4+4 yasasının, 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye göre rekabetçi olarak yetiştirilecek öğrenciyi aynı zamanda molla yapma yasası olduğunu akıldan çıkarmamak gerekir. 4+4+4 uygulaması devam ettiği sürece, kız öğrencilerin küçük yaşta türbana girmeleri yaygınlaşacaktır. Birkaç yıl içinde dini öğretimden geçen çocuklar, dini konularda ailelerini bile eleştirmeye başlayacaklardır.

Başbakan, “İmam hatipliler Türkiye’yi yeni baştan inşa ediyor” derken ve öğrencilere seçmeli din dersleriyle yalnız Sünni-Hanefi inancı dayatılıp diğer inançlar yok sayılırken “Arap Uyanışı ve Orta Doğu’da Barış: Müslüman ve Hristiyan Perspektifler” konferansında Başbakan şunları söyleyebilmektedir. *“Benim mensubu olduğum din ve dinin ana kaynakları inancına, mezhebine, statüsüne bakmadan insana insan der, cana can der ve insanı varlıkların en kutsalı olarak görür. Türkiye olarak ne Irak’ta, ne Suriye’de ne de bölge ülkelerinde hiçbir etnik kökene, dine, mezhebe önyargılı değiliz. Hiçbir dine farklı gözlerle bakmıyoruz”*. Bu söylemde de görüldüğü gibi hemen her konuda gerçeğin tam da tersini söyleyebilen AKP’nin, okulları imam hatipleştirme ve molla yetiştirme sevdasından vazgeçmeyeceği bellidir. Toplumsal baskı ve yeni üretilecek yöntemlerle daha çok öğrencinin imam hatiplere gitmesi sağlanacaktır. Din derslerinin açılması için özel okullara akıl almaz baskılar yapılacaktır.

Bu yasa, eğitim süreçleriyle özgürleşmesi gereken çocukların köleleşmesine yol açacağından, çocukların geleceğine vurulan bir darbe niteliğindedir. Çocukları özgürleşemeyen ülkelerin de özgür kalması olanaksız olduğundan, 4+4+4 aynı zamanda, ülkenin bağımsızlığına vurulan bir darbe olmaktadır.

Yazılı ve görsel basınla üniversitelerde piyasacı ve gerici uygulamaları açıkça destekleyenlerle Güçlü gibi, “Peş peşe önemli re-

formlar yapılıyor” (Milliyet, 23 Haziran 2012) söylemiyle yapılanları olumlayan çoktur; bu kesim 1946 sonrası izlenen eğitim politikalarının ürünüdür. Cumhuriyet eğitimi, imam hatipleri ve cemaat okullarını bir seçenek haline getirerek kendi sonunu hazırlamıştır ama AKP’nin benzer bir tuzağa düşmeyeceği görülmektedir. KHK’ler ve 4+4+4 yasası, AKP’nin gericileştirdiği eğitim sisteminde, laik ve bilimsel eğitimin kısıntılarına bile yer vermeyecektir. AKP’nin getirdiği düzen Osmanlı’nın bilimsel eğitime geçmeden önceki 1800’lerin başlarındaki düzendir. AKP ve uygulamaları engellenemezse yakın bir gelecekte din dersleri anaokulunda başlayacaktır. Karma eğitime de son verilecektir. Kızlar için ayrı üniversiteler de açılacaktır. Türban da zorunlu olacaktır. Laik ve bilimsel eğitime önem veren özel okullar da, kısa bir süre sonra ya kapanacaktır ya da medya gibi duruma uyum sağlayacaktır.

Bu süreçte eğitim gericileşirken eğitimin piyasalaşması da hızlanacaktır. Mahallesindeki okulu imam hatibe dönüşenlerin bir bölümü, daha çok para harcayarak çocuğunu uzak yörelerdeki okullara gönderecektir. Kimileri elindekini avucundakini harcama pahasına özel okullara yönelecektir. 66 ay uygulamasında çocuğunun mağdur olmamasını isteyen veli, özel hocalara ve psikologlara para harcayacaktır. Para harcama gücü olmayanların geleceği ise genelde imamlık ya da teknisyenlikle sınırlı kalacaktır. Bir-iki yıl sonra, özel okul pazarı yeterince palazlandığında, AKP iktidardaysa, o okullara seçmeli din derslerini açması konusunda baskıya başlayacaktır. Özel okullar da, medyaya dönüşecektir: Ya AKP’nin isteğini yerine getirecek, ya da...! Sözün kısası, AKP’yle, SETA gibi sivil toplumcularla ve Sakarya Üniversitesi gibi üniversitelerle, ya tüm okullar imam hatipleşecek ya da tüm okullar imam hatip okulu olacaktır.

DİĞER PİYASACI-GERİCİ DÖNÜŞÜMLER

Eğitimdeki piyasacı ve gerici dönüşümler, KHK'lerle 4+4+4 yasası ve bu yasanın uygulanmasıyla sınırlı kalmamaktadır. Yükseköğretimle ilgili gelişmelere bir sonraki bölümde yer verildiğinden aşağıda bu tür uygulamalar örneklenmektedir.

Piyasacı Dönüşümler

AKP'nin her yaptığı işte ve dile getirdiği ya da birilerine söylediği hemen her konuda piyasacı-gerici bir içerik bulunmaktadır. FATİH projesi ile okulların kent dışına taşınması en belirgin piyasacı girişimlerdir.

FATİH Projesiyle

FATİH Projesi, eğitimde geleceğe açılan kapı söylemiyle 2012 Şubat'ının ilk günlerinde gündeme getirilmiştir. Bu proje MEB ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'nın işbirliği ile yürütülecek bir projedir. Projenin amacı, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, bilgi toplumu yaratmak ve teknolojinin eğitimde yararlı olarak kullanımı için, Türkiye'deki tüm dersliklere birer adet dizüstü bilgisayar, projeksiyon cihazı ve akıllı tahta koymak; her öğrenciye tablet bilgisayar vermektir.

FATİH projesi beş ana bileşenden oluşmaktadır. Bunlar: 1) Donanım ve yazılım altyapısının sağlanması, 2) Eğitsel içeriğin sağlanması ve yönetilmesi, 3) Öğretim izlencelerinde etkin BT kullanımı, 4) Öğretmenlerin hizmetiçi eğitimi, 5) Bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir bilişim teknolojilerinin (BT) kullanımının sağlanmasıdır. Okul izlencelerine, din kültürü ve ahlak bilgisi yanında Arapça, Kuran-Kerim ve Peygamber

rimizin hayatı dersleri eklenmiştir. Okullar bu dersleri okutacak ilahiyatçılarla, imamlarla ve melelerle³ dolacaktır. Okul izlence-lerinden resim, müzik, beden eğitimi gibi dersler ya çıkarılmak- ta ya da ders saatleri azaltılmaktadır. 4+4+4 yasının uygu- lanmasına geçilmiştir. Tüm bu değişim ve uygulamalar eğitim- de fırsat eşitliğini yok eden uygulamalardır. Sonra da FATİH projesiyle eğitimde fırsat eşitliği sağlanacaktır! Bu olacak iş de- ğildir. Aslında projenin amacı, gerçekçi değil, göz boyayıcı bir amaçtır.

Tam tersine FATİH Projesiyle, öğrencinin özgürleşip kendi- sini gerçekleştirmesi önüne büyük bir engel konacaktır. Projede istenenler gerçekleştiğinde olacak olan şunlardır: 1) Tüm öğ- rencilere niteliği belli olmayan tek kaynaktan bilgiler gönderile- cektir. 2) Okuma, düşünme, eleştirme ve araştırma alışkanlığı edinmemiş öğrenciler internet bağımlısı olacaktır. 3) İnternet bağımlısı genç, başta arkadaş etkileşimi olmak üzere pek çok et- kileşimden mahrum kalacak ve tek yönlü-bencil bir insan olarak gelişmesini sürdürecektir. İstanbul'u fetheden padişaha verilen unvan olan proje adıyla, yeniden fetih yapılacağı düşüncesi ve- rilmek istenmiştir. Oysa içinde bulunduğumuz çağda geçerli olan anlayış çerçevesinde İstanbul'un fethi hiç de sevinip övünç kaynağı olacak bir olay değildir. Bu projenin gerçekleşmesi öl- çüsünde öğretmenin işlevi azalacak onun yerini işlevsel ve in- sancıl olmayan internet alacaktır. Bu projenin bir başka sakınca- sı da, bu yoğun teknolojinin üreteceği radyasyon tehlikesidir; kullanılacak teknolojiye harcanacak masraftır ve kullanılacak teknolojinin kısa sürede eskiyip teknoloji çöplüğüne dönüşme- sidir.

³ Molla denilen ve din eğitimi almadığı halde din bilgisi olan kişiler.

Okulları Eğitim Yerleşkelerinde Toplayarak

AKP, 4+4+4 yasa taslağı gerekçesinde, gerçek olmasa da, 8 yıllık kesintisiz eğitim nedeniyle, 5+3 uygulaması sonucunda farklı yaşlardaki öğrencilerin bir arada olmalarının (hiçbir olumsuz örnek vermeden) büyük sakıncalar doğurduğunu belirtmiştir. Ancak aynı AKP, o günlerde kent içindeki okulların kent dışına taşınıp bir yerleşkede toplanacağını söylemeye başlamıştır. 5+3 sakıncalıyken şimdi 4+4+4 bir arada olacaktır. Ayrıca imam hatiplerle bilimsel eğitim yapan okullar bir araya getirilecektir! İmam hatiplerle, din öğretmenleriyle bu yerleşkeler kısa sürede birer dini eğitim merkezine dönüşecektir. Bir taşla hem eğitimin piyasalaşması hem de gericileşmesi hız kazanacaktır.

Bakanlık yetkilileri 2004'te "Akıllı okullar kuracağız" söylemini sık sık kullanmışlardır. O yıllardaki söylenenlere göre, "Okullar iki metre yüksekliğinde duvarlarla çevrili; tek bahçe kapılı ve üç giriş kapılı; 24 saat açık" ve "Yeni nesil okulu" olacaktır! AKP'nin okullarla ilgili olarak daha sonra benimsediği söylem, "Kent merkezindeki okullar satılacaktır" söylemi olmuştur. Ustalık döneminin söylemi ise, "Okullar kent dışında toplanacak" şeklindedir. Eğitim yerleşkelerinin oluşturulmasında, Kamu-Özel Ortaklığı modeli uygulanacaktır. Bu modele göre, 49 yıllığına kiralanacak araziler üzerine özel girişimciler, "içinde birçok farklı okulun bulunduğu bir eğitim kampusu inşa edecek ve devlet, özel hukuk kapsamında yaptığı bir sözleşmeyle 49 yıllığına bu kampaustaki okulları girişimcilerden kiralayacaktır" ve bu arada, "girişimci kampaustaki okul bahçesinden, spor sahasına, kantinden kütüphaneye bütün alan ve hizmetleri 49 yıl boyunca işletme hakkına sahip olacaktır" (Seçkin, 2013: 6)! Devlet kamu arazisi üzerinden özele akıl-almaz derecede kaynak transferinde bulunurken, velinin sırtına da çocuğun ulaşım ve beslenme masrafları binecektir. AKP'nin, 10 kişiden fazla işçi çalıştıran iş-

yerlerinde staj yapacakların sayısını serbest bırakarak, staj yapanlara ödenecek ücreti de asgari ücretin çok altına indirerek meslek okulu öğrencisinin emeği üzerinden işvereni nemalandırması da, eğitimin piyasalaşmasının bir başka boyutudur.

Gerici Dönüşümler

AKP, söylemleriyle karar ve uygulamalarıyla, her fırsatı kullanıp gericileşmeyi toplumsal yaşamın her alanına yaygınlaştırmaya çalışmaktadır.

Kılık Kıyafet Yönetmeliğini Değiştirerek

Bakanlığın her adımı giderek daha da gerici bir içerik taşımaktadır. Son adım öğrencilerle ilgili kılık kıyafet yönetmeliğinde yapılan değişikliktir. Değişen yönetmeliğin bir cümlesinde, *“öğrenciler, okul, sınıf ve şubelerde tek tip kıyafet giymeye zorlanamaz”* denirken bir sonraki cümlede ise, *“velilerin en az %altmışının oluruyla özel okullarda okul kıyafeti belirlenebilir”* denmektedir! Bu yönetmeliğin bir maddesinde, öğrenci okulda, *“şort, tayt gibi kıyafetler ile diz üstü etek, derin yırtmaçlı etek, kısa pantolon, kolsuz tişört ve kolsuz gömlek giyemez”* derken ve devlet okulunda forma kullanılması yasaklanırken diğer bir maddede *“kılık ve kıyafet serbesttir”* denmektedir!

Yönetmeliğin bir maddesinde, *“siyasî sembol içeren simge, şekil ve yazıların yer aldığı fular, bere, şapka, çanta vb. materyalleri kullanamaz ve giysileri giyemez”* denirken bir başka maddede ise, *“kız öğrenciler, imam-hatip ortaokul ve liseleri ile çok programlı liselerin imam-hatip programlarında tüm derslerde, ortaokul ve liselerde ise seçmeli Kur'an-ı Kerim derslerinde başlarını örtebilir”* denmektedir! Bu yönetmelik değişikliğiyle, kızların-kadınların ancak cumhuriyet rejiminde giyme olanağı yakaladığı giysiler yasaklanırken türban serbest bırakılmaktadır.

Genelde çocukların büyük çoğunluğu, “şort, tayt gibi kıyafetler ile diz üstü etek, derin yırtmaçlı etek, kısa pantolon, kolsuz tişört ve kolsuz gömlek” gibi giysileri giymek için can atmaktadır. Öte yandan aile ve mahalle baskısı olmasa türbana girmek isteyen kız çocuğu ise yok gibidir. Bakanlık, çocukların istediklerini yasaklarken muhafazakâr ailenin isteğini serbest bırakmaktadır; çocuklara yasak getirirken muhafazakâr ailelere serbestlik vermektedir. Üstelik bu çarpıklık özgürlük olarak sunulmaktadır! Okul üniforması/önlüğü tek tipleşme olurken türban/sıkma baş nasıl oluyorsa tek tipleştirme sayılmamaktadır! Başbakan ise, “*Bırakalım herkes nasıl arzu ediyorsa, gücü neye yetiyorsa onu alsın, onu evladına giydirsin*” diyebilmektedir!

Bu yönetmelik velileri yeni giysiler almaya yönlendirerek eğitimin piyasalaşmasına katkıda bulunmaktadır. Bu yönetmelikle, din derslerinde türban takmaya başlayacak çocukların giderek bunu bir alışkanlık haline getirip diğer derslere de türbanla girecekleri belli olmaktadır. İmam hatip programı açılmış okullarda da, imam hatip öğrencilerinin sürekli türbanlı olması giderek diğer öğrencilere de yansımaktadır. Din derslerinde yeri geldiğinde başı açık olmanın günah olduğundan bahsedecek din dersi hocalarıyla, türban kullananların diğer öğrencilere karşı tutumuyla, türban her okulda giderek yaygınlaşacaktır. Kimse onlara diğer derslere türbansız gireceksiniz demeyecektir.

Ders Kitaplarıyla/Eğitim-Öğretim Etkinlikleriyle

AKP’nin piyasacı yaklaşımının bir yönü ulusal değerlerin de yıpratılmasına yöneliktir. Yeni ilköğretim izlencelerine uygun ders kitaplarında, ABD karşıtlığının teröristlik olarak sunulması, ulusal değerleri gözden düşürmek içindir. Benzer biçimde, kutlu doğum haftası kutlamaları yaygınlaştırılırken resmi bayramların okullarda kutlanmasına sınırlama ve toplumun kutla-

masına yasak getirilmesi de bu amaca yöneliktir. Ortaöğretim Uluslararası İlişkiler ders izlencesinden Lozan Antlaşmasını imzalayan, Kurtuluş Savaşı'nın 2. adamı ve 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün adının çıkarılması da böylesi bir uygulamadır. Okul izlencelerinde 2012'de Güvenlik dersinin kaldırılmasının bir nedeni de budur.

Kadrolaşmaya Devam Ederek

2005'te yazılan “Hasılı Kelam” adlı kitapta, “dinsiz insan, dengesiz ve densiz insandır. Laiklik din dışı bir hayat şeklidir. Türk olmak kader, Müslüman olmak ise takdirdir. Türk inkılâbı kitapsız (dinsiz), aydınları da Allahsızdır. Fakirlik, fikirsizliktir, fakirin aklı olsa fakir olmazdı” ve benzeri görüşlere yer verilmiştir. AKP, bu kitabın yazarını 2012'de Polis Akademisi Başkanlığı'na atamıştır! Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı'nda da ilginç bir durum yaşanmaktadır. AKP, bu kurumda da Atatürk karşıtlarının görevlendirilmesine özen göstermektedir. Atatürk karşıtı yazılarıyla tanın Mümtaz Türköne bu kuruma atanmış, oluşan tepkiler üzerine de istifa etmek zorunda kalmıştır. AKP bu konuda ısrarlı olduğundan, 2. Abdülhamit'in 94. ölüm yıldönümünde “Abdülhamit aynı zamanda tarihin en büyük ıslahatçılarından birisidir. ...Büyük bir devlet adamıdır” değerlendirmesini (Milliyet, 7 Kasım 2012) yapan bir tarihçiyi bu kurumun başkanlığına getirmiştir. AKP, tüm hızıyla kadrolaşmasını sürdürmektedir.

Türk/Parasalcı-İslam Anlayışındaki Sendikalarla

Öğretmenlerin neredeyse yarısının üye olduğu Türk Eğitim-Sen ile Eğitim Bir-Sen, Türk-İslam ya da parasalcı-İslam olarak nitelendirilebilecek anlayışta olan sendikalardır. Örneğin Eğitim Bir-Sen'in 2012 başında gerçekleştirdiği tüzük kongresinde ya-

pılan konuşmanın bir bölümü, “Batı Medeniyeti Öldürmeyi, İslam Medeniyeti İse Yaşatmayı Esas Almaktadır” çerçevesinde olmuştur. Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi, bu sendika eğitim üzerinden değil de daha çok din konusuyla ilgili bir sendikadır. Bu sendikanın savunduğu değerler eğitimi, de fırsatını bulduklarında dile getirdikleri, “Karma eğitime son verilsin, okullarda mescit açılsın ve isteyen öğretmen türbanla okula gidebilsin” gibi istekler bir inancı öne çıkaran, toplumun yaşamını dini referanslar göre düzenlemesini bekleyen yaklaşımlardır. Türk Eğitim-Sen’in de genel yaklaşımı, biraz daha milliyetçiliğe önem verir bir tutum takınsa da, inanç yönünden öbür sendikayla aralarında belirgin bir fark yoktur. Bu sendikalar, pek çok konuda AKP’ye öncülük etmekte ve piyasacı-gerici karar ve uygulamaları desteklemektedirler. AKP, tutucu sendikaları desteklerken diğerlerine örneğin Eğitim Sen ve Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK)’na ise göz açtırmamaya çalışmaktadır.

Memur-Sen de AKP iktidarında büyüyen bir konfederasyondur. 2002’de 41.871 üyesi olan sendika AKP sayesinde 2012’de 650.328 üyeli bir sendika haline gelmiştir. AKP’nin türban konusunda önünü açmak için, Mart 2013’ün üçüncü haftasında okullarda türbanla girmesi için eylemlere başlamıştır.

Değerler Eğitimi Etkinlikleriyle

Ağırlıklı olarak dini değerlerin öne çıkarıldığı “Değerler Eğitimi” etkinliklerine devam edilmektedir. Bu bağlamda II. Uluslararası Değerler ve Eğitimi Sempozyumu 16-18 Kasım 2012’de İstanbul’da düzenlenmiştir. Düzenleyen kuruluş, resmi bayramlarla ilgilenmeyip dini “bayramların değerlerimizi tazeleme, büyüklerimize saygı gösterme ve anma, birlik ve beraberlik içinde sevgi ve paylaşım günleri olduğuna dikkat çeken Ensar

Vakfı Değerler Eğitimi Merkezidir. Destekleyen kuruluş İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğü'dür. Bu sempozyumun yapıldığı yerler de ilginçtir: Bahriye Mevlevihanesi ile Ensar Vakfı Genel Merkezidir!

Türkiye'den katılanların büyük çoğunluğunun ilahiyatçı olduğu bu sempozyumda, öğretmen yetiştirme programlarında değerler eğitimi, okul kültürü ve değerler ile İslam ve değerler gibi önemli konular tartışılmıştır. Ancak, daha önceki toplantılarda olduğu gibi ele alınan konular da genelde dini değerler üzerinden tartışılmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nı Öne Çıkararak

Parti programında, “Elverişsiz koşullarda ve ehliyetsiz kişiler eliyle yürütülen sağlıksız ve denetim dışı din eğitimi uygulamalarına meydan verilmeyecektir” (AKP, 2009) dense de, AKP, resmi öğrenim görmemiş mele denen kişilerden 1.000 meleyi 2012 yılında din öğretimi için istihdam etmiştir.

DİB, her gün bir fetva vermekte ve yeni yeni işlevlere el atmaktadır. En son planlardan biri, yurtlarda kalan kimsesiz çocukların DİB tarafından eğitilmesidir. Okul ikinci dereceye düşmektedir. Artık umut eğitimde değil, dindedir!

Gerici Söylemlerle

Bir yandan DİB ve öte yandan da yazılı ve görsel basın aracılığıyla toplum, dini topluma dönüşmesi konusunda yoğun bir bombardıman altında tutulmaktadır. Örneğin ‘Teknoloji’ konulu beyin fırtınasında konuşma yapan Prof. Alparslan Açıkgenç ve diğerleri, ‘İslami bisiklet’ üzerine tartışmışlardır. Bir üniversitenin medrese konferansında konuşan vali, medreselere kız öğrenci alınmadığını bile bile “Medreseler kapatılınca yolumuzu kaybet-

tik” diyebilmekte. Bir bakan, “evrim kuramına inanmıyorum” derken bir başka bakan, “İmam hatipler dindar nesil yetiştiriyor” demektedir. Laik, demokratik ve sosyal hukuk devletinin anayasasına göre oluşturulmuş TBMM’nin Başkanı, laikliğe bağlı kalması gerekirken bir ilahiyatçı gibi yorum yapabilmekte ve “Alevilerin ibadet yeri camidir” diyebilmektedir. Bu olaylar ve haberlerin bir işlevi, toplumu dini toplum olmaya yönlendirmektir.

Bakanı Değiştirerek

Bakan Ö. Dinçer, yapacağı katkılar bitince, daha önceleri iş biten bakan ve Talim Terbiye Kurulu başkanlarının başına geldiği gibi, bakanlık görevinden alınmıştır. 32. Gün programında söylediği sözler bile onu kurtaramamıştır. Dinçer’in yerine Nabi Avcı⁴ bakan olmuştur. Dinçer’in bakanlıktan ayrılması üzerine, Eğitim-Sen, “MEB, eğitim sistemini AKP’nin siyasal-ideolojik hedeflerine resmen feda etmiştir” demektedir. Eğitim-İş ise “Cumhuriyetimizin en köklü kurumlarından olan MEB, Cumhuriyeti tavsiye aracı haline getirilmiştir” değerlendirmesini yapmaktadır (26.1.2013)! Milli eğitim bakanlarından H. Çelik’in E. Mumcu’yu ve Ö. Dinçer’in de bir önceki AKP’li eğitim bakanlarını arattığı gibi, yeni bakanın da eski bakanları aratması muhtemeldir.

⁴ ODTÜ İdari Bilimler Fakültesi mezunu olan Avcı, iletişim profesörü olarak Anadolu ve İstanbul Bilgi üniversitelerinde çalışmıştır. 1995-96 yıllarında Kanal 7 Televizyonu’nda program, Yeni Şafak gazetesinde yazarlık ve yöneticilik yapmıştır. Hasan Celal Güzel, Turgut Özal ve Yıldırım Akbulut’tan sonra Başbakan Erdoğan’a da danışman olmuştur. “Nabi Hoca’m’ diye hitap eden Erdoğan’ın 1994 yerel seçim kampanyasını yürüten ekipten olan Avcı, 2011 yılında AKP’den milletvekili olmuş ve 24 Ocak 2013’te de Milli Eğitim Bakanlığı görevine getirilmiştir.

YÜKSEKÖĞRETİMİ DÖNÜŞTÜRME ÇABALARI

Danıştay'ın meslek liselilere uygulanan katsayı kaldıran iptal kararları üzerine “Hukukun arkasından dolanacağız diyen Özcan, yargının AKP’lileşmesinden sonra, geçerli yargı kararlarına aykırı olsa da, 1 Aralık 2011’de katsayı farkını kaldırma kararı almıştır. Cumhurbaşkanı Gül, Bu başarısına karşın 2011 sonunda görev süresini dolduran Özcan’ın yerine, Gökhan Çetinsaya’yı⁵ başkanlığa getirmiştir. Yazılarına ve birikimine bakarak, ABD’nin Ortadoğu Projesi Eşbaşkanı’na başdanışman olması beklenen Çetinsaya’nın YÖK’e başkan yapılmasının herhalde bir anlamı vardır! Belki de bu atamada, Çetinsaya’nın son iki yılda “uluslararası ilişkiler ve küreselleşme” dersi vermesinden anlaşıldığı üzere küreselleşmeci olması belirleyici olmuştur. İlk izlenimler Çetinsaya’nın, Y.Z. Özcan gibi babayani tavırlı ve aklına her geleni söyleyen bir kimse olmayıp, ağır başlı ve işini sessizce yürüten bir kimse olduğu yönünde olmuştur. Başka bir deyişle AKP ustalık döneminde YÖK başkanı seçiminde de ustalığını göstermiştir.

⁵ 1964 doğumlu olan Çetinsaya, AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden 1985’te lisans ve 1988’de yüksek lisans, İngiltere’deki Manchester Üniversitesi’nin Ortadoğu Araştırmaları Bölümü’nden de 1994’te doktora dereceleri almış. Hacettepe Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü’nde araştırma görevlisi (1986-94), yardımcı doçent (1995-99) ve doçent (1999-2002) olarak çalışmış. Sonra, İTÜ İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü’nde (2002-08) çalışırken 2008’de, AKP’in tahsis ettiği İstanbul Cevizli’deki Tekel arazisine kurulan İstanbul Şehir Üniversitesi adlı vakıf üniversitesine rektör yapılmış. ABD, Almanya ve İngiltere’de misafir araştırmacı olarak da çalışmış, Ortadoğu ile ilişkili olan doktora tezi nedeniyle Irak’a demokrasi götürüp(!) bir milyon Iraklıyı öldüren öncü iki ülke olan ABD ile İngiltere’nin Ortadoğu Çalışmaları Cemiyetlerinden ödüller almış ve bu cemiyetlere üye olmuş. İslam, 2. Abdülhamit, Osmanlı, Irak, İran ve Türkiye sözcükleri, bildiri ve yazılarını tanımlayan anahtar sözcüklerdir. “Irak’ın Osmanlı Yönetimi” adlı İngilizce bir kitabı vardır. Çetinsaya’nın cemaate yakın olduğu söylenmektedir.

Çetinsaya'nın YÖK Başkanlığı

Çetinsaya, başkan olunca, *“Bu görevi hiç beklemiyordum, şaşırımdım”* dese de, ilk açıklamasıyla, *“Uluslararası seçkin üniversitelerle rekabet edecek üniversite yaratacağım”* demesiyle bu göreve çoktan hazır olduğunu göstermiştir. İlk icraatı da Özcan döneminden kalan bürokratları görevden almak (23 Aralık 2011) olmuştur. Bu “rekabetçi” söylem, aynı zamanda, “AKP’ye yakın bir kişi” olduğu anlamına geliyor. Çünkü bu söylem, AKP’nin içtenlikle benimsediği Bologna Süreciyle de, Cumhurbaşkanı’nın ve diğer AKP’lilerin dile getirdikleri düşüncelerle de örtüşüyor.

Çetinsaya’nın, hemen ilk günden AKP yandaşı kalemşorlardan büyük destek almıştır. Örneğin Mümtaz’er Türköne, onu, “Her şeyi bilen profesör” olarak tanımlamıştır! Emre Uslu da onun için, *“akademik birikimi, uluslararası deneyimi ve özel üniversiteden gelen tecrübesiyle üniversitenin açılımını devam ettirip Özcan’nın başlattığı dönüşüm sürecini devam ettirecektir”* demiştir. Osman Can ise onu, *“Üniversiteleri 20. yüzyılın tüm gerici ideolojilerinden ve faşizm tortularından temizleyebilmek için MEB ile koordinasyon içinde mevzuat taraması”* yapmaya davet etmiştir.

Çetinsaya kendinden beklenenleri boşa çıkarmamıştır. 2012 Eylül’ünde ‘Yeni Bir Yükseköğretim Yasasına Doğru’ adlı bir belgeyi internet sayfasına koyarak, yükseköğretim yasasının değiştirilmesi yönünde kendi girişimini başlatmıştır. Son yıllarda değişik bakanlıklarca hazırlanan strateji belgelerinde olduğu gibi, Çetinsaya’nın bu belgesi de, moda haline getirilmeye çalışılan yabancı sözcüklerle doludur. Bu belge Bologna Süreci ile ilgili belgelerden kopyalanmış ya da yabancılar tarafından kaleme alınmış bir belge gibidir. YÖK’ün bu belgesindeki şu ifadelerin bize özgü ifadeler olduğunu söylemek kolay değildir:

Üniversitelerimizin çeşitliliğine, evrensel kalite standartları içerisinde gelişebilmesine, kurumsal özerklik ve hesap verebilirliğine, rekabet imkânlarının geliştirilmesine ve finansal esneklik içerisinde faaliyet gösterebilmelerine... yaşam kalitesinin artırılması, sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşılabilmesi ve demokratik bir siyasal kültürün geliştirilmesi... Üniversitelerimizi çatışma, kısıtlama ve yasakların değil, bilimsel ve akademik özgürlüğün teminat altına alındığı, farklı bilim anlayışlarının bir arada var olduğu, farklı paradigma, yaklaşım ve tezlerin birbirleriyle etkileşerek bilim, öğretim ve toplumsal hizmet faaliyetlerinde bulunduğu mekanlar olarak tescil etmenin yolu...

Yeni Bir Yükseköğretim Yasasına Doğru

AKP'leşen YÖK'ün atadığı dekanların çoğunluğu ile atanmalarına yardımcı olduğu rektörlerin %90'dan fazlası, türbancı/AKP yanlısı kişilerden oluşmaktadır. YÖK, tüm üniversiteleri tek tipleştirilirken belgede *"çeşitlilik"*ten ve üniversiteleri medreseleştirirken *"evrensel"*likten söz etmektedir! Üniversitelerin çoğunda en çok oy alan adayları değil de, kendi yandaşlarının atanmasını sağlayan YÖK, belgede üniversitelerde, *"demokratik bir siyasal kültürün geliştirilmesi"*inden söz edebilmektedir! Belgede, *"demokratikleşme, akademik özerklik ve özgürlük"* gibi çekici sözcüklere ve hedeflere yer verilmiş olsa da, YÖK'ün daha da güçleneceği anlaşılmaktadır. YÖK, kurumsallaşmış olarak kabul edilen *"en az 10 yıldır faaliyette olan, belirli ölçülerde kendi kaynaklarını yaratan ve üç yıllık akademik faaliyet puanı ortalamasına ulaşan"* üniversiteleri bile, hükümet ve sermaye kışkacına alacaktır.

Belgede er alan mali esneklik, üniversitenin kaynak üretmek için öğrenci harçlarını artırması, akademisyen ücretini düşürmesi ve sermayenin emrine girmesi anlamına gelecektir.

Üniversiteler devlet, vakıf ve özel olarak yapılacaktır; yabancılar da özel üniversite açabilecektir! Devlet üniversiteleri, kurumsallaşmış ve kurumsallaşmakta olan üniversiteler olarak ikiye ayrılacaktır. Yeni YÖK yasasının hazırlanmasında, *çeşitlilik, kurumsal özerklik ve hesap verebilirlik, performans değerlendirilmesi ve rekabet, mali esneklik ve çok kaynaklı gelir yapısı, kalite güvencesi* gibi beş ilkeye yer verilecektir. Bu beş ilkenin yasaya yansımaları, akademisyenin iş güvencesini yitirmesi, sermayeye hizmet etmeyen akademisyenin performansı düşük sayılacağından her an işini kaybetme tehlikesi altında çalışması anlamına gelecektir. Akademik özerkliğin lafta kalması, akademik ilginin piyasanın istekleriyle sınırlanıp yönlendirilmesi ile akademisyenin parasalcı sistemin oyuncağı olması kolaylaşacaktır.

Belgeye göre YÖK, yalnız girdi kontrolüyle yetinmeyecek, “*Süreç ve çıktı kontrolü yapmayı da zorunlu*” görecek! Üniversitelerin kurumsallaşma ölçütlerini belirleyecektir! Özel Türk ve özel yabancı üniversitelerin kurulmasını ve yabancı yükseköğretilerin Türkiye’de, fakülte, bölüm ve meslek yüksekokulu açmalarını hükümete önerecektir! Kurumsallaşmış üniversitelerde kurulacak olan üniversite konseylerinin her birine o üniversitenin profesörleri arasından iki üye seçecektir! Beğenmediği konseyi görevden alacaktır! Kurumsallaşmakta olan üniversiteler, kurumsallaşmalarını tamamlamaları için YÖK ile koordineli bir biçimde çalışacaktır! Kurumsallaşmış fakat konsey kurulmamış üniversitelerde rektör belirleme sürecine de dâhil olacaktır! YÖK, hepî topu 21 üyeye bu görevlerin üstesinden gelecektir! Bu denli güçlenecek olan YÖK’e, “*Türkiye Yükseköğretim Kurulu*” (Tü-YÖK) denecektir.

Kurumsallaşmasını tamamlamış devlet üniversitelerinde kurulacak “Üniversite Konseyi” 11 kişiden oluşacaktır. Konseyin beş üyesini üniversite, ikişer üyesini de o üniversite mensupla-

rından Bakanlar Kurulu ile YÖK seçecektir. Bu dokuz üye, mezunlar derneğinden bir, en çok vergi veren ya da üniversiteye en çok yardım yapan bir olmak üzere iki (para babası) üye daha seçecektir. Bu konsey, akıl almaz yetkilerle donanacaktır: *Üniversite adına kamulaştırmaya, gayrimenkul satın alınmasına, üniversitenin gayrimenkulleri üzerinde üçüncü kişiler lehine aynı hak tesisine, ders programlarına, öğrenim ücretlerini ve çalışanların ücretlerine, ... Karar verecektir!*

Yeni Yükseköğretim Yasa Taslağı

YÖK, yukarıda değinilen belgeyi açıklamasının ardından 79 maddelik bir yasa taslağını da açıklamıştır. Bu taslağa göre, 1946 yılından bu yana var olan (rektörlerle her senatodan seçilen bir üyeden oluşan) Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) yerine, (yalnız rektörlerden oluşan) Rektörler Kurulu getirilecektir. 2547’de yer alan ilkelere yer verilmeyen taslağa göre, şu anda üniversitede zorunlu olan inkılâp tarihi, Türk Dili, yabancı dil ile beden eğitimi ya da bir güzel sanatlar dersi gibi dersler zorunlu ders olmayacaktır. Tü-YÖK, Eğitim-Öğretim ve Planlama Daire Başkanlığı gibi 14 birimden oluşacaktır. Tü-YÖK’ün 5’er üyesini meclis ve Cumhurbaşkanı istediği kişiler arasından seçecek, 5 üyeyi Bakanlar Kurulu üst düzey kamu görevlileri ya da profesörler arasından, 6 üyeyi de Rektörler Kurulu, kurul üyesi olmayan profesörler arasından seçecektir. Tü-YÖK, büyük bir olasılıkla akademik bir kurul olmayacaktır.

Taslağa göre, *araştırmacı öğretim elemanı* ve yapılacak proje süresince görevlendirilmek üzere *proje araştırmacısı* istihdamına kapı açılacaktır. Üniversite, çalışanlarını ve öğrencileri, bilimsel değeri yüksek konulara değil de, ticari değeri yüksek konulara yönlendirecek ve üretilen bilgi ve ürünlerin ticari açıdan değerlendirilmesi için faaliyette bulunacak *bilgi lisanslama ofisleri* ku-

rabilecektir. Üniversitelerin en çok %10'unda, *ileri araştırma birimi* kurulacaktır. Bu araştırma birimlerine yapılacak yardım, bilim kurumlarından değil de, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı'nın (yani siyasetin ve piyasanın) görüşü alınarak hazırlanacak yönetmelikle belirlenecektir. Taslağa göre, akademik yükseltmelerde ve idari görevlere getirilmede kullanılmak üzere öğretim elemanlarının tüm faaliyetleri için *akademik faaliyet puanı* hesaplanacaktır. Belirli puan alanlara da, *akademik faaliyet ödeneği* verilecektir.

Taslakta öğretim elemanı, öğrenci ve idari personelle ilgili disiplin konularına ayrıntılı olarak yer verilmesi, akademik faaliyet ödülüyle susturamadıkları ya da akademik faaliyet puanıyla atamadıkları kişilerle laiklik, demokratiklik, bilimsellik ve insan hakları konularında duyarlı olan kesimlerin kolaylıkla sistem dışına atılması içindir. Akademisyen, 67 yaşını doldurduğunda devlet üniversitesinden emekli edilirken vakıf ve özel üniversitelerde 72 yaşına kadar idari görevde kalabilecek ve kadrolu olarak çalışmasında bir yaş sınırı olmayacaktır. Bu taslak, Bologna Süreci'ne tam uyum sağlanacağını ve üniversitenin tam anlamıyla bir ticarethaneye dönüşeceğini göstermektedir. Bu taslağın yurttaşlara da, ülkeye de, akademik alana da bir yararı olmayacaktır.

O Taslaktan Bu Taslağa

Taslak konusunda YÖK bir sessizlik içine girmişken Şubat 2013 sonunda bir taslağın bakanlığa gönderildiği haberleri ortaya yayılmıştır. Haberlere göre bu son taslakla, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi adında bir üniversite kurulacaktır Rektörünü Cumhurbaşkanı atayacak ve tüm çalışanlar 3 yıllık sözleşmeli olacaktır. Kamu kaynaklarının etkin kullanımı için Bakanlar Kurulu bu üniversitenin yönetim kuruluna 3 üst düzey bürokrat atayacaktır. Bu üniversiteye ilk bin içinde girenlerle yurt-

dışından gelen başarılı öğrencilere, üniversite burs verilebilecektir. Bu haberden kısa bir süre sonra Başbakan'ın, "Bakanlığın hazırladığı YÖK tasarısını başbakanlıkta ele alacağız" dediği haberi çıkmıştır. Daha sonra da, bakanlığın YÖK'ün hazırladığı taslaktan bağımsız yeni bir çerçeve metin oluşturacak çalışmalar içinde olduğu haberleri basında yer almıştır. Yeni Bakan Avcı da, 6 Mart günü, YÖK yasa tasarısının Başbakanlığa iletilildiğini ve bugüne değin ortaya çıkan taslakla pek ilişkili olmayan yeni bir tasarının orada hazırlanacağını açıklamıştır. Anlaşılan YÖK yasası değişecektir değişmesine ama nasıl değişeceğine bir türlü karar verilememektedir! Bugünden elli olan bir şey vardır: Bu gidişle, yasa değişikliğiyle üniversitelerin birer ticarethaneye dönüşmesi kaçınılmaz olacaktır.

Yükseköğretimde Diğer Gelişmeler

Üniversitelerde her gün demokratik olmayan, bilimsellikle bağdaşmayan haberler gelmektedir. Üniversite her düşüncenin özgürce tartışılacağı bir kurum olmasına karşın, hem öğrenci üzerine hem de akademisyenler üzerindeki baskılar artmaktadır. Örneğin dersinde 'komünist manifestoyu' ödev olarak verdiği ve tartıştırdığı için Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi dekan yardımcısı hakkında disiplin soruşturması açılmıştır! Aynı üniversitede, bilimsel bulgularını kamuoyuna açıklayarak akademisyenlik görevini yerine Onur Hamzaoglu'na ceza verilmesine kalkılmıştır. Ordu Üniversitesinde YÖK yasa taslağıyla ilgili bir panelde konuşan Yrd. Doç. Dr. Deniz Yıldırım'a uyarı cezası verilmiştir. 7 öğretim üyesi hakkında da "İnsan, Toplum, Doğa Yararına Üniversite İstiyoruz" yazılı kokartları ve "Üniversite A.Ş. İstemiyoruz" yazılı afişi kapılarına astıkları için "çalışma bürosunun kapısına izinsiz afiş asmak" suçlamasıyla soruşturma açılmıştır (14.3.2013)!

18 Aralık 2012 günü ODTÜ'ye gelen Başbakan'a öğrenciler karşı gösteride bulunmak istemişlerdir. Öğrenciler bir eyleme girişmeden polisin birdenbire biber gazı sıkmasıyla üniversitede tatsız olaylar yaşanmıştır. Bu olaydan sonra öğrencilere karşı hem polisin tutumu şiddetlenmiş hem de üniversiteler disiplin anlayışlarını daha da katılaştırmışlardır. Örneğin Mart 2003'te Hacettepe Üniversitesi (HÜ) ve AÜ'de, yine polisin orantısız güç kullanması nedeniyle yine olaylar çıkmıştır. Bu iki okul öğrenime ara vermiştir! HÜ hemen 96 öğrenci hakkında soruşturma başlatmıştır. AÜ ise, en azından birkaç hafta sürmesi gereken disiplin soruşturmasını yasal olmayan bir şekilde yıldırım hızıyla sonuçlandırarak, dokuz öğrenciye 'yükseköğretim kurumundan çıkarma', iki öğrenciye de 'altı ay uzaklaştırma' cezası vermiştir. Bu gidiş üniversite açısından hiç de umut verici bir gidiş değildir.

Öğretmen Yetiştirmede Yanlış Arayışlar

Bir vakıf üniversitesi, 26 Haziran 2012 günü, "Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmenlerin yetiştirilmesi ve istihdamı çalışmalarına akademik katkı sağlamak üzere" İstanbul'da" bir toplantı düzenlemiştir. Bu toplantı 2010 başında oluşturulan komisyon çalışmasını bir devamı gibidir. Bu toplantının konu başlığı, "Öğretmen Yetiştirme: Fen, Edebiyat, Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakülteleri" olsa da, bu toplantıya 2012 yılı başında kurulan Eğitim Fakülteleri Konseyi Başkanı olan dekan dışında ve vakıf üniversitesinin eğitim fakültesi dışında hiçbir eğitim fakültesi dekanı çağrılmıştır. Bu toplantı sonrasında eğitim fakültelerini yerden yere vuran, fen-edebiyatları yüceltip öğretmen yetiştirmenin fen-edebiyatların işi olduğunu belirten bir bildiri yayımlanmışlardır (Okçabol, 2012).

Fen, edebiyat, fen-edebiyat, dil ve tarih-coğrafya, insan ve toplum bilimi dekanları FEFKON adını verdikleri 8. toplantıları

sonunda, bir sonuç bildirgesi yayımlamışlardır (gazeteler 9 Mart 2013). Bu dekanlar bildirgede, eğitim fakültelerindeki ortaöğretim alan öğretmenliği programlarının kapatılmasını istemişlerdir! Öğretmenlik programlarıyla mühendislik programlarında okuyan öğrenciler, matematik ve fen alanındaki temel dersleri bu FEFKON fakültelerinden almaktadır. Ancak ve nedense FEFKON dekanları, mühendis yetiştirelim diye tutturmayıp gözlerini eğitim fakültelerine dikmişlerdir. Fen-edebiyat alanlarını nasıl işlevsel hale getireceklerine çaba harcamak yerine işin kolayına kaçıp öğretmen yetiştirmeye soyunmaktadırlar. YÖK'ün de genel aymazlığı göz önüne alındığında, yakın zamanda eğitim fakültelerinde olumsuz değişimlerin olma olasılığı artmaktadır.

YÖK'ün ve Üniversitelerin İlahiyatlaşması

YÖK'ün 2008'de başlayan ilahiyatlaşması süreci artarak devam etmektedir. Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu kontenjanından YÖK üyeliğine atanalar içindeki ilahiyatçı sayısının 2013 yılı başlarında 4'e çıkmıştır. Akademisyenler içinde sayıca en az olan ilahiyatçılar YÖK'te en fazla sayıya sahiptirler. Bakanlar Kurulu tarafından atanan son ilahiyatçı üye Osman Öztürk, kadın konusunda, “erkeği yönetici olarak kabul etmeli ve son sözü onun söyleyeceğini bilmelidir” diyen bir ilahiyatçı olarak bilinmektedir (soL, 10.3.2013)! YÖK bir ilahiyatçıyı da TÜBA üyeliğine atamıştır.

YÖK'ün önerdiği ve Cumhurbaşkanı'nın rektör olarak atadıkları kişilerin çoğu, dini referansları öne çıkaran kişilerdir (Dede, 2012). Bu nedenle, pek çok üniversitede, sosyoloji, felsefe ve eğitim alanlarında giderek ilahiyatçılar istihdam edilmektedir ve YÖK bu duruma seyirci kalmaktadır. Hemen her gün bir üniversiteden “bilim” ile bağdaşmayan konularda yapılan/yapılacak

sempozyum haberleri gelmektedir. Örneğin Şırnak Üniversitesi, 27-29 Eylül 2013 tarihleri arasında “Uluslararası Hz. Nuh ve Cudi Dağı Sempozyumu” düzenleyecektir! YÖK de bu sempozyumu hakkında üniversiteleri haberdar etmektedir!

Türban Karşıtlarına Ceza

Başbakan 1 Haziran 2012’de, yasal gerçekleri göz ardı edip türban konusunda da aklına geleni söylemekte ve “Kimse türbanlıların üniversiteye girmesini engelleyemez” demektedir. Başbakan Yardımcısı B. Bozdağ ise 1 Mart 2013’te, “Başörtüsü yasağını öngören bir anayasal düzenleme yok. Yasal düzenleme de yok. İdari bir takım tasarruflarla ortaya konmuş uygulamalar var. Bunlar kabul edilebilir, doğru şeyler değil. Eşitlik ilkesine, hukuk devletinin gereklerine, demokrasiye, insan haklarına uygun uygulamalar değil” demektedir. Oysa Anayasa Mahkemesi’nin, Danıştay’ın ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin bu yönde çok kararı vardır. Örneğin 1989’da, Turgut Özal’ın başbakanlığında bu konudaki bir değişiklik Danıştay engeline takılınca, 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası’na, “Dini inanç nedeniyle boyun ve saçların başörtüsü ya da türbanla örtülmesi serbesttir” maddesi eklenmiştir. Bu düzenleme, Anayasa’nın laiklik, demokratiklik, hukuk devleti, ulusal birlik ve eşitlik ilkelerine, Anayasa’ya aykırı bulunarak Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Bu konuda yapılan başka değişikliklerde de Anayasa Mahkemesi aynı doğrultuda karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, Refah ve Fazilet partilerini, bu partilerin, yükseköğretim kurumlarında öğrencilerin başörtüsü kullanmalarını destekleyen davranışlarını ile siyasal bir simge olan türbanın, eylemli bir durum yaratılarak TBMM’ne taşıma girişimini laiklik ilkesine aykırı bulduğu için (sırasıyla 1998 ve 2001’de) kapatmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de bu partilerin itira-

zını reddederek Anayasa Mahkemesinin kararlarını onaylamıştır. Hukuk sistemi açısından bu yasaklar geçerliliğini korumaktadır. Ancak hukuksal düzene karşın, türban konusunda duyarlı davranan akademisyenlere, 2012 yılında üniversitelerde ceza verilmesine başlanmıştır.

YÖK'ün Vakıf Üniversitesi Çelişkisi

YÖK'ün 2007'de yayımlanan vakıf üniversiteleri raporunda özetle şu eleştirilerde bulunmaktadır (YÖK; 2007): Vakıf üniversitelerinin hukuksal statüleriyle ilgili sorunlar bulunmaktadır. Rektörün seçimi ve görev süresinin, Devlet üniversitelerindeki rektörlerden farklılık göstermesi bu sorunlar arasında yer almaktadır. Vakıf üniversitelerinin önemli bir bölümü henüz kurum-sallaşamamıştır. Vakıf üniversitelerinin bir bölümü, kent merkezlerinde kira karşılığı tutulan mekânlarda eğitim yapmaktadırlar. Bu üniversitelerde yüksek meblağı bulan kira giderleri, kurucu vakıf yerine öğrencilerden alınan eğitim ücretlerinden karşılanmaktadır. Vakıf üniversitelerinin kuruluş amacı ile çelişen bu duruma, daha uzun yıllar seyirci kalınamaz. Vakıf üniversitelerinin, düşük puanlı öğrenci almaları nedeniyle, iyi yetiştirilmemiş mezunlar verme olasılığı ortak kaygılar arasında yer almaktadır. Vakıf üniversitelerinin yüksek puanlı burslu öğrencilerle düşük puanlı ücret ödeyen öğrencilerin öğretimlerini birlikte gerçekleştirmeleri nedeniyle, mezunları arasında önemli nitelik farklılaşmalar vardır. Vakıf üniversitelerine yönelik bir eleştiri de bu üniversitelerin, düşük puanla öğrenci almaları ve Devlet üniversitelerine giremeyen bu öğrencilerin yüksek ücretle üniversitede okuma fırsatı bulmaları nedeniyle, bu üniversitelerin eğitimde fırsat eşitliğini zedelediği yönündedir. Vakıf üniversitelerinin Türk yükseköğretimindeki konumlarına yapılan en büyük eleştirilerden biri, bu üniversitelerin, devlet üniversite-

leri kadrolarında yetişen  ğretim üyelerini bünyelerine alarak, devlet üniversitelerini zor durumda bıraktıkları, bir bakıma  ğretim  yesi yetiştirmeye kaynak ve çaba harcamadan, “hazıra konma anlayışıyla kadrolarını oluşturdukları” görüşüdür.

2008’in ortalarında AKP’leşen Y K, vakıf üniversiteleriyle ilişkili olarak dile getirilen bu eleştiriler üzerine gideceğine geçmiş 24 yılda a ılandan çok daha fazla vakıf  niversitesi açılmasına izin vermiştir. Yükseköğretim taslağıyla ilgili olarak yaptığı çalışmalarda da, hazırladığı taslakta da, vakıf üniversitelerinin aksayan yönlerini düzeltecek hiçbir girişimde bulunmamaktadır. Tam tersine, vakıf üniversitelerinin yanında  zel Türk ve yabancı üniversitelerin açılmasına çalışmaktadır.

ÖSS’de DKAB Sorusu

 etisaya’nın Y K’ , bir akıl-almaz işe daha imza atmıştır. Üniversiteye giriş sınavında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersinden de soru sorulmasına karar vermiştir. Giriş sınavları, girilecek  ğitim kurumundaki ders izlencesini zorlanmadan başarabilme olasılığı yüksek öğrenciyi seçmek için yapılmaktadır. İlahiyat dışında, hukuk , mühendis, hekim, ormancı, ziraat , iktisat , ressam, müzisyen, sporcu, tarihî, edebiyat , sosyolog, psikolog, matematik , fizik , biyolog... olmak için öğrencinin ne DKAB dersinde ne de Sünni-Hanefi konularında bilgili olması gerekmektedir. Bu dersten soru sorulması, Y K’ n/AKP’nin bu meslekleri yapacak kişilerin öncelikle Sünni-Hanefi olmalarını istediğini göstermektedir. Bu dersten soru sorulacak olması, ilk ve ortaöğretimden itibaren  ğrencilerin Sünni-Hanefileşmelerinin pekiştirileceği anlamına gelmektedir. Bu dersten soru sorulması, diğer inançların AKP’nin gözünde bir değerinin olmadığını göstermektedir. İleride, şu anda seçmeli ders olan Arapça, Kuran-ı Kerim, Hz. Pey-

gamberimizi Hayatı ve Temel Din Bilgisi derslerinden de seçme sınavlarında soru sorulacağı anlamına gelmektedir. Bu arada bu dersi almamış olanlara, felsefe sorularının sorulacağını açıklanması da, DKAB ile ilişkili bilgilerin felsefe konusuyla eşdeğer görülmesi anlamına gelmekte ve büyük bir aymazlığa düşüldüğünü göstermektedir.

AKP'NİN 10 YILI SONUNDA EĞİTİMİN DURUMU VE GELECEK

Türkiye, 1960'tan bu yana ilk kez 10 yıldır tek bir parti tarafından yönetilmekte. Genel seçimlerde uygulanan %10 barajı nedeniyle AKP, üç seçimde de aldığı oy oranının çok üzerinde milletvekili çıkarmıştır. Mecliste sağladığı oy üstünlüğü sonucu muhalefetle işbirliği yapmak yerine, istediği yasaları istediği gibi çıkarmayı yeğlemiştir. 2007'ye kadar Cumhurbaşkanı Sezer ile ve 2010'a kadar da Anayasa Mahkemesi, AKP'nin çıkardığı yasaların laiklik ve bilimselliğini büyük ölçüde denetleyebilmiştir. Danıştay da 2010'a kadar AKP'nin var olan hukuk sistemiyle bağdaşmayan uygulamalarını denetleyebilmiştir. Gül'ün 2007'de cumhurbaşkanı olması ve 2010'daki yargıyla ilgili Anayasa değişiklikleri, önlerindeki yasal denetimi en alt düzeye indirmiştir. Bu arada AKP, TSK'yı, basını, demokratik kitle örgütlerini ve muhalifleri olur-olmaz dava ve yollarla muhalefet yapamaz hale getirmiş, silahlı kuvvetlerde bile kadrolaşma başarısını göstermiştir.⁶

⁶ Balyoz ve Ergenekon gibi gerçek kanıtlara dayanmayan davalarla, emekli subaylar yanında pek çok muvazzaf subay da tutuklanmıştır. Bu subayların bir bölümü üst görevlerde olan, bir bölümü de üst görevlere terfileri söz konusu olan subaylardır. Bu arada Genelkurmay Başkanı olan Işık Koşaner, Kara Kuvvetleri Komutanı Erdal Ceylanoglu, Hava Kuvvetleri Komutanı Hasan Aksay ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Eşref Uğur Yiğit görev süreleri dolmadan Balyoz davasını protesto edip Ağustos 2011'de istifa etmişler-

2008 yılında laiklik karşıtı eylemlerin odağı olduğu gerekçe-
siyle Anayasa Mahkemesi'nin para cezasına çarptırdığı AKP,
2011 seçimleri sonrasında Anayasa ile bağdaşmayan pek çok
değişikliği gerçekleştirmiştir. Mart 2011'de kabul edilen
4+4+4 yasası, bu yasanın uygulanmasıyla ilgili yönetmelik de-
ğişiklikleri, DİB'e yüklenen ve bu kurumun üstlenmeye kalkış-
tığı işlevlerin pek çoğu, fiilen laik, demokratik ve sosyal hukuk
devleti anlayışına (Anayasa'ya) aykırıdır. Laiklik ve bilimsellik
konularıyla ilgili hiçbir yasal değişiklik yapılmadığı halde, bazı
yargı mensuplarının, var olan hukuk sistemini geçerli evrensel
hukuk anlayışına göre değil de, kendi anlayışlarına göre yorum-
ladıkları kuşkusuz toplumda giderek artmaktadır.

Bu kitabın ilk bölümünde görüldüğü gibi, AKP'nin iktidara
gelmesinden (Kasım 2002) öncesindeki durum da, laik, bilim-
sel, kamusal ve parasız eğitim açısından hiç de istenen düzeyde
değildir. AKP'nin 10 yıllık iktidarında, sayısal artışlar olmuşsa
da, var olan sorunların hemen hiçbiri ortadan kalkmadığı gibi,
sistem giderek net bir şekilde piyasalaşmış ve gericileşmiştir.
AKP iktidarının, acemilik döneminde yapmak istedikleri ve
Cumhurbaşkanı A.N. Sezer, Danıştay ve Anayasa Mahkemesi
tarafından, yasal olmadıkları için engellenen değişimleri, yargıda
kadrolaştıktan sonra, ustalık döneminde gerçekleştirdiği görül-
mektedir. Gerçekleşen dönüşümleri, Cumhuriyet eğitimi ort-
adan kaldırıp Osmanlı eğitimine geri dönmeyi hedefleyen dö-
nüşümler olarak nitelemek yanlış olmamaktadır.

dir. AKP ile yakın ilişkiler içinde olduğu bilinen ve 2010'dan bu yana Jan-
darma Komutanlığını yürüten Necdet Özel, önce Kara Kuvvetleri Komu-
tanlığı'na ve hemen arkasından da aynı gün, Genelkurmay Başkanlığına ge-
tirilmiştir. Bu değişim sonrasında, silahlı kuvvetlerin her konuda, Suriye'ye
müdahale konusunda bile, AKP ile uyum içine girdiği görülmektedir.

Eğitimde Sayısal Durum

AKP'nin on yıllık iktidarında, başta okul öncesi ve engelliler eğitimi olmak üzere, ilköğretim dışında kalan eğitim kademelerinde önemli sayısal artışların olduğu görülmektedir (Çizelge III.2).

İlk ve Ortaöğretimde

En belirgin sayısal artışlar okulöncesi dönemde gerçekleşmiştir. AKP'nin bir ara okulöncesi eğitimi zorunlu yapma düşüncesi çerçevesinde öncelikle 35 ilde bu eğitime ağırlık vermesinin etkisi olmuştur. Nedense AKP, 4+4+4 yasasının gündeme gelmesiyle okulöncesi zorunlu yapma düşüncesinden vazgeçmiştir.

İlköğretimdeki on yıllık sayısal artışın, nüfus artışına paralel olarak gelişmediği anlaşılmaktadır. İlköğretim okulu sayısındaki azalma, AKP döneminde taşınalı eğitimin artarak devam ettiğini göstermektedir. Çizelge III.2'de ortaöğretim düzeyinde görülen sayısal artışların en önemli nedeni, 1997'de sekiz yıllık zorunlu eğitim uygulamasına geçilmiş olmasıdır. İlköğretime gidenlerin sayısı anlamlı olarak artmasa da, ilköğretileri bitirip ortaöğretime devam edenlerin sayılarının artmış olduğu anlaşılmaktadır. Meslek liselerindeki sayısal artışlar da, AKP'nin "katsayı uygulaması meslek liselerini öldürdü" söyleminin doğru olmadığını göstermektedir.

Çizelge III.2) AKP Döneminde Sayısal Değişim (2002-2012)

	2001-2002 (bin)			2011-2012 (bin)		
Okul Türü	Okul	Öğrenci	Öğretm	Okul	Öğrenci	Öğretm
Okulöncesi	10,5	256,4	14,5	28,6	1.169,5	55,8
İlköğretim	34,9	10.310,8	375,5	32,1	10.979,3	515,8
Lise	2,6	1.490.376	72,6	9,6	4.756,2	235,8
Mesleki Tek. L.	3,4	821.895	66,2	5,5	1.830,0	112,6
İmam Hatipler	(0,6)	(95,7)	(11,8)	(0,5)	(268,2)	(15,0)

Kaynak: MEB, 2012; Okçabol, 2005a: 103'den derlenmiştir.

AKP'nin bir olumlu uygulaması, devlet desteğiyle engelli çocuklarla çalışacak özel eğitim kurumlarının açılmasıdır. Ancak bu kuruluşların, bir ölçüde devlet desteğini de güvence altına almak için türbanlı öğretmen çalıştırdıkları ve bakanlık tarafından ciddi olarak denetlenmedikleri anlaşılmaktadır.

Yükseköğretimde

AKP döneminde sayısal artışların hızlı olduğu bir alan da, yükseköğretimdir. Bu arada, özel yükseköğretimdeki sayısal artışlar, kamusal yükseköğretimdeki gelişmelerden çok daha hızlı olmuştur (Çizelge III.3). Vakıf üniversitesi sayısı %150 artarken, kamu üniversitesi sayısındaki artış, AKP her ile bir kamu üniversitesi açmış olsa da, %100'ü geçmemiştir. Bu durumun bir nedeni, Özcan'ın başkanlığı zamanında YÖK'ün her önüne gelene vakıf üniversitesi açma izni vermesidir.

Çizelge III.3) Yükseköğretimde Sayısal Gelişim*

Yıllar	2001-2002		2011-2012	
	Vakıf Üni.	Kamu Üni.	Vakıf Üni.	Kamu Üni.
Kurum Sayısı	21	52	57	101
Öğrenci Statüsü				
Ön Lisans+ Lisans Öğrenci	61.852	1.498.186	223.965	3.859.961
Yüksek Lisans Öğrencisi	63.85	67.081	27.369	140.787
Doktora Öğrencisi	455	22.059	3.919	47.549
Öğrenci Sayısı Toplamı	68.692	1.587.326	255.253	4.048.297

Kaynak: ÖSYM 2001-2002 ve 2011-2012 istatistikleri

* Kara Harp Okulu, Deniz Harp Okulu, Hava Harp Okulu, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Polis Akademisi, Sağlık Eğitim Enstitülerinin bulunduğu Diğer Eğitim Kurumları öğrenci ve kurum sayıları dahil edilmemiştir.

Yaygın Eğitimde

Yaygın eğitim etkinliklerinin en yaygın olduğu kurumların başında her ilçede var olan Halk Eğitimi Merkezleri (HEM)

gelmektedir. AKP'li belediyelerin açtığı İSMEK'lerle diğer belediyelerin açtığı merkezlere karşın HEM etkinliklerine katılanların sayısını %yüzün ötesinde artmıştır (Çizelge III.4). Ancak AKP'nin 10 yıllık iktidarında bazı Mesleki Eğitim Merkezleri ile Pratik Kız Sanat Okullarının kapatıldığı anlaşılmaktadır.

Çizelge III.4) Yaygın Eğitim Kurumlarında Sayısal Değişim (1980-2000)

Kurum Türü	2001-2002			2011-2012		
	Kurum	Kursiyer	Öğrtm	Kurum	Kursiyer	Öğrtm
Halk Eğitimi Merk	934	1.836.063	4.294	969	4.502.273	105.769
Mesleki Eğitim Merk	363	352.945	4.450	310	287.430	4.450
Pratik Kız Sanat Oku	350	92.525	169	335	30.522	109
Olgunlaşma Enstitüsü	12	2.690	337	16	1.621	521
Yetişkinler Teknik	12	370	*	12	-	-
Özel Kurslar	4.265	1.483.102	19.203	5.420	2.109.088	

Okçabol, 2006: 168, 173 ve 175 ve TÜİK, 2011'den derlenmiştir.

Eğitimin Niteliksel Durumu

10 yıllık AKP iktidarında da, bu kitabın ilk bölümünde özetlenen sorunlar katlanarak devam etmiştir. Sistem hâlâ kalabalık sınıflarda ve 100 binin üzerinde öğretmen açığıyla işlemektedir. Ortaöğretime ve yükseköğretime giriş sınavları, sistemin resmini çekerek hem niteliğin her geçen yıl daha da bözulduğunu hem de aksaklıkların bir boyutunun ne olduğunu göstermektedir. AKP'nin bulduğu çözüm ise daha çok girişimci, rekabetçi ve molla olacak öğrenci yetiştirmektir.

Uluslararası Öğrenci Başarı Belirleme Programı (Program for International Student Assessment –PISA) sonuçları da, ülkeleri birbiriyle kıyaslayan diğer ölçütler de Türkiye'nin pek çok konuda geri kaldığını göstermektedir. 2003, 2006 ve 2009 yıllarıyla ilgili PISA sonuçlarına göre, Türkiye matematik, okuma

ve fen bilgisi gibi her alanda başarısızdır ve her yıl daha da kötü sonuçlar almıştır (Çelen vd., 2011). Bu arada, büyük iddialarla başlatılan FATİH projesi çerçevesinde 12 bin tablet dağıtılmıştır. Bunları kullanmaya başlayan 4 bin öğrenci ve 500 öğretmenin katıldığı bir araştırmaya göre, projeden memnun olanlar, öğrenciler arasında %9 ve öğretmenler arasında da ancak %3 kadardır (Sözcü, 27.2.2013). FATİH Projesi kapsamında, 4+4+4 yasasıyla İhale Kanunu'ndan muaf tutulan hizmet ve mal alımları çerçevesinde alınan 47 bin tablet bozuk çıkmıştır (Milliyet, 14 Mart 2013).

Eğitimin Piyasalaşması

Özel okullara en çok destek veren hükümet olduklarını, küreselleşmenin önünde durulamayacağını ve eğitimin birinci görevinin Avrupa'da çalışacak gençler yetiştirmek olduğunu söyleyen H. Çelik, milli eğitim bakanlığı görevini altı yıl sürdürmüştür. Özel öğretim kurumlarıyla ilgili sayısal artışlar da (Çizelge III.5) AKP'nin ve Çelik'in piyasacı eğitim politikalarının bir sonucudur. On yılda özel okullar da, dershaneler de, vakıf üniversiteleri de büyük artışlar göstermiştir. Ancak AKP'nin tüm çabasına karşın özel okula giden öğrenci oranı, %10'lara çıkarılamamıştır. Bu durum ikinci bölümde değinildiği gibi, bizim toplumun kamusal bir toplum olmasından kaynaklanmaktadır.

Çizelge III.5) Özel Okul, Dershane Vakıf Üniversitelerinde Sayısal Gelişim

Yıllar	Özel Okullar		Dershaneler		Vakıf Üni	
	Okul	Öğrenci	Kurum	Öğrenci	Kurum	Öğrenci
2000-01	1.889	260.557	1.864	523.244	20	44.692
2008-09	4.091	458.108	4.262	1.178.943	33	166.157
2011-12	5.269	535.788	3.961	1.219.472	57	255.253

Kaynak: DİE; MEB; ÖSYM, 2012; YÖK ve Okçabol, 2010'dan derlenmiştir.
*2007-2008 verileri

Eğitimin piyasalaşmasının bir başka göstergesi, artan seçme sınavlarına öğrenci hazırlayan dersane ve dersanelerin ve gidenlerin sayılarındaki artışlardır. Son verilere göre dersane sayısındaki azalma, Başbakan'ın "Dersaneler kapanacak, özel okula dönüşünler" söylemi nedeniyle. TED'in araştırmasına göre, 2010'da üç milyon kadar öğrencinin 4.193 dershaneye gitmesi de, dersane için toplam 16 milyar ödemesi (Sabah, 25 Mayıs 2010) de, eğitimin piyasalaşma göstergeleridir.

Eğitimin Gericileşmesi

AKP iktidarında eğitimin gericileştiğini, bilimsel eğitime yeterince yer verilmeyen öğretim kurumlarıyla ilgili sayısal veriler de doğrulamaktadır. Katsayı sınırlaması olduğu halde imam hatibe giden öğrenci sayısı AKP iktidarında ve 4+4+4 yasasından önce 64 binden 268 bine çıkmıştır (Çizelge III.6). Kuran kurslarına gidenler %150 ve ilahiyat fakültelerine gidenler de %300 artmıştır. Bu sayısal artışın temel nedeni, AKP iktidarının dini öğretime verdiği önem ve tutucu çevrelerin dini öğretim için var güçleriyle çalışmalarıdır. 4+4+4 yasasından sonra ve özellikle yeni açılan yüzlerce imam hatip okuluyla ve imam hatibe dönüştürülen okullarla imam hatiplere gideceklerin sayısının çok daha hızlı bir şekilde artacağı da belli olmaktadır.

Çizelge III.6) Din Öğretiminde Sayısal Gelişmeler

Yıllar	İmam Hatip		Kuran Kursu		İlahiyat Fakültesi	
	Okul	Öğrenci	Kurs	Katılımcı	Fakülte	Öğrenci
2002-03	450	64.534	3.984	118.335	20	9.181
2007-08	456	129.274	7.036	249.973	20	4.152
2011-12	537	268.245	8696*	297.247*	35	27.385

Kaynak: DİB; MEB; ÖSYM, 2012; ve TÜİK' yayınlarından derlenmiştir.

* 2009-2010 yılına ait verilerdir.

Samsun AKP milletvekili Musa Uzunkaya göre, “Evrım Teorisini bilimsel dayanak olarak alan ve Darwinizme itibar eden her hangi bir gençten ülkesine, milletine, bayrağına, dinine ve devletine bağlı olması beklenemez!” Bu anlayış, AKP yetkilileri ve bakanları arasında bile yaygındır. Bu anlayış eğitim sistemine de yansıtılmıştır. 24-25 Ocak 2010 günlerinde yapılan Açık Lise sınavında, İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersiyle ilgili olarak, “Sadrazam Ferit, padişah Abdülmecit’in hangi kızıyla evlenmiştir” sorusu ve benzeri soruların sınavlarda sorulamaya başlanması da bu anlayışın ürünüdür.

Bakanlık 2009’da belirlediği 100 temel eseri yeniden yayımlarken bile, pek çok eseri, özgün basımında olmayan gerici ifadeler ekleyerek yayımlamıştır. Önceki sayfalarda yer alan bilgilerle bu örnekler, Özmen (2011)’in şu değerlendirilmesini haklı çıkarmaktadır: “Eğitim, yönetime taşınan şeriatçı kadrolar aracılığı ile bilimsel özünden ayrıştırıldı. ... Ders kitaplarından bilimsel ifadeler çıkarılarak yerlerine hurafeler eklendi. ... Kısacası eğitimde ‘akla dayalı bilgi’lerin yerini ‘nakle dayalı bilgi’lerin aldığı döneme geçildi” (s. 131-132).

Eğitimde gericileşmenin bir başka boyutu da, eğitim-öğretim kurumlarında herkese Sünni-Hanefi inancının dayatılmasıdır. 2006’da Antalya 3. İdare Mahkemesi, 2007’de AİHM ve 2008’de Danıştay, zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi (DKAB) dersi aleyhine ve Aleviler lehine kararlar vermişlerdir. Ancak, DKAB dersinin Alevilere ve Hanefi olmayan Müslümanlara dayatılmasına devam edilmektedir. Ülkede göksel dinlere inanmayanlarla değişik inançlarda olanlar yokmuşçasına, okullarda Sünni-Hanefi inancını dayatılmaktadır. Aleviler, “Bizim ibadet yerimiz cem evleridir” dese de, meclis de, DİB de ve Başbakan da, “Alevilerin ibadet yeri camilerdir” demektedirler.

Bu arada toplumsal yaşamda gericiliği yaygınlaştırıp pekiştirecek gelişmeler de olmaktadır. Örneğin son zamanlarda, Kuran okuma günlerinin çoğaldığı, yapılan dualardan Atatürk ve Cumhuriyet'i kuran şehitlerle ilgili sözlerin çıkarıldığı ve "Namaz kılmayanlara namaz muhabbeti, oruç tutmayanlara oruç muhabbeti, tesettürü olmayanlar tesettür muhabbeti nasip eyle" (Özkan, ty) gibi söylemlerin dualara eklendiği görülmektedir. Bir ilahiyat profesörü, tecavüz konusunda, "Sorunun odağında kim var? Kadın var. Kardeşimsen dekolte giyinirsen bu tür çirkinliklerle karşılaşman sürpriz olmayacaktır. Tahrik ettikten sonra sonucundan şikâyet etmen makul değildir" (Samancı, 2011) diyebilmektedir. DİB, aile imamlığı oluşturmaya ve din adamı yetiştirmeye kalkışmaktadır (Ceylan, 2011: 8) ve her konuda fetva vermeye başlamıştır.

Eğitimin Toplumsal Gerçeklerden Kopması

Eğitimin piyasalaşması, büyük çoğunluğu yoksul ve dar gelirli olan toplum kesiminin eğitim hakkından yararlanmasını engelleyecek bir gelişme olmaktadır. Böylesi bir gelişme nedeniyle cemaatlerin bu kesimi etkileri altına alması da kolaylaşmaktadır.

Geçerli olan yasal amaçlar, laik demokratik ve sosyal hukuk devleti anlayışını benimsemiş gençler yetiştirilmesine yöneliktir. Bu amaç işin özünde demokrasiyi, bilimi, aklı ve tüm toplumun gönencini düşünen bir amaçtır. Eğitim alanında gerçekleştirilen dönüşümlerle bu yasal amaçlardan sapılmıştır. Eğitimin gericileştirilmesi, gençlerin gerçekçi bir biçimde çevrelerini, doğayı, kendilerini, toplumlarını ve dünyayı anlamasını engelleyecek bir dönüşümdür. Sistem piyasalaşıp gericileşerek, öğrencileri özgürleştirecek eğitim yerine, onları köleleştirecek öğretilere ağırlık vermektedir.

Eğitimin ve Ülkenin Geleceği

AKP'nin özellikle ustalık döneminde artan ve yoğunlaşan söylemleriyle gerçekleştirdiği dönüşümlere bakarak, nasıl bir geleceğin bizi beklediğini söylemek zor değildir.

Piyasacı-Gerici Eğitimin Derinleşmesi

4+4+4 yasasıyla, çocukların 1997 öncesine göre iki yıl daha erken imam hatiplere gitmesinin yolu açılmıştır. DKAB dersi yanında Kuran-ı kerim, Hz. Peygamberimizin hayatı, Temel Dini Bilgiler dersleri eklenmiştir. Her gün bir okulun daha imam hatibe dönüştürülmeye çalışıldığı görülmektedir. Okullarda evrim kuramına karşı çıkılırken, resim, müzik, felsefe ve beden eğitimi ders saatleri azaltılmıştır. Çocukların bütüncül gelişim gösterebileceği ders alanları daraltılmıştır. 5'inci sınıfta imam hatibe gidecek küçücük çocukların doğal gelişimlerinin önü şimdiden tıkanmıştır.

Çocuklar imam hatibe iki yıl erken başlatılırken evrim kuramıyla ilgili konular kısaltılıp daha ileri sınıflara ertelemektedir! 6. sınıflarda okutulan en büyük ortak bölen ve en küçük ortak kat sayı gibi konular da, 8'inci sınıfa ertelenmiştir! Matematğin en yaşamsal konularından olan türev ve entegral konuları da, seçmeli konulara dönüştürülmüştür.

Seçmeli derslerin Türkiye'de nasıl işlediğine bakınca, eğitimin geleceği açısından daha da karamsar olmamak olanaksızdır. Din dersinin seçmeli olduğu 1949-80 döneminde bu dersler zorunlu ders haline gelmiştir. 4+4+4 yasası sonrasında seçmeli olan din dersleri, her okulda her isteyen için açılmıştır, öğretmen de bulunmuştur yer de. Seçme konusu sanat, müzik, resim ve beden eğitimi gibi seçmeli derslere gelince, okulda ya öğretmen bulunamamış ya da yer. Ailelerin de istekli olmaması bu dersleri se-

çenler, gelecek için kaygı verici düzeylerde kalmıştır. Türev ve entegral konularının başına gelecek de büyük olasılıkla bu olacaktır.

Eğitim, bilim ve ülkenin geleceği açısından en beklenmeyen durumlardan biri, eğitimdeki bu gerici ve piyasacı gelişmelere öncelikle karşı çıkması gereken ve en çok üyeye sahip olan iki eğitim sendikasının bu gelişimleri desteklemesidir. Üye sayısı en çok olan sendikanın, okullara mescit açılmasından kızlarla erkek öğrencilerin ayrı sınıflarda okutulmalarına kadar akıl-almaz gerici isteklerde bulunabilmesidir.

Toplunun Muhafazakârlaştırılması

Eğitimdeki bu dönüşümler yetmezmiş gibi, başta AKP’li siyasetçiler olmak üzere pek çok kişinin, özel ve resmi kurumun toplumu muhafazakârlaştırmak için yoğun bir çaba içine girdikleri görülmektedir. DİB, toplumu bir din toplumuna dönüştürmek için elinden geleni yapmaktadır. DİB’in birinci adamı Mehmet Görmez, 7.324’ü AKP iktidarında açılan (soL, 9.3.2013), 85 bin caminin yetmediğini söyleyip her üniversiteye bir mescit açılmasını istemektedir. DİB, Kuran’da açık bir hüküm bulunmadığını belirtse de organ ve doku naklinin caiz olmadığı fetvasında bulunmaktadır! Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu, anne sütü bankacılığı çalışmasıyla ilgili olarak DİB ile Yahudi ve Hıristiyan cemaatinden görüş istemekte ve DİB, bu konuda da fetva vermektedir! Bu konuda Yeni Akit gazetesine konuşan Fatih Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hamdi Döndüren, “süt annenin semavi dinlere inması gerekir. Süt Bankasında; ateist, komünist veya inanmayan annelerin sütünü nasıl tespit edecekler? Bu konu zannedildiğinden daha önemlidir” diyebilmektedir (gazeteler, 10.3.2013)! DİB, TÜİK’e yaptırdığı ve içinde “Köpek giren eve melek girer mi? Hangi dine mensupsunuz, hangi mezhebe göre amel edersiniz?”

niz?” gibi sorular olan anket ile yurttaşların inançlarını sorgularken, doldurmayanlara ise para cezası verilmektedir!

Bakanlığın Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile imzaladığı bir protokol çerçevesinde Eskişehir ve çevresinde 300’e yakın Osmanlıca ve Kuran kursları açan bir cemaat, şimdi, hastanelerde de bu kursları açacaktır! Bilim insanları Rusya’nın Batı Sibirya bölgesinde görülen meteor yağmurunun nedenini araştırırken bir cemaat meteor yağmurunu, Kaliningrad Mahkeme’sinin Said Nursi kitaplarına getirilen yasağa bağlamaktadır! Türk Hava Yolları, hac ve umre için yapılan Suudi Arabistan uçuşlarında koltuklarda bulunan kişisel ekranlarda dua uygulamasını başlatmıştır! Geçen yıl uygulamaya başlanan gençlik treninde geçerli olan harem-selamlık düzenlemesini savunan Gençlik ve Spor Bakanı Kılıç, “Evrimi tabii sansürleyeceğim, yukarıda Allah var” diyebilmektedir! Muğla’nın Milas ilçesinden İlçe Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen bir seminere “uzman” sıfatıyla davet edilen konuşmacı, besmeleyle kesilen kurban etinin mikrop barındırmayacağını ileri sürebilmektedir.

Öğrencilerin Cuma namazına yönlendirildiği okullarda, öğretmen ve öğrenciler derse türbanla girmekte ve stajyer öğretmenler Hicret belgesine yönlendirilmektedir! Mersin Eğitim Gönüllüleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği ile Milli Eğitim Müdürlüğü, düzenlediği kitap okuma kampanyasında, ortaokul ve lise öğrencilerine Fethullah Gülen’in “Sonsuz Nur Muhammed” adlı kitap okutulacak ve katılımı özendirmek için katılımcılara hediye verilecektir! Niğde Milli Eğitim Müdürlüğü, öğrenci başarısını artırmak amacıyla camilerde veli toplantıları düzenlemektedir! Bu tür gelişmeler hayra alamet gelişmeler değildir. Toplumun muhafazakârlaştırılması bağlamındaki gelişmeler bunlarla sınırlı değildir. Aşağıda yalnız 2013 yılının ilk aylarında yaşananlardan bazı örneklerle yer verilmektedir:

- Yaz Kuran kurslarına katılan çocuk sayısı, 2011’de 1.364.913 iken (kurslara gitmede yaş sınırı kaldırıldıktan sonra) 2012’de 2.731.569’a ulaşmıştır (Cumhuriyet, 17.3.2013)!

- Kanuna aykırı olarak ve MEB’den izin almadan okul, dershane, kurs açılacak yasa değişikliği yapılacaktır. Bu değişim kaçak Kuran kurslarına yarayacaktır.

- TÜBİTAK, Popüler Bilim Yayınları’nın kitap satış arşivinde bulunan ve insanın gelişimini “Evrım Teorisi” ile açıklayan kitapların basım ve satışını durdurmuştur!

- Dünya Kadınlar Günü olan 8 Mart’ta Başbakan, kadınlara ancak, “Daha çok çocuk yapın” diyebilmektedir!

- Halen görevde olan belediye başkanlarından %0,8’i, köy muhtarlarından %2’si, mahalle muhtarlarından %2,3’ü kadındır! Türkiye 135 ülke arasından, ‘siyasette kadın-erkek eşitliği’ açısından 89. sırada ve ‘gelen kadın-erkek eşitliği’ açısından ise 122. sıradadır (Kavukçuoğlu, 2013: 17)!

- Ankara İncirli Lisesi’nde düzenlenen Kuran yarışmasını kazananlar ya Umre’ye götürülecektir ya da bilgisayar vb. armağanlar alacaktır (soL, 3.3.2013)!

- MEB, Ankara’da pek çok anaokulunda kaçak Kuran dersi verilmesine göz yummaktadır!

- İskenderun’da bir lisede DKAB dersi öğretmeni, çocukları namaz kılmaya yönlendirecek ödevler vermektedir (Cumhuriyet, 5.1.2013)!

- Cem evinde intihar eden bir polis için İstanbul Emniyet Müdür yardımcısı, “İntihar edenlerin yeterince imanlı olmadıklarını” söyleyebilmektedir (7.1.2013)!

- Şehirlerde ve ilçelerde içki yasakları artmaktadır!

- Afyon Valiliği, ibadetini yerine getirmek isteyen öğrencilere kolaylık sağlanmasını istemiştir (Cumhuriyet, 6.3.2013)!

- Zonguldak'ta 14 yaşında bir kıza tecavüz davasından yargılanan kişi, duruşmaya sarık takıp seccade getirdiği için "iyi hal" indirimi uygulanarak, 21 yıl yerine 17 yıl 3 aya mahkûm edilmiştir (13.3.2013)!

- Öğrenciler, biyoloji dersi öğretmenlerinin bile evrim kuramını yalanlamaya çalışmakla suçlanmaktadır (6.3.2013)!

- Çocuklar için hazırlanan bir kaynak kitapta, "örümcek adam"a namaz kıldırılmaktadır!

- Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenleri zümre toplantılarında, Cuma namazına uygun ders programı, haramlar ve helaller dersi, okullara ayet panosu ve mescit" gibi istekler dile getirilmektedir (Cumhuriyet 19.2.2013)!

- Gençlik ve Spor Bakanlığı, yükseköğretim yurtlarında Kuran kursları açmaya hazırlanmaktadır (13.3.201)!

Kadına şiddet AKP iktidarında %1.400 artmıştır; 2012'de öldürülen kadın sayısı 165'i bulmuştur (Sözcü, 8.3.2013)! Yine de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin, "Türkiye'nin kadına karşı şiddetin önlenmesinde 'rol modeli' olduğunu" söyleyebilmektedir (6.3.2013)! Kadına yönelik şiddetin artmasının bir nedeni geçim sıkıntısı ise ikinci neden, toplumun muhafazakârlaşmasıdır. Kağıthane Gültepe İlköğretim okulunun imam hatibe dönüştürülmesine karşı çıkan velilere çember sakallıların saldırması (gazeteler 9 Mart 2013), eğitim alanındaki dönüşümleri kimlerin desteklediğini göstermektedir.

Diğer Olumsuz Gelişmelerden Örnekler

Aşağıda örneklenen söylem ve olaylar da, muhafazakârlaşmanın dışında kalan gelişmelerin, laik, demokratik ve sosyal hukuk devletine uygun gelişmeler olmadığını da göstermektedir.

• AİHM'ye yapılan başvuru sayısı, 1992-2002 yılları arasında 4.795 iken 2002-27 Eylül 2012 tarihleri arasında 48.060'a yükselmiştir! Adalet Bakanlığı'nın verdiği bilgiye göre, 5 Kasım 2012 tarihinden bu yana Türkiye'nin AİHM'ye ödediği tazminat 2.354.718,86 liradır (soL, 17.3.2013)!

• Bakan Ö. Dinçer, 2012-2013 eğitim-öğretim yılının birinci döneminde, çoğunluğu 9'uncu sınıf olmak üzere 136.115 öğrencinin zorunlu eğitimden ayrıldığını açıklamıştır (Cumhuriyet, 5.1.2013)!

• YURTKUR'dan bugüne değin 10 milyonun üzerinde yükseköğretim öğrencisinin burs almıştır. Geri ödeme yapamayan 506.617 öğrencinin 3,7 milyar lira borcu vardır (Sözcü, 26.2.2013). Yükseköğretim mezunları arasındaki işsizlik oranı giderek yükselmektedir.

• ODTÜ Rektörü, "Ek kadro istemiyoruz, mevcut kadroları kullanma izni istiyoruz. 300 kadromuz boş. En iyi okullarda okumuş insanları 2.200 TL ile çalışmaya ikna ediyoruz, ama kadro alamıyoruz... Bu sorunlar bizi geriye götürüyor" demektedir (13.3.2013)!

• Kayseri'de yaşanan yolsuzluk davasında ses kayıtları ortaya çıkmış ve vali yardımcısının, "Ben Büyükşehir Belediyesi'nin bir soruşturmasını kapattım. AKP'nin sonunu getirecek bir olaydı" dediği anlaşılmıştır (gazeteler, 6.3.2013)!

• TBMM Başkanı Cemil Çiçek'e fahri doktora verilmesini protesto eden öğrenci, yurttan atılmıştır (28.2.2013)!

• Okul müdürlerini valiler atayacaktır (1.3.2013)!

• Kişi başına düşen ortalama yıllık gelirin 38.457 dolar olduğu 100 milyonluk Japonya'da 24 dolar milyarderi vardır. Ortalama geliri 10.444 dolar olan 70 milyonluk Türkiye'de ise 35 dolar milyarderi bulunmaktadır! Gelir dağılımındaki eşitsizlik açısından Türkiye Şili ve Meksika'dan sonra üçüncü sıradadır!

Yoksul nüfus oranı, ECD ülkelerinde ortalama 11,1 ve Türkiye’de ise 17’dir (Kavukcuoğlu, 2013a: 15)!

- Türkiye, insani gelişmişlik endeksi açısından, 186 ülke içinde 92., endeksten kişi başı milli gelir çıkarılarak hesaplandığında ise 111. sıradadır (Yüzak, 2013: 11).

- Bakan N. Avcı, SBS’nin kalkacağını, Galatasaray ve İstanbul (erkek) lisesi gibi (seçkin) liselere kendi sınavını yapma hakkı verileceğini açıklamıştır (27.2.2013)! Bu liseler ise merkezi sınavın devam etmesini istemektedir.

- Samsun’da 4+4+4 cyleminde üzerinde Erdoğan’ın fotoğrafının bulunduğu hedef tahtasına ok atarak dart oynayan öğrencilerin 2 yıl hapsi istenmiştir (13.3.2013)!

- Adana’da bir dersane, AKP üyesi olan öğrencilere %15 indirim yapmaktadır (17.2.2013)!

- Emekçilerin %4’si asgari ücretle çalışmaktadır. Anayasa Mahkemesi Başkanı’nın makam otosunun aylık kirası ise 21 bin liradır. Brüt maaşı ayda 2 bin Avro olan Başbakanlık danışmanı vardır. Dışişleri Bakanı aylık kirası 50 bin lira olan konutta oturmaktadır (Tan, 2013)!

- Emekçiler içinde en ağır sömürüye uğrayan taşeron işçi sayısı, 2002’de 3 bin dolayındayken AKP’nin 10 yıllık iktidarında 600 bine yükselmiştir.

- 2012 yılında, dış ticaret açığı 66,6 milyar dolar olurken yabancı şirketlerin dışarıya transfer ettikleri kâr ise 6,4 milyar dolar olmuştur; 1 milyar 720 bin dolara, 10 milyon 800 bin cep telefonu ithal edilmiştir (Doğru, 2013)! Cepten kişi başına konuşmada, ayda ortalama 300 dakika ile Türkiye açık farkla birincidir (7.1.2013)!

- Türk Eğitim-Sen’in 8.577 öğretmenin görüşünü derleyen araştırmasına göre, öğretmenlerin %66,32 serbest kıyafetin okulları podyuma dönüştüreceğini ve %73,6’sı ise okullarda güvenlik

sorununun artacağını düşünmektedir. Öğretmenlerin %70,4'ü, “Tek tip giyinen insan modeli, tek tip düşünmeyi beraberinde getirir” düşüncesine katılmamaktadır (Cumhuriyet, 6 Ocak 2013)!

- AKP milletvekili adayı olup kazanamamış bir kişi, yabancı dil bilmediği halde, 12 bin dolar maaşla Bern Büyükelçiliği basın ataşeliğine atanıyor! 6 bin dolara kendisine bir tercüman tutuluyor! Eşi de aynı elçilikte, 8 bin dolar aylıkla Din Hizmetleri Müşaviri oluyor (12.3.2013)!

Sonuç ve Gelecek

Esmer (2011)'in bir araştırmasına göre, ülkemizde “Bilim ile din çelişirse, her zaman din doğrudur” görüşünde olanlar %77'yi bulmaktadır. Bu araştırma, 4+4+4 yasasıyla üç seçmeli din dersi konmadan önce, imam hatip ortaokullarıyla yeni imam hatiplerin açılmasından ve pek çok okulun imam hatiplere dönüştürülmesinden bir yıl öncesi- 2011 yılının yaz aylarındaki durumu yansıtmaktadır. 4+4+4 yasanın getirdiği dönüşümlerle ve de yukarıda örneklenen günlük söylem, olay ve uygulamalarla Türkiye'nin yakın gelecekte nasıl bir ülkeye dönüşeceğini tahmin etmek zor değildir. Bu durumda, ülkenin geleceği için iyimser olmak kolay olmamaktadır. Molla yetiştirmeye yönelmiş bir sistemle, günümüzün dünyasında ayakta kalabilecek insan yetiştirilemez. Akıllı ve düşüncesi 15 yüzyıl öncesiyle sınırlandırılmış gençlerin, 21'inci yüzyıla ayak uydurmaları zordur.

4+4+4 yasasıyla başlayan ve sonrasında devam eden dönüşümler sonrasında Başbakan, 2012 Eylül'ünde okulların açılması üzerine çocuklara gönderdiği mektupta, “*Türkiye'nin daha güçlü, daha müreffeh, daha demokratik bir ülke olabilmesi, bölgesinde ve dünyada etkin, saygın bir konumda bulunabilmesi için eğitim hayatı derecede önem arz ediyor*” demektedir. Ancak 4+4+4 yasasının uygulanmaya başlanmasından sonraki gelişme-

ler, öğrencinin özgürleşip kendisini gerçekleştirmesine ve 21'inci yüzyıla ayak uyduracak bilimsel ve toplumsal donanım edinmesine yardımcı olacak gelişmeler değildir. Din dersleri, çocuğun özgürleşip kendisini gerçekleştirmesini engelleyebilecek derslerdir. İmam hatiplerin yaygınlaşması da, din derslerinin getireceği kısıtlamaların yaygınlaşması anlamına gelmektedir. Çocuğa/gençe özgürleşme ve kendini gerçekleştirme fırsat vermeyen eğitim sistemiyle, Türkiye'nin, *"daha müreffeh, daha demokratik bir ülke olabilmesi, bölgesinde ve dünyada etkin, saygın bir konumda bulunabilmesi"* olanaksızdır. Bu tür eğitimden geçenleri bekleyen kader, birilerinin uydusu olmaktan başka bir şey değildir.

Yukarıda değinilen olumsuz gelişmelerin yanında, toplum bir de demokrasi sorunu yaşamaktadır. AKP, A. Menderes ile T. Özal'ı demokrasi havarisi olarak göstererek ve onların devamı olduklarını ileri sürerek demokratlığının propagandasını yapmaktadır. Oysa Menderes, meclise haber vermeden Koc'ye askeri birlik gönderen, "Odunu aday göstersem milletvekili seçtiririm" ve akademisyenlere de "Kara cübbeliler" diyen, dergileri kapatan, parti liderlerini hapseden, Anayasa'yı ihlal ettiği için devrilen ve yargılanan bir başbakandır. T. Özal ise, 12 Eylül 1980 darbe hükümetinde iktisattan sorumlu başbakan yardımcılığı yapan, o hükümetin antidemokratik karar ve uygulamalarında katkısı olan, "Ben adamın zenginini severim" ve "Anayasa bir kez delinmekle bir şey olmaz" diyen bir başbakandır!

AKP, acil eylem planında, yolsuzlukla mücadele edileceğini, mecliste dokunulmazlıkların kaldırılacağını, Siyasal Partiler Yasası ile Seçim Yasası'nın değiştirileceğini açıklamıştır. AKP bu yönde hiçbir olumlu adım atmadığı halde son yıllarda "ileri demokrasi"ye geçildiğini savunmaktadır. Oysa AKP'nin ileri demokrasisi, propagandasını yaptığı demokrasi havarileri gibi gerçekte bağdaşmayan bir durumdur. Bu ileri demokrasi saye-

sinde, 12 Eylül darbesini yapanlar ellerini kollarını sallayarak dolaşırken, yıllar önce darbe yapmaya niyetlenmekle suçlananlar 19-20 yıl hapis cezasına çarptırılmaktadır. Bağımsızlık yanlısı, laik ve bilimsel eğitimden yana olanlar, ne için yargıldıklarını bilmeden yıllardır hapiste tutulmaktadırlar. Parasız eğitim isteyen öğrencilerle, Ergenekon Davasında, denize mayo ile girenler terörist suçlamasıyla yargılanırken, yakın zamanda “Teröristlerle görüştüğümüz söyleyenler müfteridir” diyen yetkililer resmen teröristlerle görüşmektedirler.

AKP, meclis çoğunluğuna dayanarak, ‘Başbakan’a, millî güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde televizyon kanallarının yayını geçici olarak durdurma’ yetkisi veren yasayı çıkarmıştır. Anayasa Mahkemesi, 2010 Anayasa değişikliği öncesinde büyük bir olasılıkla Anayasa’ya aykırı bulacağı bu maddeyi, şimdi Anayasa’ya aykırı bulmamaktadır (14.3.2013)! Bu arada da, başkanlık sistemine geçilmesi için de her şey yapılmaktadır. Bu bağlamda ayrıca, meclisin işleri savsaklatmasını önlemek (!) için, Anayasa değişikliği ile başkan olacak kişiye, kanun hükmünde kararname çıkarma (bunun anlamı diktatörlük) yetkisi verilmesi düşünülmektedir!

AKP, miras aldığı ve 12 Eylül darbesinin güçlendirip yaygınlaştırdığı Türk-İslam sentezi anlayışını, eğitim ve kültür alanında gerçekleştirdiği değişimlerle parasalcı-İslam anlayışına dönüştürmüştür. Bu anlayışın hedefi, girişimci-rekabetçi-molla yetiştirmektir. Bu hedefe ulaşmak için Cumhuriyet eğitiminin kazanımlarından bir bir vazgeçilmektedir. Bu hedefe yaklaşıldıkça, yetiştirilecek öğrenci, önceki iki paragrafta yer alan konuları, gerçekleri ve olayları genelde hiçbir şekilde irdelemeyecek öğrenci olacaktır. Bu nitelikteki öğrencilerle, küreselleşme ortamında, iletişim-teknoloji-bilgi-öğrenme çağında ayakta durulabilmesi ve ülkesinin bağımsızlığını koruyabilmesi hayal bile edilemez.

“Ben ÷lkemin kaynaklarını pazarlamaya geldim” diyen ve “Çanakkale Savaşı’nu iman gücüyle kazanıldığını” söyleyen bir Başbakan ile yakın gelecekte eğitim adına nelerin olabileceğini kestirmek zor değildir: Fırsat bulunduğı anda, okullarda mescit açılacaktır, karma eğitime son verilecektir, öğrenci ve öğretmen türbana girecektir, ders izlenceleri namaz saatlerine göre düzenlenecektir. Arkasından da sıra, eski rakamlarla yazının kullanılmasına gelecektir.

Yargıtay başkanlarından Sami Selçuk’un belirttiğı gibi, “‘Felsefi açıdan laiklik, inanç/akıl alanlarının ayrışmasıdır’. Hukuksal/siyasal açıdan laiklik ise, ‘hukukun ve siyasal otoritenin kaynağı yalnızca insan aklıdır, insanın ürettikleridir’ olmasıdır, asla değişmez niteliksel dinsel doğmalar ve inançlar değildir... devlet ne dine karşıdır ne de onu destekler” (Selçuk, 1994: 21). Bu nedenle laik devletin, inanca dayalı bir toplum yaratamaya yönelik dönüşümlerden uzak durması gerekir. Eğitimin birinci işlevi, çocuğun ve gencin özgürleşmesidir. İkinci işlev çocuğun ve gencin toplumsallaşmasıdır. Üçüncü işlev ise çocuğun ve gencin evrenselleşmesidir. Çocuğun ve gencin özgürleşmesini sağlayacak eğitim, dünyanın her yerinde, laik, bilimsel, kamusal ve parasız eğitimidir.

KAYNAKLAR

Abadoğlu, E. ve Ersoy, N. (1996). Yükseköğretim Sistemimizdeki Kriz ve Özelleştirme Uygulamaları, ÜÖÜD (der.) 2. *Üniversite Kurultayı: Bildiriler*, (333-326). İstanbul, Sarmal Yayınevi.

Adem, M. (2001). Öğretim Birliği ve Karşı Devrimci Girişimler, M. Adem (ed.) *Devrim Yasaları Odağında Öğretim Birliği* (2-18). İstanbul, Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları no: 5.

AİHM Büyük Dairesi (2005). Leyla Şahin –Türkiye Davası. <http://www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihm/karar/leylesahin.doc>, erişim 20 Şubat 2008.

AKP (2009). AKP Parti Programı. <http://www.akparti.org.tr/gn-sayfa/program.pdf>, erişim 7 Aralık 2009.

Altunya, N. (2006). *Gazi Eğitim Enstitüsü*, Ankara, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını.

Atak, Ö. (2003). Eğitimde Çağı Yakalamak. *Mess İşveren Gazetesi*, Ağustos, 12.

Ateş, T. (2004). Gençlerin Öncelikleri. *Cumhuriyet*, 19 Şubat, 3.

Aybay, R. (1990). 1402'likler Olayı ve Üniversite, Öğretim Üyeleri Derneği (der.) *Yükseköğretimde Sorunlar ve Çözümler*, (227-232). İstanbul, Cem Yayınevi.

Babaoğlu, H. (2001). İlköğretimde Spor Kültürü. *Sabah*, 19 Mayıs, 2.

Baloğlu, Z. (1990). *Türkiye'de Eğitim*, İstanbul, TÜSİAD yayını.

Başgöz, İ. (1995). *Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları/ 1754.

Birdsall, N. (1998). Life is unfair: Inequality in the world. *Foreign Policy*, Summer (111), 76-93.

Bologna Deklarasyonu (2000). *Bologna Deklarasyonu*, YÖK'ün 28 Kasım 2000 tarihli yazıları ile üniversitelere gönderdiği çoğaltma.

Boyd, W.L. (1996). The Politics of choice and market-oriented school reform in Britain and the United States: Explaining the differences (ABD ve İngiltere'de Piyasa Yönelmeli Okul Reformu ve Seçenek Siyasetleri: Farklılıkları Açıklama). J.D. Chapman; W.L. Boyd; R. Lander ve D. Reynolds (eds.) *The Reconstruction Of Education*, (Eğitimin yeniden yapılandırılması) (73-87). Wiltshire, Great Britain: Redwood Books.

Carnegie Forum (1986). *A Nation Prepared: Teachers For The 21st Century. The Report of The Task Force on Teaching As a Profession*. New York: Carnegie Forum on Education and the Economy.

Ceylan, Y. (2011). Diyanet'in İslamlaştırma Politikası. *Radikal İki*, 10 Temmuz, 8.

Ceyhan, D. (2000). Aydınlarımız, Laisizm ve Mustafa Kemal-5. *Cumhuriyet*, 6 Nisan, yazı dizisi, 8.

Chapman, J.D.; Boyd, W.L.; Lander, R. ve Reynolds, D. (eds.) (1996). *The Reconstruction of Education*, (Eğitimin yeniden yapılandırılması). Wiltshire, Great Britain: Redwood Books.

Çelen, F.K.; Çelik, A. ve Seferoğlu, S.S. (2011). Türk Eğitim Sistemi ve PISA Sonuçları. *Akademik Bilim*, 2-4 Şubat, http://www.academia.edu/503209/Turk_egitim_sistemi_ve_PISA_sonuc_lari, erişim 2 Mart, 2013.

Çıra, E. (2008). Yazın (Edebiyat) Ders Kitaplarında İçerik. *Öğretmen Dünyası*, 29, 343, Temmuz, 5-13.

Daun, H. (1996). *National Forces, Globalization and Educational Restructuring*, Stockholm: Stockholm Universitet.

Dede, Ş. (2012). 'Gül' Kokulu Rektörler, Takunyalı Üniversite, *Bilim ve Gelecek*, 104, Ekim, 6-30.

DİB, (2012). Veda Hutbesi. <http://www.diyenet.gov.tr/turkish/hutbe/vedahutbesi.asp>, erişim 15 Haziran.

Doğru, N. (2003). Türkiye Soyulmaya Devam Ediyor! *Sözcü*, 15 Şubat, 3.

DPT (2000). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: 2001-2005*, Ankara, DPT yayını.

DPT (1995). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: 1996-2000*, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/vii/>, erişim 11 Nisan 2007.

DPT (1983). *Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Milli kültür. Ankara, DPT (1920/300).

DPT (1998). Yerinden Yönetim Anlayışına Göre Eğitimin Yeniden Yapılandırılması, *Demokratik Eğitim Kurultayı: 2-6 Şubat 1998*, (591-602) Ankara, Eğitim Sen Yayını.

Duman, T. (1991). *Türkiye'de Orta Öğretime Öğretmen Yetiştirme*, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.

Eltez, M.; Ekiz, H. ve Sönmez, A. (2008). Teknik Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılanması. http://www.obitet.gazi.edu.tr/tek_fak.-htm, erişim 14 Ağustos 2010.

Ergüder, Ü.; Şahin, M.; Terzioğlu, T.; ve Vardar, Ö. (2009). Neden Yeni Bir Yüksek Öğretim Vizyonu? <http://www.educaturk.com/MenuContent.aspx?id=102>, erişim 1 Haziran 2010.

Ergüder, Ü.; Sevik, S.; Şahin, M.; Terzioğlu, T.; ve Vardar, Ö. (yayın haz.) (2003). Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması: Temel İlkeler. İstanbul, TÜSİAD Yayını.

(2011). *2011 Türkiye Değerler Araştırması Sonuçları*, <http://www.bahcesehir.edu.tr/habergoster/index/hid/664>, erişim 20.10.2011.

Eşme, İ. (2001). *Yüksek Öğretmen Okulları*, İstanbul, Bilgi-Başarı Yayın Evi.

Gazalcı, M. (2011). *AKP Döneminde: Kadrolaşma Kısacasında Eğitim*, Ankara, Bilgi Yayınevi.

Gazalcı, M. (2010). AKP'nin Eğitimsiz Yüzü. *Cumhuriyet*, 13 Ağustos, 9.

Gazalcı, M. (2008). *Eğitimde Dinci Çember*, Ankara, Bilgi Yayınevi.

Gazalcı, M. (2001). Sekiz Yıllık Eğitimin Dört Yılı, *Abece*, 180, Ağustos, 7-9

Geray, C. (2003). Yerel Yönetimlere İlişkin Öneriler. *Cumhuriyet*, 1 Eylül, s. 2.

Göksel, H. (2000). Doğa'da Bilim de Yok Zaman da. *Cumhuriyet Bilim Teknik*, 22 Temmuz 696, 16-17.

Güçlü, A. (2003). Günahıyla, Sevabıyla Doğramacı. *Milliyet Gazetesi*, 7 Eylül, 21.

Gürüz, K. (2003). 28 Eylül 2003'de Kafe Siyaset Programı'nda Kemal Gürüz'ün Konuşması. http://www.yok.gov.tr/duyuru/kemal_guruz.pdf, erişim 4 Nisan 2007.

Gürüz, K. (2001). *Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim: Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri*, Ankara, ÖSYM Yayınları.

Gürüz, K.; Şuhubi, E.; Şengör, C.; Türker, K.; ve Yurtsever, E. (1994). *Türkiye'de Ve Dünyada Yükseköğretim*, Bilim Ve Teknoloji. İstanbul, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) yayını.

Güvenç, B.; Saylan, G. ve Tekeli, İ.S. (1991). *Türk İslam Sentezi*, İstanbul, Sarmal Yayınevi.

Güzel, M.Ş. (1991). YÖK Dünyası. *Ekin Bülteni*, Kış, 5-41.

Hablemitoğlu, N. (2003). *Köşebek*, Ankara, Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Hatipoğlu, T.(2000). *Türkiye Üniversite Tarihi*, Ankara, Selvi Yay.

(1996). YÖK'ün Yeni Gürbeyi. *Abece*, 118, Haziran, 10.

Hepşenkal, F. (2012). Fahri Doktoralar. *Milliyet*, 15 Mart.

Hirtt, N. (2005). Brüksel'den Lizbon'a: Avrupa Yuvarlak Masa'sının (ERT) Avrupa Komisyonu Tarafında Yürürlüğe Konulan Eğitim Programları. *Bilim Eğitim Toplum*, 3, 10, Bahar, 74-83.

Hyman, H.H.; Payaslıoğlu, A. ve Frey, F.W. (1958). The values of Turkish college youth, *The Public Opinion Quarterly*, 22, Fall, 275-91.

Ilgaz, D. (1995). *The Village Institute and The Kemalist İdeology in The Turkish Republic*, İstanbul, Y. doktora tezi, Boğaziçi Üniversitesi.

Kabadayı, R. (1993). Çeşitli Liselere Yönelmede Rol Oynayan Sosyoekonomik ve Eğitsel Etmenler, Ankara Üniversitesi (der.) *Eğitim Bilimleri I. Ulusal Kongresi 24-28 Eylül 1990*, (325-347). AÜ Yayını.

Kafadar, O. (2000). *Türkiye’de Kültürel Dönüşümler ve Felsefî Eğitimi*, İstanbul, İz yayıncılık.

Kaplan, P. (2004). İmam Hatip Dosyası, *Sabah*, 4 Mayıs, 26.

Karagöz, İ. (2009). Deprem Allah’ın İmtihanı. <http://www.mim-dap.org/?p=18999>, erişim 3 Ocak 2013.

Karakaş, E. (2012). Eğitim Üzerinden Vesayet. *Star*, 18 Mart.

Kavukçuoğlu, D. (2013). Kadınlar... Kadınlarımız... *Cumhuriyet*, 8 Mart, 17.

(2013a). Japonya’yı Sollamak! *Cumhuriyet*, 6 Mart, 15.

Kaya, A. (2003). Kadının Aklı Yarım mı? *Kadın Aile*, 70 Mayıs, 44.

Kazamias, A.M.(1967). Exploring the values and attitudes of lise youth (Lise gençlerinin tutum ve değerleri hakkında inceleme), *Comparative Education Review*, February, 22-37.

Kotan, B. (2008). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı Erdoğan ‘Ta-kipçi Olacağım’ Diyerek İstifa Etti. *Radikal*, 19 Şubat, 2008.

Korkut, H. (2001). *Sorgulanan Yükseköğretim*, Ankara, Nobel Yay.

Lucas, C.J. (1994). *American Higher Education*, New York: St. Martin’s Griffin.

Lundgren, U.P. ve Mattsson, K. (1996). Decentralization by or for school improvement. J.D. Chapman; W.L. Boyd; R. Lander ve D. Reynolds (eds.) *The Reconstruction of Education*, (139-148). Wiltshire, Great Britain: Redwood Books.

EB (2012). Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2011-2012. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_12/06021046_meb_istatistikleri_organ_egitim_2011_2012.pdf, erişim 10 Mart.2013.

MEB (2011). Örgün Eğitim İstatistikleri 2010-2011. http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_organ_egitim_2010_2011.pdf, erişim 26 Mart 2012.

MEB (2010). Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/27587_0.html, erişim 20.12.2011.

MEB (2009). Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi. www.megep.meb.gov.tr/.../hayatboyu/hayat%20boyu%20ogrenme%20taslak%20strateji%20belgesi%20TR, erişim 11.03.2011.

MEB (2009a). *Milli Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı*, Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.

MEB (2007). *Türkiye’de Yaygın Eğitim Sisteminin Sorunları Ve Çözüm Öncelikleri Sempozyumu: Bildiriler*, Ankara, Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü.

MEB (2000). *2001 Yılı Başında Milli Eğitim*, Ankara, AÇEM ve 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası.

MEB (1997). *TBMM Plan Ve Bütçe Komisyonu 1998 Yılı Bütçe Konuşması*, Ankara, Mesleki ve Teknik Açıköğretim Matbaası.

MEB (1996). *15. Milli Eğitim Şurası*. İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.

MEB (1996a). *TBMM 1997 Yılı Bütçe Konuşması*, Ankara, Ders Aletleri Yapım Merkezi Matbaası.

MEB (1995). *Ön Komisyon Önerileri Üzerine Araştırma*, Ankara, Şura Genel Sekreterliği; Doküman no:4.

MEB (1990). *12. Milli Eğitim Şurası: Yaygın Eğitim: 15-19 Ocak*, Ankara, Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası.

MEB (1939). *1. Milli Eğitim Şurası*, Ankara, Maarif Vekâleti Yay.

MetroPOLL (2012). *Türkiye Siyasal Durum Araştırması- Eylül 2012*, <http://www.metropoll.com.tr/report/turkiye-siyasal-durum-arastirmasi-eylul-2012>, Erişim tarihi 14 Kasım 2012.

Newman, F.; Couturier, L.; ve Scurry, J. (2004). *The Future of Higher Education: Rhetoric, Reality, and The Risks of The Market*, San Francisco: Jossey-Bass.

Ortaöğretim Genel Müdürü (2005). *TEVDAK Ulusal Eğitim Sempozyumu*, 21 Ekim, İstanbul.

Okçabol, R. (2012). Sorun Öğretmen Yetiştirme mi, Fen-Edebiyat Fakülteleri mi? *Eleştirel Pedagoji*, 4, 23, Eylül-Ekim, 58-63.

Okçabol, R. (2012a). Gericileşmenin ve Piyasalaşmanın Şifreleri 635, 651, 652, 653, 666, 4+4+4 ve ... *Eğitim Bilim Toplum*, 10, 39, yaz/summer, 28-41.

Okçabol, R. (2011). YÖK ve Bologna Süreci, N. E. Önal (der.) Bologna Süreci Sorgulanıyor (11-39). İstanbul, Kahan Matbaacılık.

Okçabol, R. (2011a). Milli Eğitim Şurası (I, II, III, IV, V). <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/rifat-okcabol>, 7, 14, 28 Ocak; 4, 11 Şubat 2011.

Okçabol, R. (2010). Eğitimde Özelleşme/Piyasalaşma Süreçleri Ve Sonuçları. *Eleştirel Pedagoji*, 2, 11, Eylül-Ekim, 14-27.

Okçabol, R. (2010a). Değerler Eğitimi (I, II). <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/rifat-okcabol>, 4-11 Haziran 2010.

Okçabol, R. (2010b). Bir “İlmi” Toplantı! <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/rifat-okcabol>, 7 Mayıs 2010.

Okçabol, R. (2007). *Yükseköğretim Sistemimiz*, Ankara, Ütopya Yayınevi.

Okçabol, R. (2007a). 17. Milli Eğitim Şurası. *Yeniden İmece*, 14, Şubat, 27-30.

Okçabol, R. (2006). *Halk/Yetişkin Eğitimi*, Ankara, Ütopya Yay.

Okçabol, R. (2005). *Türkiye Eğitim Sistemi*, Ankara, Ütopya Yay.

Okçabol, R. (2005a). *Öğretmen Yetiştirme Sistemimiz*, Ankara, Ütopya Yayınevi.

Okçabol, R. (2004). *Eğitim Fakültelerinin Derdi Belli; YÖK'ün Derdi Ne?*, İstanbul, Mart Matbaacılık Sanatları.

Okçabol, R. (2004a). H. Ali Yücel'in Üniversite Yasası ve Son Yıllardaki Durum. *Yeniden İmece*, 3, Mayıs, 19-24.

Okçabol, R. (1999). Öğretmen Yetiştirme, Eğitim Bilimleri ve Çağdaşlık. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1999, 65-74.

Okçabol, R. (1998). *Öğrenci Gözüyle Eğitim Sistemimiz*, İstanbul, Yayımlanmamış bir araştırma.

Okçabol, R. (1996-1999). “Hasan Ali Yücel ve Köy Enstitüleri.” *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, XVII, 95-109.

Okçabol, R. ve Gök, F. (1998). *Öğretmen Profili Araştırma Raporu*, Ankara, Eğitim Sen yayını.

Onat, S. (der.) (1968). *Üniversite Olayları ve Demirel*, Ankara, Sega Yayınları.

Ozankaya, Ö. (1995). *Cumhuriyet Çınarı*, Ankara, TTK Basımevi.

Öcal, M. (1996). *15. Milli Eğitim Şurası ve Okullarımızda Din Eğitimi*, İstanbul, Türkiye Gönüllü Teşekkülleri Vakfı yayını.

ÖSYM. (2012). 2011-2012 Öğretim Yılı İstatistikleri.

<http://www.osym.gov.tr/belge/1-13575/2011-2012-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri.html>, erişim 10 Mart 2013.

Özdemir, S. (2005). Milli Eğitimde Değişim ve Yeni İlköğretim Programları. "30 Nisan 2005, Fevziye Mektepleri Vakfı, İstanbul", konferansı.

Özmen, Ü. (2011). *Türkiye'nin Eğitim Gündemi*. Ankara, Sobil Yay.

(2007). *Eğitimin AKP'si: Kumazlığın Akıllı Teslim Aldığı Dönem*. Ankara, Sobil Yayıncılık.

Özkan, H. (hazırlayan) (ty). *Münacaat Cüzü: Yasin-i Şerif-Şifa Dualar*, ilaveli yeni baskı. İstanbul, Ensari Yayınevi.

Paksoy, A. K. (2008). Atatürk'e Selam İslamcılık ve Küreselleşmeye Devam. *Öğretmenin Dünyası*, 29, 346, Ekim, 11-14.

Sabah (2004). İmam Hatip Rötuşu. <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/03/25/siy102.html>, erişim 20 Aralık 2009.

Samancı, Z. (2011). Dekolte Giyene Tecavüz Ederler. *Habertürk*, 16 Şubat.

<http://haberturk.com/polemik/haber/601444-dekolte-giyene-tecavuz-ederler>, erişim 4 Mayıs 2011.

Seçkin, O. (2013). Milyarderlerin 'Devrim' Deddiği. *Sol*, 15 Şubat.

Selçuk, S. (1994). Laikliğin anlamı. *Milliyet*, 12 Mart, dizi röportaj, 21.

Selçuk, Z. (2005). Yeni Türk Eğitim Modeli: Felsefi Ve Teorik Temelleri / Programın İçeriği /Verim Ve Kalite, Altyapı Yeterlilikleri. "I. Uluslararası Seminer: Avrupa Birliği Yolunda Yeni Türk Eğitim Sistemi: 24-25 Eylül, İstanbul", toplantısında yapılan konuşma.

Sezer, A. (1997). YÖK’e Bu Tepki Niye? *Radikal*, 5 Kasım.

Şafak, E. (2007). YÖK’ten Yanıt Geldi. *Sabah*, 8 Eylül.

Tan, A. (2013). Temel Tamam, Sıra Çatıda. *Cumhuriyet*, 8 Şubat, 13.

Taşkın, Ö. (2005). Fen ve Teknoloji Ders Kitabına Eleştiri. *Cumhuriyet Bilim Teknik*, 968, 8 Ekim, 20-22.

TDV (1996). *Türk Eğitim Sistemi: Alternatif Perspektif*, Ankara, Yayın Marbaacılık.

Tezbaşaran, A. (2005). Yeni Program ve Ölçme Değerlendirme. “*I. Uluslararası Seminer: Avrupa Birliği Yolunda Yeni Türk Eğitim Sistemi: 24-25 Eylül, İstanbul*” toplantısında yapılan konuşma.

(2004). Yükseköğretime Geçişin Kısa Öyküsü ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemindeki Değişimler. *Bilim Eğitim Toplum*, 2, 6, Bahar, 108-113.

Tilak, J.B.G. (2011) . Yükseköğretimin Finansı, *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: 27-29 Mayıs İstanbul*, yayımlanmamış bildiri.

TÖS (1968). *Devrimci Eğitim Şurası: 4-8 Eylül 1968*, Ankara. TÖS yayını.

TÜBA (2010). Türkiye Bilimler Akademisi Bilim Raporu 2009.

http://www.tuba.gov.tr/userfiles/file/files_tr/haberler/TUBA%20Bilim%20Raporu%20web.pdf, erişim 13 Eylül 2010.

TÜİK (2011). Milli Eğitim İstatistikleri: Yaygın Eğitim 2010-11.

Türkiye Kamu Sen (2007). Türkiye Adaletsiz Büyüyor. http://www.kamusen.org.tr/haber_goster.php?Id=1326, erişim 26.02.2013.

TÜSİAD (2008). *Türkiye’de Yükseköğretim: Eğilimler, Sorunlar ve Fırsatlar*, İstanbul, TÜSİAD Yayınları.

Usluel, Y. (1997). Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü Yöneticilerinin Yerelleşme Konusundaki Görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 21, 103, Ocak, 25-36.

Uysal, M. (2003). Eğitim Yönetiminde *Demokratikleşme*, Eğitim Sen (der.) *Eğitim Yönetimi ve Üniversitede Demokratik Yapılanma: Sempozyum, Haziran 2003*, (15-55). Ankara, Eğitim Sen yayınları.

Vardar, Y. (1990) Üniversitelere ‘Akademik Devalüasyon’ Şart! *Cumhuriyet Bilim Teknik*, 194,1 Aralık, 10.

Walker, E.M. (2002). *The Politics of School-Based Management: Understanding The Process of Devolving Authority in Urban School District*, (Okul tabanlı yönetim siyasetleri: Kent EK A. 3797 sayılı yasa okul bölgelerine yetki devri sürecini anlama). Education policy analysis archives, 10, 33, August 4.

Widmann, H. (1981). *Atatürk Üniversite Reformu*, A. Kazancıgil ve S. Bozkır (çev.) (özgün baskı, 1973). İstanbul, İstanbul Matbaası.

YÖK (2010). Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma: 66 Soruda Bolonya Süreci Uygulamaları. <http://www.yok.gov.tr/files/aa47b53-c5284fbbbe5d597211c0b088d.pdf>, erişim 15 Temmuz.

YÖK (2010a). Bologna Process: Template for National Report, 2007-2009. www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/links/National-reports-2009/National_report_Turkey_2009.pdf, erişim 15 Temmuz.

YÖK (2007). Vakıf Üniversiteleri Raporu. www.univder.org/vakif_rap_, erişim, 12 şubat 2013.

YÖK (2006). Türkiye’nin Yükseköğretim Stratejisi (taslak rapor). <http://eua.cu.edu.tr/files/turkiyeninyuksekogretimstratejisi.pdf>, erişim 9 YÖK (2010d).

YÖK (1991). *Türk Yükseköğretiminde On Yıl (1891-1991): 1981 Reformu ve Sonuçları*, Ankara, YÖK Yayını.

YÖK (1985). *Türkiye’de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri*, Ankara, Hizmete Özel YÖK Yayını.

Yüksel, H. (1996). Cumhuriyet Dönemine Türk Aydını. *Akademya*, 4, Ekim, 15-18.

Yüzak, Ö. (2013). İnsani Gelişmişlik, Türkiye ve Dünya, Cumhuriyet, 20 Mart, 11.

EKLER

EK A. 666 SAYILI KHK'NİN 12. MADDESİ

EK MADDE 12- 1) 14/1/2012 tarihinden geçerli olmak üzere;

a) 9/6/1930 tarihli ve 1700 sayılı Kanunun ek 5. maddesinin birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü cümleleri,

b) 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Kanunun ek 13. maddesinin dördüncü fıkrasının (a) bendi, aynı fıkranın “Yetkilidir.” ibaresinden sonra gelen birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü paragrafları ile altıncı fıkrası,

c) 22/6/1965 tarihli ve 633 sayılı Kanunun ek 1. maddesinin son fıkrası,

ç) 10/10/1984 tarihli ve 3056 sayılı Kanunun 31. maddesi,

d) 9/1/1985 tarihli ve 3146 sayılı Kanunun 39. maddesinin yedinci fıkrası,

e) 9/12/1994 tarihli ve 4059 sayılı Kanunun 7. maddesinin (e) bendinin sekizinci cümlesinde yer alan “fazla çalışma ücreti,” ibaresi ile ek 1. maddesi,

f) 27/10/1999 tarihli ve 4458 sayılı Kanunun 222. maddesi,

g) 16/4/2003 tarihli ve 4848 sayılı Kanunun 32. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları,

ğ) 25/6/2003 tarihli ve 4904 sayılı Kanunun 15. maddesinin sekizinci ve dokuzuncu fıkraları,

h) 3/3/2004 tarihli ve 5102 sayılı Kanunun 5. maddesi,

ı) 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı Kanunun 28. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “başkanına 14000” ibaresi ve 63. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile aynı maddenin ikinci fıkrası,

i) 10/11/2005 tarihli ve 5431 sayılı Kanunun 25. maddesinin altıncı fıkrası,

j) 16/5/2006 tarihli ve 5502 sayılı Kanunun 28. maddesinin ikinci ve dördüncü fıkraları,

k) 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Kanunun 25. maddesinin ikinci fıkrasının (a), (b), (ç), (d) ve (e) bentleri ile üçüncü fıkrası,

l) 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Kanunun 67. maddesinin son fıkrası ile 72. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları,

m) 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 2. ve ek 3. maddeleri,

n) 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 25. maddesinin (a) fıkrasının ikinci paragrafı ve aynı maddenin (b) fıkrası,

o) 635 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 32. maddesi,

ö) 637 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 35. maddesinin dördüncü fıkrası,

p) 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 3. maddesinin altıncı fıkrası,

r) 645 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 3. maddesinin altıncı fıkrası,

s) 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 42. maddesinin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları,

ş) 655 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 39. maddesi,

t) 663 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 28. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “, merkez ve taşra teşkilatında görev yapan diğer personel için %200’ünü” ibaresi,

u) Öğretmenler ile Milli Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında öğretmen unvanlı kadrolarda görev yapan yöneticiler hariç; Adalet Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı ile diğer kamu idarelerinde görev yapan personele fiilen yapılmayan ders karşılığı ek ders ücreti ödemelerine ilişkin hükümler,

ü) İlgili mevzuatına göre yılın belirli aylarında personelin aylığı (ek gösterge dâhil) veya asgari ücret esas alınmak suretiyle ödenmekte olan ikramiye ödemelerine ilişkin hükümler,

2) 31/12/2011 tarihinden geçerli olmak üzere;

a) 3/7/1939 tarihli ve 3659 sayılı Kanun,

b) 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Kanunun 12. maddesinin ikinci fıkrası ile 71 inci maddesinin son fıkrası,

c) 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Kanunun ek 13. maddesinin dördüncü fıkrasının (b), (c) ve (d) bentleri ile aynı fıkra da yer alan “Maliye Bakanlığı” ve “Yetkilidir.” ibareleri,

ç) 22/6/1965 tarihli ve 633 sayılı Kanunun 13. maddesinin son fıkrasında yer alan “mesai saatleri dışında yaptırılacak ilave çalışma ücreti ve” ibaresi,

d) 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Kanunun 152. maddesinin “II-Tazminatlar” kısmının “C) Din Hizmetleri Tazminatı” bölümünün (c) bendi ve aynı kısmın “G) Adalet Hizmetleri Tazminatı” bölümünün birinci fıkrasının (c) bendi,

e) 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Kanunun ek 17. maddesinin (C) fıkrası,

f) 19/6/1979 tarihli ve 2252 sayılı Kanunun 4. maddesinin ikinci fıkrası,

g) 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Kanunun 58. maddesinin (c) fıkrasının (2) numaralı bendinde yer alan “(döner sermaye işletme müdürlüğü ve döner sermaye saymanlık personeli dahil)” ibaresi,

ğ) 20/11/1981 tarihli ve 2560 sayılı Kanunun 6. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “yılda iki maaşı geçmemek üzere verilecek ikramiyelerin miktar ve zamanını belirlemek,” ibaresi,

h) 9/7/1982 tarihli ve 2690 sayılı Kanunun ek maddesi,

ı) 4/2/1983 tarihli ve 2797 sayılı Kanunun 55. maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları,

i) 17/8/1983 tarihli ve 2879 sayılı Kanunun 4. maddesinin beşinci fıkrası, altıncı fıkrasında yer alan “fazla çalışma için yapılan ödeme dahil,” ibaresi ile yedinci fıkrasında yer alan “fazla çalışma ücreti ve” ibaresi,

j) 13/10/1983 tarihli ve 2919 sayılı Kanunun 10. ve ek 2. maddeleri,

k) 8/1/1986 tarihli ve 3254 sayılı Kanunun 32/D maddesi,

l) 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kanunun 3. maddesinin son fıkrası ile geçici 9. maddesi,

m) 8/5/1991 tarihli ve 3717 sayılı Kanunun 2/A maddesi,

n) 19/11/1992 tarihli ve 3843 sayılı Kanunun 12. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile üçüncü fıkrasında yer alan “ücretleri ile personele ödenecek fazla çalışma” ibaresi,

o) 24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Kanunun 6. maddesinin altıncı fıkrası,

ö) 25/4/2001 tarihli ve 4652 sayılı Kanunun 29. maddesinin beşinci fıkrası,

p) 25/6/2003 tarihli ve 4904 sayılı Kanunun 15. maddesinin yedinci fıkrası,

r) 23/7/2003 tarihli ve 4954 sayılı Kanunun 37. maddesinin son fıkrası,

s) 19/11/2003 tarihli ve 5003 sayılı Kanunun 6. maddesinin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları,

ş) 14/7/2004 tarihli ve 5217 sayılı Kanunun geçici 4. maddesi,

t) 10/11/2005 tarihli ve 5429 sayılı Kanunun 45. maddesinin son fıkrası,

u) 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Kanunun 66. maddesi,

ü) 16/5/2006 tarihli ve 5502 sayılı Kanunun 28. maddesinin beşinci fıkrası,

v) 17/2/2010 tarihli ve 5952 sayılı Kanunun 12. maddesinin üçüncü fıkrası,

y) 7/7/2010 tarihli ve 6004 sayılı Kanunun geçici 6. maddesinin dördüncü fıkrası,

z) 3/12/2010 tarihli ve 6085 sayılı Kanunun 63. maddesinin sekizinci fıkrası,

aa) 17/2/2011 tarihli ve 6114 sayılı Kanunun 6. maddesinin sekizinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümleleri,

bb) 320 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 44. maddesinin ikinci fıkrası ile 47. maddesinin ikinci fıkrası,

cc) 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3. maddesi,

çç) 547 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 20. ve geçici 1. maddeleri,

dd) 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 14. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “, hukuk biriminde görev yapan diğer personele %5’i” ibaresi ile aynı fıkranın (b) bendinde yer alan “, diğerleri için (6.000) gösterge” ibaresi,

3) 14/1/2012 tarihinden geçerli olmak üzere;

a) 22/6/1965 tarihli ve 633 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile aynı Kanunun eki (II) sayılı Cetvel,

b) 14/4/1982 tarihli ve 2659 sayılı Kanunun 26. maddesinin son fıkrası,

c) 9/7/1982 tarihli ve 2690 sayılı Kanunun 12. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları,

ç) 11/8/1983 tarihli ve 2876 sayılı Kanunun 97. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendinin birinci, ikinci ve üçüncü paragrafları,

d) 13/10/1983 tarihli ve 2919 sayılı Kanunun ek 1. maddesinin birinci ve dördüncü fıkraları,

e) 2/3/1984 tarihli ve 2985 sayılı Kanunun ek 3. maddesinin dördüncü fıkrası ile beşinci fıkrasında yer alan “ve dördüncü” ibaresi,

f) 10/10/1984 tarihli ve 3056 sayılı Kanunun 35. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Müsteşar Yardımcısı, Başbakan Başmüşaviri, Başbakan Müşaviri ve Başbakanlık Müşavirleri, Teftiş Kurulu Başkanı, Bakanlar Kurulu Sekreteri, Hukuk Müşaviri, Basın Müşaviri, Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcıları, Başkan ve Yardımcıları, Daire Başkanı ve Yardımcıları ile Uzman, Daire Tabibi, Diş Tabibi, konusuyla ilgili en az 4 yıllık yükseköğrenim görmüş olmak kaydıyla çözümleyici ve programcı, Uzman ve Uzman Yardımcısı” ibaresi ile aynı maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları,

g) 7/11/1985 tarihli ve 3238 sayılı Kanunun 8. maddesinin ikinci fıkrası ile dördüncü fıkrasında yer alan “İkinci ve” ibaresi,

ğ) 8/1/1986 tarihli ve 3254 sayılı Kanunun 32/B maddesi,

h) 21/5/1986 tarihli ve 3289 sayılı Kanunun ek 6. maddesi,

ı) 24/11/1994 tarihli ve 4046 sayılı Kanunun 6. maddesinin ikinci fıkrası,

i) 9/12/1994 tarihli ve 4059 sayılı Kanunun 7. maddesinin (e) bendinin birinci ve yedinci cümleleri ile aynı Kanunun eki (I) sayılı Cetvel,

j) 5/4/2001 tarihli ve 4636 sayılı Kanunun 10. maddesinin beşinci fıkrası,

k) 6/11/2003 tarihli ve 5000 sayılı Kanunun 26. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi,

l) 10/11/2005 tarihli ve 5429 sayılı Kanunun 45. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile aynı Kanunun eki (III) sayılı Cetvel,

m) 20/2/2008 tarihli ve 5737 sayılı Kanunun 67. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları ile aynı Kanunun eki (III) sayılı Cetvel,

n) 17/2/2010 tarihli ve 5952 sayılı Kanunun 13. maddesinin birinci fıkrası, üçüncü fıkrasının birinci cümlesi ile dördüncü fıkrası ile aynı Kanunun eki (2) sayılı Cetvel,

o) 24/3/2010 tarihli ve 5978 sayılı Kanunun 21. maddesinin ikinci fıkrası ile aynı Kanunun eki (I) sayılı Cetvel,

ö) 25/11/2010 tarihli ve 6083 sayılı Kanunun 6. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları ile aynı Kanunun eki (II) sayılı Cetvel,

p) 28/12/2010 tarihli ve 6093 sayılı Kanunun 7. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile ikinci fıkrası ve aynı Kanunun eki (V) sayılı Cetvel,

r) 17/2/2011 tarihli ve 6114 sayılı Kanunun 6. maddesinin dördüncü fıkrası ile aynı Kanunun eki (1) sayılı Cetvel,

s) 217 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 1. maddesi,

ş) 231 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 1. maddesi,

t) 367 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 4. maddesi,

u) 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 6. maddesinin birinci fıkrası,

ü) 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 32. maddesi ve geçici 9. maddesinin sekizinci fıkrası ile aynı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (II) sayılı Cetvel,

v) 634 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 38. maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları ile aynı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (II) sayılı Cetvel,

y) 637 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 35. maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları, geçici 3 üncü maddesinin onuncu fıkrası ile aynı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (II) sayılı Cetvel,

z) 641 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 37. maddesinin birinci fıkrası ve geçici 3 üncü maddesinin üçüncü fıkrası ile aynı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (II) sayılı Cetvel,

aa) 642 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5. maddesinin ikinci fıkrası ile dördüncü fıkrasında yer alan “İkinci ve” ibaresi,

bb) 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 42. maddesinin birinci fıkrası ile aynı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (II) sayılı Cetvel,

cc) 656 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 16. maddesinin altıncı fıkrası ile aynı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (II) sayılı Cetvel,

yürürlükten kaldırılmıştır.

EK B. 4 + 4 + 4 YASA TASLAĞI

Kamuoyunda 4+4+4 olarak bilinen yasa taslağının “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”nin tam metni aşağıda verilmektedir:

MADDE 1- (1) 5/1/1961 tarihli ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 7. maddesinin 1. fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir. ‘İlköğretim okullarının kademeleri şunlardır: a) Dört yıl süreli ilköğretim birinci kademe. b) Dört yıl süreli ilköğretim ikinci kademe.’

MADDE 2- (1) 222 sayılı Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. ‘İlköğretim kurumlarının toplam eğitim süresi sekiz yıldır. Bu kurumlar, ilköğretim birinci kademe ve ilköğretim ikinci kademe okullarından oluşur. İlköğretim birinci ve ikinci kademe okulları bağımsız okullar halinde kurulabileceği gibi imkân ve şartlara göre birlikte de kurulabilir.’

MADDE 3- (1) 222 sayılı Kanunun 14. maddesinin birinci fıkrasında geçen ‘büyüklüğüne’ ibaresi ‘İlköğretim birinci ve ikinci kademelerinin birlikte veya ayrı oluşlarına, büyüklüğüne’ şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4- (1) 222 sayılı Kanunun Mülga 22. maddesi aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir. ‘Madde 22- İlköğretim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitimi ve öğretimini kapsar, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.’

MADDE 5- (1) 222 sayılı Kanuna aşağıdaki Ek 4. madde eklenmiştir.

‘Ek Madde 4- Bu Kanunun 76’nci maddesinin (b) fıkrasına göre elde edilen gelirler, il özel idarelerince, ortaöğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanması için de kullanılır.’

MADDE 6- (1) 222 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir. ‘GEÇİCİ MADDE 11- Bu maddenin yayımı tarihinde ilköğretim kurumlarının 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında eğitim görenler eğitimlerini bu kurumlarda tamamlarlar.’ ‘

GEÇİCİ MADDE 12- 12 yıllık zorunlu eğitim uygulamasının başlangıç tarihi Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir. 12 yıllık zorunlu eğitim uygulamasına geçilinceye kadar ilköğretim ikinci kademesini tamamlayanlara ilköğretim diploması verilir.’

MADDE 7- (1) 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 22. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. ‘Mecburi ilköğretim çağı 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ, çocuğun 6 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 14 yaşını bitirip 15 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter.’

MADDE 8- (1) 1739 sayılı Kanunun 23. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. ‘3. İlköğretim birinci kademesinin son ders yılında öğrencilere ikinci kademe devam edilebilecek; ikinci kademesinin son ders yılında da ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.’

MADDE 9- (1) 1739 sayılı Kanunun 24. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. ‘Madde 24- İlköğretim kurumlarının toplam eğitim süresi sekiz yıldır.’

MADDE 10- (1) 1739 sayılı Kanunun 25. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. ‘Madde 25- İlköğretim kurumları, dört yıl süreli ilköğretim birinci kademe okulları ile dört yıl süreli ilköğretim ikinci kademe okullarından oluşur. İkinci kademe ilköğretim okulları ortaöğretim programlarıyla ilişkilendirilir. Hangi programlar için ilköğretim ikinci kademe okullarının oluşturulacağı Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. İlköğretim kurumlarının ilköğretim birinci kademe ve ilköğretim ikinci kademe okullar olarak bağımsız okullar halinde kurulması esastır. Ancak imkân ve şartlara göre ilköğretim birinci ve ikinci kademe okulları birlikte de kurulabilir. Nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde, köyler gruplaştırlarak merkezi durumda olan köylerde ilköğretim birinci ve ikinci kademe okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırtmanın mümkün olmadığı yerlerde yatılı ilköğretim bölge birinci ve ikinci kademe okulları kurulur.’

MADDE 11- (1) 1739 sayılı Kanunun 26. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. ‘Madde 26- Ortaöğretim kurumları, ilköğretim kurumlarından sonra dört yıllık zorunlu öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarıdır. Bu okulları bitirenlere ortaöğretim diploması verilir.’

MADDE 12- 1739 sayılı Kanuna aşağıdaki Ek 2. madde eklenmiştir.
EK MADDE 2 – Bu kanunda belirtilen ilköğretim birinci kademe sonrasında hangi programların açık öğretimle ilişkilendirileceği ve zorunlu eğitim kapsamına alınacağı Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir.

MADDE 13- (1) 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan 'İlköğretim okulu-nu' ibaresi 'İlköğretim birinci kademeyi' şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 14- (1) 3308 sayılı Kanunun 10'uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan '14 yaşını' ibaresi 'On bir yaşını', 'ilköğretim okulu' ibaresi 'ilköğretim birinci kademe' şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 15- (1) 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 45'inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. 'Yükseköğretime Giriş ve Yerleştirme **MADDE 45-** Yükseköğretime giriş ve yerleştirme aşağıdaki şekilde yapılır. Yükseköğretim kurumlarına giriş ve yerleştirme işlemleri imkan ve fırsat eşitliğini sağlayacak tedbirleri almak kaydıyla, Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen usul ve esaslara göre yapılır. b. Yükseköğretim kurumlarına esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen merkezi sınavlarla girilir. Yerleştirme puanlarının hesaplanmasında adayların ortaöğretim başarıları dikkate alınır. Ortaöğretim bitirme başarı notları en küçüğü yüz, en büyüğü beş yüz olmak üzere ortaöğretim başarı puanına dönüştürülür. Ortaöğretim başarı puanının %on ikisi yerleştirme puanı hesaplanırken merkezi sınavdan alınan puana eklenir. c. Ortaöğretim kurumlarını birincilik ile bitiren adaylar için mevcut kontenjanların yanı sıra Yükseköğretim Kurulu kararı ile ayrı kontenjanlar belirlenebilir. d. Bir mesleğe yönelik program uygulayan ortaöğretim kurumlarının mezunlarının Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen aynı meslek dalında yer alan yükseköğretim programlarına yerleşmelerinde, (b) fıkrasındaki puana ek olarak, ortaöğretim başarı puanının %altısı yerleştirme puanına eklenir. e. Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler, bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya bunlara en yakın olan mesleki' ve teknik ön lisans yükseköğretim programlarına sınavsız olarak yerleştirilebilir. Bu öğrencilerin yerleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar Milli Eğitim Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. f. Ön lisans mezunları için, ilişkili lisans programlarında belirlenmiş kontenjanın %onunu geçmeyecek şekilde Yükseköğretim Kurulu kararı ile her yıl dikey geçiş kontenjanı ayrılabilir. Yabancı uyruklu öğrenciler ile ortaöğretimin tamamını yurtdışında tamamlayan öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına kabul usul ve esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir. Uluslararası anlaşmalar gereği Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında

burslu olarak öğrenim görecektir yabancı uyruklu öğrencilerin yerleştirme işlemleri Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılır. h. Yükseköğretim Kurulunca belirlenecek usul ve esaslara göre, belli sanat ve spor dallarında üstün kabiliyetli olduğu tespit edilen öğrenciler ile Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunca tespit edilen uluslararası bilimsel yarışmalarda ödül kazanan öğrenciler, ilgili dallarda eğitim yapmak kaydıyla yükseköğretim kurumlarına yerleştirilebilir.’

MADDE 16- (1) 2547 sayılı Kanunun Ek 21. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 17- 28/3/1983 tarihli ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununun Ek 61 inci maddesinin başlığı ‘Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi’ şeklinde, aynı maddede geçen ‘Rize Üniversitesi’ ibaresi ‘Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi’ şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 18- 2809 sayılı Kanunun ek 130. maddesinin başlığı ‘Abdullah Gül Üniversitesi’ şeklinde, aynı maddede geçen ‘Kayseri Abdullah Gül üniversitesi’ ibaresi ‘Abdullah Gül Üniversitesi’ şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 19- a) 10/12/2003 tarihli 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun eki (II) sayılı Cetvelin ilgili sırası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: ‘61) Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi’ ‘103) Abdullah Gül Üniversitesi’ b) 21/12/2011 tarihli ve 6260 sayılı 2012 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu, 2/9/1983 tarihli ve 78 sayılı Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel kadro ve Usulü Hakkında kanun Hükmünde Kararname ve eki cetveller ile diğer mevzuatta Rize Üniversitesi ve Kayseri Abdullah Gül Üniversitesine yapılmış olan atıflar ilgisine göre Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi ve Abdullah Gül Üniversitesine yapılmış sayılır.

MADDE 20- (1) 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir. ‘GEÇİCİ MADDE 13- Yurtiçi üretimin ve katma değer artırılması, teknoloji kazanımının sağlanması, daha önce yurt içinde üretimi bulunmayan ürünlerin üretilebilmesi, yeni teknoloji ve ürünlere yönelik araştırma-geliştirme faaliyetlerinin sürdürülmesi ve bilgi toplumuna geçiş hedefleriyle, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerindeki okulların dersliklerine bilişim teknolojisi donanımı, yazılımı, ağ altyapısı ve internet erişim imkânının sağ-

lanması, dersler için çevrim içi ve çevrim dışı ortamlarda e-içerik temin edilmesi ve e-içerik altyapısının oluşturulması. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan öğretmenlere ve örgün eğitim gören öğrencilere e-kitap, tablet bilgisayar ve benzeri ihtiyaçların sağlanması amaçlarıyla Eğitimde Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi kapsamında, Millî Eğitim Bakanlığı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından 2015 yılı sonuna kadar yapılacak mal ve hizmet alımları ile yapım işleri, ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç, bu Kanun hükümlerine tabi değildir. Bu madde uyarınca yapılacak alımlara ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı ve Kamu İhale Kurumunun görüşü alınarak Millî Eğitim Bakanlığı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından müştereken hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.'

MADDE 21- (1) 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir. 'GEÇİCİ **MADDE 20-** Eğitimde Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi kapsamında Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullara internet erişim hizmetleri ve ağ altyapısının sağlanması için Millî Eğitim Bakanlığı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca 2015 yılı sonuna kadar yapılacak mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde üst yöneticinin onayıyla 15 yıla kadar gelecek yıllara yaygın yüklenmelere girilebilir.'

MADDE 22 – a) 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 85'inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan 'atanamazlar.' ibaresi 'atanabilirler.' şeklinde değiştirilmiş aynı fıkranın son cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır. **b)** 5411 sayılı Kanunun 114 üncü maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan 'atanamazlar.' ibaresi 'atanabilirler.' şeklinde değiştirilmiş aynı fıkranın son cümlesi yürürlükten kaldırılmıştır. **c)** 660 sayılı Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan 'atanamazlar.' ibaresi 'atanabilirler.' şeklinde değiştirilmiş aynı fıkranın son cümlesinde yer alan 've bunlardan iki yıl veya daha az süreyle görev yapanlar bir defalığına tekrar atanabilirler' ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 23- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 24-(1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK C. 4+4+4 YASASI

Kamuoyunda 4+4+4' olarak bilinen 6287 sayılı, "İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un tam metni:

Madde 1- 5/1/1961 tarihli ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 3. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Madde 3- Mecburi ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter."

Madde 2- 222 sayılı Kanunun 7. maddesi şu şekilde değiştirilmiştir.

"MADDE 7- İlköğretim; 1. maddede belirtilen amacı gerçekleştirmek için kurulmuş dört yıl süreli ve zorunlu ilkokul ile dört yıl süreli ve zorunlu ortaokuldan oluşan bir Milli Eğitim ve Öğretim Kurumudur."

Madde 3- 222 sayılı Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"İlköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar hâlinde kurulması esastır. Ancak imkân ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir."

Madde 4- 222 sayılı Kanunun 14. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "büyüklüğüne" ibaresi "İlkokullar ve ortaokullar birlikte veya ayrı oluşlarına, büyüklüğüne" şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 5- 222 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

"EK MADDE 4- Bu Kanunun 76. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre elde edilen gelirler, il özel idarelerince, ortaöğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanması için de kullanılır."

Madde 6- 222 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"Geçici Madde 11- Bu maddenin yayımı tarihinde ilköğretim kurumlarının 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında eğitim görenler eğitimlerini bu kurumlarda tamamlar.

Bu maddenin uygulanmasıyla ilgili usul ve esaslar Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenir; Bakanlık bu maddenin uygulanmasıyla ilgili düzenlemeleri il, ilçe ve okul bazında yapmaya yetkilidir."

Madde 7- 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 22. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 22- Mecburi ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın öğretim yılı sonunda biter.”

Madde 8- 1739 sayılı Kanunun 24. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 24- İlköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar hâlinde kurulması esastır. Ancak imkân ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir.”

Madde 9- 1739 sayılı Kanunun 25. maddesinin mülga birinci fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“İlköğretim kurumları; dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarından oluşur. Ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarında lise eğitimini destekleyecek şekilde öğrencilerin yetenek, gelişim ve tercihlerine göre seçimli dersler oluşturulur. Ortaokul ve liselerde, Kuran-ı Kerim ve Hz. Peygamberimizin hayatı, isteğe bağlı seçmeli ders olarak okutulur. Bu okullarda okutulacak diğer seçmeli dersler ile imam-hatip ortaokulları ve diğer ortaokullar için oluşturulacak program seçenekleri Bakanlıkça belirlenir.”

Madde 10- 1739 sayılı Kanunun 26. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Madde 26- Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, dört yıllık zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Bu okulları bitirenlere ortaöğretim diploması verilir.”

Madde 11- 1739 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“Geçici Madde 3- Zorunlu ortaöğretim 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanır. Bakanlar Kurulu uygulamayı bir eğitim-öğretim yılı ertelemeye yetkilidir.”

Madde 12- 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununun 18. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “%10’undan fazla” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

Madde 13- 16/8/1997 tarihli ve 4306 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin (A) fıkrasının (2) numaralı bendinin (c) alt bendinde yer alan “sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim” ibaresi “ilköğretim ve ortaöğretim” şeklinde

değiştirilmiş ve maddede yer alan “sekiz yıllık kesintisiz” ibareleri madde metninden çıkarılmıştır.

Madde 14- 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 45. maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yükseköğretime giriş ve yerleştirme:

Madde 45- Yükseköğretime giriş ve yerleştirme aşağıdaki şekilde yapılır:

a. Yükseköğretim kurumlarına giriş ve yerleştirme işlemleri imkân ve fırsat eşitliğini sağlayacak tedbirleri almak kaydıyla, Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen usul ve esaslara göre yapılır.

b. Yükseköğretim kurumlarına esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen merkezî sınavlarla girilir. Yerleştirme puanlarının hesaplanmasında adayların ortaöğretim başarıları dikkate alınır. Ortaöğretim bitirme başarı notları en küçüğü iki yüz elli, en büyüğü beş yüz olmak üzere ortaöğretim başarı puanına dönüştürülür. Ortaöğretim başarı puanının yüzde on ikisi yerleştirme puanı hesaplanırken merkezî sınavdan alınan puana eklenir.

c. Ortaöğretim kurumlarını birincilik ile bitiren adaylar için mevcut kontenjanların yanı sıra Yükseköğretim Kurulu kararı ile ayrı kontenjanlar belirlenebilir.

d. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler, istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya bunlara en yakın olan mesleki ve teknik ön lisans yükseköğretim programlarına sınavsız olarak yerleştirilebilir. Bu öğrencilerin yerleştirilmesine ilişkin usul ve esaslar Milli Eğitim Bakanlığının görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

e. Önlisans mezunları için, ilişkili lisans programlarında belirlenmiş kontenjanın yüzde onunu geçmeyecek şekilde Yükseköğretim Kurulu kararı ile her yıl dikey geçiş kontenjanı ayrılabilir.

f. Yabancı uyruklu öğrencilerle ortaöğretimin tamamını yurtdışında tamamlayan öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına kabul usul ve esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir. Uluslararası anlaşmalar gereği yükseköğretim kurumlarında burslu olarak öğrenim görecektir yabancı uyruklu öğrencilerin yerleştirme işlemleri Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılır.

g. Yükseköğretim Kurulunca belirlenecek usul ve esaslara göre, belli sanat ve spor dallarında üstün kabiliyetli olduğu tespit edilen öğrenciler ile

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunca tespit edilen uluslararası bilimsel yarışmalarda ödül kazanan öğrenciler, ilgili dallarda eğitim yapmak kaydıyla yükseköğretim kurumlarına yerleştirilebilir.”

Madde 15- 2547 sayılı Kanunun 56. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin ikinci paragrafı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Gelir veya kurumlar vergisi mükellefleri tarafından üniversitelere, yüksek teknoloji enstitüleri ile gelirlerinin en az dörtte üçünü münhasıran devlet üniversitelerinin faaliyetlerinin devam ettirilmesi ve desteklenmesini amaç edinmek üzere kurulan ve fiilen bu çerçevede faaliyette bulunan vakıflardan Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınanlara makbuz karşılığında yapılan bağışlar, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunları hükümlerine göre yıllık beyannameyle bildirilecek gelirden ve kurum kazancından indirilebilir. Bu hükmün uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.”

Madde 16- 2547 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“Geçici Madde 61- Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibariyle bir mesleğe yönelik program uygulayan ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrenciler bakımından, bu kurumların mezunlarının Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen aynı meslek dalında yer alan yükseköğretim programlarına yerleşmelerinde merkezi sınavlardan almış olduğu puanlara ilave edilecek ortaöğretim başarı puanı hesaplanmasında, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önceki mevzuat hükümleri uygulanır.”

Madde 17- 2547 sayılı Kanunun ek 21. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 18- 28/3/1983 tarihli ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununun ek 9. maddesinin başlığı ile birinci fıkrasında yer alan “Zonguldak Karaelmas Üniversitesi” ibareleri “Bülent Ecevit Üniversitesi” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 19- 2809 sayılı Kanunun ek 61. maddesinin başlığı ile birinci fıkrasında yer alan “Rize Üniversitesi” ibareleri “Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 20- 2809 sayılı Kanunun ek 129. maddesinin başlığı ile birinci fıkrasında yer alan “Konya Üniversitesi” ibareleri “Necmettin Erbakan Üniversitesi” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 21- 2809 sayılı Kanunun ek 130. maddesinin başlığı ile birinci fıkrasında yer alan “Kayseri Abdullah Gül Üniversitesi” ibareleri “Abdullah Gül Üniversitesi” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 22- 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun eki (II) sayılı cetvelin “Yükseköğretim Kurulu, Üniversiteler ve Yüksek Teknoloji Enstitüleri” bölümünün 53, 61, 102 ve 103 üncü sıraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“53) Bülent Ecevit Üniversitesi”

“61) Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi”

“102) Necmettin Erbakan Üniversitesi

103) Abdullah Gül Üniversitesi”

Madde 23- 21/12/2011 tarihli ve 6260 sayılı 2012 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu, 2/9/1983 tarihli ve 78 sayılı Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Karamamede; Zonguldak Karaelmas, Rize, Konya ve Kayseri Abdullah Gül Üniversitelerine yapılmış olan atıflar Bülent Ecevit, Recep Tayyip Erdoğan, Necmettin Erbakan ve Abdullah Gül Üniversitelerine yapılmış sayılır.

Madde 24- 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“Geçici Madde 13- Yurt içi üretimin ve katma değerin artırılması, teknoloji kazanımının sağlanması, daha önce yurt içinde üretimi bulunmayan ürünlerin üretilmesi, yeni teknoloji ve ürünlere yönelik araştırmageliştirme faaliyetlerinin sürdürülmesi ve bilgi toplumuna geçiş hedefleriyle, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerindeki okulların dersliklerine bilişim teknolojisi donanımı, yazılımı, ağ altyapısı ve internet erişim imkânının sağlanması, dersler için çevrim içi ve çevrim dışı ortamlarda e-içerik temin edilmesi ve e-içerik altyapısının oluşturulması, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan öğretmenlere ve örgün eğitim gören öğrencilere e-kitap, tablet bilgisayar ve benzeri ihtiyaçların sağlanması amaçlarıyla Eğitimde Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi kapsamında, Millî Eğitim Bakanlığı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından 2015 yılı sonuna kadar yapılacak mal ve hizmet alımları ile yapım işleri, ceza ve ihalelerden yasaklama hükümleri hariç, bu Kanun hükümlerine tabi değildir. Bu madde uyarınca yapılacak alımlara ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı ve Kamu İhale Kurumunun görüşü alınarak Millî Eğitim Bakan-

lığı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından müştereken hazırlanacak yönetmelikle, rekabete açık olacak şekilde düzenlenir.”

Madde 25- 5018 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“Geçici Madde 20- Eğitimde Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi kapsamında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullara internet erişim hizmetleri ve ağ altyapısının sağlanması için Milli Eğitim Bakanlığı ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca 2015 yılı sonuna kadar yapılacak mal ve hizmet alımları ile yapım işlerinde üst yöneticinin onayıyla 15 yıla kadar gelecek yıllara yaygın yüklenmelere girilebilir.”

Madde 26- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 27- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

AKP İKTİDARINDA EĞİTİM

EĞİTİMİN PİYASALAŞMASI ve GERİCİLEŞMESİ

RIFAT OKÇABOL

Bu kitap, AKP'nin 10 yıllık iktidarında özellikle eğitim alanında gerçekleştirdiği piyasacı ve gerici uygulamaları irdeleyen bir kitaptır. Bu kitap, dersinde Türkiye eğitim sistemini işleyen akademisyenler için, bir kaynak kitap niteliğindedir. Bu kitabın içindeki bilgilerin bir kısmından haberi olmayan kişilerin, eğitim sistemini tanınmasının olanağı herhalde yoktur.

Bu kitabın temel amacı, ilgilenenleri ve meraklı kişileri, laik, bilimsel, parasız ve kamusal eğitimi savunanları, AKP'nin yaptıkları ve yapmak istedikleri konusunda bilgilendirmektir. AKP'nin olumlu adımlar attığını sananları uyarmaktır. AKP'nin esas hedefinin "girişimci molla" yetiştirmek olduğunu göstermektir. Eğitim sisteminin içine sokulduğu tehlikenin ayırımına varılması- nı sağlamaktır. Bu kitabın birincil umudu, AKP'nin eğitim alanında on yılda yaptıklarını okuyanların, Türkiye'nin içine sokulduğu durumdan kaygılanmalarıdır. Aydınlar, ilgililer ve sorumluların kaygılanmamaları durumunda bu piyasacı ve gerici gidişin önünü almak çok zor olacaktır.

Yazarın, Ütopya Yayınevi tarafından basılmış diğer kitapları:

- *Türkiye Eğitim Sistemi*
- *Öğretmen Yetiştirme Sistemimiz*
- *Yükseköğretim Sistemimiz*
- *Halk Eğitimi*
- *Şaşılabacak Ne var?*
- *Eğitim Bilimlerine Giriş*

Bu kitabın yazarı, Rifat Okçabol, *sol* gazetesinde düzenli yazı yazmaktadır.

